

1894-1919

КАЛЕНДАР

Українського Народного
Союзу

НА РІК ЗВичАЙНИЙ

1919

Коштом Українського Нар. Союзу

КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1919

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

КОШТОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

1918.

З друкарні „Свободи”, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

СІЧЕНЬ = JANUARY

н.с.	д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Грудень 1918. Боніфатія	19
2	Ч	Ігнатія Богоносця	20
3	П	Юліяни мучениці	21
4	С	Анастасії влмуч.	22
5	Н	Нед. перед Рожд. св. Отців	23
6	П	Навечеріє Р. Хр., Євгенія	24
7	С	Рожество Христове	25
8	С	Собор Пр. Богор. і св. Й. Обр.	26
9	Ч	Стефана первомуч.	27
10	П	2 000 муч. в Никомидії	28
11	С	14.000 дітей убит. в Вишл.	29
12	Н	Нед. по Рожд. і перед Просв.	30
13	П	Меланія Римлянки	31
14	В	Нов. Рік 1919. Василя Вел.	1
15	С	Сильвестра папи рим.	2
16	Ч	Малахії пророка	3
17	П	Собор 70 Апостолів	4
18	С	Навеч. Бог., Теофемпта	5
19	Н	Богоявлення Госп. (Йордан)	6
20	П	† Собор св. Івана Хрест.	7
21	В	Георгія і Єміліяна	8
22	С	Поліевкта і Евстрата	9
23	Ч	Григорія і Дометіяна	10
24	П	† Теодозія преподобного	11
25	С	Татіани мучениці	12
26	Н	Нед. 31 по Сош. і по Просв.	13
27	П	Отців в Синаї і Раїті	14
28	В	Павла і Івана	15
29	С	† Поклінююкам св. Петра	16
30	Ч	† Антонія Великого	17
31	П	† Атаназія і Кирила	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

1. січня. Новий Рік. Святкується в цілих Злучених Державах, з виїмкою стеіту Масачусетс.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. січня. Новий рік.
6. січня. Трох Королів.

ЗАПИСКИ:

На Бога покладай ся, а сам роботи не цурай ся. — Не сунь голови, куди не влізе. — Частенько між людьми буває, один свою біду на другого звертає. — Не свідчи фальшиво, жий з людьми справедливо. — В гурті і беззубий собака лютує. — З дурнем зчепитись — дурнем зробитись. — Води у Дніпрі та свого віку ніхто не спинить. — Лихо не так скоро загоїть ся, як скоїть ся. — З дужим не борись, з богатим не судись. — Нове сито на кілочку висить, а пристарієть ся, то й під лавкою валяєть ся. — До церкви слизко, а до шинку близько. — Прудко гонити — голову зломити. — Крий, ховай погане, а воно таки глянє. — Хто уміє вкрати, той уміє і брехеньку скласти. — Добру чутку далеко чутно, а погану ще дальше. — Будь добрим слухачем, коли хочеш бути добрим повідачем. — Лиха та радість, по якій смуток наступає. — З одного вола двох шкір не деруть. — Не сподівай ся дяки від прибудного псяки. — Хто чисте сумління має, той спокійно спати лягає. — Одна мати — вірна порада. — Не дивись високо, бо запорошиш око. — Як нема достатку, то нема й упадку. — Лихий шховок і доброго спокусить. — Зі спання не буде коня, з лежі не буде одежі. — І межі святими буває суперечка. — В один раз дерева не зітнеш.

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

н.с.	Д.	Гр.-кат. свѣята	с.с.
1	С	Січень. Макарія	19
2	Н	Н. 32 по Сош. Евтимія Вел.	20
3	П	Максима і Неофіта	21
4	В	Тимотея апост.	22
5	С	Климента свщмуч.	23
6	Ч	Ксенії преподобної	24
7	П	† Григорія Богосл.	25
8	С	Ксенофонта	26
9	Н	Нед. о митари і фарисею	27
10	П	Преп. Єфрема Сирійського	28
11	В	Пер. мощ. св. Ігнатія Бог.	29
12	С	Трох Свѣтителів	30
13	Ч	Кира і Івана	31
14	П	Лютий. Трифона	1
15	С	Стрітене Господне	2
16	Н	Нед. о блуднім сині	3
17	П	Ізидора преп.	4
18	В	Атафії муч.	5
19	С	Вукола єпископа смирн.	6
20	Ч	Партенія єп. і Луки	7
21	П	Теодора Стратилата	8
22	С	Никифора муч.	9
23	Н	Нед. мясоп. Харлампія	10
24	П	Власія свщмуч.	11
25	В	Мелетія архиеп.	12
26	С	Мартиніяна преподобн.	13
27	Ч	Авксентія і Кирила	14
28	П	Онисима і Пафнутія	15

СВѢЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. лютого. Уродни Лінкольна: Кал., Кол., Конн., Дел., Ілл., Айо., Інд., Канз. Ме., Міш., Мішн., Монт., Неб., Нев., Н. Дж., Н. Й., Н. Д., Оре., Па., С. Д., Ю., Ваш., В. Ва., Вай.

22. лютого. Уродни Вашингтона: в цілх Злучених Державах.

СВѢЯТА ЛАТИНСЬКІ.

2. лютого. Марії Громнічної.

ЗАПИСКИ:

Хто шага не береже, той і копійки не варт. — Їдь бочком, нікого не зачепиш. — Свій край, як рай; чужа країна, як домовина. — Хто Бога не боїть ся, той і людей не соромить ся. — Який талан матці, такий і дитятці. — В недоли не тужи ніколи. — Налякав міх, то й торби страшно. — Коли суджено вмирати, то й знахорі не відшепчуть. — Діти годуй, а сам торби готуй. — Мудра господиня, коли повна скриня. — Не варт своє свѣтло палити, а чужі гроші рахувати. — Кому ведеть ся, то й півнеу несесть ся. — Розкіш творить біль: як приходить — смакує, як відходить — катує. — У багатого і теля з телятем, а в убогого одна корова тай та ялова. — Не хапай ся дурниці, не будеш сидіти в темниці. — Мачушине добро, як зимне тепло. — Тернина грушок не родить. — Служба вільність тратить. — Не трать ходу до поганого роду. — Сиди тихенько, щоб не знало тебе лишенько. — Піший кінному не товариш. — Є надія в Бозі, коли товар на возі. — Як є на мід, тоді пий пиво, а як є на пиво, тоді пий воду. — Аби болото, а чорти будуть. — Правда кривду переможе. — Без вірного друга великая туга. — Не хочеш страти, не лїзь ні в куми ні в свати. — Чуже переступи, та не займи. — Ледачого не займай, сам себе не каляй.

МАРТ = MARCH

н.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Лютий. Памфіла	16
2	Н	Нед. сиропустна. Теодора	17
3	П	Льва папи рим.	18
4	В	Архипа ап.	19
5	С	Льва еп. Катанського	20
6	Ч	Евстахія і Тимотея	21
7	П	Петра і Атаназія	22
8	С	Полікарпа свщмуч.	23
9	Н	1. Н. посту. † Обр. г. св. 1. Х.	24
10	П	Тарасія архиеп. царгор.	25
11	В	Порфирія	26
12	С	Прокопія ісповідника	27
13	Ч	Власія пустиножителя	28
14	П	Март. Євдокії	1
15	С	Теодота еп. свщмуч.	2
16	Н	2. Неділя посту. Зенона	3
17	П	Герасима і Павла муч.	4
18	В	Конона	5
19	С	42 мучеників в Аморії	6
20	Ч	Василія і Єфрема	7
21	П	Теофілякта еп. Нік.	8
22	С	40 мучеників в Севастії	9
23	Н	3. Н. посту, хрестопокл.	10
24	П	Софронія патріярха	11
25	В	Теофана	12
26	С	Никифора препод.	13
27	Ч	Венедикта преподоб.	14
28	П	Атапія і Дионизія	15
29	С	Савина і Юліяна	16
30	Н	4. Нед. посту. Алексія	17
31	П	Кирила архиеп. Єрусал.	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

12. марта. Попелец.
17. марта. Св. Патрікія, по-
кровителя Ірландців.
25. марта. Влаговіщенє.

ЗАПИСКИ:

Хто трудить ся, той не журить ся. — Відвага мід-вино пе, відвага і кайдани тре. — Кого гад укусив, той і глисти боїть ся. — Вмовчана правда красша від голосної брехні. — Чужими словами не ублагаеш Господа. — Умер багатий, ходім ховати; умер убогий, шкода дороги. — Поки не упріти, поти не уміти. — До доброї керниці стежка удоптана. — Трудно рану гоїти, а не вразити. — Лучше хліб з водою ніж пампушок з бідою. — Де господар не ходить, там нивка не родить. — Не роби лихого, тай не бійсь нічого. — Чужий хлівець не плодить овець. — Скаженому псови звертай з дороги. — Щади в добрі, мати-меш в біді. — Коли не коваль, то і кліщів не погань. — Хто не слухає тата, той послухає ката. — Як череді без личмана, так військови без гетьмана. — Не все те переймати, що на воді пливе. — Через низкий тин усі собаки скачуть. — Плідне дерево в раю приймають, безплідне з раю викидають. — Хто служить з ласки, того мішок плаский. — Укажи ся вівцею, а вовки готові. — Як молитва та покута, то і гріх забутий. — Там лїново працюєсь, де пожитку не чуєсь. — Не плюй в колодязь; пригодить ся води напиться. — Лихий доброму попсує. — Коли хочеш що казати, то помір-
куй, як почати.

ЦВІТЕНЬ = APRIL

н.с.	д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	В	Март. Хризанта	19
2	С	Преподоб. Стців в Саві	20
3	Ч	Якова сп.	21
4	П	Василія і Ісаака	22
5	С	Пікона і учен.	23
6	Н	5. Нед. посту. Захарії	24
7	П	Благовіщенє Пресв. Богор.	25
8	В	† Собор св. Арх. Гавриїла	26
9	С	Матрони солунської	27
10	Ч	Іларіона і Стефана	28
11	П	Марка єпископа	29
12	С	Івана Ліств.	30
13	Н	6. Нед. по ту, цвітня	31
14	П	Цвітень. Марії Єгип.	1
15	В	Тита преподоб.	2
16	С	Никити іспов.	3
17	Ч	Йосифа (Стр. Четвер)	4
18	П	Велика Пятниця	5
19	С	Євтихія архиеп.	6
20	Н	Воскресєніє Христове	7
21	Н	Сьвітлий Понеділок	8
22	В	Сьвітлий Второк	9
23	С	Терентія муч.	10
24	Ч	Антипи і Январія	11
25	П	Василія іспов.	12
26	С	Артемона свщмуч.	13
27	Н	2. Неділя по Вел., Томина	14
28	П	Арістарха і Пуда ап.	15
29	В	Агапії, Ірини	16
30	С	Симеона і Акакія	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

18. цвітня. Велика Пятниця:
Ала., Кош., Дел., Фла., Ла., Мд.,
Мінн., Н. Дж., Па., Тонн.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

20. цвітня. Великдень.
21. цвітня. Сьвітлий Понеді-
лок.

ЗАПИСКИ:

Догана мудрого вартує більше ніж похвала дурного. — Скорий поспіх — людям посьміх. — По правді роби, доброго кінця сподівай ся. — Мовчанка не пушить, а все гнів тушить. — Хто не зазнав лиха, той не вміє шанувати добра. — Добрий інтерес, коли повний черес. — На Бога покладай ся, а розуму тримай ся. — У лінивого усе свято. — Суд сквапливий рідко коли справедливий. — Без ями гребля, а без накладу зиск не буде. — Чоловік без волі, як кінь на припоні. — Лучше птиці на сухій гильці ніж у золотій клітці. — Роботі як не сядеш на шию, то вона тобі сяде. — Тоді старе руйнувати, як є з чого нове будувати. — Без підпалу дрова не горять. — Колиб, Боже, воювати, щоб шабляки не виймати. — В чужий черевик ноги не саджай. — Біда легко здибає, а трудно її збути ся. — Хвальби повні торби, а в тих торбах пусто. — Фальшивий свідок є подібний злодієви. — Легше говорити ніж зробити. — Де сила, там і міць. — Хто любить ревно, жаліє певно. — Швидко — доженеш лихо, а тихо — воно тебе дожене. — Не будь гірким, бо виплюють; не будь солодким, бо проковтнуть. — Не вважай, що пятниця: бери, коли трафить ся. — Пусту уха межи люди, то чимало чого учуєш. — Горе не умовчить. — Хоч не красне, але власне.

МАЙ = MAY

н.с.	д.	Гр. кат. свята	с.с.
1	Ч	Цвітень Івана, уч. св. Гр.	18
2	П	Івана старопечерника	19
3	С	Теодора і Анастазія	20
4	Н	3. нед. по Вел., мироносиць	21
5	П	Теодора преп.	22
6	В	† Георгія великомуч.	23
7	С	Сави стратилата	24
8	Ч	† Марка апост. і еванг.	25
9	П	Василія еп. і свщмуч.	26
10	С	Симеона свщм.	27
11	Н	4. Нед. по Вел., о розслабл.	28
12	П	9 муч. в Кизипі	29
13	В	† Якова апост.	30
14	С	Май. Єремій прор.	1
15	Ч	Бориса і Гліба	2
16	П	† Теодозія печерського	3
17	С	Пелягії препмуч.	4
18	Н	5. Н. по Вел., о Самарянній	5
19	П	Йова многостр. і Варв.	6
20	В	† Явл. Чесн. Хр в Єрус.	7
21	С	† Івана Богослова	8
22	Ч	† Ісаїї. Пер. мощ. св. Ник.	9
23	П	† Симеона Зилота ап.	10
24	С	Мокія свщмуч.	11
25	Н	6. Нед. по Вел., о сліпор.	12
26	П	Глікерії і Алексан.	13
27	В	Ізидора муч.	14
28	С	Пахомія Вел.	15
29	Ч	Вознесеніє Господнє	16
30	П	Андроніка апостола	17
31	С	Теодота і Дионизія	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

30. мая. День Прикраси (квітчання гробів). Святкується у всіх стейтах, з ввімкою: Арк., Фла., Ла., Місс., Н. К., С. К., Текс.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

29. мая. Вознесінє.

ЗАПИСКИ:

Добре той радить, що людей не звадить. — Кожний півень на своїм сьмітнику гордий. — І дурень здатний кашу їсти. — Дружній череді вовк не страшний. — Бог хоч не скорий та влучний. — Добра рада, де щира правда. — Як рахувати сир і масло, то й вареників не їсти. — На одній сіножати і віл пасеться і бузько жаби ловить. — На чужий роток не накинеш платок. — Ранна пташка пісні співає, а пізна очі протирає. — Розпусне жите в молодости приносить хвороби на старі кости. — Треба прости, щоб дрантем не трясти. — У доброго чоловіка сором на лиці, а у ледачого під підошвами. — З Богом не будеш позивати ся. — Яке коріне, таке й насіне. — Ледачий танечниця і фартух на заваді. — Чужа голова — темний ліс. — На лихо Бог дасть толк. — Мели, коли не завізно. — На чужий труд ласий не будь. — Як не дав Бог талану змалку, не буде й до останку. — Стара печ тепла не вдержить. — Що мені по титулі, коли нема нічого в шкатулі. — Не руш чужого і не бійсь нікого. — Як Будеш Богу угоден, то не будеш голоден. — Хто дітий не має, той горя не знає. — Не родись вродливий, а родись щасливий. — Наперед спитай ся, а тоді і лай ся. — Привикай до господарства з могоду, не будеш знати на старість голоду.

ЧЕРВЕНЬ = JUNE

н.с	д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	Н	Май. 7. Нед. по Вел., св. Отців	19
2	П	Талалея муч.	20
3	В	† Константина і Єлени	21
4	С	Василіска муч.	22
5	Ч	Михайла еписк.	23
6	П	Симеона, Мелетія	24
7	С	† 3. Об. ч. гл. Ів. Хр.	25
8	Н	П'ятьдесят. Зелені Свята	26
9	П	Понед. св. Духа і Пр. Тройці	27
10	В	Никити преп.	28
11	С	Теодозії діви муч.	29
12	Ч	Ісаакія далмат.	30
13	П	Єрмія ап. і Єрмея муч.	31
14	С	Червень. Юстина муч.	1
15	Н	1. Нед. по Сош. Всіх Свят.	2
16	П	Дукіяна муч.	3
17	В	Митрофана патр.	4
18	С	Доротей еп.	5
19	Ч	Висаріона пр.	6
20	П	Теодота еп.	7
21	С	Теодора муч.	8
22	Н	2. Н. по Сош. Пр. Евхаристії	9
23	П	Тимотей свщмуч.	10
24	В	† Вартоломея і Варнави ап.	11
25	С	Онуфрія пустиножителя	12
26	Ч	Акилини муч.	13
27	П	Єлисея прор. і Методія	14
28	С	Амоса прор.	15
29	Н	3. Нед. по Сош. Тихона	16
30	П	Мануїла, Савла, Ісмаїла	17

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. червня. Зелені свята.
9. червня. Пон. Зел. свят.
19. червня. Боже тіло.
29. червня. Петра і Павла.

ЗАПИСКИ:

Коли тривога, то до Бога, а по тривозі забули о Бозі. — Було добре, та давно, а буде гаразд, та не зараз. — Свого ледачого не хвали, а чужого доброго не гуди. — Мати рве пазуху, дітям ховаючи, а діти — від матери ховаючи. — Де гріх, там і покута. — Покора стіну пробиває. — Усе минеть ся, одна правда зостанеть ся. — Не говори багато, бо зголоднієш. — Чужими крилами не літай. — Мариво не вариво — не наїш ся. Одна біда не докучить, доки друга не прилучить. — Чужа хата гірша ката. — Що протягнеть ся, то не минеть ся. — Отцева і матчина молитва зо дна моря ратує, а проклін у калюжі топить. — Лякана ворона і куша боїть ся. — Чи співати-ме півень чи ні, а день буде. — Богу молись, а до праці берись. — Лучше бути доброю наймичкою ніж ледачою хазайкою. — Хто ручить ся, той мучить ся. — Красна мова находить добрі слова. — Три дні заходу, а день празнику. — Цьвіркун на видночі не цьвірчить. — Хто хоче свідком бути, мусить хрестик цілувати. — Коли почав орати, то в сопілку не грати. — Своя сірмяжка не важка. — Від попа здачі, від кравця остачі — не сподівай ся. — Золото, срібло... я до нього, а воно зрідло. — Досаду причеши ззаду. — На чий лавці сидиш, тому й пісню співай. — Не так швидко робить ся, як мовить ся.

ЛИПЕНЬ = JULY

н.с	Д.	Гр.-кат. свѣята	с.с.
1	В	Червень. Леонтія	18
2	С	Юди і Зосима	19
3	Ч	Методія свщмуч.	20
4	П	Юліяна тарсійск.	21
5	С	Евсевія еписк.	22
6	Н	4. Нед. по Сош. Агрипини	23
7	П	Рожество св. Ів. Хрест.	24
8	В	Февронії прпмуч.	25
9	С	Давида сол. препод.	26
10	Ч	Самсона странноприємця	27
11	П	Кира і Івана	28
12	С	Св. Ап. Петра і Павла	29
13	Н	5. Н. по Сош. Соб. 12 Апост.	30
14	П	Липень. Косми і Дамяна	1
15	В	† Пол. Ризи Пресв. Богор.	2
16	С	Якинта і Анатолія	3
17	Ч	Андрея і Марти	4
18	П	† Кирила і Методія	5
19	С	† Атаназія Атонск.	6
20	Н	6. Нед. по Сош., Томи	7
21	П	Прокопія велмуч.	8
22	В	Панкратія свщмуч.	9
23	С	† Антонія печерського	10
24	Ч	Евфимії і Ольги кн.	11
25	П	Прокла і Ілярія муч.	12
26	С	Собор Арх. Гавриїла	13
27	Н	7. Нед. по Сош., св. Отців	14
28	П	† Володимира Великого	15
29	В	Антиногена свщмуч.	16
30	С	Марини велмуч.	17
31	Ч	Якинта і Еміліяна муч.	18

СВЪЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

4. липня. День Независимости: в цілих Злуч. Державах.

ЗАПИСКИ:

Швидкої роботи ніхто не хвалить. — Народ, як товар у череді: усякі є. — Скрипливе дерево і дужого пережіє. — Пісня складами славна. — Курка збіже розгрібає, а в сьмітю зерна шукає. — Спроміг ся дід на обід. — Руки білі, а сумліне чорне. — Лучша соломяна згода ніж золота звада. — Не свѣятий, щоб не согрішив. — За дурною головою нема ногам супокою. — Танцювати не робота, а не вміти — соромота. — Доти старець плохий, доки собаки не обступлять — тоді спосіб найде. — Дасть Бог день, дасть і пожиток. — Хоч і щербатий ківш, та без нього ще гірш. — Мурин ніколи не буде білим. — До Бога важкий шлях, а до пекла прямесенький. — Шкода лою, свѣти водою. — Дайте санчат хвальбі підомчать. — Коня в позичку не давай, а жінки в приданки не пускай. — Знай корова своє стійло. — Дурна голова ні полисіє, ні посивіє. — До казки приказка годить ся. — Швець не купець, а коза не товар. — Жінка хиба те утає, чого не знає. — Трафляється на віку варити борщ і в глеку. — Козак та воля — спокуслива доля. — Загоїть ся, поки весіле скоїть ся. — Дочку тримай в дому, ще й заплати кому, щоб взяв біду з дому. — Свиня звалить і віку умалить. — Хоч у пекло, аби тепло. — Спілька двох годує. — Сто баб (шептух) — сто слабостий.

СЕРПЕНЬ = AUGUST

н.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Липень. Макрини прп.	19
2	С	† Ідії пророка	20
3	Н	8. Нед. по Сош.. Симеона	21
4	П	Марії Магдалини	22
5	В	Трофима і Теофіли	23
6	С	† Бориса і Гліба	24
7	Ч	† Успеніє св. Анни	25
8	П	Ермолая свящмуч.	26
9	С	Панталеїмона	27
10	Н	9. Нед. по Сош. Прохора	28
11	П	Калиника муч.	29
12	В	Сили і Сидуана	30
13	С	Євдокима	31
14	Ч	Серпень. Проісх. Ч. Хр.	1
15	П	Перен. мощ. св. Стеф.	2
16	С	Ісаака Далмата	3
17	Н	10. Нед. по Сош. 7 мол. Еф.	4
18	П	Євсигнія муч.	5
19	В	Преображеніє Господне	6
20	С	Дометія прдбмуч.	7
21	Ч	Єміліяна єписк.	8
22	П	† Матія апоет.	9
23	С	Лаврентія архид.	10
24	Н	11. Нед. по Сош. Евпла	11
25	П	Фотія і Аникити	12
26	В	Максима ісп.	13
27	С	Михея прор.	14
28	Ч	Успеніє Пресв. Богород.	15
29	П	Пер. нерук. Обр. Госп.	16
30	С	Мирона мученика	17
31	Н	12. Нед. по Сош. Фльора	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

15. серпня. Успеніє Пресв.
Богородиці.

ЗАПИСКИ:

Лазня в калї стоїть, та людий мие. — Все пани та пани, а греблю нема кому загатити. — Шануй батька та Бога, буде тобі всюди дорога. — Поки хвалько нахвалить ся, то будько набудеть ся. — Чиряк де схоче, там і сяде. — Ласий шматок найде куток. — Отаманом артіль держить ся. — Не дурень вигадав паном бути. — Не все те правда, що байка каже. — І небоя вовки їдять. — Кий на кий вадить, а хлїб на хлїб не вадить. — Безденної бочки не наллеш. — Щира молитва до Бога доходить. — Не було того й не буде, щоб не ганьбили люди. — Від ялової корови молока не дістанеш. — Держись берега, а риба буде. — До права треба мати два мішки: один гроший, а другий бачности. — Коли скупю, щадити глупо. — Два коти в однім мішку не помирять ся. — З дурним розмова, як з вітром полова. — Ходить як овечка, а буцає як баран. — З піску ба-тога не виплетеш. — Яке частоване, таке й дяковане. — Надбав гроший, став хороший. — Як Бог годить, то й мокро горить. — Голодному кожда страва добра. — Жите бурлацьке, як собацьке. — Як умре богатир, то йде за ним увесь мир, а як умре харлак, то йде один дяк. — Добре братерство ліпше ніж богатство. — Як будеш в дорозі, памятай о Бозі. — І баран буцне, як зачепиш. — Дурна клятьба — об стїну головою.

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER

н.с.	Д.	Гр.-кат. свѣта	с.с.
1	П	Серпень, Андрей Страт.	19
2	В	Самуїла прор.	20
3	С	Таден ап і Васи муч.	21
4	Ч	Агатоїка муч.	22
5	П	Лупа і Ринел	23
6	С	Євтихія свщмуч.	24
7	Н	13. Н. по Сош. Вартоломея	25
8	П	Адріана і Наталії	26
9	В	Пімена прен.	27
10	С	Августина і Мойсея мур.	28
11	Ч	† Усїкнов. гол. св. Івана	29
12	П	Александра і Павла	30
13	С	† Пол. пояса Пр. Діви М.	31
14	Н	Вересень, 14. Нед. по Сош.	1
15	П	Маманта і Івана	2
16	В	Антима свщмуч.	3
17	С	В вили і Мойсея	4
18	Ч	Захарії прор. і Єлисає.	5
19	П	Чудо Арх. Михаїла	6
20	С	Созонта і Макарія	7
21	Н	15. Н. по С. і п. Воз. Р. П. Д. Марії	8
22	П	Іоакима і Анни	9
23	В	Минодори, Митр. і Німф.	10
24	С	Теодори александр.	11
25	Ч	Автонома свщмуч.	12
26	П	Корнилія сотн	13
27	С	Воздвиженіє Чесн. Хр.	14
28	Н	16. Нед. по Сош. і по Воздв.	15
29	П	Євфимії влмуч.	16
30	В	Софії, Віри, Над. і Люб	17

СВЪЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

1. вересня. День Праці: в ці-
лих Злучених Державах.

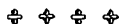
СВЪЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. вересня. Роджество Пресв.
Богородиці.

29. вересня. Михаїла арх.

ЗАПИСКИ:

Лайка — не бійка: в боці не болить. — Чужий біль нікого не болить. — Велика риба по глибу ходить. — Не смерть страшна, а недуга. — З боротя не буде путя. — В ледачого бортника і мід ледачим пахне. — Сватане — не братане. — Добре тому дати, хто не хоче брати, а той, хто бере, як по душі дере. — Не за своє діло не бери ся. — Собака й на свѣтого гавкає. — Голодному їсти, а не музику слухати. — У молодого лікаря горбастий цвинтар. — Досить одного сонця на небі. — Яка пшениця, така й паляниця. — Писав писака, не розбере й собака. — Бугай реве і медвідь реве, а хто кого дере, сам чорт не розбере. — Одна біда іде і другу за собою веде. — Чи раз батька вдарив, чи сім раз, однаково одвічати. — Недостатки гонять з хатки. — Скажена собака і свого господаря кусає. — Не дав Бог свини в гору дивитись. — Двічі літо не буває. — Доброму скрізь добре. — Велетень в громаді, як правда в пораді. — Аби місяць свѣтив, а про зорі байдуже. — Іди до вбогого сорочки позичати, а до багатого ніколи. — Не поможе бабі кадило, коли бабу казило. — Дозволь собаці лапу на стіл, то він і цілий втерebить ся. — Орлиний клекіт здалека чути. — Свиню хоч родзинками годуй, то все буде клапоуха. — Дурень камінь у воду кине, а десять розумних не витягне.

ЖОВТЕНЬ = OCTOBER

н.с	Д.	Гр.-кат. свѣта	с.с.
1	С	Вересень. Евменія	18
2	Ч	Трофима і Саватія муч.	19
3	П	Евстатія і Татіяни	20
4	С	Кондрата апост.	21
5	Н	17. Нед. по Сом. Фоки	22
6	П	† Зачатіє св. Івана Хр.	23
7	В	Теклі первомуч.	24
8	С	Евфрозини преп.	25
9	Ч	† Івана Богослова	26
10	П	Калистрата	27
11	С	Харитона	28
12	Н	18. Нед. по Сом. Киріака	29
13	П	Григорія арм. свцмуч.	30
14	В	Жовтень. † Покр. Пр. Д. М.	1
15	С	Кипріяна і Юстини	2
16	Ч	Дионизія свцмуч.	3
17	П	Єротея свцмуч.	4
18	С	Харитини муч.	5
19	Н	19. Нед. по Сом. † Томи ап.	6
20	П	Сергія і Вакха	7
21	В	Пелягії і Тайсії	8
22	С	† Якова Алфея ап.	9
23	Ч	Евламція і Евлампії	10
24	П	Филипа діакона	11
25	С	Прова і Андроніка	12
26	Н	20. Нед. по Сом. Карпа	13
27	П	Назарія і Параскевії	14
28	В	Евтимія і Лукіяна	15
29	С	Льонгіна сотника	16
30	Ч	Озії прор. і Андрея	17
31	П	† Луки ап. і еванг.	18

СВѢТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. жовтня. День Колумба:
Ала., Аріз., Арк., Кал., Кол.,
Копп., Дел., Айд., Ілл., Інд.,
Канз., Кя., Ме., Мд., Масс.,
Міш., Мо., Монт., Неб., Нев., Н.
Г., Н. Дж., Н. М., Н. Й., О.,
Окла., Оре., Па., Р. Ай., Текс.,
Вт., Ваш., В. Ва.

ЗАПИСКИ:

Смачне молоко в глечуку, та голова не влізе. — Біс та його діти панують у світі. — Три пани, два отамани, а один підданий. — Гуртом добре й батька бити. — Із несподіваного часом буває сподіване. — Сліпий смілійше ходить, як повода-тор водить. — Горівка не дівка — здоровлю злодійка. — Без гетьмана військо гине. — Як є коло чого тупати, то є що й хрупати. — Широкі ворота увійти, та вузкі вийти. — За право судись, а за чуб не берись. — Як дуду настроят, так вона й грає. — Горобець маленький, а серце має. — Крукови й мило не по-може. — Не до нашої шиї тії ковніри шили. — Злодій злодія зараз пізнає. — Тоді сироті Великдень, як сорочка біла. — Як марно нажив, так марно і пійде. — Світить місяць, та не гріє, тільки дурно у Бога хліб їсть. — Хто ходить по ночі, шукає немочи. — Сім літ горох не родив, проте голоду не було. — З брехні не мруть, та тільки віри вже не ймуть. — Ледачому животови і пироги вадять. — Батько нашкодив, а діти в одвіті. — Щастє дочасне, а злидні довічні. — В чужих руках завше більший шматок. — Ратуй мене в пригоді, а в добрім разі ратунку не треба. — Покарай словами, а не бий. — В щастю не вміє чоловік статкувати. — Щербатого горшка ніколи не наповниш. — Був кінь, та зіздив ся.

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER

н.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Жовтень. Йоїля прор.	19
2	Н	21. Нед. по Сош. Артемія	20
3	П	Ілїріона Великого	21
4	В	Аверкія єписк.	22
5	С	† Якова апост.	23
6	Ч	Арети і Атаназія	24
7	П	Маркіяна і Марти	25
8	С	Димитрія великомуч.	26
9	Н	22. Нед. по Сош. Нестора	27
10	П	† Параскевії і Терентія	28
11	В	Анастасії римл.	29
12	С	Зиновія і Зиновії	30
13	Ч	Стахія і Амілія	31
14	П	Падолист. † Косми і Даміана	1
15	С	Акиндина муч.	2
16	Н	23. Нед. по Сош. Акепсина	3
17	П	Йованкія Великого	4
18	В	Галактіона муч.	5
19	С	Павла єписк.	6
20	Ч	Єрона і Лазаря	7
21	П	Собор св. Арх. Михаїла	8
22	С	Онисифора муч.	9
23	Н	24. Нед. по Сош. Єраста	10
24	П	Мини і Віктора муч.	11
25	В	† Йосафата свщмуч.	12
26	С	† Івана Златоустого	13
27	Ч	† Филипа апост.	14
28	П	Гурія і Сам. (Пилипівка)	15
29	С	† Матея ап. і євангел.	16
30	Н	25. Нед. по Сош. Григорія	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

4. падолиста. День загальних виборів.

27. падолиста. День Подяки: в цілих Злучених Державах.

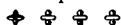
СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. падолиста. Всіх Святых.

2. падолиста. День задушний.

ЗАПИСКИ:

Не той тато, що сплотив, а той, що вигодував. — Хто колує, той дома не ночує. — Злидні без пихи не живуть. — За науку та ще поцілуй у руку. — Як Бог не дасть, то дяк не навчить. — Хто за віру умирає, той собі царство заробляє. — Пригоди учать згоди. — Не жалуй ухналя, бо підкову згубиш. — Мужича правда колюча, а панська на всі боки гнуча. — Стільки кусай, скільки можеш лигнути. — У ситого пелька без дна. — Не вмирає віковий, тільки часовий. — З посьміху люди бувають. — Гуляй, дурню, до плота, коли бере охота. — Добре тому жити, хто вміє говорити. — Винувата дїжа, що не йде на ум їжа. — Розжилає голота коло болота. — Горбатого до стїни не притулиш. — В щастю не брикай, в недоли не тужи ніколи. — Чуже візьмеш жмінкою, то чорт твое міркою. — Дорогий гість, та шкода, що в піст. — Хто батька не шанує, той собі пекло готує. — Журба сорочки не дасть. — Без гріху та без лиха не проживеш. — Хто хоч мал, не допчи його в кал. — Тому й світ великий, кому хліб даремний. — Від злого давця бери і капця. — Рушаймо до шинку, коли в церкві тісно. — В кого віл та коса, в того й гроший киса. — Хоч в голові пусто, та гроший густо. — Хто великого не бачив, той і малому дивуєть ся. — Гріх не байстрюкови, а батькови.

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

н.с.	Д	Гр.-нат. свята	с.с.
1	П	Падолист. Шлят. і Ром.	18
2	В	Авдія, Варлаама	19
3	С	Прокла і Григорія	20
4	Ч	Воведеніє Пр. Діви Марії	21
5	П	Филимона апост.	22
6	С	Амфілохія і Григорія	23
7	Н	26 Нед. по Сош. Катерини	24
8	П	Климентія і Петра	25
9	В	Алиція столп.	26
10	С	Якова і Паладія	27
11	Ч	Стефана муч.	28
12	П	Парамона	29
13	С	† Андрея апост.	30
14	Н	Грудень. 27. Нед. по Сош.	1
15	П	Авакума пророка	2
16	В	Софронія прор.	3
17	С	† Варвари вмуч.	4
18	Ч	Сави Богоносного	5
19	П	Николая чудотворця	6
20	С	Амбровія єписк.	7
21	Н	28. Нед. по Сош. Патація	8
22	П	Непор. Зачатіє Пр. Д. М.	9
23	В	Міни і Ермогена	10
24	С	Даниїла Столпника	11
25	Ч	Спірідіона єписк.	12
26	П	Євстратія і Євгена	13
27	С	Филимона і Тирса	14
28	Н	29. Н по Сош. св. Праотців	15
29	П	Аггея пророка	16
30	В	Даниїла прор.	17
31	С	Севастіяна муч.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

25. грудня. Різдво Христове:
в цілих Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. грудня. Зачатіє Пресв. Бо-
городиці.
25. грудня. Різдво Христове.
26. грудня. Св. Стефана.

ЗАПИСКИ:

Лихо швидко приходить, а поволи відходить. — Лучше цнота в болоті ніж нецнота у злоті. — На доброго кивом, а ледачого кийом. — Хто два зайці гонить, жадного не здогонить. — На Миколи тай ніколи. — Як будеш усім боргувати, прийдець ся сорочку латати. — Як слово не поможе, то й києм не дошкулиш. — Поки богат, то поти й сват. — Що винен — то віддати повинен. — Хто багато обіцяє, рідко слово дотримає. — Пійду до господи, щоб не було шкоди. — Для приятеля старого не кидай нового. — Дума душу пошиває. — Як опарив ся на молоці, то й на холодну воду дмухає. — Великий як світ, а дурний як слід. — Як погано орати, то красше випрягати. — Дій швидко, так бридко; дій тихо, так лихо. — Роби те, що піп каже, а не роби того, що він робить. — Добра воля стане за учинок. — Не в тім сила, що кобила сива, а в тім, що не везе. — Хто каже до ладу, то ухо наставляй, а хоч і без ладу, то теж не затайкай. — Бідний багатому певний слуга — корчить ся, гнеть ся перед ним, як дуга. — Не з нашим щастем голою рукою їжака вбити. — Не той убогий, що мало має, а той, що багато жадає. — Природу тяжко відмінити. — І на жалку кропиву мороз буває. — Кров не вода, розливати шкода. — Буде той в голодочку, хто в жнива шукає холодочку.

У ХВИЛЮ ВАЖНУ.

(При стрічі з Новим Роком).

хвилю важну приходиш отсе,
Дорогий Новий Роче,
Як рідний наш край і людство усе
Кайдани порвать хоче;
Як жите шумить, іде боротьба
Серед обставин диких,
А в тій боротьбі рішаєть ся судьба
Всіх малих і великих;
Як серця слабні і душі малі
В зневіру люту впали.
Як навіть з могил рицарі славні
До борби повставали;
Як духом сильні падуть і встають
Тай з рук не пустять зброї
І, як сатану страшна дусить лютъ,
Що ми бажаєм волі.

У хвилю важну надходиш отсе,
Дорогий Новий Роче!
З тобою судьба чейже принесе
Щось нове та уроче.
Чей людство усе кайдани порве
А ми здобудем волю;
І красше жите — щасливе, нове,
Розпінемо з тобою.

Сава Чернецький.

25-ЛІТНИЙ ЮВІЛЕЙ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Основанє У. Н. Союза.

Верть століття тому назад в Америці було Українців дуже мало і вони навіть не називали себе Українцями, а Русинами, бо прибули сюди з Галичини, де назва Українців для нашого народу не була ще тоді принята. Се були майже самі Лемки, котрі помішали ся з угорськими Руснаками (Уггору-русинів було більше) і разом з ними заложили собі в 1901 році заповомову організацію під назвою „Соединеніє греко-католическихъ русскихъ Братствъ”.

Спільність галицьких Русинів з угорськими Руснаками тривала дуже коротко — всього 2 роки. На першій конвенції „Соединенія” в 1893 році делегати кількох галицьких братств переконали ся, що провідники сеї організації (головно уггору-ські сьвященники) визначають ся не патріотизмом руським, але мадярським, а крім того господарять в „Соединенію” зовсім самовладно, на користь власну, а не для добра народного. Делегат від шамокінського братства св. Кирила і Методія, о. Іван Констанкевич, виступив на тій конвенції з рішучою критикою уряду і заявив отверто, що галицьким Русинам нема місця в „Соединенію”.

Вслід затим появилася в 4-тім числі „Свободи” (з 1. падолиста 1893 р.) горяча відозва зпід пера редактора о. Гр. Грушки п. з. „Нам треба народної організації”, а відтак дальші статі, поклики і відозви, в яких переконувало ся галицьких Русинів про потребу своєї рідної організації. В тім часі братство св. Кирила і Методія в Шамокін виступило з „Соединенія” і дало причину до скликання перших народних зборів, на яких мало ся приступити до заложення окремої організації для галицьких Русинів.

Ті перші збори відбули ся в місті Шамокін, Па., дня 22. лютого 1894 року. На тих зборах основано „Руський Народний Союз” — нинішній Український Народний Союз.

Предсідателем сих зборів був о. А. Полянський, а секретарем др. В. Сіменович. До провізоричного уряду зістали вибрані: Т. Талпаш, предсідатель (з Шамокін, Па.); М. Євчак, заст. предс. (з Вілксбери, Па.); о. І. Констанкевич, секретар (з Шамокін, Па.); І. Глова, касієр (з Ексцельзіор, Па.). — Радні: Я. Даньковський (з Джерзи Сіті, Н. Дж.), М. Галькович (з Мт. Кармел, Па.), М. Адзима (з Мт. Кармел, Па.), І. Гордишинський (з Мейфілд, Па.), А. Шлянта (з Мейфілд, Па.), С. Федоровський (з Олифант, Па.), Ю. Хил'як (з Олифант, Па.), М. Ослицький (з Пітсбург, Па.), Д. Зинов'як (з Централії, Па.). — Контрольна комісія: о. Г. Гулович (з Фріленд, Па.), о. Г. Грушка (з Джерзи Сіті, Н. Дж.), о. протоєрей А. Товт (з Вілксбери, Па.). — Заступник контрольної комісії: о. Т. Обушкевич (з Олифант, Па.).

Ухвалено, що кождий член Р. Н. С., без ріжниць віку, має платити 50 цнт. вступного і 50 цнт. місячної вкладки.

Перші братства, які треба вважати членами-оснувателями Р. Н. Союзу, були слідуючі: 1) Бр. св. Кирила і Методія в Шамокін, Па. (заложене 1887 р.); 2) Бр. св. Димитрія в Мт. Кармел, Па. (зал. 1891 р.); 3) Бр. св. Івана Хрестителя в Олифант, Па. (зал. 1886 р.); 4) Бр. св. Ніколая в Шенандоа, Па. (зал. 1885 р.); 5) Бр. св. Кирила і Методія в Мейфілд, Па. (зал. 1894 р.); 6) Бр. св. Ніколая в Ст. Клер, Па. (зал. 1895 р.); 7) Бр. св. Ніколая в Централії, Па. (зал. 1894 р.); 8) Бр. св. Михаїла в Елмайра, Н. Й.; 9) Бр. св. Петра і Павла в Джерзи Сіті, Н. Дж. (зал. 1889 р.); 10) Бр. Пресв. Діви в Вілксбери, Па.

І. Головна конвенція.

Перша конвенція Р. Н. Союзу відбула ся в Шамокін, Па., дня 30. мая 1894 р. Всіх делегатів було 17. Предсідателем конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарювали: др. В. Сіменович і Д. Пирч. Наради тривали всього кілька годин. Ухвалено, що кождий член платить 50 цнт. вступного і 50 цнт. місячної вкладки, а за те по його смерті його спадкоємці мають дістати з каси Союзу квоту \$400. До головного виділу вибрані (з недостатчі місця подаємо лише членів екзекутиви): Т. Талпаш, предс.; о. І. Констанкевич, секр.; І. Глова, кас. Ухвалено одногласно, щоби „Свобода” була органом Союзу. Урядовий звіт не подає числа членів Союзу; стан каси по конєць мая 1894 р. виносив \$220.35.

Піврічне засіданє головного виділу відбуло ся в Шамокін, Па., дня 15. січня 1895 р. На тих зборах подано до відома, що з днем 31. грудня 1894 р. в Союзі було 505 членів, а з тих 66 зістали виключені за неплаченє через три місяці членських вкладок.

Перший рік існування Р. Н. Союзу був тяжкий. Одинокими робітниками аж до 2-гої гол. конвенції було лише двох людей: о. Г. Грушка, редактор „Свободи”, і о. І. Констанкевич, секретар Союзу.

II. Головна конвенція.

Друга конвенція Союзу відбулася в Олифант, Па., дня 30. мая 1895 р. Предсідателем конвенції був о. А. Полянський, а секретарем о. Н. Дмитрів. В касі Союзу було тоді \$605.60. Предсідателем організації зівстав вибраний І. Глова, секр. о. Н. Дмитрів, а кас. Ю. Хиляк.

Піврічне засідане головного віділу відбуло ся в Мт. Кармел, Па., дня 1. січня 1896 р. Із звіту секретаря довідуємо ся, що виділ підвисшив посмертне з \$400 на \$500.

III. Головна конвенція.

Трета конвенція відбулася в Мт. Кармел, Па., дня 2. червня 1896 р. Предсідателював о. Т. Обушкевич, а секретарювали: о. І. Ардан і Д. Капітула. Делегати довідали ся, що від заложеня Союзу було 6 випадків смерти і виплачено \$2.300. В касі було \$756.96. Важнійші ухвали: До Союзу маєть ся приймати лише тих людей, котрі мають не меньше 16, а не більше 45 літ. За жінки членів, котрі мають більше ніж 45 літ, посмертного не платити. Член за втрату руки або ноги має дістати \$100, за дві руки, ноги, або обоє очий \$500. Ухвалено утворити залізний фонд, відтягаючи з кожної місячної вкладки члена 10 цнт. З того фонду лише процент можна уживати. Делегатів можна висилати в той спосіб: до 50 членів одного, від 50 до 100 двох, від 100 до 150 трох. Предсідателем Союзу вибраний І. Глова, секр. о. Н. Стефанович, а кас. Ю. Хиляк.

Піврічне засідане головного віділу відбуло ся в Мт. Кармел, Па., дня 29. грудня 1896 р.

IV. Головна конвенція.

Четверта конвенція відбулася в Мейфілд, Па., дня 8. червня 1897 р. Всіх делегатів (з 7 місцевостей) було 15. Президиував о. Т. Обушкевич, а секретарювали: Д. Пирч і Д. Ванько. Число членів 1.019; готівки в касі \$2.540.88. Важнійші ухвали: На конвенційні видатки і на дорогу для делегатів члени мають платити річно по 25 цнт. Кожних 20 членів Р. Н. С. мають право вибрати одного делегата на конвенцію. Членом Р. Н. С. може бути лише Русин; членів інших народностей лиш тоді приймаєть ся, коли вони належали до руського братства і разом з ним приступили до Р. Н. Союзу. Предс. Союзу вибраний І. Глова, секр. о. І. Ардан, а кас. Ю. Хиляк.

Піврічне засідане головного віділу відбуло ся в Олифант, Па., дня 11. січня 1898 р.

V. Головна конвенція.

Пята конвенція відбула ся в Шенандоа, Па., дня 7. і 8. червня 1898 р. Всіх делегатів (з 13 місцевостей) було 24. Нарадам проводив о. Т. Обушкевич, а протоколували: о. А. Бончевський, Д. Пирч і Д. Капітула. За цілий адміністраційний рік прибуло 574 членів, а в касі було \$5.688.57. Важніші ухвали: Приймається ся до Союзу діти від скінченого 1 року житя; до

посмертного вони мають право по 30 днях; по скінчених 16 роках можуть стати повними членами Союзу. Піднесено посмертне з \$500 на \$600. Ті, котрі не в стані платити місячно по 50 цнт., можуть бути членами за половину вступного і за половину місячної вкладки, але мають право лише до половини посмертного. Всі нововступаючі члени мають право до посмертного сейчас по вступленю, коли би члена забило в фабриці, в майнах або деінде при роботі; колиж член умре природною смертю, тоді має право до посмертного: а) по 90 днях, коли не належав до братства такого, що стоїть в Союзі, але сам собі був членом Союзу; б) по 30 днях, коли належав до братства, що стоїть в Союзі. Касієр, секретар складають бонд. Головні конвенції мають відбувати ся щі 2 роки, а засідання головного виділу щі року. Предсідателем вийшов Ю. Хиляк, секр. о. А. Бончевський, а кас. К. Котанчик.

Кость Кирчів,
предсідатель У. Н. Союзу.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Лансфорд, Па., дня 13. червня 1889 року.

VI. Головна конвенція.

Шеста конвенція відбула ся в Пітсбург, Па., в днях 12.—14. червня 1900 р. Делегатів було 64. Проводив зборам о. М. Ба-

лог, а секретарювали: І. Бурштин і В. Гришко. Союз числив тоді 3.100 членів, а в касі було \$10.184.40. Важніші ухвали: Членами Союзу можуть бути всі Слав'яни, коли належать до руського братства, яке стоїть в Союзі. З кожного братства посилається на конвенцію тільки одного делегата; той делегат, котрий представляє 30 до 50 членів, має один голос; від 50 до 100 членів 2 голоси, а від 150 і дальше 3 голоси. Вступне від 16 до 25 літ 50 цнт.; від 25 до 35 літ \$1.00; від 35 до 45 літ \$1.50. Кождий член мусить платити місячну вкладку в сумі 70 цнт. Хто виступить з братства, не є членом Союзу. Коли жінка належить до Союзу, а її чоловік ні, то вона може дістати на случай його смерті \$300. Назву Союзу змінено по англійськи з „Russian” на „Little Russian National Union”. Предсідателем вибраний о. А. Бончевський, секр. Д. Пирч, а кас. А. Шлянта.

Річне засідане головного відділу відбуло ся в Бофало, Н. Й., дня 11. червня 1901 р. На тім засіданю ухвалено приймати до Союзу Русинів з Канади, коли вони будуть лучити ся в братства.

VII. Головна конвенція.

Сема конвенція відбула ся в Джерзи Сіті, Н. Дж., в днях 18.—20. червня 1902 р. Головою конвенції був о. Н. Стефанович, а секретарями: С. Ядловський і В. Гришко. Прибувші делегати заступали 27 місцевостей (31 відділів Р. Н. С.) і розпоряджали 57 голосами. Союз складав ся тоді з 60 місцевих відділів, до котрих належало 2.905 дорослих членів і 479 дітей. Готівки в касі було \$15.323.30. Важніші ухвали: Членом Р. Н. Союзу може стати ся кожде руське братство і кождий зорганізований місцевий Р. Н. Союз, котрих членами можуть бути Русини обох полів від 1 скінченого року житя до не скінчених 45 літ житя, коли є чесні, здорові, характерні і тверезі. До тих братств і місцевих Союзів можуть належати і другі Слав'яни, котрі мусять підчинити ся статутам таких братств. Урядниками місцевих Союзів і братств, як і головними, мають бути лише Русини. Каса Союзу платить за орган („Свободу”) по 10 цнт. місячно за кожного дорослого члена. Голосоване на головних урядників відбуло ся тайно. Предсідателем вийшов о. Н. Стефанович, секр. Д. Пирч, а кас. А. Шаршонь.

На тій конвенції москвофіли робили дуже велику кириню, але не вскурали нічого, бо нарід їх роботу осудив і до головного відділу Союзу вибрав самих свідомих Українців.

Річне засідане головного відділу відбуло ся в Скrentон, Па., дня 23. червня 1903 р.

VIII. Головна конвенція (ювілейна).

Осьма конвенція відбула ся в Шамокін, Па., в днях від 30. мая до 2. червня 1904 р. Се була конвенція ювілейна з нагоди 10-літнього істнованя Р. Н. Союзу. Відсвятковано її дуже величаво торжественним богослуженем в церкві, посв'яченем

двох прапорів (українського й американського) Союзу, гарним багаточисельним походом по місті, великим концертом і спільним комерсом. З тої нагоди видано також ювілейне число „Свободи” на 20 сторін, з дуже гарним змістом і з 37 фотографіями. Головою сеї конвенції був о. С. Макар, а секретарями: о. П. Понятишин і Й. Кульчицький. В нарадах брали участь відпоручники 50 відділів з 47 місцевостей, що розпоряджали 80 голосами. З правом голосовання були оо.: І. Констанкевич, Н. Струтинський, С. Макар, І. Ардан, П. Тимкевич, А. Улицький, Н. Дмитрів і О. Злоцький. Із звіту о. Стефановича показало ся, що за останні два роки каса Союзу виплатила 106 посмертних і 17 запомог. За 10 літ умерло 134 членів (мушин), по котрих виплачено разом \$67.669.98 посмертної запомоги; жінок умерло за 10 літ разом 85, по котрих виплачено \$26.333.-25 посмертної запомоги; дітей за останних 6 літ умерло 22, по котрих виплачено \$575.00 — отже за цілий час свого існування Союз виплатив усіх посмертних запомог разом в сумі \$94.-578.23. Окрім того виплатив Союз за 10 літ надзвичайних запомог в сумі \$5.463.80. Адміністрація за 10 літ, то є: головні і річні конвенції, субвенція „Свободі”, платні секретарям і касіерам, книги, друки, канцелярійні і прочі дрібні видатки, виносила разом \$27.157.85. За 10 літ Союз мав приходу \$145.193.-22, а розходу \$127.199.88, так що по 10 літах загальний стан каси виносить \$17.993.34, з чого з днем 15. мая 1904 р. готівка в банках виносить \$16.485.44, а давні позички \$1.507.90. — Число членів з днем 15. мая 1904 р. виносило 5.857. Важніші ухвали: Вступне від дорослих членів на ціле посмертне унормовано в той спосіб, що його висота сягала від 25 цнт. до \$10.00 (половину вступного побирали головна каса Союзу, а друга половина мала оставати в касі даного місцевого відділу). Всі

Андрій Стефанович,
містопредсідатель У. Н. Союзу.

Марія Білик,
містопредсідателька У. Н. Союзу.

дорослі члени один раз на рік в місяці грудни платять на зелізний фонд Союзу по 25 цнт. Перед кожною головною конвенцією всі дорослі члени обов'язані заплатити по 25 цнт. на видатки конвенційні. На головній конвенції можуть бути присутні і мають право голосовання тільки делегати і всі головні урядники. На будуче буде приймати ся до Союзу тільки братства або товариства, а істнующим вже місцевим Р. Н. Союзам конвенція поручила змінити ся на братства. Предсідателем вибраний К. Кирчів, секр. С. Ядловський, а кас. А. Шаршонь.

Річне засідане головного віділу відбуло ся в Мікіспорт, Па., в днях 26. і 27. червня 1905 р.

ІХ. Головна конвенція.

Дев'ята конвенція відбула ся в Скрентон, Па., в днях 25.—28. червня 1906 р. Всіх делегатів було 72, а урядників 10 — разом 82 людей з 120 голосами. Головою конвенції був о. Н. Стефанович, а секретарювали: С. Калакука і Т. Лабовський. Союз числив по кінцець мая 1906 р. 7.888 членів (в 139 відділах), а в касі було \$8.520.01 (окрім сирітського фонду, який виносив \$15.-185.33). Важніші ухвали: Патроном Союзу має бути св. Володимир. Установлено уряд духовного отця Союзу. Знесено статуту місячну вкладку, а натомість ухвалено неограничений розмет. Кожний член має платити місячно: на фонд резервовий по 2 центи, на фонд убогих по 1 центі, на фонд народний по 1 центі. Нові члени не можуть перевишати 40 літ житя. Посмертне Союзу піднесено з 600, зглядно 900, на 1.000 доларів (бідніші могли записуватись на половину посмертного). Всякі запомоги в разі каліцтва і т. п. відповідно підвищено. За офіційну правопись „Свободи” і Союзу прийнято, без одного голосу супротивлення, правопись фонетичну. Предсідателем вибраний К. Кирчів, секр. С. Ядловський, писарем Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

Се була перша конвенція, котра — як писала тоді „Свобода” — відбула ся дуже скромно, без непотрібних а коштовних парад, музик, обідів, балів і т. п.

Річне засідане головного віділу відбуло ся в Трентон, Н. Дж., дня 10. і 11. вересня 1907 року.

Х. Головна конвенція.

Десята конвенція відбула ся в Філядельфії, Па., в днях 7.—10. липня 1908 р. Президував о. Л. Левицький, а секретарювали о. П. Понятишин і В. Гришко. Делегатів явило ся 121 (між ними три жінчини) і 15 урядників — разом 136 осіб з 206 голосами. Прихід за 2 роки виносив \$217.284.28, а розхід \$171.-213.02. Позістає в касі з днем 31. мая 1908 р. \$46.071.26. З тих грошей виносить: фонд сирітський \$21.017.50, фонд резервовий \$16.646.27, фонд народний \$1.567.03, фонд убогих \$1.647.03, фонд розпорядимий \$5.193.43. Число членів по кінцець червня 1908 р. виносило: 8.129 на ціле посмертне, 804 на половину по-

Василь Левчик,
головний касієр.

Семен Ядловський,
головний фінансовий секретар.

Стефан Милянєвич,
головний рекордовий секретар.

смертного і 1.333 дітей — разом 10.266 членів. Важніші ухвали: До Союзу маєть ся приймати нових членів до 45-го року життя, а виїмково і понад 45 літ, коли би цілий відділ іншої ворожої організації перейшов до Р. Н. Союзу. Ухвалено одногосно і серед довго триваючих оплесків приймати відтепер до Союзу лише Русинів і Русинок грецького або латинського обряду і взагалі лише Славян католиків. Поручено тростісам Союзу покликати знавців друкарської штуки і разом з ними оцінити вартість друкарні „Свободи”, що була під той час в посіданю кількох приватних людей (вони відкупили її на спілку від о. І. Ардана), та після тої оцінки купити сю друкарню на власність Р. Н. Союзу (се припоручене гол. екз. комітет ви-

конав дня 21. липня 1908 р. і заплатив за „Свободу” \$16.855). Ухвалено значною більшістю голосів видавати відтепер „Свободу” обома азбуками, себто гражданкою і латинкою, що-би в той спосіб зріст Р. Н. Союза пійшов скоршим темпом наперед, так як переважна часть Угорщан, а й многи Галичани не вступають тепер до Союза лише з тої причини, що не вміють читати „Свободи” руською азбукою. Діету делегатам піднесено з 3 дол. на 5 дол. на добу. Поручено урядови Союза утворити відрубну організацію діточу після вимог закона, на підставі відповідного чартеру і статута. Ся нова організація має оставати під управою уряду Р. Н. Союза і творити цілість з матерним товариством (сю діточу організацію названо „Руський Молодечий Союз”). Предсідателем вийшов Д. Капітула, секр. фінансовим С. Ядловський, секр. рекордовим Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

На сій конвенції іменовано першого американсько-руського єпископа, С. С. Ортинського, почесним членом і покровителем Р. Н. Союза та вручено йому відповідну грамоту.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Шікаго, Ілл., в днях 8.—10. вересня 1909 р.

XI. Головна конвенція.

Одинайцята конвенція відбула ся в Клівленд, О., в днях 20. — 23. вересня 1910 р. На чотиродневних нарадах був присутній покровитель і почесний член Р. Н. Союза, єпископ С. С. Ортинський, котрий рівночасно був і звичайним делегатом 239-го відділу (з Філядельфії). Окрім 19 гол. урядників явило ся 202 делегатів (між ними 6 женщин) з 306 голосами. Президував о. Л. Левицький, а секретарювали: М. Поляк і П. Кирилюк. Ухвалено дуже багато поправок до статута (сю справу реферував єп. Ортинський, яко предс. статутової комісії), з котрих найважніші отсі: 218 голосами проти 69 змінено назву організації на: „Греко-католицький Руський Союз в Америці” (ся ухвала задля важних причин не увійшла в жите). Духовний отець Союза має перестерігати сего, щоби кождий член відправив великодну сповідь. Делегатом на конвенцію може бути лише Русин греко-католик. Головні урядники мають право голосувати при виборі нового уряду. До важніших конвенційних ухвал належать: „Свобода” руська має виходити на 12 сторін, а словенська на 8 сторін. Редакторів вибирає головний уряд і назначає їм платню. Союз має вступити в члени „Славянського Іміграційного Дому” в Нью Йорку з річною вкладкою \$500. Предс. вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

Річне засідане головного виділу відбуло ся у власнім домі Р. Н. Союза в Джерзі Сіті, Н. Дж., в днях 5.—8. вересня 1911 р. Сей дім куплено дня 12. грудня 1910 р. за суму \$13.500. На тім засіданю сконстатовано, що в наслідок агітації нового Р. Н. Союза, який оснував ся по останній (клівлендській) конвен-

ції, виступило з нашої організації 10 відділів, а роздвоїло ся 11. Число дорослих членів Р. Н. С. зменшило ся протягом року о 1.016, а число дітей о 12.

ХІІ. Головна конвенція.

Дванадцята конвенція відбула ся у Вілксбери, Па., в днях 9.—14. вересня 1912 р. На ній був присутний перший делегат галицької України, С. Демидчук, котрий опісля обіздив деякі наші важніші громади в Злучених Державах і Канаді, збираючи добровільні жертви на „Рідну Школу” в Галичині. На нараді явило ся 20 гол. урядників і 229 делегатів (між ними 15 жінчин) з 328 голосами. Предс. конвенції був о. Д. Хомяк, а секретарями: А. Кріль і О. Шараварко. Усіх членів у Союзі було 14.908 (12. 707 на ціле посмертне, а 2.201 на половину посмертного). Руський Молодечий Союз числив 1.950 членів. Маєток Р. Н. Союза виносив \$140.530.87 (в тім сирітський фонд числив \$47.468.46), а в касі Р. М. С. було готівки \$16.712.46. Важніші ухвали: До руської і словенської „Свободи” має бути лиш один відвічальний редактор, котрий є членом головного виділу і котрого вибирає конвенція. Завідатель „Свободи” є також членом гол. виділу. Уряд гол. організатора знесено. Р. М. Союз зреорганізовано в той спосіб, що посмертне по членах від 1 до 6 року життя має бути \$100, а від 6 до 16 року \$300. Члени сеї діточої організації платять 25 цнт. вступного і 25 цнт. місячної вкладки. До ширеня оśвіти на американській Руси, головно поміж членами Р. Н. Союза, вибрано 7-членовий комітет, названий „Просьвітною Комісією” Конвенція відбуваєть ся що три роки в маю. Кожний член платить місячно по 7 центів на фонд резервовий, а по 3 центи на фонд шкільний (давнійші фонди: народний і еміграційний знесено). До Р. Н. Союза при-

Осип Стеткевич,
редактор „Свободи”.

Андрій Савка,
завідатель друкарні У. Н. Союза.

нимаєть ся відтепер всіх Русинів або Русинок (без огляду на віроісповідане), або інших Славян, не перевищаючих 45 літ житя. Предс. вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. М. Угорчак, а кас. А. Шаршонь.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Бофало, Н. Й., в днях 9.—12. вересня 1913 р.

XIII. Головна конвенція.

Тринайцята конвенція відбула ся в Бофало, Н. Й., в днях 7.—12. вересня 1914 р. Для добра організації сю конвенцію о 1 рік приспішено і вона була найважнійшою із всіх дотеперішних конвенцій Р. Н. Союзу, як се можна бачити з низше наведених ухвал. Усіх делегатів було 312, а гол. урядників 19 — з 478 голосами. Головою сеї конвенції був Т. Талпаш, котрому опісля додано до помочи председателя технічного в особі о. В. Балога. Секретарювали: В. Гришко і А. Шостак. З днем 31. липня 1914 р. в Р. Н. Союзі було 17.387 членів на ціле посмертне, а 3.162 на половину посмертного — разом 20.549 (в 398 відділах). Р. М. Союз числив 4.786 членів (в 188 відділах). Стан каси: фонд резервовий \$121.057.20, ф. розпорядимий \$24.607.07, ф. убогих \$11.680.57, ф. шкільний \$9.903.23 — разом власного маєтку було \$167.248.07. Фонд сирітський числив \$60.771.78, отже загальний стан каси виносив \$228.019.85. З того: готівка \$148.994.28, на позичках \$33.600, реальність \$19.500, а позичка „Свободи” \$25.975.57. В касі Р. М. Союзу було готівки \$28.650.23. Друкарня „Свободи” (по відтрученю позички Р. Н. Союзови в сумі \$25.975.57) представляла вартість \$10.715.26. Важнійші ухвали: Дотеперішну назву організації змінено на „Український Народний Союз” (по англійськи: Ukrainian National Association). Конвенції відбувають ся що два роки в жовтни. Видатки всіх делегатів, висиланих відділами, мають бути заплачені самими дотичними відділами. Всі засідання головного виділу мають відбувати ся в місци осідку Союзу. Весь маєток організації ділить ся на отсих 6 фондів: посмертний, сирітський, адміністратійний, убогих, народний і резервовий. Членів до Союзу приймаєть ся у віці від 18 до 50 (жінщин лише до 40) літ житя. Всі члени від 1. січня 1915 р. мають платити сталі місячні вкладки відповідно до свого віку, а забезпечувати ся можуть на отсі квоти: \$250, \$500, \$750, \$1.000, \$1.500 і \$2.000. Жінщини можуть належати лише до перших двох клас, а до останних двох приймаєть ся тільки тих членів, котрі не переступили 40 літ житя. Окрім приписаної місячної вкладки кожний член, без огляду на його вік і на класу посмертного, платить що місяця: на фонд адміністратійний 17 центів (з того фонду оплачуєть ся часопись „Свободу” для членів), на фонд резервовий по 10 центів, на фонд убогих по 5 центів і на фонд народний по 3 центи. Председателем зістав вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. М. Угорчак, а кас. А. Шаршонь.

	КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ У. Н. СОЮЗА.	
	 Дмитро Капітула.	
 Никола Росолович.	 Василь Гришко.	

По сій конвенції настало між загалом членів велике заворушене. Невдоволені були головню старші члени Союзу, котрі обовязані були платити свої місячні вкладки не від того віку, який вони мали в часі приступлення до організації, але від 1. січня 1915 р. З того приводу головний виділ мав аж два по-конвенційні засідання: одно в днях 6.—8. жовтня 1914 р., а друге дня 20. січня 1915 р. Вислідом усіх нарад була постанова, що всі ті члени, які хочуть платити свої місячні вкладки від того віку, який вони мали в часі вступлення до Союзу, мусять на обчислену рахунковим знавцем квоту обдовжити свою гра-

моту (посмертне). Се обдовжене називаєть ся по англійськи „лін” На засіданю гол. виділу дня 20. січня 1915 р. ухвалено заперестати видавати „Свободу”, друковану латинськими буквами (словенську), з днем 1. марта 1915 р.

Річне засіданє головного виділу відбуло ся в днях 5.—7. жовтня 1915 р.

Головний екз. комітет на своїм засіданю дня 10. цвѣтня 1916 р. обговорював між иншим справу скликаня XIV. гол. конвенції і ухвалив засягнути в тій справі опінії всіх головних урядників і всіх відділів У. Н. Союза. На засіданю гол. екз. комітету, урядників „Свободи”, „Просьвітної Комісії” і гол. контрольної комісії дня 14. червня 1916 р. сконстатовано, що за відложенєм конвенції на один рік було 15 головних урядників і 105 відділів, а проти відложеня 5 гол. урядників і 94 відділи.

Річне засіданє головного виділу відбуло ся в днях 9.—11. жовтня 1916 р.

XIV. Головна конвенція.

Чотирнайцята конвенція відбула ся в Гарісбург, Па., в днях 22.—27. жовтня 1917 р. Президував К. Кирчів, а секретарювали: Т. Яворський і С. Калакука. На сій конвенції було заступлених 151 відділів 118 делегатами зі 162 голосами, і 19 гол. урядників з 19 голосами — разом 137 осіб зі 181 голосами. З днем 30. вересня 1917 р. У. Н. Союз числив 270 відділів (163 братств, 86 товариств і 21 сестрицтв), в котрих було 9.822 членів. Із звіту головного опікуна дітій членів У. Н. Союза (сей урядник розпочав своє урядованє з кінцем падолиста 1914 р., на підставі ухвали гол. виділу) довідуємо ся, що тих дітій було в Союзі 1.913 (в 119 відділах). Власний маєток У. Н. Союза числив \$341.957.09, а з фондом сирітським \$414.528.40. Важнійші ухвали: До Союза приймаєть ся мушин, які не перевисшають 55 літ житя, і женщин, які не перевисшають 50 літ житя. Додано ще одну клясу (сему) обезпеченя — на \$100. Конвенції відбувають ся що три роки в жовтни. Видатки всіх делегатів, висланих по одному з кожного відділу, мають бути заплачені з каси У. Н. Союза. Президію до переведеня конвенції не покликує, як було доси, гол. предсідатель Союза, але вибирає її конвенція. До переведеня таких справ організації, яких не зможе рішити конвенція, ухвалено т. зв. референдум. Ухвалено приймаєть дітій до У. Н. Союза на підставі § 174 статута організації звинути. Головний виділ є зложений з головних тростісів (до них належать: предсідатель, оба секретарі, касієр і управитель „Свободи”), гол. містопредсідателя, гол. містопредсідательки, редактора органу Союза, трох членів постійної контрольної комісії і вісьмох радних, між котрими є дві женщины (уряд „Просьвітної Комісії” знесено, а його працю припоручено головному виділові, зглядно екз. комітетові). Фонд резервовий зменьшено з 10 центів на 5 центів, а зате утворено

РАДНІ У. Н. СОЮЗА.

Михайло Петрівський.

Роман Слободзин.

Мелянїя Кравчишин.

Іван Пеленський.

Омелян Рекрут.

Григорій Кривов'яз.

новий фонд, конвенційний, на котрий кождий член має платити місячно по 5 центів.

До головного виділу вибрані: Кость Кирчів, предс.; Андрій Стефанович, заст. предс.; Марія Білик, заст. предс.; Семен Ядловський, секр. фін.; Михайло Угорчак, секр. рек.; Василь Левчик, кас.; Дмитро Капітула, Никола Росолович і Олекса Трач, контрольори; Роман Слободзян, Григорій Кривовяз, Василь Гришко, Михайло Петрівський, Омелян Рекрут, Іван Пеленський, Анна Дорунда і Мелянія Кравчишин, радні; Осип Стеткевич, редактор „Свободи”; Андрій Савка, завідатель „Свободи”.

Гол. рек. секретар, Михайло Угорчак, уступив зі свого уряду дня 1. липня 1918 р., а на його місце іменовано Стефана Милановича.

Річне засідане виділу відбуло ся в днях 11.—14. падолиста 1918 р. По кінець жовтня 1918 р. в У. Н. Союзі було 11.411 членів. Дітий було 2.926. Касовий білянс представляєть ся так:

Стан чинний:		Стан довжний:	
Готівка	144.609.75	Фонд посмертний	233.099.58
Моргечі	68.050.00	резервовий	128.800.68
Бонди	234.647.00	адміністр.	28.383.50
Реальність	19.500.00	убогих	7.343.93
Друкарня	25.000.00	народний	5.443.73
		конвенційний	3.177.68
		сирітський	85.557.65
	491.806.75		491.806.75

На тім засіданню усунено з уряду члена контрольної комісії, Олексу Трача, а на його місце назначено Василя Гришка, одного з радних. На місце В. Гришка іменовано радним Алексія Шаршона.

Тут годить ся зазначити, що пошесть еспанської інфляенци, яка в осени 1918 р. бушувала по цілій Америці, наразила У. Н. Союз на поважну страту. В однім тільки жовтні рекордовий звіт виказує 105 померших членів, а загальне число жертв сеї недуги буде значно більше...

* * *

Начеркнена тут коротенько історія У. Н. Союзу дає дуже загальний образ розвою сеї першої української інституції в Америці. З недостачі місця нема в тій історії сказано, які заслуги положив У. Н. Союз для загального освідомлення тутешних українських емігрантів і скільки то різних перепон він мав, заки станув на висоті своєї задачі. Двадцять п'ять літ — легко сказати, але не легко пережити! А прецінь У. Н. Союз пережив усі свої лихолітя і став ся в очах нашого народу на американській землі „найбільшою, найпевнішою і найлю-

бійшою українською організацією". Чия се заслуга, що воно так стало ся? В першій мірі оснудателів сеї організації, які не для пустого звуку назвали її „народною”. Дальші заслуги треба приписати таки самому народови, котрий мав необмежене довіре до своїх перших провідників і знав, що вони не заведуть його ані в чужу кошару, ані на бездорожа. Невеличкий спершу гурток ідейних одиниць приєднував собі з бігом часу щораз більший круг людей і своєю витривалою роботою довів до того, що сотворив для свого народу на чужині живий віковичний памятник.

Всі конвенції У. Н. Союза не були самими лише діловими, сухими нарадами, на котрих рахувало ся людські гроші... Се були — можна сказати — народні сойми, на котрих побіч справ організаційних (сі справи забирали звичайно небогато часу) обговорювало ся і полагоджувало ся усе те, чим нарід жие. Український Народний Союз в Америці можна сьміло порівнати з „Просьвітою” в Галичині. Як галицьку „Просьвіту” називають материю всіх українських товариств у Галичині, так американський Український Народний Союз можна назвати батьком всіх українських товариств в Америці. Як би не Український Народний Союз, зглядно як би не ті патріоти, котрі його 25-літ тому заложили, то загальний український доробок в Америці був би нині дуже скупенький... А скільки то наших людей потратилоб ся було по чужих, иноді ворожих нам організаціях, як би не Український Народний Союз! Чиж треба супроти того дивувати ся, що наш нарід

Алексій Шаршонь,
радний.

Дмитро Андрейко,
опікун Укр. Молодечого
Союза.

в Америці називає Український Народний Союз своєю дорогою організацією? Звісно, що український люд не називає „дорогим” когобудь і за щонебудь...

Коли би порахувати усі ті підмоги, які У. Н. Союз за весь час свого існування виплатив своїм членам (а густо-часто і не членам); коли би порахувати ті княжі жертви, які він роздавав на ріжні народні ціли (найбільше до старого краю); коли би порахувати усе те, що він зробив для культурного розвитку нашого народу в Америці; коли би порахувати усі народні заслуги його органу, „Свободи”, усі прим. ті жертви, які „Свобода” збирала на народні потреби — то добуток з усього того вийшов би такий, яким варта перед цілим світом похвалити ся.

Як би наш нарід оцінив як слід всі заслуги У. Н. Союзу для нашої загальної справи, то ся українська народна організація повинна би дістати у своїм ювілейнім році гарний і пожиточний дар — скажім: кілька тисяч нових членів. Маємо надію, що наша дорога організація такий дар дістане, бо він їй слушно належить ся.

УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ.

Новим Роком Вас вітаю
І в нїм щастя Вам желаю.
Йдіть до мети сьміло враз,
Жийте в згоді кождий з Вас,

А тоді аж щасте буде,
Єдність, згода, добрий час.
Україна не забуде,
Котрий робив добре з Вас.
Розбивають Вас партійно,
Але таких стережіть ся;
Їм казати тра спокійно:
Нами, братя, не журіть ся!
Сїять поля, не орати —
Кукіль прийдеť ся збирати...

І тоді вони пізнають —
Йдуть як треба, чи скакають...
Наш „Союз” най процвітає
Най нас в праці потішає,
Розсилає нам „Свободу”,
Орган вірний для народу.
Дармо ворог нас пробує;
Наш „Союз” нас уратує
І тоді нас будуть знати
Й сьвідомими людьми звати.
Сонце нас огріє як цвєти у гаю,
Океан сліз висхне, я надію маю!
Юди пощезають, бо нам їх не треба,
Зірка нам заблісне з високого неба.

Василь Татарин.

Д. Штогрин.

В ЧЕСТЬ 25-ЛІТНОГО ЮВІЛЕЮ У. Н. СОЮЗА.

ануйте Союз наш, нашу гординю!

Хотяй би ви могли красший збудувати,
Спішіть все до него, немов у сьвятиню,
Йому приналежну честь, славу віддати.

Бо він чести гідний, достойний пошани,
Він фундаментальні заложив основи,
Він керманич сьмілий, в борбі не устане,
Він перший дав почин до життя будови.

Він є першим скарбом для нас на чужині,
Він сиротам батько, він бідним сприяє,
Радю несе поміч українській родині
І втіхою серця наші наповняє.

Він перший в опіку зібрав свої діти,
Він перший і сльози утер сиротини,
Він перший став біль наш і рани гоїти,
Він перший дав поклик: Лучім ся, не згинем!

Немов тая манна, що Жидів в пустині
Через літа довгі досита кормила,
Так Союз ніс поміч українській родині:
Що дня для прагнущих ріка жертви плила.

Він перший злучив нас в одну громаду,
Він відвертав перший від нас громи й тучі,
Він перший давав нам потіху й пораду,
Він перший все серця гоїв нам болючі.

У тебе, Союзе, били громи й тучі,
Хтіли геть притїмити твоє ясне діло;
Та ти завше бодро, шляхом правди йдучи,
Держав стяг високо, побідно і сьміло.

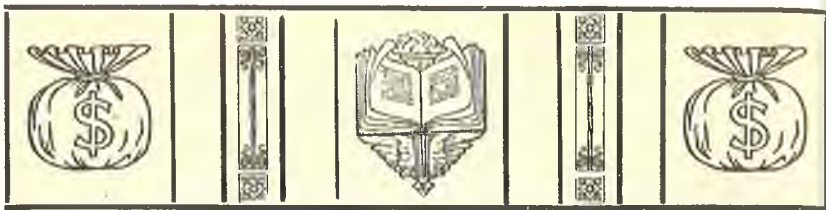
Уже двацять-п'ятий рік з черги минає,
Як всі твої ниви родять буйні плоди;
Тебе українське кожде серце знає,
Бо всі діла твої Богу до вподоби.

У двацять-п'ять-літні твої роковини
Прийми від нас слово, прийми привіт щирий:
Щоб під твоїм стягом всі Українці крились!
Жий нам многі літа, жий непоборимий!

І Вам, піоніри, за працю і труди,
Котрі Ви поклали, ще й кладете нині,
З української груди все спів плисти буде:
Честь Вам, Патріоти, у кожній годині!

Костів-Костур.

„ЗІ СОЮЗА“.

а приспі під хатою сиділа Мариська і ошкробувала шкірку з молодих, маленьких як ліскові орішки картофликів. Сонце спускало ся за шіпчину. Кидаючи свої скісні проміні на вигін, воно видовжало тіни дерев, повертаючого товару з пасовиска і перекидаючих ся з боку на бік качок, які прямували з багна до дому.

Саме послідні дні переднівку — час, в яким хоч гинь з голоду, бо старого не стало давно, на роботу запозичилась усюди, а нове дозрівало поволеньки. Колосе повне зерна, то правда, та під шкіркою молоко ще... Почала намагати картофлями. Малі вони ще, щойно завязки, аж жаль відривати від корінців, так що-ж робити... Гляне на діти, висушені як тіни, ледви ноги волочать за собою. Так стисне її за серце, а зі затиснених зубів виринаєть ся проклін: „А бодай його...” і вриває.

Він, її чоловік, завязав їй лише сьвіт, постарав ся о діти, а сам забрав ся до Америки і пропав. Вона ні вдова ні покритка. Взяв її, бо час було женити ся; пристав до неї, бо мала хатину і кусень города; а решта — як звичайно... Робила вона, запобігала, як могла. Робив і він. Не бив її, то правда, але і не голубив. Ніч пригнала до дому, день вигнав. Рік — тай приріст: хлопчик, два, тай дівчинка. Стало тяжше. Корови не було своєї; запозичились і купили. До роботи могло вийти лиш одно, бо друге оставало коло дітий тай коло хати. А тут він наважив ся їхати до Америки. Спинула, як могла; просила, плакала — та де ти спиниш хлопа, коли він наважить ся на що?... Допаскудив до весни в дворі, а на весну кинув роботу, зазичив ся і поїхав.

Поїхав і як у колодязь упав. Ще гірше; бо як би втопив ся — витягнулаб, поховалаб і зналаб, що вдова. А то пишуть людські хлопи, посилають гроші, а про него лише вість іде селом: що панюшить ся, чепурить ся, заглядає по шинках та підморгує до молодиць. То гірше ножа!...

От в суботу пійшла до Каськи Климчукової, а та до неї:

— Чулам, що ваш панує... Написалибисьте до него, та може прислав би хоч яку дурну десяточку, а то жебраєте, аж встид!

Вона змовчала. Лише в голові заметушилось, за горло стиснуло і більше вже й нічого не говорила. Пійшла, як прийшла.

„А бодай би його!“ — і жаль їй стає його самого. Як би він знав, як би видів її нужду, то що іншого; а то поїхав, як з клітки вирвав ся... Зелено всюди, так і йому здаєть ся, що зелено в неї.

Думки, як нитки помотані, снують ся по голові: одна забігає другу, випереджує, переходить.

Картофлики один по другім висовгують ся зпід пальців і летять до макітрини, а Мариська й не чує, як старий Демко, сільський листонош, стоїть перед нею та чекає, заки вона піднесе голову до гори та побачить його.

— Марисько! Спите? — обізвав ся Демко.

Вона зриваєть ся на рівні ноги, лущпинки зісують ся із запаски в макітру, а сама немов заспана, або перестрашена, відскакує на бік.

— Новину тобі приношу — тай ще яку! — каже поволи Демко. — Веселу і смутну...

Вона стоїть і мовчить:

— Твій уже небіщик — хай Господь Бог дасть йому царство небесне! — На колеї забило!

— Забило? — здивовано питає старого Демка і мимоволі перед нею стає він: високий, здоровий хлод, з високим лобом, з вусиками, які мов ластівячі гніздочка присіли під носом, і глядять на неї, веселий, аж очі блеском заходять.

— Його забило?...

Вона скорше сподівала ся смерти на себе, на ціле село, ніж на него.

— Та забило, а ти дістанеш за се великі гроші... Так писав Микола Марунчин. Писав, що твій належав до якогось-там Союзу, який платить посмертне аж по тисячу долярів. Тисячу долярів! — розумієш?... Таж то гроші! то маєток! Що за тисячу долярів не можна купити?... Та візьми доляра в руки, пійди на ярмарок, зайди до склепу, так накупиш всього, ще і здачу дістанеш.

Демко здержав свою мову. Стоїть, глядять на неї і сам не знає, що більше говорити, бо Мариська нічого не каже. А Марисці аж гудить у голові: „А може то всьо неправда? Може то всьо люди набавили, щоби з неї посьміятись? А може?... На смерть його вона не чекала; хай би був пережив її, а то”

Через фіртку кличе Юстина Круха:

— Марисько! Ходіть но сюди; маю щось вам сказати!

Вона підходить до фіртки, спираєть ся на пліт, а Юстина говорить швидко, немовби хто гнав за нею:

— Та знаєте, що ваш полишив вам такі гроші зі Союза? Таж то тисячу доларів! Тепер вам і хлопа вибрати, якого схочете, і чи то до него, чи він до вас...

Вона хоче перервати, та Юстина своє трепоче: „Такі гроші!”...

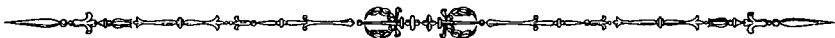
Мариська вже не слухає, а летить до хати, засуває двері і не стелячи кидаєть ся на ліжку, де діти, чекаючи на вечеру, в голоді позасипляли.

Їй в голові не може поміститись усе те, що сказали Демко і Юстина. Що то за Союз, який роздає такі гроші по смерті? Чому він їх дає? Чи знає він її біду? Чи може сам Бог сплачує її за ту кривду, яку їй заподіяв її чоловік?...

Се сплата довгу — певно! Довгу, зятягненого перед дітьми, перед нею, перед Богом.

А він, він, її чоловік, виринає з нічної пітьми, приближаєть ся до неї і говорить:

— Моли ся за мене і за Союз — за той Союз, який створили люди для спільної помочи таким, як ти. Моли ся за той Союз, який за окрушину місячного зарібку переймає на себе тягар сплати посмертного, утираючи слези немічним і потрібуючим — тоді саме, коли помочи їм найбільше потрібно.

Осип Логин.

В ЄДНОСТІ СИЛА.

— о —

Стара се казка, що я розкажу.
Вам хтось се певно вже розповів
За волю батька на смертнім ложу
Та за дванайцять його синів.
Була в старого маленька хата,
Кавалок поля, город і сад;
Нічим тут було з дітьми ділитись;
Він сам до смерти дав всьому лад.
Дітий він добре навчав по Бозі,
Нукав до праці з молодих літ;
Старших на службу давав по змозі,
Хоть з жалем в серці пускав їх в сьвіт.
В сьвітї широкім ріжно бувало,
Звісно, у наймах, ще і в чужині:
Було і добре й лиха не мало,
І так минали тяжкії дні.
Аж смерть старому глянула в очи;
Тоді він скликав своїх синів.
„Робіть си кождий, як хто захоче,
Я вам днесь скажу ще пару слів:

Є вас дванайцять синів до спадку;
Нехай з вас кождий принесе прут,
Я вам дам примір ще на остатку,
Як побороти найбільший труд”.
Принесли діти прути вербові,
Батько їх сильно в купу звязав —
„Дам весь добуток, встою при слові,
Хто-б враз всі прути переломав”.
Силився зломати кождий зосібна;
Се не так тяжко здалось на око;
А що се була річ неподібна,
Старий весело зітхав глибоко.
„Розділіть прути назад між себе
І так спробуйте їх поломати”.
Се було легко, то й без потреби
Вам о тім більше розповідати.
„Бачите, діти, в чім наше лихо,
Чому нас ломлять слабші від нас?
Бо в нас роздори — каже потихо —
Нам би єднатись найвисший час”.

ВУДРОВ ВІЛСОН,
президент Злучених Держав Америки.

УКРАЇНЬКА РАДА В АМЕРИЦІ.

I.

Українську Раду в Америці założено дня 25. грудня 1916 р. на зїзді представників заповомогових організації: **Українського Народного Союзу** (з осідком в Джерзі Сіті, Н. Дж.), **Провідія** (з осідком в Філадельфії, Па.) і **Згоди Братств** (з осідком в Оліфант, Па.); а також **української грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах**. Тоді на сїм зїзді вибрано отсей **Головний Виділ Української Ради в Америці**: о. Володимир Довгович, голова; Дмитро Капітула і Петро Кирилук заступники голови; о. Евстахій Сидоряк, фінансовий секретар; Григорій Заячківський, рекордовий секретар; Константин Кирчів, касієр; о. Александер Павляк, о. Володимир Держирука і Семен Ядловський, радні; Андрій Гавриляк, Іван Боросевич і Андрій Савка, члени контрольної комісії.

Отже перший **Головний Виділ** складав ся з 12 членів, а 6 членів зпоміж них, іменно: голова, двоє його заступників, оба секретарі і касієр творили **Управу** (Екзекутиву), яка полагоджувала біжучі справи в часі між засіданнями Головного Виділу.

Час праці першого Головного Виділу Української Ради в Америці тривав від першого зїзду, значить від 25. грудня 1916 р., до перших річних загальних зборів, які відбулись дня 15. липня 1918 р., отже більше ніж півтора року.

За той час Українська Рада в Америці зробила чимало для української справи в Злучених Державах і в старім краю.

Найбільше праці віддала для Української Ради в Америці її Управа (Екзекутива), а успіхи сеї праці слідні у трох найзамітніших ділах:

1. Збірка народних фондів.
2. Український День.
3. Видавництва.

Для збірки фондів трудив ся головню фінансовий секретар Української Ради, о. Евстахій Сидоряк, а також касієр Кость Кирчів. Також давали в сїм ділі значну поміч часописи, які через свої організації належать до Української Ради.

Виеднане Українського Дня — се головна заслуга адміністратора української грецько-католицької дієцезії, о. Петра Понятишина, котрий для цієї справи посвятив багато праці, заходів і коштів. Вкінці ці заходи увінчалися успіхом і дня 16. марта 1917 р. президент Вілсон видав проклямацію, якою проголосив день 21. цвітня 1917 р. Днем Українським для збірки на жертви війни в старім краю по всіх місцевостях Злучених Держав. Завдяки співділанню Головного Виділу Української Ради з українськими патріотами по всіх українських кольоніях збірка з Українського Дня показала ся доволі значною. З тої суми вислано вже 100.000 рублів, небаром по вибуху революції в Росії, до Києва, на адресу проф. Михайла Грушевського, на поміч для галицьких і буковинських вигнанців на Сибіри, в Московщині і на Україні. Одержане тих грошей проф. Грушевський потвердив на однім із засідань Української Центральної Ради в Києві. Решта грошей остає в американських банках.

Видавнича діяльність Української Ради в Америці полягає доси у виданю поважної наукової праці проф. Степана Рудницького п. з. „Ukraine” в англійській мові і журналу, також під назвою „Ukraine”. Оба ці видання дають чужинцєви основні інформації про український нарід — про його край, його історію, культуру і стремління та про теперішню боротьбу за волю. Ці видавництва розширено в Злучених Державах, в Канаді і в Європі і вони певно сповнили свою інформаційну місію.

Слід зазначити, що в короткім часі по основаню Української Ради в Америці приступила до неї ще четверта українська заповомогова організація в Злучених Державах, іменно: Народна Поміч (з осідком в Пітсбургу, Па.).

II.

Дня 15. липня 1918 р. відбули ся в Нью Йорку річні загальні збори Української Ради в Америці, на яких були присутні отсі члени її:

1. Від грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах:

- о. Евген Бартіш (Бейон, Н. Дж.);
- о. ~~Нестор Дмитрів (Барнесборо, Па.)~~;
- о. Петро Єзерський (Ембрідж, Па.);
- о. Роман Залітач (Гартфорд, Конн.);
- о. Іван Захарко (Шенандоа, Па.);
- о. Александер Павляк (Йонкерс, Н. Й.);
- о. Евстахій Сидоряк (Пітсбург, Па.);
- о. Володимир Сполітакевич (Рочестер, Н. Й.);
- о. Іван Теодорович (МекКізпорт, Па.);
- о. Дмитро Хомяк (Скрентон, Па.).

Також був присутний о. Петро Понятишин, адміністратор грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах.

2. Від Українського Народного Союзу:

Дмитро Андрейко (Ню Йорк, Н. Й.);
Василь Гришко (Скрентон, Па.);
Кость Кирчів (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Володимир Лотоцький (Ню Йорк, Н. Й.);
Андрій Савка (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Роман Слободзян (Філядельфія, Па.);
Осип Стеткевич (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Семен Ядловський (Джерзи Сіті, Н. Дж.).

3. Від „Провидіння”:

Іван Боросевич (Філядельфія, Па.);
Григорій Заячківський (Філядельфія, Па.);
Петро Кирилук (Філядельфія, Па.);
о. Іван Рубинович (Майнерсвіл, Па.);
Антін Цурковський (Філядельфія, Па.);
Евген Якубович (Філядельфія, Па.);
Дмитро Штогрин (Філядельфія, Па.);

4. Від Народної Помочи:

Петро Кузьмиха (МекКіз Ракс, Па.);
Максим Хаврюк (МекКіз Ракс, Па.);

5. Від Згоди Братств:

Микола Кисільовський (Олифант, Па.);
Юрій Хияк (Олифант, Па.).

Отже загалом учасників загальних зборів Української Ради в Америці було 29, а заступали вони українську церковну організацію в Злучених Державах і чотири запомогові організації, значить — переважаючи більшість зорганізованого загалу української іміграції в американській республіці.

Наради відбувалися під проводом о. Володимира Сполітакевича, котрого вибрано председателем; секретарювали о. Іван Рубинович і п. Роман Слободзян.

Наради тривали від рана до пізнього вечера.

Вислід виборів до **Головного Виділу У. Ради** такий: Семен Ядловський, голова; о. Володимир Сполітакевич, І. заступник голови; Петро Кузьмиха, ІІ. заступник голови; о. Евген Бартіш, рекордовий секретар; о. Іван Рубинович, фінансовий секретар; Кость Кирчів, касієр; Іван Боросевич, Василь Гришко, о. Петро Езерський, Роман Слободзян, Максим Хаврюк і Юрій Хияк, члени Гол. Виділу. До контрольної комісії вибрані: Петро Кирилук, о. Александер Павляк і Андрій Савка. (о. Евген Бартіш опісля зрезигнував з уряду рекордового секретаря, який обняв був о. Іван Рубинович. По смерті о. Рубиновича вибрано секретарем Григорія Заячківського).

Отже Головний Виділ У. Ради складається з 14 членів; зноваж голова, його заступники, секретар і касієр, або разом 5 членів, творять **Управу** (Екзекутиву) У. Ради, яка постановляє біжучі справи в часі між засіданнями Головного Виділу.

*

*

*

В справі політичної програми і пляну роботи Української Ради на будуче веда ся на річних загальних зборах горяча й оживлена дискусія, якої вислідом були відповідні постанови.

Наперед переведено основну дискусію в справі **внутрішньої організації Української Ради в Америці.**

Як звісно, доси до У. Ради належить грецько-католицька дієцезія і чотири заповомогові організації в Злучених Державах. Значить, вона заступає переважну більшість зорганізованого загалу української імїграції в американській республіці, або иншими словами: Українська Рада заступає кількасот зорга-

Генерал Джан Дж. Першінг,
командант американських військ у Франції.

нізованих українських церковних громад і заповомових товариств, а посередно — всіх тих членів, що належать до сих громад і товариств.

Доси ті члени брали участь в У. Раді лише до певної міри при виборах, значить — вони до певної міри впливали на вислід виборів.

Учасники загальних річних зборів У. Ради вказали на сей стан яко на недомагане організації і заявили ся за внутрішню перебудовою (реорганізацією) У. Ради в той спосіб, аби розширити права та обовязки членів.

Аргументи були такі:

До Укр. Ради належить велика громада українських імігрантів, котрі є зорганізовані в яких 500 українських громадах і товариствах. Вся та іміграція має свою головну репрезентацію, себто У. Раду в Америці, але позатим ся велика зорганізована громада на ділі не бере чинної участі в діяльності У. Ради яко дійсно зорганізована просьвітно-політична організація.

Сьому треба зарадити і тому збори порішили поручити управі виготовити проект внутрішньої реформи організації, власне в сей спосіб, аби розширити права та обовязки усіх членів У. Ради.

Коли се станеть ся, У. Рада стане одною машиною для організаційної праці усіх членів українських церковних і заповомових товариств для народної справи. А щоби сю працю улекшити, пляновано потворити по всіх місцевостях, де є українські кольонії, **льокальні комітети**, які були би вибрані всіми членами місцевих громад і товариств, і які займали би ся усею народною роботою в своїй місцевості. Вказівки до акції ті льокальні комітети діставали би від У. Ради і мали би їй здавати звіти про свою діяльність, а У. Рада, по своїх річних зборах, мала би оголосити в газетах, які має до розпорядимости, вислід праці усіх тих поодиноких льокальних комітетів. На будуче може навіть бути зміна статута в той спосіб, що ті льокальні комітети через своїх делегатів будуть вибирати на загальних зборах Головний Виділ Української Ради. Була гадка також, аби всі члени українських церковних громад і місцевих товариств були рівночасно членами Української Ради в Америці і були обовязані носити спеціальну відзнаку, яко знак, що вони є членами центральної української просьвітно-політичної організації в американській республіці.

* * *

У **справах політичних** дискутовано на загальних річних зборах У. Ради над отсими трома головними питаннями:

1. Українська політика в Злучених Державах.
2. Становище української іміграції в Злучених Державах до української політики в Європі.
3. Відношене української іміграції в Злучених Державах до політики американської і міжнародної.

В ході дискусії становище У. Ради до сих питань вияснило ся в сей спосіб:

1. У. Рада признає не лише ті організації, що належать до неї але і ті, що до неї не належать, зазначуючи в той спосіб, що признає потребу партійного угруповання української імміграції. Дальше, У. Рада признає рацію кооперації між всіми українськими організаціями, що не стоять на негативнім (противнім) становищі до українських національних стремлень і висловлює погляд, що така кооперація (співділане), на підставі взаїмного порозуміння, вирозуміння і признання дійсного відношеня сил, є можлива. Вкінці У. Рада стверджує, що українська справа в Європі в теперішну пору вимагає кооперації українських організацій в американській республіці для спільної акції в обороні свободи українського народу в Європі.

2. В справі української політики в Європі — Українська Рада заявляє ся за українською народною республікою, за

Полевий маршалок Фердинанд Фош,
головний командант всіх аліантських війск.

злукою з нею усіх прочих українських земель, та за повною суверенністю українського народу.

3. В справі політики американської і міжнародної — Українська Рада в Америці заявляє, що підпирає в тім напрямі з усіх сил правительство Злучених Держав в його змаганнях у сій війні, щоби здобути і забезпечити повну свободу усім народам, навіть найменшим. Також заявляєть ся за Лігою Народів, яка мала би забезпечити й утривалити світовий мир та справедливі політичні й економічні взаємини між усіми народам світа. Вкінці підношено також справу плянованої Славянської Ліги в Злучених Державах. З голосів в дискусії виходило, що У. Рада могла би підпирати змагання сеї ліги, оскільки вона буде загально-славянська і демократична.

Офіс Української Ради в Америці є в Нью Йорку. Адреса його така:

THE UKRAINIAN COUNCIL OF AMERICA,
520 E. Sixth Street, New York, N. Y.

Адреса голови така:

SEMEN YADLOVSKY, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Адреса секретаря така:

GREGORY ZAYACHKIVSKY,
813 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

Сава Чернецький.

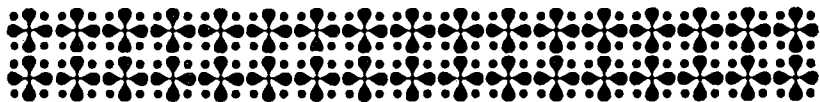
МУСИТЬ ЯСНО БУТИ!

Україно безталанна,
Нешасная мати!
Усі кати над тобою
Ласі-б панувати
І розкрадять і грабити
Працю твою, ненько,
І знущатись над тобою,
Мучити тяженько
Й неволити дітий твоїх.
Ах, коб тії діти
Були вчені, просвічені —
Не далиб терпіти
Ані тобі, ані собі.
Та горе велике!

У темноті їх держали
Вороги неситі;
У темноті, під наглядом,
Неначе худобу,
Тай карали за науки
Найменьшую спробу:
У тюрми їх замикали,
На палі саджали...
Та не по вік на Україні
Темряву здержали...
Уже видно лучі сонця,
Вже день білий чути,
Бо по ночі, по темряві,
Мусить ясно бути!

Маніфестація ньюйорських Українців при церкві св. Юрія, яка відбула ся в Неділю
Льояльности, 16. червня 1918 р.

УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА.

Російський революційний рух зачався в Петрограді, дня 9. марта 1917, в 103-ті роковини уродин Тараса Шевченка. Того дня зачалися по улицах царської столиці голодові демонстрації; по фабриках зачався страйковий рух, а студенти соціалісти вже уви-халися по військових гарнізонах, ширяючи думку бунту. Демонстрації зроста-ли з дня на день, аж дня 13. марта прибрали великі розміри; військо зачало переходити на сторону демонстрантів; счинилися перепалки і перестрілки і вкінці дійшло до кровавих розправ між збунтованими та оборонцями старо-го царського ладу. Бої ставали щораз то завзятіші і кров обагрила холодні улиці давньої надневської столиці „білих царів”. Тоді петроградські робітни-ки утворили „Савет (Раду) робочих і салдатських депутатів”, видали поклик до народу і здавалося, що робітники візьмуть відразу керму революції у свої руки. Але провідники політичних груп в бувшій царській державній думі злякалися робітничої революції, утворили думський комітет під проводом голови думи Михайла Родзянко та постановили взяти революцію у свої руки і повести її після своїх вимог та інтересів. Родзянко вислав кілька теле-грам до бувшого царя Миколи, котрий був на фронті, ззиваючи його до без-проволочної акції, аби успокоїти нарід. Однак цар, котрий був оточений своїми давніми дорадниками, не обізвався ні словом. Тоді думський Комі-тет утворив новий революційний міністерський кабінет під проводом князя Юрія Львова і вислав до царя, котрий був в дорозі до Петрограду, посла Гучкова із зазивом, щоби цар зрікся престолу в імені своїм і сина Алексія, а в користь брата Михайла Александровича. Цар підписав зречене у залізнич-нім поїзді дня 15. марта і виїхав до Царського Села. Брат царя приймив цар-ський престол, але тільки під услівем, як на се згодяться загально-російські установчі збори.

Вість про сей переворот, який стався дня 15. марта, рознесла ся теле-графічно по цілій тодішній Росії і всюди прийнято її не лише з вдовolenем, але з великим одушевленем. Можна сказати, що в двох днях, 15. і 16. марта 1917, відбула ся революція в цілій Росії і всюди сейчас почато організувати революційним способом нове свободне жите.

*

*

Українська Центральна Рада, яка повстала була на Укра-їні сейчас по вибуху революції в Росії, — се був перший ре-волюційний тимчасовий парламент, який вийшов з волі на-роду, — таксамо як петроградський „Савет робочих і салдат-ських депутатів” — і мав йому приготувати і забезпечити нові конституційні вольности. Українська Центральна Рада, яка вже була проголосила у своїх універсалах Україну народ-ною республікою і основні засади громадських і господар-ських вольностей народу, мала передати виготовлене усіх о-сновних законів республіки українським установчим зборам, які знова по сповненню своєї задачі мали також розвизатись і

віддати керму законодавства і влади в новій українській республіці — першому українському парламентові, що мав зібратись на підставі виборчого закону, який мали виготовити українські установчі збори.

Почин до утворення Української Центральної Ради дали провідники українських політичних партій і груп на нараді, яка відбулася в Києві дня 16-го марта 1917. На тій нараді утворено первісну **Українську Національну Раду**, до якої вибрано 20 членів, головно зпоміж членів української соціал-демократичної партії, партії українських соціалістів-революціонерів і соціалістів-федералістів, а також зпоміж звісних демократів, що не належали до жадних партій. Головою тої первісної Української Національної Ради вибрано славного українського історика **проф. Михайла Грушевського**, що вернув ся по вибуху революції з царського заслання (проф. Грушевський не належав до жадної партії, але — як раз висловив ся — вважав ся ідейно найближшим до партії українських соціалістів-революціонерів), а заступниками: звісного письменника **Володимира Винниченка**, провідника української соціал-демократичної партії, та **Сергія Єфремова**, одного з провідників партії українських соціалістів-федералістів.

Опісля Українська Національна Рада приготувала плян, щоби її перетворити в дійсно загально-народну репрезентацію, в сей спосіб, що демократичні всеукраїнські зїзди мали вибирати до неї своїх представників.

Перший був **всеукраїнський національний зїзд**, який відбув ся в Києві в днях 19-го, 20-го і 21-го цвітня 1917. На тім зїзді були представники всіх українських політичних партій та організацій України. На нїм вибрано 150 членів до Української Національної Ради, якої назву тоді змінено на **Українську Центральну Раду**, з уваги, що вона мала заступати не лише український нарід, але ціле населене України, отже і національні меньшости, як: Москалів, Поляків, Жидів і інших.

Зорганізована Українська Центральна Рада видала поклик до народу України, в яким взивала його приступити до організованя нового, свободного житя рідного краю.

На сей поклик перші відкликнулись українські жовніри, котрі скликали **перший всеукраїнський військовий зїзд** в Києві дня 18-го мая 1917. На тім зїзді утворено **Українську Війскову Раду** і признано українську Центральну Раду яко найвисшу власть на Україні. Принято там також резолюцію з домаганем, щоби сейчас приступлено до знаціоналізованя армії, а спеціально, щоби виділено українські части війск та утворено з них окрему українську армію.

Дня 10-го червня 1917 відбув ся в Києві **український селянський зїзд**, котрий також признав Українську Центральну Раду і вибрав до неї 212 своїх представників.

Дня 23-го червня 1917 відбув ся в Києві **другий всеукраїнський військовий зїзд**, котрий потвердив рішення першого

зїзду і вибрав до Української Центральної Ради 132 своїх представників.

Дня 23-го липня 1917 відбув ся в Києві **всеукраїнський робітничий зїзд**, який вислав до Української Центральної Ради своїх 100 представників.

В той спосіб зорганізовано Українську Центральну Раду яко репрезентацію України, зложену з **представників селян, робітників і жовніврів**, а також з представників існуючих демократичних організацій на Україні.

В тім часі (при кінці липня 1917, значить — по 4-рох місяцях організаційної праці на Україні від вибуху російської революції) Українська Центральна Рада складала ся з 650 членів.

Основною програмою тодішньої Української Центральної Ради було тоді домагане автономії (самоуправи) України в її етнографічних (народних) границях, яко одної із складових частий російської федеральної (союзної) республіки.

Се своє домагане Українська Центральна Рада предложила була тодішньому російському тимчасовому правительству в Петрограді під кермою князя Юрія Львова і жадала від нього, аби проголосило, що засадничо признає право України на автономію України та годить ся на загальну програму нової організації державного життя на Україні. Українська Центральна Рада, зглядно її центральний віділ, званий **Малою Радою**, вислав в тій справі в червні 1917 своїх відпоручників до тимчасового правительства в Петрограді, які крім тих двох головних і засадничих домагань жадали, щоби на мировій конференції були представники України та щоби взято під увагу освободжене Галичини і північної Буковини і злуки тих країв з Україною, а також оборону українських земель, зайятих німецькими військами, себто Холмщини, Поліся і частини Волині. Дальше, ті відпоручники жадали іменованя комісаря для українських справ при російськім правительстві; вилученя українських частин в російській армії в українські полки; признаня української мови урядовою на Україні і признаня та видачі фондів на адміністрацію України.

Однак російське правительство князя Львова відкинуло домаганя Української Центральної Ради і її відпоручники вернулись до Києва з нічим.

Се викликало велике негодоване і обурене на цілій Україні, а в Українській Центральній Раді повстало розярене і дало почин до боротьби між Українською Центральною Радою і петроградським правительством.

Тоді вона приступила до діла.

Власне тоді відбував ся в Києві **всеукраїнський конгрес**, який радив два дні, 23-го і 24-го червня 1917. На сїм конгресі делегати постановили утворити окреме правительство України, яке мало бути одвічальне тільки перед Українською Центральною Радою. Однак мимо того сей конгрес рішив не зривати з Росією, яка мала остатись федеральною республікою.

Рівночасно з тим конгресом відбував ся тоді в Києві згаданий вже висше **другий військовий зїзд**. Сей зїзд був заборонив тодішний міністер війни Александер Керенський, але зїзд відбув ся мимо того. Сей зїзд домагав ся, аби Українська Центральна Рада зірвала всякі зносини з Петроградом і проголосила Україну самостійною державою.

Однак ані всеукраїнський конгрес ані Українська Центральна Рада сього не одобрили, а заявили ся, аби Україна остала ся складовою частию російської федеральної республіки.

Тоді Українська Центральна Рада видала **перший універсал**, який одобрили оба зїзди.

Сей перший універсал звучить:

ПЕРШИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

До українського народу на Україні і поза Україною.

Народе український! Народе селян, робітників і працюючого люду!

Волею своєю Ти поставив нас, Українську Центральну Раду, на сторожі своїх прав: вольностей української землі. Найкрасші Твої сили, виборні люди від сіл, від фабрик, від салдатських казарм, від всіх громад і товариств українських, вибрали нас, Українську Центральну Раду, і сказали нам стояти за ті права і вольности.

Твої, Народе, виборні люди заявили свою волю так:

„Най буде Україна свободна, не відриваючи ся від всеї Росії, не зриваючи зносин з російською державою. Най український нарід має на своїй землі право сам розпоряджати своїм житем. Най порядок і лад на Україні дасть вибраний всенародним, рівним, безпосереднім і тайним голосуванем всенародний український сойм. Всі закони, котрі мають побудувати той лад серед нас, на Україні, має видавати лише наш український сойм. А ті закони, котрі мають установляти порядок по всій російській державі, мають бути видавані в російським парламєнті.

„Ніхто красше від нас не може знати, чого нам треба і які закони для нас є найліпші. Ніхто красше від наших селян не може знати, як розпоряджати ся своєю землею, і тому ми бажаємо, щоби після того, як по всій Росії буде забрана на народну власність вся земля дідичівська, державна, царська, монастирська й инша, коли російські установчі збори видадуть про се закон, право розпоряджуваня нашими українськими землями і право користувати ся ними належить нам самим, нашому українському соймуви”.

Так сказали по всій землі українські люди.

Сказавши так, вони вибрали зпоміж себе нас, Українську Центральну Раду, і казали нам стояти на чолі нашого народу, стояти за його права і будувати новий лад свободної автономії України.

І ми, Українська Центральна Рада, сповнили бажане свого народу, взяли на себе тяжкий тягар будованя нового життя і приступили до сеї великої праці.

Ми сподівали ся, що центральне правительство простягне до нас в тій роботі свою руку, що в згоді з ним ми, Українська Центральна Рада, потрафимо дати устрій нашій землі. Але тимчасове російське правительство відкинуло всі наші домагання, відтрутило простягнену руку українського народу. Ми піскали до Петрограду своїх делегатів, щоби вони представили російському тимчасовому правительству наші домагання, а головніші наші домагання були такі:

1. Щоби російське правительство публичним особним актом заявило, що воно не стоїть проти національної свободи України, проти права нашого народу на автономію.

2. Щоби центральне російське правительство у всіх справах, відносячих ся до України, мало при собі нашого комісаря для українських справ.

3. Щоби місцева власть на Україні була об'єднана одним представителем від центрального російського правительства, т. е. вибраним нами комісарем на Україні.

4. Щоби певна часть грошей, котру збираєть ся до державної каси від нашого народу, була віддана нам, представителям того народу, на його національно-культурні цілі.

Всі ті наші домагання центральне російське правительство відкинуло. Воно не хотіло сказати, чи воно признає нашому народови право на автономію, право самому розпоряджати своїм житем. Воно відмовило нам відповіди та відслало нас до будучих всеросійських установчих зборів.

Центральне російське правительство не хотіло мати при собі нашого комісаря, не хотіло разом з нами будувати новий лад. Таксамо не хотіло признати комісаря для всієї України, щоби ми могли разом з ним вести наш край до нового порядку.

Гроші, які збираєть ся з нашої землі, воно не схотіло звернути на потреби нашої школи, просвіти і організації.

І тепер, Народе український нас примусили творити свою долю. Ми не можемо допустити наш край до безпорядку й упадку.

Коли тимчасове російське правительство не може вести порядку у нас і стати з нами для більшої праці, то ми самі, як воно не хоче приступити до нас, повинні взяти її на себе. Се наш обов'язок перед нашим краєм і перед тими народами, що живуть на нашій землі.

І тому ми, Українська Центральна Рада, видаємо отсей універсал до всього народу і заявляємо, що від нині будемо творити наше жите.

Тому нині кождий член нашої нації, кождий горожанин села або міста, знає від нині, що настав час великої роботи.

Від сього часу кожде село, кожда волость, кожда управа, повітова чи земська, котрі стоять за інтереси українського народу, повинні мати найтіснішій організаціїні зносини з Центральною Радою.

Там де з якихнебудь причин адміністраційна власть опинила ся в руках людей ворожих українству, приходить ся нашим горожанам приступити до широкої і впертої організації і осьвідомлення народу і після того вибрати наново адміністрацію.

По містах і в тих місцевостях, де українське населене жие вкупі з іншими національностями, припоручаємо нашим горожанам безпроволочно уникати в контакт і згоду з демократіями тих народів і вкупі з ними приступити до підготовляння нового, правильного життя.

Центральна Рада висловлює надію, що народи не-українські, котрі живуть на нашій землі, також будуть дбати за порядок і спокій в нашій країні і в отсій тяжкий час загально-державного перестрою дружно з нами приступлять до роботи над організацією автономії України.

А коли ми зробимо ту підготовлюючу організаційну роботу, то ми скличемо представителів від всіх народів української землі і виробимо для неї закони — ті закони, тей весь устрій, котрий і ми підготовляємо для всеросійських установчих зборів. Збори мають затвердити їх яко свій закон.

Український Народе! Перед Твоім виборчим органом — Українською Центральною Радою — стоїть велика, висока стіна, котру вона мусить знести. Щоби вивести свій нарід на шлях свободи, треба сил. Для того треба сильних, смілих рук, треба великої праці, а для успішности сеї роботи треба передівсім великих средств (грошей). В сей час український нарід віддав всі свої средства у всеросійську центральну касу. А сам не мав, та й тепер не має від неї того, що повинен за те мати.

І тому ми, Українська Центральна Рада, визнаємо всіх зорганізованих горожан сія і міст і всі українські громадянські управи й інституції від 1. липня наложити на населене осібний податок на рідну справу і точно, безпроволочно і правильно пересилати її до каси Центральної Української Ради.

Український Народе! В Твоїх руках Твоя доля. В сю трудну хвилю всеросійського перестрою і перемін докажи своїм однодушним і державним

умом, що Ти, нарід хліборобів, можеш гордо і достойно стати в ряд з кожним зорганізованим державним ладом, як рівний з рівними.

Видано в Києві, дня 10. (23.) червня 1917 року.

Перший універсал Української Центральної Ради проголошено в Києві вельми сьвяточно дня 26-го червня 1917. Відбули ся великі народні збори під голим небом, які в торжественнім настрою в слухали першого маніфесту, в котрім проголошено свободу України, що оставала поверх півтретя сотки літ в тяжкій неволі російського самодержавного царства. Підчас того торжества дзвонили дзвони в усіх церквах столиці України.

Українська Центральна Рада розіслала відтак висланців, головню жовнірів, по містах і селах України, аби відчитували і пояснювали на вселюдних зборах перший універсал.

Сей сьмілий почин Української Центральної Ради не подобав ся петроградському тимчасовому правительству і його голова, князь Юрій Львов видав був маніфест до українського народу. Однак сей поклик російського уряду не мав на Україні жадного впливу, а Українська Центральна Рада вже не числила ся з тим голосом, але з волею українського народу, висловленою на всеукраїнським національнім зїзді і другим військовім зїзді, і поступала дальше у своїй праці. За кілька днів утворено **перше українське правительство** під назвою: **Генеральний Секретаріят**, або також: **Генеральне Секретарство**, одвічальне перед Українською Центральною Радою.

Перші міністри, або члени того Генерального Секретаріату, були отсі:

Президент Генерального Секретаріату і міністер внутрішніх справ: **Володимир Винниченко**.

Директор канцелярії Генерального Секретаріату: **П. Христюк**.

Генеральний секретар скарбу: **Х. Барановський**.

Генеральний секретар заграничних справ: **Сергій Єфремов**.

Генеральний секретар доставки поживи: **М. Стасюк**.

Генеральний секретар рільництва: **Б. Мартос**.

Генеральний секретар війни: **Семен Петлюра**.

Генеральний секретар судівництва: **В. Садовський**.

Се перше міністерство — або секретаріят — відносило ся вже до населеня України яко повноправне тіло, що в імені Української Центральної Ради виконує власть в українській самоуправній республіці, яка мала увійти в склад російської федеральної спілки. Указів петроградського правительства на Україні вже не признавано. Права до України, які воно ще собі припусувало, були вже скасовані.

Дня 11. липня прибули до Києва міністри: Керенський, Церетелі і Терещенко на переговори з Українською Центральною Радою. В Києві були вони кілька днів. Дня 13. липня Керенський явив ся на зборах українських політичних організацій, на яких він заявив ся проти самостійної української армії, годячи ся тільки на окремі українські полки добровольців. Дальше переговори вели ся в справі реорганізації Української Центральної Ради для співучасти в ній не-українських представ-

ників з України. Українці годились відступити їм 4-ту часть (25%) представництва, з уваги, що не-українські елементи на Україні творять таку часть населення, однак петроградські міністри наставляли, аби їм дано половину представництва.

Спершу тяжко було дійти до якогонебудь порозуміння і Керенський виїхав на фронт, відки мав вернутись до Петрограду, а поручив міністри Терещенкови і Церетелі заключити з Українською Центральною Радою умову. Оба вони підписали умову з Радою дня 14. липня, без відома прочих членів петроградського правительства. (Се спричинило, що кадети виступили з петроградського правительства дня 15. липня, а большевики скористали з нагоди і зробили тоді в Петрограді перший свій зоружений бунт, який не вдався).

Угода звучала так:

Для зєдинення революційної демократії і народностей України мусить бути утворений територіальний орган, якого склад буде назначений в порозумінню з Українською Центральною Радою. До того органу мають входити представники революційної демократії і народностей, які доси не були репрезентовані, котрі візьмуть участь в такім числі, аби мали відповідне і справедливе заступництво. Признання зреформованої Ради яко територіального органу треба потвердження тимчасового правительства. По потвердженню сей орган вважати-меть ся правним адміністративним (управляючим) органом, що одержувати-ме свою власть від тимчасового правительства. Пропонований територіальний орган одержить широкі права правління на Україні, подібно як се є на Кавказі (Кавказ і Туркестан творили в Росії окремі адміністративні одиниці, з огляду на військові вимоги і расові особливости). В справі армії правительство признає Українцям ті права, які Керенський представив у своїй промові і право творити окремі військові части, о скільки се не буде на перепоні засаді цілости армії. Також признає право мати представника Українського Військового Комітету при міністрі війни, при головнім команданті і при командантах армії.

В тій умові не означено становища Генерального Секретаряту України. Українська Центральна Рада заявила, що Секретаріат одвічальний тільки перед нею, стверджуючи тим самоуправу України. Тимчасове правительство потвердило заяву Ради і видало від себе декларацію, яка була майже в цілости згідна з київською угодою. Дня 15. липня 1917 вечером відбуло ся в канцелярії тодішнього російського прем'єра князя Львова спеціальне засідане тимчасового правительства, яке радило над українською справою. На засіданню рішено, щоби тимчасове правительство віднесло ся до Української Центральної Ради з окремою декларацією.

Сим зворотом в українській політиці прем'єр князь Юрій Львов не був вдоволений. Короткий час він ще оставав на своїм становищі мимо виступлення кадетів з кабінету, але небаром і він уступив, а на його місце прийшов Александер Керенський.

Українська Центральна Рада, досягнувши сей успіх в боротьбі з Петроградом, видала другий універсал, в яким заявила ся за приналежністю України до російської федеральної спілки.

Сей універсал звучить:

ДРУГИЙ УНІВЕРЗАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Громадяни землі української!

Представники тимчасового правительтва повідомили нас про ті певні заходи, яких тимчасове правительтво має вжити в справі управи на Україні до установчих зборів. Тимчасове правительтво, стоячи на сторожі здобутої революційним народом волі, визнаючи за кожним народом право на самовизначення і відкладаючи остаточне встановлення форми його до установчих зборів, простягає руку представникам української демократії, Центральної Ради, і закликає в згоді з ним творити нове життя України на добро всієї революційної Росії.

Ми, Центральна Рада, яка завжди стояла за тим, аби не відділяти України від Росії, аби вкупі з усіми народами її прямувати до розвитку та здобуття всієї Росії і до єдності демократичних сил її, з задоволенням приймаємо заклик правительтва до єднання і оповіщаємо всім громадянам України:

Українська Центральна Рада, вибрана українським народом через його революційні організації, незабаром доповнить ся на справедливих основах представниками інших народів, що живуть на Україні, від їх революційних організацій, і тоді стане тим єдиним найвищим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всієї людности нашого краю.

Доповнена Центральна Рада виділить наново зі свого складу окремий відповідальний перед нею орган — генеральний секретаріат, що буде представлений до затвердження тимчасовому правительству, яке носитель найвищої краєвої влади тимчасового правительтва на Україні.

У сім органі будуть об'єднані всі права і засоби, щоби він, як представник демократії всієї України і разом з тим як найвищий краєвий орган управи, мав змогу виконувати складну роботу організації та впорядкування життя всього краю в згоді з усею революційною Росією.

В згоді з іншими національностями України і працюючи в справах державної управи як орган тимчасового правительтва, генеральний секретаріат Центральної Ради твердо іти-ме шляхом зміцнення нового ладу, утвореного революцією.

Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада, в згоді з національними меншостями України, підготувати-ме проекти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження установчих зборів.

Вважаючи, що утворене краєвого органу тимчасового правительтва на Україні забезпечує бажане зближення управи краєм до потреб місцевої людности в можливих до установчих зборів межах, і визнаючи, що доля всіх народів Росії міцно зв'язана з загальними здобутками революції, ми рішучо ставимо ся проти замірів самовільного здійснення автономії України до всеросійських установчих зборів. Що торкається ся комплектування українських військових частин, то для сього Центральна Рада мати-ме представників при кабінеті військового міністра, при генеральнім штабі і верховім головнокомандуючим, які будуть брати участь в справах комплектування окремих частин виключно Українцями, о скільки таке комплектування після гадки військового міністра буде являти ся з технічного боку можливим без порушення боевості армії.

Повідомляючи про се громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка передала нам свою волю, разом з революційною демократією всієї Росії та її революційним правительством приложить всі свої сили, щоб довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції.

У Києві, 3. (16.) липня 1917.

Опісля, згідно з умовою і з декларацією петроградського правительтва Українська Центральна Рада видала основні засади тимчасової управи Україною, які звучать:

ОСНОВИ ТИМЧАСОВОЇ УПРАВИ НА УКРАЇНІ

затвердженої Малою Радою (комітетом Укр. Центр. Ради) 16. (29.) липня.

На підставі згоди з тимчасовим правительством від 3. липня 1917 року орган революційної демократії всіх народів України — Українська Центральна Рада, що має підготувати Україну до остаточного здійснення автономного ладу і довести її до українських установчих всенародних зборів і російського учредительного зібрання, утворює генеральний секретаріат, який являєть ся вищим органом управи на Україні.

Діяльність генерального секретаріату зазначаєть ся тимчасово такими головними пунктами:

§ 1. Висшим краєвим органом управи на Україні є генеральний секретаріат Української Центральної Ради, який формуєть ся Центральною Радою, відповідає перед нею і затверджуєть ся тимчасовим правительством.

§ 2. Формоване генерального секретаріату Центральна Рада здійснює через свій комітет.

§ 3. Центральна Рада затверджує генеральний секретаріат в цілости, висловлюючи йому довіру.

§ 4. В склад генерального секретаріату входить 14 генеральних секретарів, а саме секретарі в справах — внутрішніх, фінансових, військових, споживних, земельних, справедливости, освіти, національних, торгу та промисловости, пошти та телеграфу, праці, доріг, генеральний контрольор та генеральний писар.

Примітка: При секретареви в справах національних визначаєть ся три товариші (заступники) секретаря: від Великокорсів, Жидів і Поляків. Товариші секретаря в справах своєї нації мають право докладу і рішачогого голосу в генеральних секретаріаті. Товариші секретаря в справах національних затверджують ся комітетом ради.

§ 5. Свою власть генеральний секретаріат здійснює через всі урядові органи на Україні.

§ 6. Всі урядові органи на Україні підлягають власти генерального секретаріату.

Примітка: Генеральний секретаріат установляє, які органи, в яких межах і в яких випадках мають зносити ся безпосередно з тимчасовим правительством.

§ 7. Всі урядові посади на Україні, коли вони не виборні, заміщають ся генеральним секретаріатом, або підвладними йому органами.

§ 8. При тимчасовім правительстві має бути державний секретар в справах України, якого призначає тимчасове правительство по згоді з Центральною Радою.

§ 9. Державний секретар має пильнувати інтересів України в своїй роботі тимчасового правительства і в разі потреби пересилати законопроекти через генеральний секретаріат на розгляд Центральної Ради.

§ 10. Генеральний секретаріат передає на санкцію тимчасового правительства ті законопроекти, які розглянула і ухвалила Центральна Рада.

§ 11. Генеральний секретаріат передає на затверджене тимчасового правительства тимчасові фінансові обрахунки видатків на потреби України, які розглянула і ухвалила Центральна Рада.

§ 12. Тими коштами, які надходять на рахунок Центральної Ради, розпоряджуєть ся генеральний секретаріат, після бюджету, ухваленого Центральною Радою.

§ 13. Генеральний секретаріат ті справи, які він вважає найбільше важними, передає на розгляд Центральної Ради.

§ 14. Діяльність генерального секретаріату, відповідального перед Центральною Радою, контролюєть ся нею шляхом запитань у всіх справах.

Примітка: Порядок запитань має бути зазначений окремим наказом.

§ 15. В перервах поміж сесіями Центральної Ради генеральний секретаріат відповідає перед Комітетом Центральної Ради, який виконує всі її функції, окрім зазначеної в § 3-тій.

§ 16. Коли генеральний секретаріят не згоджується з постановою Комітету в якійнебудь справі, то ця справа переноситься на розгляд Центральної Ради, яка скликається негайно.

§ 17. Коли Центральна Рада висловлює недовіру генеральному секретаріатові, то він подається у відставку.

§ 18. Всі акти Центральної Ради і Комітету контрайсигнуються генеральним секретаріатом.

§ 19. Всі закони тимчасового правительства мають силу на Україні з днем проголошення їх у Краєвім Урядовім Вістнику на українській мові.

Примітка: В наглих випадках генеральний секретаріят проголошує їх иншим способом.

§ 20. Всі закони, адміністраційні приписи і постанови, проголошені українською мовою, публікують ся також і на мовах російській і жидівській і польській.

§ 21. В справах внутрішнього розпорядку роботи генеральний секретаріят сам виробляє свій наказ.

Опісля одначе російське тимчасове правительство старалося відібрати від України признані їй права. Прем'єр Керенський під напором кадетів видав „інструкцію” до Української Центральної Ради, котрою обмежив повновласти Ради і Генерального Секретаріату.

Першим наслідком сього петроградського замаху на вольности України було уступлене першого українського кабінету, себто Генерального Секретаріату в його першій складі. Однак боротьба між Києвом і Петроградом перервала ся з причини ворохобні, яку викликав генерал Корнілов своєю виправою з дикими кавказькими дивізіями на Петроград, щоби повалити правительство Керенського, а завести диктатуру під своєю управою. Коли правительство Керенського було в найбільшій небезпеці з причини сеї ворохобні, Українська Центральна Рада і українська армія станули по стороні Керенського і сею заявою відвернули небезпеку Корнілової контр-революції. Тоді Українці сподівали ся, що виступ Української Центральної Ради у відношеню до правительства Керенського, підчас найбільшої його небезпеки, поправить лихі відносини між Києвом і Петроградом. Однак так не стало ся і Українці почували жаль до надневських державних керманів; вони помітили, що ті керманічі під проводом Керенського ставлять ся ворожо до українських визвольних змагань. Для того Українська Центральна Рада не хотіла вже вдруге боронити правительства Керенського, коли 6. листопада виконали замах на нього большевики і захопили в Петрограді і в Москві власть у свої руки. Українська Центральна Рада, хоча була проти большевиків, старалась удержатись на нейтральнім становищі у відношеню до них, а займала ся тільки справами України.

Протягом двох тижнів від большевицького бунту Українська Центральна Рада видала **третій універсал**, яким проголосила Україну народною республікою із застереженням, що вона не відлучується від Росії.

Сей універсал звучить:

ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕПУБЛИКИ.

(Третій універсал Української Центральної Ради, з дня 20-го листопада 1917 р.).

До народу українського і всіх народів України!

Година проби і труднощі прийшла для російської республіки. На півночі, в столицях (Петрограді і Москві), ведеться кров'ява домашня боротьба. Центральне правління вже не існує, а по всій державі шириться анархія, безлад і руїна.

Наша країна теж в небезпеці. Без сильного, об'єднаного і народного правління Україна також може впасти в пропасть горожанської війни, різні і руїни.

Народ український, — ти, разом з братніми народами України, повірив нам завдане обіцяти права, здобути боротьбою; завести лад і створити нове життя у нашій країні. І ми, Українська Центральна Рада, твоєю волею, — для заведення ладу в нашій країні і задля рятівання цілої Росії, проголошуємо, що від сьогодні Україна є українською народною республікою. Не відлучуючи ся від республіки російської і зберігаючи її цілість, ми опираємо своє становище сильно на наших землях, щоб своєю силою ми могли допомогти цілій Росії та щоб ціла російська республіка могла перетворитись у федерацію вільних і рівних народів.

Поки зберуться українські установчі збори, уся власть удержувати лад у наших землях, видавати закони і правити — належить до нас, до Української Центральної Ради, і до нашого правління, Генерального Секретаріату України.

Маючи силу і власть у нашій рідній країні, будемо обороняти права революції, не лише на наших землях, але також і в цілій Росії.

Дякуючи ми заявляємо: — **До території української народної республіки належать землі, де більшість населення є українська: Київ, Поділля, Волинь, Чернігів, Полтава, Харків, Катеринослав, Херсон, Таврія (без Криму).** Далше означене межі української народної республіки, значить додані часті губернії курської і вороніжської, Холмщини та сусідніх областей і округів, де більшість населення є українська, має бути порішене згідно із зорганізованою волею народів.

Усім горожанам тих земель ми заявляємо: — Від сьогодні зноситься на території української народної республіки існуючі права власності, у відношенні до земель поміщиків (дідичів) та інших земель, яких власники самі не обробляють, а які припадні до управи, а також у відношенні до земель, що належали до царської родини, до монастирів, до держави і до церков. Признаючи, що ці землі є власністю усього робучого народу і мусять перейти в руки народу без викупу, — У. Ц. Рада поручає генеральному секретареві земельних справ виготовити сей час закон, після якого тими землями управляти-муть земельні комітети, вибрані народом, аж до скликання українських установчих зборів.

Робітничі справи в українській народній республіці мусять бути сей час упорядковані. Покищо ми заявляємо: — **На території української народної республіки заводиться від сьогодні 8-годинний день праці у всіх фабриках і робітнях.**

Година проби і небезпеки, яку перебуває тепер ціла Росія і наша Україна, вимагає відповідного упорядкування праці, справедливого розділу поживи і ліпшої організації праці. Дякуючи ми поручаємо генеральному секретареві праці, щоб разом з представниками робітництва установив від сьогодні державну контролію над продукцією на Україні, зважаючи на інтереси України і цілої Росії.

Чотири роки на фронті проливано кров і нищено силу народів цілого світа. Волею і в імені української республіки, ми, Українська Центральна Рада, рішучо заявляємо ся за як найскорший привернення миру. З уваги на се ми робимо усіх заходів, щоб спонукати, через центральне правління, обі сторони — союзників і неприятелів, аби сей час приступили до мирних переговорів.

Будемо також наставати на се, щоб на мировім конгресі не обмежено силою мирових договорів прав українського народу в Росії і поза межами

Росії. Одначе заки настане мир, кождий горожанин української республіки, разом з горожанами всіх народів російської республіки, мусить стояти сильно на своїх становищах на фронті і поза фронтом.

Недавно блискучі здобутки революції захмарило привернене кари смерті. Ми заявляємо: — **Від сьогодні кара смерті на землях України знесена.** Всі, що були увязнені або арештовані за політичні провини, доконані по нинішній день, а також і ті, що вже були засуджені або вижидали засуду, і теж ті, що доси ще не були суджені, — **дістають сьогодні повну амністію** (помилуване). В сій справі ссйчас видасть ся закон.

Суди на Україні мусять бути справедливі і мусять поступати згідно з духом часу.

З уваги на те поручаємо генеральному секретареві судівництва поробити всякі заходи для введення справедливости і для виконуваня її на підставі прав, зрозумілих народови.

Генеральному секретареві внутрішніх справ поручаємо: — Поробити всякі заходи для скріплення і розширення прав місцевої самоуправи, яка має бути органом найзисшої місцевої адміністративної власти, поки не введесть ся тісна злука з органами революційної демократії, які мають бути найліпшою основою вільного демократичного житя.

В українській народній республіці мають бути запоручені також усі вольности, здобуті російською революцією, а саме: свобода преси, слова, віри, зборів, організації, стрйків; ненарушимість особи і звичаїв; право і змога уживати місцевих мов у зносинах з властями.

Український нарід, який довгі літа боров ся за свою національну свободу і тепер її здобув, буде сильно оберігати свободу національного розвитку всіх народностей, які є на Україні. Длятого заявляємо, що народови російському (московському), жидівському, польському і иншим народам України — признаємо національну персональну автономію, для забезпеченя їх прав і свободи самоуправи в справах їх національного житя, — і поручаємо генеральному секретареві національних справ приготувити плян національної персональної автономії.

Справа поживи є основою сили держави в сю тяжку хвилю й одвічальну. Українська народна республіка мусить доложити зусиль для свого безпеченства на фронті і в тих частях російської республіки, які потребуєть нашої псмочи.

Горожани! В імени української народної республіки у федеративній Росії, ми, Українська Центральна Рада, **взиваємо всіх боротись завзято з усякими формами анархії і безладя,** і помагати у великій ділі будови нових державних форм, які дадуть великій і могутій російській республіці — здоровле, силу і нову будучність. Вироблене сих форм мусить бути довершене на українських і загально-російських установчих зборах.

Реченець на вибори до українських установчих зборів визначаєть ся на 9-го січня 1918 р., а реченець на скликанє їх на 22-го січня 1918 р.

Закон у справі скликаня українських установчих зборів має бути ссйчас проголошений.

Однак, як звісно, большевицьке правительство з Петрограду не віднесло ся таксамо безсторонно до Української Центральної Ради, як вона до нього поставилась від початку його бунту. Большевики зачали горожанську війну проти української народної республіки.

Ся горожанська війна тривала два місяці і нею большевики змусили Українську Центральну Раду, що **проголосила Україну зовсім независимою державою,** та що вона яко законодатний орган сєї независимої держави заключила через одвічальне перед собою правительство **мир з осередними державами.**

Основою независимої української народної республіки був **четвертий універсал,** котрий звучить:

ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРЗАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Народе України! Твоєю силою, волею і словом стала на землі українській Вільна Народна Республіка. Справдилась колишня давня мрія батьків твоїх — борців за волюнності і правду трудящих.

Але в тяжку годину відродилась воля України; чотири роки лютої війни знеслили наш край і людність; фабрики товарів не виробляють, заводи спинають ся, залізниця розкитані, гроші в ціні падають, хліба зменьшується, насуває голод, по краю розплодились юрби грабників і злодіїв, особливо, коли з фронту посунуло в.й.ко, счинивши кроваву різню, заколот і руїну на нашій землі.

Через все це не могли відбутися вибори в українські установчі збори в приписаний нашим попереднім універсалом час, і ці збори, призначені на нинішній день, не могли зібратися, щоб прийняти з наших рук нашу тимчасову в.й.ншу революц.й.у владу над Україною, установити лад в Народній Республіці нашій і зорганізувати нове правительство. А тимчасом петроградське правительство „народних комісарів“, аби привернути під свою владу Вільну Українську Республіку, оповістило в.й.у Україні і насилає на нашу землю свої в.й.ка красногвардійців-большевиків (большевиццку червону гвардію), які грабують хліб у наших селян і без всякої плати вивозять його в Росію, не жаліючи навіть зерна наготовленого на засів, вбивають неповинних людей і сіють скрізь безлад, злодіяцтво і безчинство.

Ми, Українська Центральна Рада, зробили всі заходи, щоб не допустити до цієї братовбивчої в.й.и двох сусідніх народів, але петроградське правительство не п.йшло нам на зустріч і веде далі кроваву боротьбу з нашим народом і Републікою; крім того тесаме петроградське правительство „народних комісарів“ починає затягати мир і кличе на нову в.й.у, називаючи її до того ще „священною“. Знов полетить ся кров, знов нещасний трудовий нарід мусить класти своє жите.

Ми, Українська Центральна Рада, вибрана зїздами селян, робітників і салдатів України, на те пристати ніяк не можемо, ніяких в.й.л піддержувати не будемо, бо український нарід хоче мира, і мир демократичний повинен бути як найшвидше. Але для того, щоб ніщо инше не ставало Україні на перешкоді установити цей бажаний мир, для того, щоб вести свій край до ладу, до творчої роботи, до скріплення революції та волі нашої, ми, Українська Центральна Рада, оповішаємо всім громадянам України — від нині Українська Народна Республіка стає самостійною і від кого незалежною, вільною суверенною державою українського народу.

З усіма сусідніми державами, як то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і приязні, але ні одна з них не може втручати ся в жите Самостійної Української Республіки; власть у ній буде належати тільки народови України, іменем якого, поки зберуть ся українські установчі збори, будемо правити ми, Українська Центральна Рада — представництво робучого народу — селян, робітників і салдатів, та наш виконавчий орган, який від нині матиме назву Ради Народних Міністрів.

Отож насамперед приписуємо правительству Республіки нашої, Раді Народних Міністрів, від сього дня вести розпочаті вже нею переговори про мир з центральними державами цілком самостійно і довести їх до кінця, не зважаючи ні на які перешкоди з боку якихнебудь частин бувшої російської імперії, і установити мир, аби край наш розпочав своє господарське жите і спокій і згладу. Що-ж до так званих большевиків та інших напасників, які нищать та руйнують наш край то приписуємо правительству Української Народної Республіки твердо і рішучо взяти ся до боротьби з ними, а всіх громадян нашої Республіки закликаємо, не жаліючи життя, боронити добробут і свободу нашого народу.

Народна Українська Держава повинна бути вичищена від насланих з Петрограду найжорсткіших насильників, які топчуть права Української Республіки.

Незмірно тяжка в.й.а, розпочата буржуазними правительствами, тяжко змучила наш нарід, знищила наш край розбила господарство; тепер тому мусить бути кінець. З тим, як армія буде демобілізувати ся, приписуємо відпускати вояків після підтвердження мирових переговорів — пропустити армію зовсім, а потім замість постійної армії завести народну міліцію, щоби

військо наше служило охороною робучого народу, а не бажанням пануючих верств. Поруйновані війною і демобілізацією місцевости мають бути відновлені.

Коли вояки наші повернуть до дому, народні ради, волосні, повітові та городські думи мають бути перевибрані в час, який буде приписано, щоб і вояки наші мали в них голос. А тимчасом, аби встановити на місцях таку владу, до якої малиб довіре і яка опиралась би на всі революційні демократичні верстви народу, правительство повинно закликати до співробітництва з місцевими самоврядованиями ради селяських, робітничих і салдатських депутатів, вибраних з місцевої людности.

В справі земельній комісія, вибрана на останній сесії нашої, уже виробила закон про передачу землі трудовому народови без викупу, принявши за основу скасоване власности і соціалізацію землі, згідно з нашою постановою на сесій сесії; закон сей буде розглянено за кілька днів в повній Центральній Раді і Рада Народних Міністрів ужне всіх заходів, аби передача землі в руки трудящих вже до початку весняних робіт через земельні комітети невідмінно відбувалась. Ліси, води і всі багатства підземні, яко добро українського трудящого народу, переходять в порядоковане уряду (правительства Народної Української Республіки).

Війна також відібрала на себе всі трудові заробничі сили нашої України; більшість заводів, фабрик, м'йстерень виробляти тільки те, що було потрібно для війни, і нарід зістав ся зовсім без товарів. Тепер в ній конець, отож і приписуємо Раді Народних Міністрів негайно приступити до переведення всіх заводів і фабрик на мирний стан, на вироблене продуктів, потрібних насамперед трудящим масам.

Тасаму війна виплодила сотні тисяч безробітних а також інвалідів; в Самостійній Народній Республіці України не повинен терпіти ні один трудящий чоловік. Правительство Республіки має підняти промисловість держави, має розпочати творчу роботу у всіх галузях, де всі безробітні моглиб знайти працю і прикласти свої сили і вжити всіх заходів до забезпечення скалічених та потерпілих від війни.

За старого ладу торговці та різні посередники наживали на бідних пригноблених клясах величезні капітали; від нині Народна Українська Республіка бере в свої руки найважливіші галузи торгівлі і всі доходи з неї повертати-ме на користь народу; торг товарами, які будуть привозити ся за кордону і вивозити ся за кордон, буде вести сама держава наша, щоб не було такої дорожнї, яку терплять найбідніші кляси через спекулянтів. Правительство Республіки на виконане сього приписуємо розробити і представити на затверджене закони про се, а також про монополію заліза, угля, шкіри, тютюну й інших продуктів і товарів, з яких найбільше брало ся прибутків з робучих кляс на користь нетрудящих ся; таксаму приписуємо встановити державно-народну контролю над всіми банками, які кредитами, позичками нетрудовим масам допомагали визискувати кляси трудові; від нині позичкова поміч банків має даватись головним чином на піддержку трудовому населенню та на розвиток народного господарства Української Народної Республіки, а не на спекуляцію та різну банкову експлоатацію (визиск).

На ґрунті безладя, неспокою в життю, на недостатчі продуктів росте невдоволене серед деякої частини людности; тим невдоволенем користують ся різні темні сили і підбивають несвідомим людям до старих порядків; ці темні сили хочуть знова повернути всі вільні народи під єдине ярмо Росії. Рада Народних Міністрів повинна рішучо бороти ся зі всіми контр-революційними силами, а всякого, хто кликати-ме до повстання проти Самостійної Української Народної Республіки, до повороту старого ладу, того карати, як за державну зраду.

Всі демократичні свободи, проголошені третім універсалом, Українська Народна Республіка підтверджує і зокрема проголошує: в Самостійній Народній Українській Республіці всі нації користувати-муть ся правом національно-персональної автономії, признаним за ними законом 9. (22.) січня.

Все, що вичислене в сїм універсалі, не встигнемо зробити ми, Центральна Рада, і в найближших тижнях певно довершать, справлять і до оста-

точного порядку приведуть українські установчі збори. Ми наказуємо всім громадянам нашим проводити вибори до них як **найпильніше**, вжити всіх заходів, аби підрахунок голосів закінчено як **найскорше**, щоб за кілька тижнів зібрались наші установчі збори — **найзисший** господар і впорядчик землі нашої, і закріпили свободу, лад і добробут конституції нашої незалежної Української Народної Республіки, на добро всього трудящегося народу, вільної і тепер і на будуче.

Сьому-ж найвисшому нашому органу належати-ме рішити про федеративний зв'язок з народними республіками бувшої російської держави; до того-ж часу всіх громадян Самостійної Української Народної Республіки кличемо непохитно стояти на сторожі добутої волі та прав нашого народу і всіми силами боронити свою долю від усіх ворогів Селянської, Робітничої Самостійної Республіки Української.

УКРАЇНСКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА.

В Києві, дня 12. (25). січня 1918 року.

В часі проголошення сього маніфесту було при власті нове українське правительство, — зване після 4-го універзалу **Радю Народних Міністрів**. Сей четвертий універзал се вислів програми українських соціалістів-революціонерів.

Представники Української Центральної Ради, Александер Севрюк, Микола Любинський і Микола Левицький, дня 9-го лютого 1918 підписали в Берестю Литовським **договір з осередними державами**, себто з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною, який звучить:

МИРОВИЙ ДОГОВІР МІЖ УКРАЇНОЮ І ОСЕРЕДНИМИ ДЕРЖАВАМИ.

Мировий договір носить назву: „Мировий договір між Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною з одної сторони, а Українською Республікою з другої сторони”.

На вступі стверджено, що український нарід, проголосивши підчас теперішньої війни свою незалежність і виявивши бажане повернути мир між собою а державами, які були у війні з Росією, бажає „зробити перший крок в напрямі тривалого світового мира, чесного для всіх сторін, який не лише положив би кінець страховищам війни, але який допровадив би до привернення приязних відносин народів в політичній, правній, економічній і інтелектуальній області”.

Відтак наведені імена всіх повновласників, які брали участь в переговорах. Вони заявили, що досягнули порозуміння в отсих точках:

„**АРТИКУЛ I.** — Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина з одної сторони, а Українська Народна Республіка з другої, заявляють, що війна між ними покінчена. Сторони, заключаючи договір, постановляють відтепер жити з собою в мирі і приязни.

„**АРТИКУЛ II.** — Між Австро-Угорщиною з одної сторони а Українською Народною Республікою з другої, оскільки ці дві держави граничать зі собою, мають існувати тісамі границі, які були перед вибухом війни між австро-угорською монархією і Росією.

„Далше на північ границя республіки, починаючи від Тарногорода, буде іти через Білгород, Шебречин, Красностав, Пугачів, Радин, Межиричє, Сарнаки, Мельник, Високе Литовське, Камінець Литовський, Пружани, до озера Вігоновського.

„Ся границя в подробицях буде назначена через установлену комісію на етнографічних услівях і після бажання дотичного населення.

„Коли би Українська Народна Республіка мала мати спільні границі ще з котроюсь іншою державою з чотиродержавного союзу, то в тій справі буде зроблена окрема угода.

„**АРТИКУЛ III.** — Опорожнене занятих територій розпочнеть ся безпосередно по прийняттю предложеного договору. Спосіб переведення опорожне-

ня і передація опорожнених територій буде означений повновласниками інтересованих сторін.

„АРТИКУЛ IV. — Дипломатичні і консульські зносини між заключаючими договір сторонами будуть навантажені безпосередньо по підписанню мирного договору. Можливо як найбільше допущене інтересованих сторін щодо консулів буде застережене в окремій угоді.

„АРТИКУЛ V. — Протилежні сторони взаємно зрікаються винагородження воєнних коштів — значить, державних видатків на проваджене війни, як також відшкодування за знищення, значить, знищення, які вони і їх піддані понесли у війні, через військові зарядження, включаючи реквізиції, зроблені в краю ворога.

„АРТИКУЛ VI. — Поодиноким воєнним бранцям дозволяється повернутися до свого дому, а оскільки вони цього не бажають, то за згодою дочірньої держави мають залишитися на її території, або перенести до іншого краю. Управлінняне отриманих з тим справ буде зазначене окремою умовою в статті VIII.

„АРТИКУЛ VII. — Обидві заключаючі договір сторони постановляють взаємно і безпримусово навантажити економічні зносини і організувати бюро виміни товарів.

„АРТИКУЛ VIII. — Привертання публичних і приватних правних зносин, виміна воєнних бранців і інтернованих цивільних, справа амністії і справа трактування купців у руках ворога будуть управлінняні в окремих умовах з Українською Народною Республікою і будуть творити річкову частину теперішнього мирного договору та, оскільки це буде можливе, увійдуть в дію одночасно.

„АРТИКУЛ IX. — Зроблені в цій мирній договорі умови творять нероздільну цілість.

„АРТИКУЛ X. — Для інтерпретації (визначення) цього договору тексти (змісти) німецький і український є правосильні у зносинах між Німеччиною й Україною, тексти німецький, мадярський і український у зносинах між Австро-Угорщиною й Україною, тексти болгарський і український у зносинах між Болгарією й Україною, тексти турецький і український у зносинах між Туреччиною й Україною”.

Кінцева частина договору застерігає:

„Теперішній мирний договір буде затверджений. Затверджені документи мають бути негайно виміняні. Оскільки нема супротивних застережень, мирний договір увійде в силу сейчас по затвердженню”.

В часі закінчення миру з посередництва державами при власті на Україні були теж українські соціалісти-революціонери. Ця Рада Народних Міністрів тоді складала ся з представників цієї партії.

СКЛАД УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Українські часописи з Києва в грудні 1917 подавали ось-такі звістки про тодішній склад Української Центральної Ради:

З чого складається Українська Центральна Рада.

Наш тимчасовий парламент, Українська Центральна Рада, яка, до скликання українських установчих зборів, є найвищим органом революційної демократії на Україні, складається ось з чого:

Ол. Неприцький-Грановський.

ПРАПОР УКРАЇНИ.

ей погляньте, рідні братя, —
Синьо-жовтий прапор має
Над широкими ланами,
Й слави гідними синами!...
Де лила ся кров завзята —

Пісня волі вже лунає...

Куй же зброю! Нумо в бій —
Боронити прапор свій!...

Довго сльози, царські пута,

Голод, стогін та руїна

Людську долю катували,

Довго злидні панували...

Але воля вже здобута —

Й самостійна Україна!

Гей, за зброю! Живо в бій —

Боронити прапор свій!...

Від Карпат по Чорне море,

Від Кубані аж до Вільни

Синьо-жовтий повіває,

В світлі сонця барва грає,

А під ним минеть ся горе —

Й люд робучий буде вільний!...

Куй же зброю! Стань у бій —

Боронити прапор свій!...

Синя барва — блакит неба,

Наша світла, чиста мрія,

Наша віра в людську волю

І надія в красшу долю.

Най же ясна барва неба

В наших грудях серце гріє...

Гей, за зброю! Разом в бій —

Боронити прапор свій!

Жовта барва — барва жита

Над дородними полями...

Наші братя у могили

Буйні голови зложили,

На землі, що кровю злита

Довговічними боями...

Куй же зброю! Гей, у бій —

Боронити прапор свій!...

Прапор наш повстав із бою,

Прапор наш — се гасло волі!

Йдуть з півночі, йдуть з заходу,

Йдуть з полудня та зі сходу

Вороги на нас юрбою...

Ми-ж за волю — ляжем в полі!

Гей, за зброю! Марш у бій —

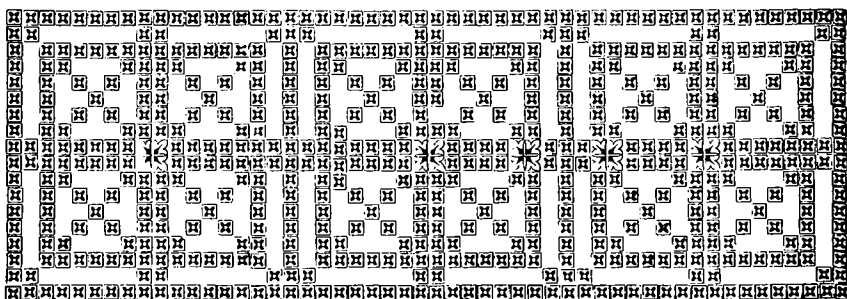
Боронити прапор свій!...

Частина українського походу, який відбув ся в Бетлегем, Па.,
в день 4. липня 1918 р.

Київський відділ українських козаків в Джерзин Сіті, Н. Дж., у поході в день 4. липня 1918 р.

Степан Костів.

ЙОГО СТЯГ.

ін стояв нахилений над цебриком та набираючи в жмені воду, ніс її на карк і на голову, вмиваючи бруд. По хаті ходила жінка, зносячи начине на стіл і приготівляючи до вечері. В колиці лежала дитина, перебираючи ніжками.

— А що там нині в газеті нового? — запитав жінки, не відриваючись від митя.

— Нового? — відказала жінка, несучи горщик зі зупою. — Та мий ся скорше, повечеряй, а тоді забирай ся до читання новин. В мене нема часу на читане!

— Та не сердь ся, коли я чемно питаю.

— Ах, уже та твоя Україна проголосилась незалежною державою! — говорила жінка з натиском, якби зі злости, кладучи ложки на столі. — Певно, що аж тепер для тебе знайдеть ся яке парадне місце в старостві...

Він, як стояв нахилений над цебриком, повний млин на голові, з розмазаним угляним порохом на тварі, так підвів ся і, не кажучи слова, пустив ся до полиці, не зважаючи, що потоки бруду цюрком з него ллють ся та розливають ся по підлозі, а жінка, затискаючи зуби, лише дивить ся на него.

— А бодай ти сказив ся зі своєю газетою! Та диви ся, як ти нахляпав на підлогу! Дивись! Та пообтирай ся, а то стоїш як богوماз, а бруд входить у шмате, що трудно буде діпрати! — уже з криком казала вона, кидаючи на него рушником. — От, зів би газету, чи що! Здурів хлоп! Так, як би по вечері не було часу прочитати усіх новин!

Він, не кажучи слова, обтер ся, зняв газету з полиці, вийшов на двір і почав перебігати очима по літерах, немов хотів вмити вчитати все, довідати ся всеї правди.

„Україна незалежна! — Незалежна?... Раз прецінь!” Відриваючи очі від газети, він глядить, як далеко на обрію жовто-червоне колесо всуваєть ся за якусь незнану стіну, розприскуючи снопи промінів до гори і до долу.

„Україна незалежна!” Що то значить? Чи се означає, що відтепер не буде ні польських старостів, ні польських судів, ні польських езекуторів? Будуть висіти на склепах українські льви, а де-б він не пійшов, буде міг говорити по своєму, чути ся як в дома, і вже якийнебудь жид чи панок не буде міг сказати йому, що він „хам”, що він „мудь” — бо він буде у власнім краю, у власній державі?... Він? Що він був до нині? От чоловік... А нині хто не спитав би його, де не пійшов би — він сміло може сказати: „Я Українець!” І важність його особи стає для него чимсь більшим ніж дотепер. Він, і другі подібні до него, в посіданню когось, без вартости для себе, родились, жили, вмирали і ніхто не казав слова. А тепер?... Він Українець! Він мусить жити, мусить бути чесним, добрим, запопадливим; бож він становить нарід, він є членом великої родини, яка мусить бути сильною, могутною і багатою! Його син?... Він уже сином волі — волі, якої бажали батьки віками, якої прагнули, як жаждучий води, і задля якої клали буйні голови в офіру, а степ красили кровю. Його син! Він мусить його ховати, вчити, бож його країна потребує робітників і то великих; робітників, котрі були би сонцем для власної країни. А жінка? Яка буденна вона... „Ходи їсти”... Як би він не їв вчера, не їв рано, не їв щоденно! — Україна незалежна! Чиж се не значить, що відтепер усюди повівати-ме сино-жовта фана, сино-жовта краска? Дивна се фарба! Хто-ж то зложив її разом, хто злучив сі два кольори в цілість?

І він стараєть ся пригадати собі, коли се сталось... Може він де читав в історії... За якого князя? короля? гетьмана?

І мимоволі його думки летять в ті часи, коли то на Україні не було ні князя, ні короля. Йому немов сниться ся, немов видаєть ся, як великою гурмою збили ся люди в тіни розлогих дубів, а перед горіючим костиром стоїть старець з сивою як сніг бородою, з розпростертими вгорі руками, і говорить урочисто: „Заспокій ся, народе! Не гніви богів, аби не покарали тебе за твою невіру! Ти-ж вибраний народ між народами, як рожжя між цвітими. Твої-ж поля повні золотого збіжа, твої степи повні табунів, ули повні меду; а над тобою сине небо — чисте як криштал, тепле як сонце. Не гніви богів, народе!”

Зміж народу виступає Мстислав і перехресшуючи на грудях свої жилаві руки, відзиваєть ся до старого глумливо: „Чекати нам ще? Чого? Чиж не довго чекали ми? Не тесаме говорив ти кождим разом? Колиб ти не стримав нас був тоді, як прийшли сі прокляті розбишаки-сусіди та заняли наші череди овець і табуни коний; колиб ти не стримав був нас тоді, як вони набігли другий раз на нас і забрали наші табуни коний, а лани пшеничні пустили з димом — не булиб нині наші оселі лежали попелом, а наші жінки і дочки в раменах ворогів... Чого чекати? Щоби вони прийшли і нас покололи, а решту нашого добра розграбили?” Сі слова розпалили слухачів. Великий гнів обняв їх, а крик о пімсту роздер повітре і сила така була, що загасила огонь під костиром, горіючим на хвалу Перуна.

Тоді то Сьвятослав, слуга і представник богів, хвапив одною рукою за блакит небес, а другою за золото дозріваючих піль, і лучачи їх в цілість на обрію землі, почав говорити дрожачим голосом: „Народе мій! Не стримую тебе! Иди і пімсти ся за свою кривду! Иди і борони своїх осель! Хай сей стяг буде твоім стягом до кінця віків! Він синій як небо, а жовтий як дозріваючий лан пшеничний. Він є знаком волі, як вільне є небо для кожного. Він знаком ситости, як ситою є твоя земля, якої завидують тобі всі. Нема в ній барви крови, бо не чужого ти, народе, бажаєш. Ні біла краса не прикрашує його, бож він є стягом звичайних людей... Великий він, бо одним краєм опираєть ся в безодні висот, а золотом спадає на степ—вширш і здовж. Там на обрію, де небо сходить ся зі землею, краски його зішиті разом. І як непохитне є щастє, так непохитний є його шев. І ні злість людська, ні стріли гармат, ні неволя віків не будуть всилі розшити твого стягу до кінця сьвіта! Нема на ній ні зьвізд, ні сонця, ні хрестів, бо ти, народе мій, ні ясніти не хочеш понад другими, ні сонцем для них бути, ні в свою силу їх брати. Ти лиш братом їх є, рівним з ними в праці, будуючи царство людського щастя, братної згоди і любови. Сей стяг зависне понад тобою на віки! Зі сходом сонця до заходу він повівати-ме над тобою, і ні краса весни, ні богатство літа, ні холод зими не сплямлять його! Сам Бог прапорщиком твоім буде! Він ранною росю змиє блакит неба, озолотить велич землі, цвiтом весни умаїть його, плодами літа збогатить його, привялим листям окрие його, а зимою постелить під него білу скатерть. Хто-ж буде мати красший стяг?... І хоч прийде час, коли твої діти невольниками стануть, твої степи власністю чужих, то стяг твій незрушимий буде! Скільки разів зойк болю вирветь ся з твоїх грудий, коли ти в поті чола і в ріках сліз на чужім лані працювати-меш; скільки разів у зневірі смерті благати-меш, або в потребі приятеля шукати-меш — сей стяг, розпростертий над тобою, цілющою силою усмирить твої болі, додасть тобі сили, другом стане. І навіть тоді, коли неволя і нужда розсіє твої діти по цілій землі, він висіти над ними буде і охоронить їх від занапащення!”

— Файно ти читаєш газету! — говорила жінка, термосьчи його за плече. — Иди їсти, а то мясо висмажилось на костомашу, а дитина лежить в колисці, як сиротя, і нікому взяти на руки та побавити.

Він пробудив ся, увійшов до хати, і беручи сина на руки, шептав до него: „Твій стяг... твій стяг... синій як небо, жовтий як колосе дозріваючих піль. Сам Бог зішив його на обрію землі, тож ні злоба, ні сила людська не розшиє його до кінця віків!...

Частина українського походу, який відбувся в Джерзі Сіті, Н. Дж., в день 4. липня 1918 р.

СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР.

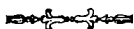
еред людських звичаїв дуже характеристичним є зазначувати свою приналежність або свої почування до якоїсь певної ідеї національної, політичної або партійної при помочи сих чи інших знаків та красок. Сей звичай має бути досить давний, бо вже приміром старі Галійці уважали своїм національним знаком цвіт рожі. Ще тепер Ірландці виступають на своїх національних сьвятах з цвіткою конюшини.

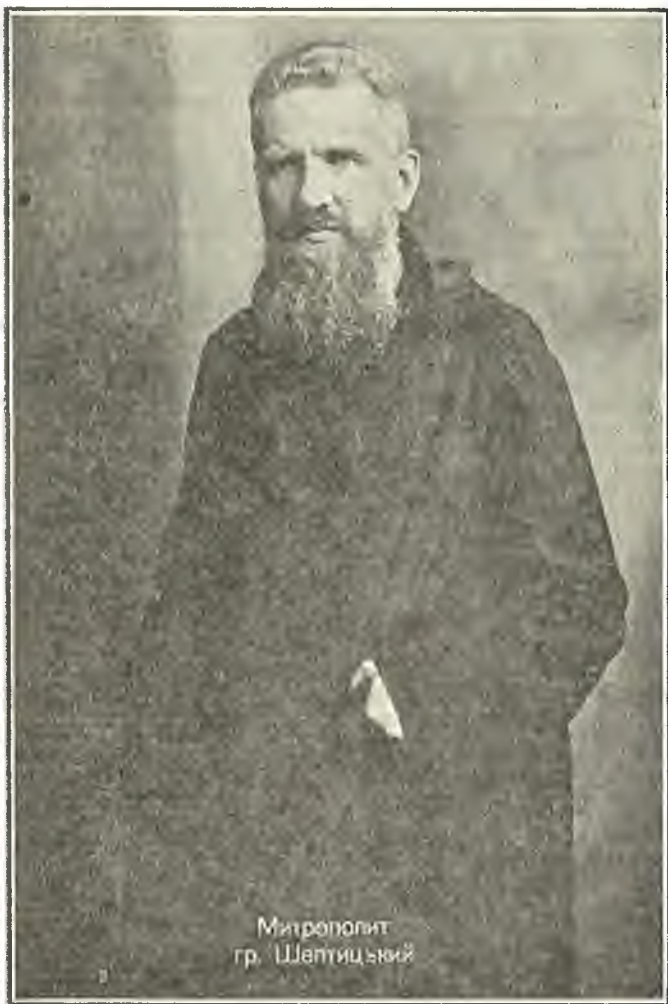
Тепер по всяких землях, по всіх державах, у всіх народів і партій є своя краска, свій улюблений знак. Національним знаком українського народу вважається ся традиційна синьо-жовта барва.

Вороги наші кажуть, що сю барву ми переняли від Шведів, але се нестійний закид, бо синьо-жовта краска була національною ознакою українського народу в дуже давних часах, коли ще Україна не думала навіть про жадні зносини зі Швецією. Синьо-жовті барви прийшли до наших батьків зі сходу, з Персії і Візантії. Відти йшло до нас золото, сапянці, парча, золоті верхи для церков, шовки золотисті, паволоки, численні обряди і звичаї. Зважаючи на сю звязь нашої культури зі східним сьвітом, треба думати, що сині й жовті барви були віддавна милі нашому народови. Про сі барви згадується вже в „Слові о Полку Ігоря”, в народній думі, яку вважається ся найстаршою українською народною піснею. В дуже, дуже старих різдвяних колядах наших згадується вже про сі барви. Їх уважав наш нарід своїм улюбленим знаком ще перед козачиною. Також пізнійше в українськім житю подибуємо всюди синьо-жовті хоругви, одежу, всяке шитво, церковні річі й інше.

Спеціально в козацьких часах сі барви набрали між українським народом найбільше популярности. З синьо-жовтих тканин козаки шили собі убрання, від яких „як мак процвітали”. Синьо-жовта краска була знаком мужности козака, його сили і відваги. Наукові досліди виказали, — як писав в 1911 році К. Широцький в кийвській „Раді” — що сі барви більше подобають ся муштинам ніж женщинам. Звичайно, мужність належить до чоловіка.

Тарас Шевченко також любить синьо-жовту барву. Він вдягає в сі барви своїх героїв, а навіть свою наречену. Для нашого свободолюбного народу сі барви є і були найбільше підхожі. Сі барви давала і дає народови його любов до природи, яку він бачить іменно у жовтій і лазуровій окрасці, — золотий степ, сине море, сині ріки з жовтими очеретами і рудими скелями, вкінці сині гори.

Митрополит
гр. Шептицький

Галицький митрополит, гр. Андрій Шептицький,
по повероті з російської неволі.

В ЧЕСТЬ 58-ЛІТНИХ РОКОВИН СМЕРТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Там де Дніпро пливе, грає,
Степ широкий процвітає,
Там то в давний час
Розложив ся город сла-
вний,
Престаринний, давний-дав-
ний —
Київ, батько наш.

Устроїв ся в красу, славу,
Держав українську булаву
Многіі роки.
А в багатій Україні
Жили свободні, вільні
Сини козаки.

Була краса, була сила,
Дружба, любов там гостила,
Хлоп пана не знав.
В згоді жив з багатцем бідний,
Бо над усіма свободний
Прапор повівав.

Позавидував сьвіт доли,
Прийшли Татари, Монголи,
Москалі, Ляхи;
Криваві ріки поплили,
Вкраїну трупи встелили,
Жаріли шляхи.

Клади жите козаченьки
В обороні своєї неньки,
Гинули мов цвіті;
А на тяжкий вражий злочин
Замкнув уста, замкнув очі,
Байдужний був сьвіт.

Здавало ся — правда згине...
Вкраїну похоронили,
Прибили печать,
А козаків закували —
Най раби мовчать.

Затихло слово свободне;
Всю, що дороге їй що рідне,
Грабили враги;
А в казематах неогрітих
Конали українські діти,
Дрожали тюрми.

Страшно ся вороги мстили;
Кривди в небо голосили —
Тяжкий то був час.
А в часі страшного гнету
Сходить зоря серед степу:
Родить ся Тарас.

В бідній родив ся хатині...
Росте дитя, а в дитині
Великий дух сяє,
Геній, з котрого ме плисти
Слово пророче, огнисте —
Правду відкопає.

Він розкаже перед сьвітом:
Хто ми, чийх предків діти,
Ким, за що закуті.

З братів вражі пута скине,
Рід Вкраїни не загине,
Дрожіть, враги люті!
Виріс борець, взявши зброю,
Правдовіщу кобзу свою —
Йде в завзятий бій.
Рознеслись жалісні звуки
Про ті страшні кривди, муки
Ворожих подій.

Зляклись враги, цар злякав ся,
Як Тарас-Батько озвав ся:
Таж ми не раби,
Ані враги ми не ваші;
Не вирвете серця наші
З матірної любові!

Дрожи, лякайся, лютий враже,
Слава предків не поляже;
День суду прийде,
Правда неправду подопече;
Ось моє слово пророче:
Рай, сонце зійде.

По літах борби тяжкої
Загрів серця дітий своїх,
Огонь розярив.
Сам спочив у домовині,
А нам, українській родині,
Заповіт лишив:

Я вмираю, вам лишаю
Мій заповіт, діти:
Не дармуйте, зброю куйте,
Боріть, поборіте!
Боріте ся, діти мої,
Взм Бог помагає,
За вас сила, за вас воля
І правда сьвятая.

І славетних предків внуки
Ухватили за шаблюки,
Піднесли прапор:
Не злякнемось — закричали —
Сто раз більшої навали,
Ні вражих запор!

Пійшли у бій — цар звалив ся,
Гордий ворог покоровив ся,
Безсильний упав;
А по милій Україні
Побідоносний, свободний
Прапор замавав.

Про свободу дзвони грають,
Вкраїну вільну витають,
Всю частем живе.
Тарас-Батько глядить мило,
В небо мольби шле.

Честь Тобі, Батьку єдиний!
Тзоє слово не загине
Много, много літ;
Не загине, буде жити,
Доки сонце ме світити
І стояти сьвіт!

Д. ШТОГРИН.

ЕМІГРАЦІЯ АВСТРІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

В суспільнім житю австрійських Українців еміграція відгравала перед війною велику ролю. Викликували її деколи політичні і культурні переслідування, але по більшій частині причиною були отсі прояви в суспільнім житю: брак землі, процеси, ошуканства, ліцитації, упадок домашнього промислу, перехід торгівлі в руки чужих посередників, а вкінці надія, що чужина приверне страчене. Аж заможно є причин еміграції австрійських Українців. У декотрих народів є потрібна лиш одна важнійша така причина, а вже є масова еміграція.

Трудно є подати точне число української еміграції, бо переходила вона через руки австрійського правительства і польських властей, які ніколи не подавали точної статистики щодо Українців. Але після українського обчислення є вона досить велика. Перш усього треба поділити нашу еміграцію на заморську і континентальну. Одна від другої значно ріжнить ся. Коли на континентальну еміграцію нарід може покладати ще сякі-такі надії, що вона з часом поверне в цілости назад у свої місця, то заморську еміграцію треба уважати за пропащу для народу. За море емігрували головно ті, які в старім краю попродали весь свій маєток і мають надію повернути назад до дому аж тоді, коли в чужині зароблять собі стільки гроший, аби відтак могли знова заложити собі відповідне господарство.

Початків еміграції австрійських Українців до Америки треба шукати в роках 1877—1878, значить тоді, як через цілу Галичину побудовано залізницю. Перші з Українців почали емігрувати Лемки, найдалше висунена на захід українська галузь. За ними почали емігрувати Подоляки, відтак Буковинці та Русини (Угорщани). Головне русло еміграції було звернене на Злучені Держави, куди від 1899 до 1909 року виемігрувало 119.408 Українців. Відтоді еміграція австрійських Українців до Злучених Держав почала сильно збільшатись. Лише в 1910 році прибуло сюди 25.994 емігранти з австрійської України. Се число пізнійше значно збільшало ся, так що під со пору у Злучених Державах є що найменьше 1,000.000 Українців з Галичини, Буковини і Угорщини. Вони поселили ся по всіх стейтах Америки, а головно в стейтах: Нью Йорк, Нью Джерзи, Коннектікут, Массачусетс, Пенсильванія, Іллінойс і Огайо. Не бракує їх однак в жаднім стейті Злучених Держав. Тут вони працюють по найбільшій частині яко фабричні робітники або копальники, а також при будовах доріг і каналів, при тартаках, при залізничних шляхах, а жінчини працюють головно у багатших мешканців Америки в ролі домової услуги. Кваліфікованих робітників є між українською іміграцією дуже мало, лише 1%, а всьо проче звичайні робітники, які перед війною поби-

рали по 1 до 2 доляри денної платні, а тепер, силою воєнних обставин, платня їх подвоїла ся або потроїла ся. В останніх часах, головню підчас війни, многи з них почали брати ся до управи рілі.

На початку першого десятиліття ХХ. віку почала ся українська еміграція до Канади. В адміністративнім роц 1909—1910 виїхало до Канади понад 7.000 Українців з Галичини і Буковини. Нині їх можна числити в Канаді на округле число 300.000. Жиють вони в провінціях Манітоба, Саскачеван, Алберта, Брітиш Колюмбія, де займають ся управою рілі, та в Новій Шотландії, Квебеку і Онтаріо, де вони працюють по фабриках або копальнях. Тут Українці показали ся перед чужинецьким світом знаменитими рільниками і многи з них вже є великими богачами.

Третою з ряду щодо числа українською іміграцією в Америці є іміграція в Бразилії і Аргентині. Там українських поселенців числить ся на 100.000. Жиють вони головню в провінції Парана, де управляют рілю. Але полуднево-американський клімат не є здоровий для Українців, через що вони перед війною масами покидали сі краї.

Крім кількох случаїв української еміграції до Австралії, заморська еміграція австрійських Українців кінчилаб ся. Натомісь цікаві цифри виказує континентальна еміграція, еміграція до інших європейських держав та до інших країв австрійської монархії.

На першій місці під тим оглядом стояла Німеччина, куди рік-річно емігрували тисячі Українців з Австрії. Обчислено, що в 1910 році в Німеччині було около 100.000 емігрантів з австрійської України. Вони працювали там при управі землі, а також по фабриках та копальнях угля. Перед війною українські сезонні робітники заливали кожного року цілу Німеччину. Обчислено, що кождей сезонний робітник заробляв округло 200 корон річно, так, що 100.000 українських робітників ввозили до Галичини кожного року майже 20,000.000 корон. Промислові робітники працювали там безпереривно, натомісь господарські повертали кождої осени домів.

На другій місці по Німеччині щодо числа української сезонної еміграції стояла Чехія, куди кожного року виїжджало 16.000 українських робітників. Працювали вони там при пільних роботах, в копальнях угля, при регуляції рік і т. п. Вони були там дуже лихо плачені, бо Чехи держать ся засади, не впускати чужинця до промислової роботи.

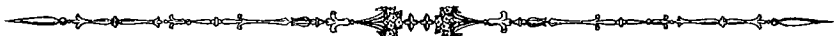
З інших європейських держав на третє місце заслугує Румунія, куди кожного року емігрувало з Буковини і Галичини около 3.000 наших робітників. Там вони працювали при пільних роботах і в копальнях нафти.

Відтак слідує Данія з 2.000 українських робітників. Франція з 1.200 українськими робітниками. Україна з 1.000 українськими робітниками з Австрії, які там працювали головню у фабриках цукру. Швеція з 700 українськими робітниками. Англія з 500 українськими робітниками, які працювали головню у

манчестерських прядільнях, а вкінці Угорщина, куди річно виїжджало на роботу около 10.000 українських робітників з Галичини.

На особливу увагу заслугує Босна і Слявонія, куди наші Галичани виїжджали на сталий побут. Ще нині в Босні є около 500 українських господарів абб дрібних міських купців. В Слявонії над рікою Савою, в околиці Брода, є 1.200 богатих українських господарів, галицьких емігрантів. Також в полудневій Угорщині, головно між Тисою і Дунаєм, є около 3.000 українських господарів. Місточко Коцура є чисто українське. Імя сеї оселі пригадує першого українського імігранта, який доробив ся там маєтку і став першим богачем між нашими імігрантами.

Культурний доробок австрійсько-української еміграції є досить незначний. На перше місце вибила ся іміграція в Злучених Державах, яка має вісім заповомогових організацій, з маєтком і капіталом около 1,250.000 долярів. В сих організаціях гуртуєть ся около 55.000 членів. Українці у Злучених Державах мають 13 своїх часописий. На другім місци стоїть Канада, яка, що правда, жадних заповомогових ані політичних організацій не має, але за се має просвітні інституції та професіональні учительські спілки і торговельні організації. В Канаді виходить 6 українських часописий. Найгірше під тим оглядом стоїть іміграція в Бразилії, Аргентині й Австралії. Бразилійські Українці мали ще донедавна свою одиноку часопись „Працю”, яку з виступом до війни бразилійське правительство замкнуло. Тепер вони мають ще кілька місцевих малих товариств, які лише існують, але роботи жадної не ведуть. Австралійські-ж Українці не мають ні своєї часописи ні товариств. Їх впрочім є там дуже маленьке число. Многі з них передплачують українські часописи зі Злучених Держав.

ПРАЩАЙ, УКРАЇНО.

Поїзд мчить ся широкими ланами,
Їдемо в сьвіт в далеку чужину,
Летять риданя і зойки за нами,
Ми мов поглухли — все вперед, без впину...
Прощай, Вкраїно!

Прощай, Вкраїно, мій безталанный краю,
Кохана Ненько у кайдани закута,
Із болем в серці Тебе я покидаю...
Чи спадуть з Тебе коли ціпкії пута —
Богом забута?

Ляхів, Жидів, московське підданство,
Цісарську ласку — чи зметеш з свого поля?
Чи пустиш коли з огнем прокляте панство,
Чи заясніє в Твоїй хаті Воля,
Сьвятая Воля?

Прощай, Вкраїно! Ми вернемо до Тебе,
Бо серце буде тужить за Тобою,
А як закличеш — вирвемо Волю з неба,
Жите положим у кровавому бою,
В лютому бою.

ІВАН ГУНДЯК.

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

а шляху визвольних змагань українського народу впали вже десятки його неструджених синів, згасли вже десятки горючих серць, опали вже десятки залізних рук, які із запалом брали ся до народної роботи. У списі тих вірних синів українського народу находимо імя Михайла Павлика, одного з перших ветеранів українського відродження, одного з тих перших, які кинули здорове зерно на порослу бурянами українську ниву.

Михайло Павлик родив ся в гуцульській сім'ї в селі Москалівці коло Косова, в Галичині, 1853 року. Здобувши власними силами висшу освіту, Павлик вступив в жите народолюбцем-ідеалістом і свій ідеалізм „юних днів — днів весни” зберіг аж до заходу днів своїх.

З його смертю пійшла до гробу часть української історії. З його смертю зійшов зі світа останний Могіканин українського відродження в Галичині. Помер мрійник і задуманець, мученик і „святий”, як його звичайно називано, перший апостол християнства і вічний борець. Ціле жите віддав він політиці. Він сотворив українську політику, хоч сам в дійсності не був політиком. Теоретичний раціоналіст і матеріаліст, він був незломним ідеалістом в житю, вірив в добро людства, в красу житя і в осягнене ціли. Радикал і вільнодумець, належав він до тісного кружка тих, яких можна назвати приятелями митрополита української церкви в Галичині, графа Андрія Шептицького.

Яко громадський діяч звязав він зі своїм іменем ту фазу розвитку нашого національного житя в Галичині, яка бере свій початок від пропаганди Михайла Драгоманова. Стрінувши ся в 1879 році в Женеві з М. Драгомановом, Павлик захопив ся його науками про демократичні ідеї західної Європи. Під впливом пропаганди Драгоманова часть тодішньої української молодіжи, яка оставала під впливом реакційного, псевдо-аристократичного москвофільства, перейшла знаменну національну еволюцію: демократичні ідеї про працю для народу привели її до признання української народности. Рівночасно в українськім таборі пропаганда Драгоманова викликала розділ на „батьків” і „дітей”.

Між молодими поклонниками ідей Драгоманова найвищайше місце заняли Іван Франко і Михайло Павлик. Та коли перший з них у своїм розвитку побіч політично-суспільних уділяв багато місця також літературним і науковим інтересам, виростаючи на початку ХХ. століття на найбільшого українського письменника, Михайло Павлик з ревностию перших християн захопив ся перше всего новими ідеями, жертвуючи їм ціле жите.

Поволи сї нові ідеї, кинені Драгомановом, а плекані Павликом і Франком, здобувають собі ґрунт серед української суспільности в Галичині. В 1890 роках поклонники сих ідей організують ся в окрему українську радикальну партію. Між оснувателями партії одно з найвизначніших місць займає Павлик, який з того часу аж до смерти засідає в партійній управі; редагує партійний журнал „Народ”, який давав політичну поживу цілому нашому тодішньому молодому поколінню; видає партійну літературу; працює від 1895 року аж до війни в партійнім популярнім органі „Громадський Голос”, беручи на себе дуже часто весь тягар редакції, і їздить — доки на се позволяло здоровле — по вічах.

Значіне радикалізму, не яко партійної організації, але ідеї його на пряму серед нашої суспільности, признасть і оцінить історик нашого національного розвитку. Був се напрям, який запліднив своїми ідеями ціле наше жите в усіх його областях і оставив слід в цілім нашім розвитку. Між учениками Драгоманова Франко був мозком сього напрямку, Павлик — жрецем...

На університет вступив Павлик в 1875 році і студіював фільольогічний факультет. Але політична діяльність не дала йому покінчити університету, бо в два роки пізнійше Павлика проганяють з університету за його приналежність до тайного соціалістичного кружка. Хоч не вдало ся йому покінчити своїх студій з офіціальним дипломом, він до кінця свого життя зберіг наукові інтереси, працюючи по своїй змозі в науковій області. В признаню за його велику працю Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові вибрало його 1-го цвітня 1900 року своїм дійсним членом. В тім характері він до кінця життя брав живу участь в діяльності фільольогічної секції сього товариства.

Він був знаменитим знавцем нашої мови й літератури, яку він збогатив численними перекладами з англійської, французької, німецької, московської, польської та інших мов.

У своїм житю був Павлик типом „безсребренника”, який, вийшовши з селянської сімї і рішивши обернути здобуту власними силами осьвіту на службу народови, все жите прожив у бідности, часто навіть в нужді, служачи весь вік тільки одному Богови. Деколи просто болючо було дивити ся, як покійний віднимав собі останне від уст, аби видати брошуру, яку в даній хвили уважав за конечну для народної справи. Жиючи ціле жите одиноким, держав при собі стару матірвдову, а відтак сестру Анну, товаришку своїх перших агітаційних праць. Яке серце було в того „безсребренника”, свідчить факт, що перед пару роками, немічний і бідний, приголубив він двоє чужих дітий з улиці, опікуючи ся ними як найліпший батько.

В останних роках Павлик у щоденній політичній діяльності участі не брав; виступав лише яко ветеран у важніших хвилях. Останнім з таких його виступів була його у-

часть в Головній Українській Раді у Відни, де засідав у президії яко заступник голови, мріючи з молодечим запалом про збудоване української держави.

Умер сей невіджалуваний народний робітник 26. січня 1915 року у Львові, підчас окупації сього міста російськими військами. Коли ще перед російською окупацією визначні Українці опускали Львів, Павлик на питане, що думає робити, відповів: „Я вже такий старий і близький смерті, що мені нічого не страшно!” І остав ся у Львові, немов віщим духом передчуваючи близку смерть.

Помер як воїн на полі бою, не дїждавшись побіди справи, на яку поклав ціле своє жите. Помер, не побачивши вільним свого народу, для котрого весь вік свій трудив ся. Він чесно пройшов свій шлях і рідна земля збереже його память в ряді найліпших синів своїх...

ОГОНЬ ГОРИТЬ!

Що отсе за гомін?

— Враже племя гуляє!

Чом так заводить дзвін?

— Хмель за правом питає!

Чом зорі миготять?

— На козаків моргають!

Чом тополі шумлять?

— Сестри братів прашають!

Кудиж вони ідуть?

— На степи вільнії!

Що-ж там ділати-муть?

— Здійснять народні мрії!

А сили в них не брак?

— Про се і не питай...

Що їм найбільш не в смак?

— Наш рабський обичай!

II.

Захмаривсь небозвід,

Вітер зняв шепіт,

Дуб з дубом почав прашатись,

А в степу травиця,

Наче молодиця,

До землі взяла кланятись...

І серед тучі,

Громів і бучі

Гетьманський голос озвав ся:

„Ставай, кобзарю-брате,

Людям розказати,

Щоб народ до праці забрав ся!

„Годі вже вам, годі!

Хоч було се в моді

Діла батьків раз судить, раз

Пора вже вам, діти, [вихваляти,—

Степові квіти,

Любов ділом власним доказати!

„Бо ворог не спить!

Огонь горить,

Вже й кісткам нашим допікає,

А в вас все ще лайки,

Пусті балакайки,

Хоч Ненька синів викидає”.

III.

Чом земля так дрожить?

— Козацтво думи зводить!

Чом потік так журчить?

— Страждання їх холодить!

Скільки-ж журби у них?

— Більш ніж піску у морю!

Чом біль їх не затих?

— Не кінець ще їхньому горю!

Скільки їх полягло?

— Більш ніж в степу травиці!

Скільки сліз пролилось?

— Більш ніж води в керниці!

Чого бажали все?

— Щоб люди в щастю жили!

Що сталося їм за те?

— Загнали їх в могили!

Осип Осипович.

ДЕЩО ПРО ЛЕМКІВЩИНУ.

Послідними роками немов зпід землі зачинає виростати нова галузь нашого великого народу. Галузю сею є Лемки. Лемками інтересувалися до сього часу хиба лиш етнографи. Однак коли в послідних роках з Лемками творить ся таке, що кожного свідомого Українця зворушить, проте цікавим буде і нам дещо про них перечитати.

Українці мають повне право назвати цілі галицькі гори Карпати „нашими”. Від Тиси далеко поза Попрад аж по Дунаєць лунає хребтом Карпат українська пісня та звучить українське слово. Голос тої могутньої пісні перетискаєть ся поміж бори та скали, які надають їй ще більшої сили, більшої приманливости. Розлягаєть ся вона по цілій Європі, ні! — по цілій нашій земській кулі. Упоюють ся чаром її краси всі культурні народи. На мори співав мені один Турок: „Верховино”. Та яку душевну розкіш відчував сей співак під впливом сеї пісні! Будучи в англійським і німецьким театрі, чув я, як грала театральна музика нашу „коломийку”. Жадну гру не оплескувала публіка так, як коломийку. Деж зродила ся та „Верховина”, де повстала „коломийка”? Там, далеко, в наших синих Карпатах.

Карпати сї замешкують три відтіни нашого народу. Від Тиси (на Угорщині) аж по Стрий мешкають Гуцули; від Стрия поза Самбір мешкають Бойки, а дальше, поза Сянік аж до Нового Торгу живуть Лемки. Лемки незвісні нашому ширшому загалови в наслідок далекого положення. Ніде і ніколи майже не стикаєть ся Лемко з Подоляком, Бойком, чи Гуцулом. Не дивниця отже, що приїхавши на Лемківщину, маєть ся вражінє, немов чоловік заїхав де між зовсім чужий нарід. Нічого нашого народного; все їх власне, їм питоме, а дуже первісне, сире, грубе, часто дике. Деж та українська щирість, мягкість, та сердечність? Того в Лемку не знайдеш, бо на його культуру впливали і впливають всі сумежні і дальші чужі народи — лише не ми, не Українці.

Назва „Лемко” походить від виговору тих людей. Майже в кождім реченю Лемко знайде місце, щоби вмістити додаток „лем”, або „ле”. Прим.: „Я лем привіоз кічки, а он мене волат: подь ле гев, Ваню!”*) Мова Лемка — се правдиве „есперанто”.

*) Я тільки привіз сніпки (до покриваня хати), а він мене кличе: ходи сюди, Івасю!

Мова ся складаєть ся з много словацьких, польських, малярських, німецьких та в переважній части українських слів. Однак способи вислову і наголоси слів та цілих речень є майже чисто мазурські. Хто перший раз прислухуєть ся, як розмовляють між собою баби в „глухім” лемківськім селі, то не зрозуміє з їх бесіди нічого. Мову свою псують Лемки в останніх часах ще гірше, бо приносять з Америки дуже багато англійських слів, яких залюбки уживають. Каже раз до мене хлопець: „Міхал дрилив мене на умбрело і умбрело ся звавало”^{*)}). І розумій, чоловіче, що то таке „умбрело”.

Про первісне походжене Лемка оповідають всіляко. Та ріжні сліди вказують на слідуєче його походжене: Колись, як на Україні володіли князі, тоді наші високі Карпати були ще для чоловіка недоступні. В них царював тоді медвідь з рисем, вовком та іншими дикими звірами. Та коли Монголи зачали заміняти цілі села та міста в одну пустиню, лишаючи за собою лише згарища та потоки крови, коли опісля Ляхи вложили на нас тяжке ярмо неволі і зачали витискати з нашого народу душу, в ті часи крили ся люди перед лютим Татариним в тих Карпатах, а опісля відпорнійші, сильнійші натури кидали свого пана та втікали лісами чи мочарами далеко на полудне, або на схід. В переважній части хто лише здужав, то спішив на схід, там на Дніпро, на „Січ”. Кому труднійше було дістати ся на „Січ”, то спішив в гори і волів замешкати з хижими звірами в темних борах, ніж мав дальше терпіти татарську, чи ляцьку неволю. Скривали ся там в горах також і такі люди, що управляли гідке ремесло розбишацтва. В ті часи малярські купці їздили через Карпати до Польщі, а за богатство, яке везли з собою, мусіли часто переплатити головою. Надибаємо тут також много банітів (вигнанців з краю); на се напроваджують нас назви місцевостей: Баниця, Пантна і т. п. Назва Пантна є чисто польська і значить, що в тім селі замешкали люди, які мали до діла з путами, або „шнурком”. Ще нині оповідають сусіди, що Пантною тяжко перейти, аби його дехто не зачіпив (в дійсности Пантна тепер може найкультурнійше село на Лемківщині). Є села, де мешкають самі зубожілі князі та графи і ті родини ще до нині затримали щось собі питомого; вони не дружать ся з іншими, лише зі свого роду. Такі князі мешкають в селі Драгашів, горлицького повіту. Маємо також татарські назви сіл, де правдоподібно була татарська оселя. Прим. Гладішів; в сім селі мав мешкати якийсь Гладіш — паша. Назви людей наводять нас також на прямі стежки походження тих людей, прим. Русінки, Козаки і т. п. Назви ті вказують на ріжнонародне походжене Лемків; є словацькі, малярські, польські, але в переважній части українські назви. Отже Лемки се мішанина ріжних елементів; однак український елемент був найчисленнійший, бо все зляло ся в одну суцільну українську групу. Творене того „народця” відбувало ся десь в дуже давніх часах, а се бачимо по лемківських звичаях та ріжних обрядах.

^{*)} Михайло трутив мене на парасоль і парасоль зломив ся.

Обряди і звичаї прийняли Лемки від інших народів, а не від Українців; бо чи можливий український наріз без великодних гагілок, без різдвяних коляд, без „Іванових” квітчань і т. п.? Гляньмо прим. на лемківське, весіле, або погріб, чи хрестини. На весіле не просять. Не знають, що значить „князь”, „княгиня”, „бояри”. Сходять ся всі знакомі; танцюють всі в капелюхах (в хаті). Другого дня рано ведуть всі присутні „молодого” і „молоду” на стрих... По якій пів годині женуть молодих на ріку (чи потік) умивати ся. А все з музикою, з парадом. Характеристичний тут один хліб „балець” (коровай) — величини коlesa у возі.

А погріб?—Писав наш літописець Нестор, що декотрі славянські племена над трупом свого співземляка справляли пир, себто танцювали, скакали, гостили ся, а опісля небіщика палили. Сього тепер на цілій Україні нема, та на Лемківщині дещо задержало ся. Ось громадить ся молодіж (обох полів, та і поважного віку) коло небіщика, кричать, галакають, жартують, доповідають огидні слова на трупа, тягають небіщикови попід ніс чи по чолі стеблом або прутиком, шарпають за руки чи за ноги і заставляють його, щоби щось робив, щоби вставав, або щоби вгадав, хто його шарпнув. Небіщикови ще в нішні часи кладуть до трумни кілька крейцарів, аби мав чим викупити ся на тамтім світі, а що його чекає далеко дорога, то дають йому також добру фляшку горівки („палюнки”) і люльку, набиту „дуганом” (тютюном). Щоби небіщик не тужив за улюбленою за життя річю і щоби часом не забавляв ся йому прийти пізнійше по неї, длятого кладуть ту річ також до трумни. Плачів за небіщиками нема жадних. Мати наймилішу дитину, жінка найдорозшого мужа — без найменшого слова жалю випровадить на цвинтар.

Зате хрестини дуже гучні. Кумів кличуть з двайцять, а часом трийцять.

Всі лемківські звичаї та обряди ще первісні. Староруські назви сьвят до нині ще між ними задержали ся. На Зелені сьвята Лемко инакше не скаже, лише „Русалі”. Історію і душу Лемка пізнаємо найдокладнійше в його численних піснях. Крім обрядових найчисленнійші є пісні „польові” — ті, що пастухи співають. З тих пісень довідуємо ся, що головним заняттям і способом життя Лемка був випас худоби. Худобою й нині Лемки ще в деяких околицях торгують з досить умілим хистом.

Земля на Лемківщині є дуже слабородюча. Лише на деяких лагідніших похилостях удаєть ся бандурка (картофля), ярець (ячмін) та овес. В останніх десятиліттях сплюндрували пани і жиди цілковито лемківські гори. Де колись пишали ся величаві, недоступні, віковічні ліси, там нині сьвітять скали своїми голими хребтами. Недавно ще Лемко віз дрова до Сянока, Ясла, Санча та інших міст, а нині сам не має вже чим огріти свою нужденну, чорну, курну хижу.

Упав також випас худоби, бо де давнійше цілі стада випасалися, там нині параштук порядно не випасеш.

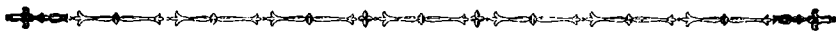
Не має Лемко що робити нині в своїх горах. Справді поре він ті скали, але впаде дощ, сполоче скалу і знесе в безвісті і засів і трохи тої дрібної ріни, в яке він кидав те зерно. Та вже найбільше шкоди роблять ґрунтови сніги, коли на весні раптово зачнуть таяти. Тоді сі сніги усувають ся великими масами в яри і беруть з собою урожайну землю, лишаючи голі скали.

Подивім ся до хижі Лемка. Там часто діти з голоду пхнуть, просять мами і тата хліба, а родичі крови би зпід самого серця дали, а хліба ні, — бо не мають. І так Лемко, мимо свого привязаня до любих гір, змушений кидати свою рідну хижу. Хоть серце йому краєть ся, хоть жаль груди розпирає, він іде одинцем в чужі сторони. Там часто лише на „міги” порозуміваєть ся з чужинцями, бо анї він їх, анї вони його не розуміють. Скитають ся Лемки нераз по кільканацять літ по Мадярщині, по Румунії, Боснії, поміж Поляками, та навіть до Росії заходять. Лемко перший з Галичини виємігрував до Америки на зарібки. Справді дві треті часті цілого лемківського населеня перебуває в Америці, але се є хосенне, що Лемки майже завсїди вертають ся до своїх гір, заробивши гарний крейцар на прожиток для себе і для родини.

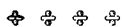
Нужда зробила Лемка підприємчивим, проворним та цікавим, а здаєть ся, від предків він одідичив вірцеву витривалість і завзятість.

Одна з найкрасших прикмет Лемка — се його привязане до свого народу. Лемко тиняєть ся по кількадесять літ між Поляками, чи Мадярами, або Румунами, вивчить ся досконало їх мови, прийме їх звичаї, буває, що оселить ся між ними, та ніколи не скаже, що він Поляк, чи Мадяр, чи там Румун, лише все „Руснак” Мову свою зіпсув, запропастив свої національні обряди і звичаї, але національної приналежности береже сьвято.

Мимо всіх своїх прикмет Лемки є найтемнішою галузю нашого народу. Сам Лемко претъ ся до просьвіти; нераз в його хижі можна узріти на столі якусь російську, або угроруську газету, чи книжку. Сказав я вже, що він з натури є цікавий. Аби Лемкови показати лише, куди йдеть ся до „свьітла”, то він дальше без провідника трафить.

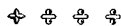
Хто не вміє робити добра, не має права жадати його від других.

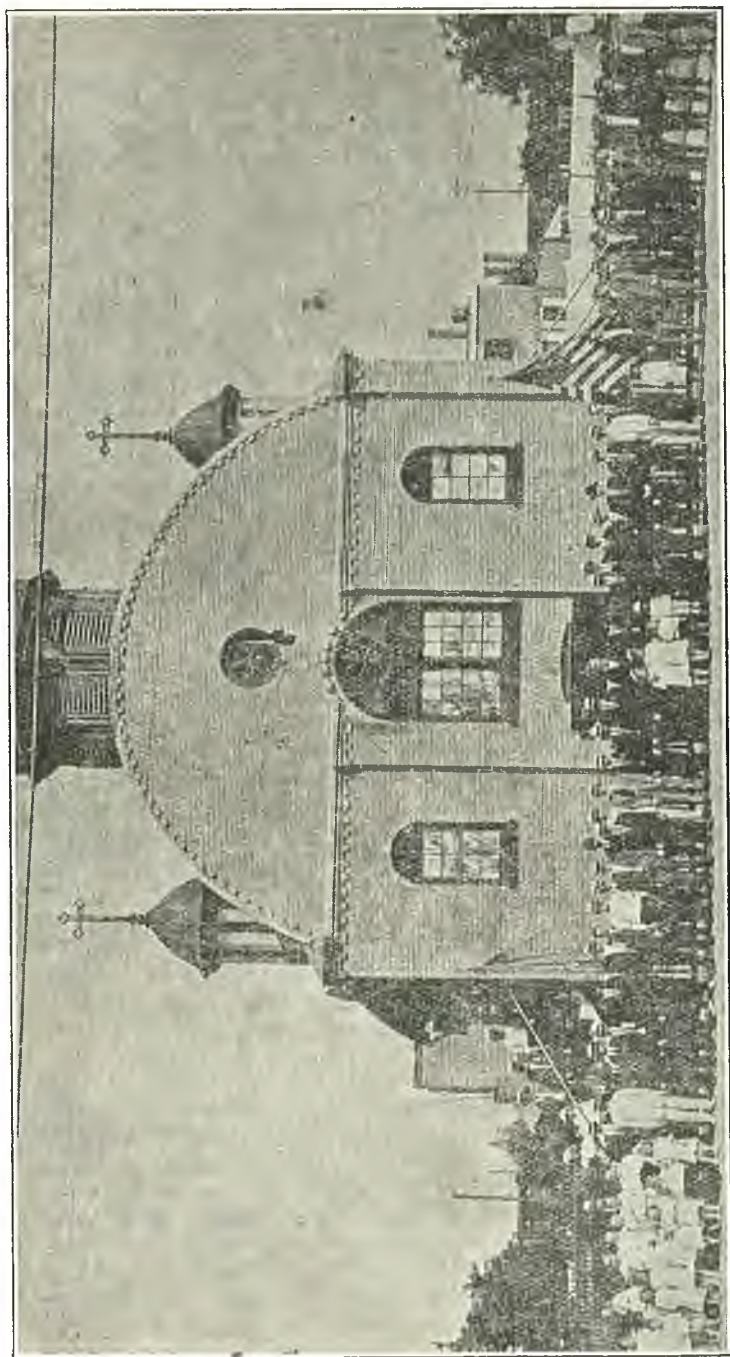
Доля ніколи не вдовольаєть ся одним нещастем.

Час є все діяльний; або дає тобі щось, або забирає.

Чим бі^о тр^я жалю в чоловіці, тим лучше для його душі.

Українська гр.-кат. церква св. Николая в Вільмінгтон, Дел.

ГАЛИЦЬКІ ПОВСТАНЯ XV-XVI ВІКУ.

По смерті останного галицького князя Юрія Болеслава 7. цвітня 1340 р. розпочала ся довголітня боротьба о його спадщину між галицьким боярством, що лучило ся з Литвою і Татарами, а Польщею й Угорщиною. Боротьба не довела до бажаного кінця, не вернула Галичині самостійности; галицька земля від 1387 р. була вже постійно польською провінцією, „руським воеводством”. Але між народом лишили ся традиції давньої незалежності ще довгі часи; останки української шляхти, духовенство, свідоміше селянство і міщанство шукало нагоди, щоби розпочати нову війну з Поляками. Поміч в сій боротьбі знайшла Галичина в сусідній Волощині (нині Румунія); тамошні князі, „господарі”, хотіли прилучити Галичину до своєї держави. Вперше підняв рух проти Польщі селянин Муха 1490 р. Се був чоловік завзятий і знав ся добре на війні. Він зібрав до 10.000 війська з селян із Галичини й Волощини і напав на Покуте. Був під Снятином, зруйнував багато міст і сіл, а потім пустив ся в дальші сторони, підійшов до Галича, переправив ся з війском через Дністер і наблизив ся до Рогатина. По дорозі лучила ся з ним українська шляхта, невдоволена з чужого панованя, так нпр. Березовські. По Польщі пійшла тривога, король скликав шляхту в загальний похід і просив помочи навіть в Пруссії. Королівське військо заступило дорогу Мусі під Рогатином і розбило його силу; багато війська загинуло на місци, інші потонули в Дністрі, а сам Муха втік на Волощину. Потім хотів ще раз розпочати війну в Галичині, але се йому не вдало ся: зрадила його якась жінка, з якою любив ся, Поляки його арештували і відіслали до Кракова; там умер Муха у вязниці. В 1491 р. напав на Галичину Андрій Барул з Волощини, що звав себе правним спадкоємцем Руси, яку польський король Казимир силоміць забрав собі; але його також арештовано. І пізніше галицьке населене все помагало волоським воеводам, які воювали з Польщею. Літом 1509 р. підчас волоської війни в Галичині прилучило ся до воеводи Богдана багато нашої шляхти, як Шумлянські, Витвицькі, Дрогомирецькі, Балицькі, Березовські, Луцькі. Король мусів видати 1511 р. приказ, щоби галицьке духовенство не їздило святиги ся до Волощини, бо були підозріння, що там зраджують тайни польського королівства і змовляють ся з ворогами. В 1530 р. знов лучила ся наша шляхта з волоським воеводою, а він її приймав ласкаво, а людий римського обряду казав убивати. Сі повстання не довели на жаль до ніякої зміни в положенню Галичини, — наш край і дальше лишив ся при Польщі. Наші повстанці звичайно переплачували житем свої сьмиліві замисли, иншим конфісковано майно; найбільше потерпіла на тім наша українська шляхта, бо її найбільше переслідувано і маетки її переходили в чужі руки.

М. Грушевський: Історія України-Руси т. VI.

Селянська самооборона в Галичині 1848-49 р.

Коли в 1848—49 р. Маляри підняли повстанє проти Австрії, австрійське правительство для оборони Галичини зорганізувало тут народну самооборону. Ся організація складала ся з двох частий: селянської самооборони і гірських стрільців. Селянська самооборона повстала на розпорядок галицької крайової президії 6. січня 1849 р., а обіймала пять підгірських округів: Сянік, Самбір, Стрий, Станиславів, Коломия. До сього війско належали всі муштини в віці 20—50 літ; кожде село мало свого команданта, а кілька або кільканайцять сіл тварили округ і мали надкоманданта. Командантами по селах були звичайно вислужені війскові, жандарми, лісничі і ин.; крім них була низша старшина, сотники, пятьдесятники, десятники. Люди приналежні до оборони діставали оруже; ізза недостатчі чогось ліпшого брали коси настромлені на дручки, списи сільського виробу, сокири. Більші села мали власні хоругви, по містах мали й тарабани. Узброєних в рушниці зібрано в осібній відділ стрільців; кінні тварили відділи кінноти. На даний знак все війско мало ставити ся у т. зв. алярмові місця, що лежали близко угорської граници. Кожде село висилало до окружного центра щоденно одного або двох узброєних людей на т. зв. ординанс, щоби принести прикази від надкоманданта до місцевої команди. В селі була також варта, що стримувала переїздиних і питала ся о пашпорти. Від граници до кожного села ішли стовпи тривоги, пообв'язувані соломою і напущені смолою; коли наближав ся ворог, сторожа мала їх запалити і подати як найскорше знак тривоги узброєним селянам; тоді всі збирали ся в алярмове місце. Деколи збирали ся відділи з цілого округу на загальний перегляд.

Перегляд самооборони відбув ся н. пр. в Богородчанах в осени 1849 р. — на толоці під містом. На правім крилі уставлено зверх 300 Гуцулів з рушницями через плечі на маленьких гірських кониках; проводили ними уніформовані гайдуки з камеральних дібр. Коло них стануло 600 піших Гуцулів і Підгірян, що мали то власні гвінтівки, то старі жовнірські карабіни з кременем, то стрільби відібрані польській народовій гвардії; були поділені на шість сотень, а проводили ними камеральні лісничі. Дальше уставило ся в трох рядах до 8.000 селян, поділених не на сотні але громадами, а кожде село вів селянин, вислужений жовнір, якому перевішено через плечі старий капральський тесак з арсеналу у Львові. В руках мали коси, списи, сокири. Якийсь капітан зі Львова мав промову, а потім відбула ся дефіляда. Один старий сьвященик, сивенький як голуб, сів, убраний у фелон, на білого коня і з величезним хрестом у руках станув перед війском. На команду „марш!” зятагнув сильним голосом пісню „Пречистая Діво Мати”; потім співали „Мир вам, братя” і „Маширують шваліжери, щаслива їм дорога”... Таксамо сьвяточно відбуло ся в Станиславові посьвячене гармати для селянського війска. Гарно вичищена гар-

мата зі синьо-жовтою ляфетою стояла перед церквою, звернена немов умисно на давню біло-червону стражницю польської гвардії народової. Артилеристи були в мундурах голубої краски зі жовтими вилогами і в сірих шараварах, на головах мали чорні баранкові шапки з жовтими верхами...

Народна самооборона дійшла до значних розмірів, бо в самім станиславівським окрузі числила понад 17.000. Селянські відділи показали свою справність у боротьбі з угорсько-польськими повстанцями, які під покликом свободи і братерства нищили пограничні села і хотіли повернути давню анархію і самоволю. До стичок з повстанцями прийшло в околицях Лавочного, де селяни взяли до неволі більше ніж 350 людей, між ними багато Поляків; таксамо в Самбірщині і Коломийщині. Коли угорське повстанє здавлено, австрійський уряд розв'язав також селянські відділи в осені 1849 р.

Батальон гірських стрільців повстав заходами Головної Руської Ради на дозвіл цісаря Франц Йосифа I. з 10. марта 1849 р. Він мав тусаму ціль, що селянська самооборона — боронити Галичину перед Мадярами, але був зорганізований вже справді по військовому, навіть мав муштру німецьку. Від інших полків відрізняв ся руський батальон мундуром: кабат був червоний зі стоячим ковніром і з синими „рогальками” на раменах; мав один ряд золотих гузиків. Штани сині зі шнурковими жовтими лямпасами; пояс широкий ремінний з мосяжними бляшками. Замість плаща був сірак з сірої краски з синим обрамованем і синими гузиками й петлями. На голові носили сіру гуцульську крисаню зі стрілецькими перами по лівім боці, або складану шапку з великим дашком і жовтим обрамованем. Узброєні були карабіном і довгим багнетом. До батальону зголосило ся 3.460 добровольців, але прийнято лиш 1.410 людей. Офіцирами в батальоні були в більшій части Русини. Батальон стояв в близькім відношеню до наших політичних кругів: офіцири по іменованю представляли ся Головнім Руській Раді, командант прислав рапорти про стан батальону, а при народних святах, нпр. святкованю панщини, стрільці вступали з музикою і робили ілюмінацію своєї касарні. В воєнних операціях батальон не брав участі, хоч ходив на Угорщину, бо угорське повстанє вже упало. Головна Руська Рада внесла до цісаря просьбу, щоби дозволено утворити ще другий батальон з руською командою і руською хоругвою. Галицькі політики мали думку прибільшувати корпус поступенно до 10.000 людей і утворити національне наше військо. Але тодішній галицький намісник, Агенор Голуховский, заявив ся проти такого дозволу, бо такий корпус, оживлений національними почуваннями, був би оружною репрезентацією народу і міг би показати сепаратистичні змагання. Прошеню о другий батальон відмовлено. Перший руський батальон також розв'язано в січни 1850 р., а на добровольців розпочато нагінку і деяких безправно влучено до армії.

Іван Кривецький.

Українські аматори й аматорки з вистави „Ой не ходи, Грицю, та на вечерниці” товариства „Бандурист” в Шамокін, Па.

З КУЛЬТУРИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.

З 1656 р. дійшов до нас інтересний козацький документ: „Розпись, як много шкід і знищення бідних селян, а також і козаків полку Івана Нечая, від ратних людей його царського величества, від салдатів і від інших людей”.

Сей реєстр кривд, яких дізнала Україна від Москви, має ще значіне з другого боку: яко жерело до пізнання побуту й культури України в епоху Хмельниччини. В акті дуже подрібно оповідаєть ся, що в кожній хаті, у кожного козака забрали московські напасники. З дрібних звісток можна виробити собі бодай загальний погляд на культуру козащини, на побут тих мас, що недавно скинули з себе чуже ярмо і бажали тепер устроїти собі жите на свій власний спосіб.

Тодішня Чернигівщина, з якої походить реєстр, робить вражінє країни багатой і гарно загосподареної. Москаль у кожній коморі знаходить муку пшеничну й житну, солонину, пшоно, пиво, „горяче вино”, пироги; в стодолах стоїть незмолочений хліб, на дворі сіно; є худоба, а передівсім є всюди коні, між ними багато дорогих расових бахматів; в кожній скрині є дещо готівки. Але багатство не кінчить ся на предметах щоденного ужитку: в кожду козацьку хату заходить вже розкіш, показують ся висіш потреби й бажаня.

Видно се наперед в убраню. Всюди є ще сукмани з простого сукна, білі сермяжні жупани, опанчі, „одноряденне” полотно. Але побіч сього показують ся чужі сукна: швабське, англійське, лунське (ліонське), сукно-настрофіль і т. ин. Убраня стають дорогі й незвичайні: жупан лазоревий, сподом із білок, жупан синій з англійського сукна зі срібними гудзами, контуш на білках, контуш лазоревий з лундишу, контуш зі срібними позолоченими гудзами, курта з настрофілю і кармазинові штани. Шапки не тільки з лисом або білкою, але й кармазинові з собоєм. Дехто носить поважні шуби.

Мужеське убране можна ще назвати скромним, коли його порівнати з жіночим. Сірого або чорного „одноряденного” платя у жінок стрічаємо мало; як є „сукман” чорний, то вже з золотими гудзами. А все инше платє з чужосторонних матерій, незвичайного крою і краски. Катанка зелена, катанка атласна, катанка турецька, платє василькового цвѣту на овчинах, червоне платє з турського мухояру, платє зуфне, платє турське, платє шовкове, тахтуй атласний, тахтуй шовковий, тафта, зуфтурська обяр тафтяна, душегрій зі срібними гудзами. Кілько ріжнородности, кілько чужого і невідомого для нас! А до сього приходять ще дорогі пояси: пояс срібний, пояс золочений, жичевий, червоний-сітковий; жіночі шапки також неабиякі — шапочки з горностаєм. Жіночі прикраси нерідко зі срібла та з золота; срібні й золочені булавки, „корольки” на шнурку з червінцями, коралі з жемчугом, коралі зі срібними дукачами.

І не тільки верхне убране розкішне й дороге. Внутрішня

частина гардероби була теж заступлена багато: „білого плаття” знаходимо там цілими скринями; сорочки полотняні, вишивані шовком червоним або чорним, сорочки шовкові і шиті золотом; полотенця вишивані золотом, полотенця шиті шовком, намітки і інше. Згадується постіль, турецька ковдра, турецька попона, килим.

В козацьких домах багато всякої посудини, між нею також цінні й замітні предмети. Майже все із срібла: срібні чарки, стакани, срібні, золочені, мірою за кварту, стакан великий срібний в пів гарнця, достокани срібні, кубок срібний в два гарнці, горшок срібний з „чепочкою і накришкою”, срібні тарілки, срібні ложки; мідний є тільки ківш, а сталі ложки. Такої дорогої посудини буває в одній хаті по кілька або й по кільканайцять штук. Ще більше розширена була „біла посуда”.

Кожда козацька хата переповнена лицарською зброєю; тут теж попадають предмети артистичної вартости, як шаблі оправлені в срібло, срібні уздечки, золоті колчани, сідло „з войлоками і з вершечком”. Позатим збруя цінить ся, як збруя: шаблі всякого рода й вартости, самопали, пищалі, вінтівки, карабіни, ладунки, пороховниці... Все те нагадує, що знаходимо ся в часі беззастанних воєн, нападів і походів в огні тривожного, небезпечного життя, коли кров людська плила ріками...

І се дивує найбільше: відки взяли ся такі гарні зачатки культури у ті жорстокі часи? Відки брали сі люди охоту й енергію прикрашати і прибирати своє жите, коли завтрішний день не був певний і безпечний? Відки вся отся розкіш в простій козацькій хаті?

Певно Чернігівщина була щасливійша, ніж інші українські землі. Хоч і тут заходили польські війська, хоч тут вели свою руйну роботу московські роти, все таки сей кут був ще досить спокійний і безпечний, людність доволі загосподарена й богата; висші культурні потреби могли тут знайти вдячну почву.

Культурні впливи приходили на Україну з усіх сторін. У двір Хмельницького в Чигирин ішли посольства з усіх сусідніх країн: татарські, турецькі, волоські, угорські, венецькі, австрійські, польські, литовські, московські, від донських козаків; кожний посол віз дорогоцінні дарунки для гетьмана й козацької старшини, за кожним посольством ішли купці з ріжних сторін з своїми товарами й виробами. Все те давало можливість познайомити ся і вийти в зносини з усякими культурами. Богато давали Україні воєнні походи в Польщу, Литву, Волощину; не один козак привозив домів багату добычу, а між нею нерідко й артистичні вироби. Все те приймало ся на Україні скоро і радо. Але ніколи не прийшлоб до такого зросту культурного життя між народом, між оттим „посполитим” козацтвом, як би не Хмельниччина, як би не той благословенний час політичної незалежности і соціальної волі, коли весь народ співав: „Та немає ліпше, та немає красше, як у нас на Україні!”...

ПІСНІ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.

I.

Ой то ляхи-гайдамахи
Вкраїну зрубали,
Течуть річки кєрвавїї
Темними лугами.
Ступай, коню, підомною
Широко ногами,
Ідуть ляхи-гайдамахи
В погонї за нами.

Летить орел понад хутір,
А в повітру вєть ся,
Ой там, ой там бідний козак
З Поляками бєть ся.
Ой годї вам, вражі ляхи,
Руську кровцю пити, —
Неодин лях молодєнький
Посиротив дїти.

II.

Розлили ся круті бережєньки, гей, гей, по роздолї,
Пожурились славні козачєньки у неволї.
Гей ви хлопцї, ви добрі молодцї, не журїть ся,
Посїдлайте конї воронїї, садовїть ся.
Та поїдем у чистєє полє, у Варшаву,
Та набєрем червоної китайки та на славу.
Гей щоб наша червона китайка не злиняла,
Та щоб наша козацькая слава не пропала.
Гей щоб наша червона китайка червонїла,
А щоб наша козацькая слава не змарнїла.
Гей у лузі червона калина похилила ся,
Чогось наша славна Україна зажурила ся.
А ми-ж тую червону калину та піднімемо
А ми-ж свою славну Україну та розвеселимо.

III.

Повїяли вітри все буйнїї,
Пїйшли дворяни все смутнїї...
Бєрег з бєрегами, а круча з кручами —
Там дворяни проходили,
Кидають отчизну і свою дїдизну,
Свої пасїки й лєвади...

IV.

Та немає лєчшє, та немає красшє,
Як у нас на Вкраїні:
Та немає ляха, та немає пана,
Не будє ізмїни.
Ой не будє лєчшє, ой не будє красшє,
Як у нас на Вкраїні:
Та немає ляха, та немає жида,
Немає унїї!

Українське товариство „Боян” в Елізабет, Н. Дж.

ІВАН БОГУН.

Іван Богун був сином шляхтича Федора Богуна, державця Бубнова в Київщині і по імені батька звав ся також Федоренком. Підчас повстання Хмельницького, як багато іншої української шляхти, вступив до війська запорожського; гетьман іменував його подільським полковником і вислав на східну Україну організувати нарід до боротьби. Пізнійше Богун був полковником кальницьким (в Браславщині) і паволоцьким (у Київщині). Брав участь у всіх важніших битвах Хмельниччини. Під Збаражем 1649 р. був ранений і Хмельницький дуже тим журился; в 1651 р. боронив міста Винниці і примусив Поляків до соромної утечі; під Берестечком тогож року, коли Хмельницького взяли Татари зрадою у неволю, став наказним гетьманом і уратував війско від остаточної загуби. В 1653 р. боровся з Поляками під Монастирищами і під Жванцем. В 1654 р., коли Хмельницький ввійшов у союз з Москвою, Богун не хотів присягати на вірність цареві, замкнув ся у своїм Кальнику і не їхав на раду до Переяслава. Але також не хотів лучити ся з Польщею, хоч Поляки обіцували йому великі маєтности, а навіть гетьманство; тайні польські листи відсилали гетьманови. По смерті Богдана Хмельницького на козацькій раді завзято виступав проти московського панованя: „Непотрібні нам московські воеводи”, кликав, „жінки наші і діти списувати приїхали! Не здорові ви від нас виїдете!” А до одного із сторонників Москви, Івана Безпалого, писав: „Дивуємо ся тому не мало, що ви, що родили ся з нами, разом з народом вольним, і спільно зросли в Україні, вітчизні нашій, а немалий час продидали кров свою за волю всього запорожського війська, тепер віддаєте ся добровільно в неволю, і ведете війну з нами, братами своїми, з котрими разом хліб їли і проти кожного ворога ставали, — і на нас, кров свою, наступаєте!...” До кінця життя Богун не хотів підписувати ніяких союзів з Москвою. А й до польської держави відносив ся ворожо, як з початку, так і до кінця. Не підписав чуднівської угоди з Польщею 1660 р. і не хотів віддати ворогам правобережної України. За те заслали його Поляки до твердині в Марієнбургу у Пруссії. Вийшов з неволі 1663 р. і знов розпочав боротьбу за волю України. Польське війско схопило Богуна вдруге і 27. лютого н. с. 1664 р. під Новгородом сіверським розстріляно великого українського лицаря і патріота.

За В. Липинським.

Цінний для нас кожний день, який ми виповнили якоюсь працею.

Чоловіка пізнаєть ся по його товаришах.

Український Хор в Ансонії, Конн., зі своїм дякувачем Ф. Тимкевичем.

ФИЛИП ОРЛИК.

—0—

По полтавській битві (10. липня 1709 р.) і смерті гетьмана Мазепи в Бендерах (22. серпня 1709 р.) Запорожці і частина городових козаків вибрали у Варниці на Волощині 15. цвітня 1710 р. на гетьманство Филипа Орлика. Се був український шляхтич з роду осілого в ошмянському повіті на Литві; образовався в київській Могилянській Академії, любив письменство, сам писав вірші-панегірики „Руський Алькид, тріумфальним лавром укоронований” про перемогу над Татарами полковників Палія і Мокієвського 1694 р., „Сарматський Гіппоменес” на шлюб Анни Кочубеївни з Обидівським 1698 р.; вступив до козацького війська і за гетьманства Мазепи держав найвищий уряд генерального писаря. Підчас вибору Орлика уложено пункти між гетьманом а старшиною, які творять конституційну хартію (грамоту, закон) України, нарис українського народовладства. Самодержавна влада, яку показували деякі гетьмани, мала бути знесена і до правління допускався весь нарід. Управа мала складатися з гетьмана, генеральної старшини (генеральний обозний, судя, підскарбій, писар, хорунжий, бунчучний), полковників і делегатів, вибраних по одному з усіх полків. З ними мав гетьман „про цілість вітчизни, про добро її загальне і про всякі діла публичні радити ся, без їх дозволу і ради приватною своєю владою не зачинати, не установляти і в діло не вводити”. Крім цього три рази на рік гетьман скликає генеральну раду, що складається з полковників і полкової старшини, сотників і послів від Запорожської Січі. Гетьман не має права карати когось без суду, роздавати самовільно землю і розпоряджати ся скарбом (за винятком доходів призначених на удержане гетьмана). Полковників і старшину в полках і сотнях мають вибирати „вольними голосами”. Назначували ся полекші для селянського стану, а саме мала відбуватися ревизія селянських повинностей; знесено „стацію”, себто побори підчас постою війська; потверджено права українських міст, духовенства і ин. Гетьман мав дбати також о розвиток науки і школи, щоби молодіж українська вправлялася у „визволені науки”. Хартія означувала відносини до сусідніх держав: Україна мала скинути ярмо московське на все, а польські війська виперти за Случ, мала стати самостійною державою під протекторатом шведських королів. Швеція мала пильнувати цілоти українських границь і давати поміч проти кожного, хто настунав би на її права і вольности. „Нехай станеть ся се на віковичну славу і пам'ять всього запорожського війська і всього українського народу” Шведський король прийняв сей акт і потвердив його 10. мая 1710 р. Але нова конституція на жаль не вийшла в життя.

В початках 1711 року вирушив Орлик зі своїм військом на правобережну Україну; в тім часі розпочала Туреччина війну проти Росії і дала козакам татарську поміч. Орлик розіслав на

Україну універзали і накликував нарід до повстання. До Скоропадського, якого Москва назначила гетьманом по Мазепі, писав: „Коли вашу милість стримує від повстання мій гетьманський уряд, то запевняю, що для загального добра уступлю його В. М. яко старшому. Не давайте віри також В. М. тим, що удають, немов оттоманська Порта хоче панувати над Україною. Бо Порта, шведський король і кримський хан постановили між собою, що Україна не буде залежна від нікого, що буде на віки самостійною державою”. На зазив Орлика отворили йому брами Умань, Корсунь, Богуслав. Але в дальшій поході перешкодила зрада Татар, котрі замість помагати почали нищити і грабити Україну. Орлик мусів знова перейти за Дністер на турецьку територію. Але не лишав заходів коло визволення України. Коли Туреччина віднесла побіду над царем Петром, Орлик вислав посольство до султана, щоби в мирі російсько-турецьким признано на всі часи вільним край по обох сторонах Дніпра з запорожським війском і всім народом українським. Змаганя Українців підпирала Швеція і Франція, але проте Росії віддано лівобережну Україну з Києвом. Орлик хотів взяти в своє панованє хоч правобережну Україну, але не допустили до сього польські війська.

Коли упали останні надії на волю України, Орлик лишив ся без вітчизни. Не мав чого оставати довше в Туреччині, не міг вертати ся на Україну, бо там чекав його московський суд, — мусів їхати в далеку чужину. Цілих трийцять літ скитав ся по західній Европі, з місця на місце, нераз у дуже сумних обставинах, — але ніколи не забував про Україну; все шукав способів, аби звернути європейські держави проти Москви і здобути волю рідній країні. В 1715 р. через Відень поїхав до Швеції, — шукати захисту у короля, що перше згодив ся бути протектором України. Але шведська держава не могла дати помочи українському гетьманови; Орлик не дістав навіть більшої грошевої підмоги і жив у великій нужді... В 1720 р. покинув Стокгольм і пустив ся в дорогу до Туреччини, бо заносило ся на нову війну з Росією. З Гановера писав меморіал про справу українську до англійського короля; з Вроцлава вів живу переписку з ріжними дипломатами. Через Польщу і Галичину переїхав до Волощини, а відси при кінці 1722 р. доїхав до Сальоніки. Там переживав кілька літ і навязав тісні зносини з французьким двором, а також з Англією і Голляндією; хотів розпочати нову боротьбу. „Буду мати”, писав до Франції, „як колись Хмельницький, кількасот тисяч війська, бо на Україні що хлоп, то жовнір... Лишаєть ся тільки, щоби держави злучені гановерським трактатом розпочали війну” В 1731 р. приїхав до нього син Григорій і через нього Орлик ввійшов у зносини з Татарами і почав агітацію між Запорожцями на Січі. „Памятайте-ж, вашмосьт добрі молодці, військо запорожське”, писав Орлик до козаків 1734 р., „на Бога і на присягу, зложену Йому на євангелії, що ви разом зі мною обовязали ся ратувати свою вітчизну від тяжкого і невиносимого московського підданства...

А як непостійністю нашою втратимо сей час до висвободження милої нашої вітчизни, ніколи вже такого не знайдемо і не дочекаємо ся на будучі часи!...” На тих заходах кінчать ся наші відомости про Орлика. Умер в Яссах на Зелені свята 6. червня н. с. 1742 р.

За В. Липинським.

Марко Скритий.

Михайлови Галушинському

Директорови гімназії в Рогатині, Галичина, і командантови Січових
Стрільців.

Ти вчив маленьких дітей в святах
Як мають нарід любити —
Щоб за добро свого народу
Жити геройсько положити...

Коли почув лиш святий клич дзвону,
Що був розляг ся наче грім:
— „Сини Народу, в ряди ставайте
Й до бою з ворогом ходім!”

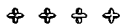
Ти вчив їх сього, а сам дав доказ,
Які правдиві сі слова,
Як сильний дух був в Твоїй груді,
Як сильна воля була.

Ти всьо оставив. Оставив жінку,
Маленькі діти свої;
Сам взяв кріс бистрий й остру
І став в січовім ряді... [шаблюку]

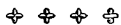
Найкрасшу цвітку, червону рожу,
Що дає запах на весні,
За Твою вірність Україні
Народ присвячує Тобі.

Характер становить одну з найбільших творчих сил у
світї.

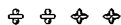
Ліпша ложка власного досвіду, ніж бочка чужої теорії.

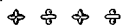
Живий воробець ліпший ніж мертвий лев.

Совість зраджує злочинця.

Як довго будеш щасливий, будеш мати багато приятелїв;
коли настануть тяжкі часи, останеш ся сам один.

Жити, повне вдоволення і розкоші, не навчить людей бороти ся з перешкодами і труднощами; не збудить в них свідомости власної сили, котра так потрібна для енергічної і плідотної діяльності.

ЗОБРАЖЕННЯ СМЕРТИ В НАРОДНИХ ВІРУВАННЯХ І В ЛІТЕРАТУРНІЙ ТВОРЧОСТІ.

(Розвідка).

Через всі віки й у всіх народів думка про смерть непокоїла уми своєю загадочністю. В дійсності ніщо не є так буденним, так звичайним, як смерть. Люди кругом нас вмирають безнастанно. Жите то так, як та левада, по котрій ходить безнастанно днем і ночью „Невідомий” і зриває цвіткі.

Чоловік жив... Чоловік був і ось його вже нема. Куди відійшло жите? Хто за ним приходив? Чи вернеться померший? Чи побачимося колинебудь із ним?...

Ті питання непокоїли все людей, однак ніхто не міг розв'язати сеї загадки, ніхто не міг збагнути сеї „тайни всіх тайн”. А однак людська думка всеж таки бажала хоч як-так пояснити се явище. І тому то про смерть склалося незмірне число різних казок, легенд та вірувань.

Чоловік взагалі думає образово. А думане конкретне, наукове для більшости людей чуже. І на се питане шукали люди відповіді у світі фантазії, хоч нині наука природи і медицина вміє собі як слід пояснити сю переміну в органічній житю. У звязи з релігійними віруваннями сотворив собі кождий нарід багато казок та легенд на ту тему. В одних з тих легенд чується відгомін поганської старини з її поглядами на смерть, як на якусь злу силу, або на неминучу судьбу, з дуже слабкими проблесками надії на продовжене життя в іншій світі. В других чується короткий і потішаючий голос християнізму, обіцяючого нове, краще жите і перемогу над смертю. В більшости народних вірувань перевищує сей останній погляд. Така ідея проникає і більшість мистецьких творів, в котрих зображається смерть. Смерть — говорять вони — се нічого іншого, як увільнене від життя. Чекайте на неї без страху й сумніву та прислухуйтеся тихому голосови надії, котрий чути за залізними дверми на кінці темного коритаря, яким ми ідемо крок за кроком у мраку смерті. Прислухуйтеся голосови надії, про яку каже великий Шіллер:

„Нехай смерть і забуте нас жде,
Надія для нас і за гробом живе”.

I.

Старинні Греки й Римляни дивилися на смерть, як на якесь страшне фатум. Вони вірили, що гарне, безжурне жите може бути лише тут, в області земного життя. Хвиля смерті — се була в них хвиля переходу до страшної країни жорстокого Гадеса, в котрій душі провадили якесь нереальне, урочне жите.

Сей старинний безнадійний погляд на смерть відбився на переказах і легендах пізнійших часів. Ті перекази і легенди у виді казок зустрічаються також нерідко в українській словесності. Смерть після них се непобідимий злющий герой, що ловить людей і убиває їх з дикою радістю. Часами працює вона спільно з дияволом, котрий користується з роботи смерті і ловить душу в свої сіті. На старих середньовічних фресках зображається смерть в товаристві чорта. Нормандські мужики ще до нині мають чути по ночах туркіт колесниці смерті, на котрій їздить диявол зі своєю свитою (дружиною), яка складається з кістяків. Ніяка людська сила не поборє смерті. Часами можна обійти її хитрості, але вкінці не допоможе ніяка хитрість, ніяка сила і в результаті герой-смерть все триюмфує. При тім всім смерть є зла й невдячна і ніяка прислуга не спасає чоловіка від їх кіхтїв.

До наших часів переховалися в народі казки, в яких говориться про боротьбу чоловіка зі смертю. В одних говориться про се, як смерть, прибираючи різні види, бореться з чоловіком; в других про се, як чоловік тримає смерть в різних місцях, з яких вона не може вийти. Християнство вносить багато нового ідейного змісту в народні зображення смерті. Тут безжалісний змії-герой переміняється в ангела смерті, якого Бог посилає по душу хорих та немічних людей. Старинний клясичний погляд видів в смерті кінець; християнство видить в ній початок нового життя, поворот до раю.

І в ряді з казками та легендами, повними темного страху і невисказаної покірливості перед силою смерті, стрічаємо перекази, навіяні глибокою, притім свідомою ідеєю упокоєння в Бозі, і надією на інше життя.

Мандрівець іде до рідного краю, якого вже давно не видів. Він бажає супокую і тільки безконечна любов до вітчизни додає йому сил до тяжкої подорожі. В темнім лісі стрічає він незнайомого подорожного, який обіцяє завести його до рідного краю. Він веде мандрівця до великого дому з сяючими вікнами, і вже на порозі сього дому мандрівцеві робиться легко і радісно на душі, а незнайомий товариш признається йому, що він є смертю, і що тепер для мандрівця починається нове життя. І так смерть — вірний та добрий приятель, веде чоловіка в нові ясні світи.

Такий погляд на смерть витворився в народній поезії мабуть в ранню епоху середньовіччя, коли під впливом християнського аскетизму з одної, а в наслідок нещастя, пошестий і війн з другої сторони, розвинувся якийсь загальний культ смерті, і люди, пригнічені страхом життя, виділи в смерті пожадану спасительку, що вносить рівність між убогих і багатих, між панів та рабів.

Мабуть в сих часах повсталася також легенда про „Вічного жида” Агасвера, що мучиться бажанням смерті, але не може вмерти. Через цілі віки він волочить окови земного існування, позбавлений раз на все сього „великого щастя” — смерті.

фотографія Українського Хору при гр.-кат. церкві св. Нико лая в Пасейк, Н. Дж., з представлена „Замрачений Сьвіт”, відіграного на фонд военний Америки дня 30. червня 1918 р., зі своїм дрігентом і режисером Ф. Тимкевичом в середині.

В дїточих казках братів Грімів находимо маленькі поетичні притчі, в яких ярко відбиваєть ся тойсамий погляд на смерть. Чим скорше вмирає дитина, тим ліпше для неї, бо в житю так багато гріхів, пристрастий і нещасть, що хвилина радощів є нічим проти тих нещасть та трудів, і що треба вважати щастем і благодатию неба, коли воно посилає смерть малій дитині.

Знана менї одна українська казка, в якій понятє про смерть таке-ж, як у братів Грімів. В одної жінки вмерло сімох синів. Вона тужила за ними, а далі почала нарікати на Бога. Одного разу в злости кинула образ Христа до землі. Тоді з'явив ся їй ангел і сказав: „Диви ся в образ, а побачиш, яка судьба ждала твоїх синів”. Жінка глянула і побачила одного сина в неволї, иншого на шибениці, знова иншого в тюрмі і т. д. Відтоді перестала нарікати на Бога та плакати за синами.

Серце чоловіка все таки не мирить ся з утратою близького, дорогого йому ества. І хочеть ся людині вірити, що померший ще не відійшов і що вернеть ся ще колись до живих. Бодай у виді маленької птички, у виді мари, він ще раз посїтить свояків та другів. Хотяй як безжалісна є смерть, то після народного вірування вона не відриває відразу чоловіка від його щоденних занять і дозволяє йому перебувати через якийсь час на землі, заки віднесе його в країну нового житя. Зносини помершого з живими переривають ся поступенно і він мов дим в слотливу пору нерадо та тихо відходить в незнаний сьвіт. Навіть опісля, коли все пірвано і скінчено, мерці після народного вірування повертають на землю в означені дні. Поява мерців в означені дні у народів християнської епохи взагалі тісно зв'язана зі звісними торжественними днями. Такі відвідини носять характер зворушаючого і повного любови поєднання. В нас ще й доси заховав ся звичай, що на Сьвятий Вечір лишають дещо з кожної страви для мерців, що прийдуть в ночі вечеряти.

„Любов сильнійша від смерти”. — Така глибока і зворушаюча ідея була все дорогою для людства, і все є нашою великою потїхою в дні великого горя і смутку, по помершім близькім нам чоловіці. Любов є так сьвята і прекрасна, що смерть не переможе її.

Повні глибокої сердечности і поетичної жалости є народні казки про матери, яких невмолима смерть відірвала від своїх грудних дїтий. Що може бути страшнішим для малої дитини, як смерть матери? Та серце матери і в могилі почує плач свого дитяти, і померша потайки від живих кормить свою дитину.

Цїлий ряд казок існує на сю тему, як в українській так і в західно-європейській словесности. Та в деяких з тих казок подібуємо сей цікавий погляд, що підглядає мерців є небезпечним для живих, та що часто потягає за собою кару. Пробиваєть ся тут поганський погляд на розгнівану, небезпечну для живих душу покійного. Ще небезпечнішим є відвідуване мерців живими. Загально звісна є казка в українській словесности

про нарубка, що пійшов просити свого помершого друга на весіле і перебув в нього 300 літ.

Хоч як сильні і могутчі звязи любови між живими а мерцями, то після народного повіря мертвим тяжко вернути ся на землю. Смерть — то вічний супокій, в повнім значіню сього слова, і не можна того супокою нарушати, хочби в ім'я любови. Плакати за помершими є грішно, тому, що тим нарушаєть ся їх супокій, а крім сього гнівить ся Бога, по волі котрого смерть розлучає нас від наших свояків. Вже в старинній германській „Едді” померший Хельчи просить свою жінку, щоби перестала за ним плакати тому, що кожда її сльоза паде йому на серце каплею крови. Така гадка повторяєть ся також в одній білоруській казці. Одна мати поховала свого сина-одинака і довго за ним плакала. В ночі побачила вона у сні товпу мерців, що йшли з кладовища. Між ними був її син. Він ніс ведро материних сліз і просив її, щоби вона більше не плакала, бо тяжко йому дуже носити її сльози.

В других легендах, в дуже поетичних образах є зображені звістуні смерти. Наш нарід вірить, що звістуні смерти являють ся в виді птиць, як прим.: пугача, сови, а декуди білого птаха. В західній Європі звістуном смерти від середновіча вважають „Білу Даму”. Нема там замку, де би вона не являла ся. А навіть в Галичині, на замку в Підгірцях находить ся образ „Білої Дами”, а тамошні люди вірять, що в ночі можна її бачити в одній кімнаті. Сам вираз „Біла Дама” мав давно зовсім простий характер. Помершу жінку вбирали в білу одіж, а коли комусь привиділа ся якась біла стать, він говорив, що бачив „Білу Даму”.

Чи жити на землі є щастем чоловіка?

На се питане народний сьвітогляд дає заперечуючу відповідь. Вічно жити є великим щастем, великою радістю, та се повинно бути нове жите, жите просвітлене красою небес. Нарід не бажає собі вічно жити серед гріхів; навпаки: в легенді про Агасвера є висказаний страх перед таким житем. Хто був Агасвер? Легенди розказують в різних варіантах про такий случай: Коли Христа вели на смерть, спер ся він на пліт шевця Агасвера, щоби відпочати. Агасвер однак прогнав Христа. Тоді Христос сказав йому, що він буде вічно жити. Від того часу Агасвер скитаєть ся по сьвіті. Та легенда, що повстала правдоподібно в початках християнства, знаходила потверджене ще в XVII. віці, а шлезвиський єпископ Пауль фон Етцен твердив, що лично розмовляв з Агасвером.

II.

Такі народні вірування та погляди на смерть. Богато з них увійшло в артистичну літературу і оброблювали їх найзнаменитші письменники. Взагалі смерть була темою для творів найбільших артистів. Зображали її в своїх творах такі великани

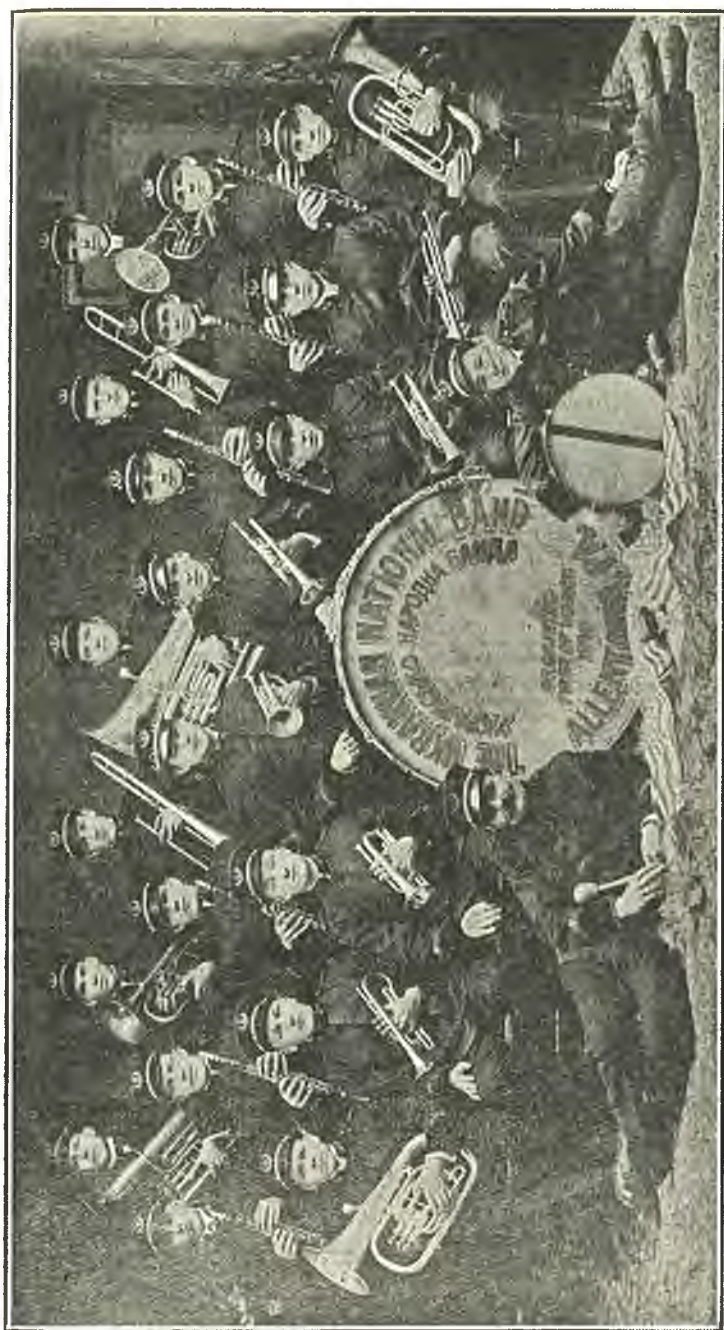
як: Гайне, Улянд, Гете, Метерлінк, Андерсен, Ібсен, Тургенєв, Толстой, Шевченко, Франко, Винниченко та много інших.

Зачну від Андерсена, бо він в своїх зображеннях смерті **ноже** найблизший народним віруванням. Андерсен — віруючий **християнин**. Для нього смерть се тільки перехід до нового, **гарнийшого** життя. В казках сього данського письменника містить **ся** вся догматика мудрого відношення до смерті, котре люди **вироблювали** собі віками при помочи християнізму, з його **ідеєю** відкуплення і воскресеня до вічного життя. Смерть — садівник божий. Вона не нищить нас, але пересаджує, мов цвіти, в **незнану** країну, де ми знов будемо цвисти, але серед гарніших обставин.

З сучасних артистів слова, котрі зображають смерть, Гавптман осягнув може найбільшу силу проникати її суть і **значіне**. Подібно, як Андерсен і Толстой, Гавптман не **закриває** лица перед образом смерті, тільки примиряєть ся з нею і **приймає** її яко тайну життя. Він підходить до неї так близько, **як** Толстой в смерті Івана Іліча, і переконуєть ся, що нема смерті яко смерті; є тільки смертельний початок життя. В одній драмі (Михайло Крамер) Гавптман каже: „Любов — **говорять** — сильна, як смерть. Переверніть ту фразу; смерть така ніжна, як любов. Знаєте, смерть оклеветали. Смерть — се тільки коротка форма життя, висший артистичний твір вічної **любви**”. В іншій драмі Гавптман малює вельми артистично **страх** перед смертю і передсмертні привиди молоді дівчини.

Годить ся тут згадати про загально-звісну, багату в **передсмертні** привиди поезію Гетого п. з. „Лісовий цар”.

Культь смерті може найсильнійше розвинув ся в добі **романтизму**, який, черпаючи теми з протонародної устної **словесности**, дуже часто стрічав ся з переказами про смерть, **мерців**, опирів і т. п. О скільки клясицизм визначав ся спокоєм, **повагою** та здоровем, о стільки романтизм проявив багато **нездорового** трагізму, зденервованя і жаху перед смертю. **Трагізм** скону найшов своїх зобразителів в найбільших мистцях, а **богата** в трагічні образи народна словесність піддавала **богато** тем до сього рода зображень. Тим то нема майже поета **ні** маляря з тої доби, який не посвятив би моментови смерті **кілька** думок або черток. Вистарчить згадати про Улянда, **Гайного**, Бірґера і багато інших. Деякі з них мали визначний **вплив** на літературу всіх народів і багато треба було часу, **щоби** позбути ся сього пересадного трагізму й понурости, яка **дуже** часто була плодом аномального вихованя й фізичного **устрою**. (Поему Бірґера п. з. „Lenore” переробляли прим. в **Москалів** Жуковський п. з. „Людміла”, в **Поляків** Міцкевич п. з. „Ucieczka”, а в нас Руданський п. з. „Безнадія”). Гайне в романсі п. з. „Bergstimme” каже, що в смерті знаходить чоловік **спокій** та щастє. Жерелом, з якого черпав Гайне теми для своїх **творів**, була народна словесність, що бачимо найлучше з **повисше** згаданої романси.

Українська Народна Банда в Алентаві, Па.

Західно-європейська література взагалі є дуже богата в артистичні зображення смерти. Коли ми з Німеччини з її „Гану-сею” Гавптмана та з Гетовим „Лісовим царем” переїдемо в краї, що лежать по обох боках каналу Ля-Манш, то знайдемо в тих сторонах не менше яркі образи смерти. Дікенс, син тої сторони, малює яркий, ідейно-красний образ смерти. Смерть — каже він — се ріка, що пливе в безкрає море і уносить туди людське жите до нового істнованя, до нових берегів. Малий Павло Домби вмирає і йому здається, що на нього пливе велика чорна ріка і хоче унести його в безкрає море. Він знав, що через Лондон пливе велика ріка, і та ріка дуже занимала його фантазію. Більше всего занимала хлопця гадка, що та ріка котить свої води все даліше і даліше, доки не зіллється з морем. Його журило, що не можна стримати бігу ріки. Він старався зробити те всякими способами, та всі зусилля були даремні. „Чому ріка ніколи не задержить ся? — питав малий на-пів непритомний хлопчина сестри. „Мені здається, що вона мене уносить” — шептав він у горячці. Довго вмирав малий Домби і мрачна ріка все несла свої філі у безкрає море, не дивлячись на всі зусилля малого хлопця, задержати її. Хлопцеві здавало ся, що він пливе лодкою. Бистра ріка колише лодку і вколисує його до сну. Береги дивно зеленіють, усіяні пестрими цвітими і високою лозиною. Та ось лодка виплила на море і мчить ся по скляній рівнині. Далеко мріє беріг, а на ній осяяний світлом стоїть хтось дорогий і з витягненими руками жде хлопця. Малий Домби вмер. Хлопець, що за життя відзначав ся такими оригінальностями, пійшов тепер за загальною модою, тоюсамою модою, яку людство приняло разом з першою одежею і яка істнувати-ме так довго, доки не унесе з собою цілого людського роду. Та мода, котрій підчиняється все, що жиє, зветь ся Смертю. Та як для малого Домби мрачна ріка перемінилася в сіяюче море, так і для всього людства смерть покажеть ся чимось иншим, а не тою мракою, якою людство її собі представляє.

Культови смерти сприяв теж символізм. Передівсім найвизначнійший представник того напрямку, Метерлінк, займав ся багато тим загадочним явищем природи, лучив його тісно з духовим житєм одиниці і дійшов до дивоглядних висновків. Ніхто з французьких письменників не осягнув такої сили й артизму в зображеню смерти, як Метерлінк. В нього є цілий ряд, так сказатиб, цикль творів, присвячених спеціально смерті. Він надає смерті реального та випуклого образу. Поет душі і тонкостий, незрозумілих для чоловіка з непробудженою душею, він не видить самої смерти, а чує повні значіння шуми і шелесту. В тих шелестах та шумах читач відчуває образ смерти, але відчуває його — що так скажу — органами душі, а не органами тілесних чувств. В цілїм рядї поезій Метерлінк змушує майже читача видіти смерть в тих признаках, що її попереджають. Признаки ті в Метерлінка все артистично-льоґічні, і яко видимі части невидимої цілости творять собою образ тої

цїлости. В песах Метерлінка, присвячених смерті, ще сильнійше відчуваємо її невидимий, однак зрозумілий образ, котрий можна пізнати по признаках. В тих песах лише про смерть говорять, лише її очікують, з нею ведуть боротьбу, а по мимо того вона не являєть ся у видимім образі, а відчуваєть ся її лише душею. В песах Метерлінка смерть відчуваєть ся ясно і наглядно завдяки незвичайному таланови автора приблизити читача до настрою тої житєвої трагедії, що так часто розграєть ся в кружку близьких для нас людей. В песі п. з. „Непрошений гість” уводить Метерлінк читача в інтимний семейний кружок, в буденне жите сімї, кругом якої бродить смерть, готова сюди увійти. Та трагедія повна признак, що вказують на присутність смерті. Ось її зміст:

Темний вечір... Сімя зібрала ся коло стола і розмовляє про хору дочку, яка лежить в сусідній кімнаті. Всяка небезпека минула і нема причини бояти ся про її здоровле. Батько, дядько і три сестри сидять спокійні, не боять ся, але старий темний дід має якісь страшні прочутя і боїть ся. Йому здаєть ся, що перед ним всі щось таять, що в домі лучило ся нещасте. Він допитуєть ся, чи хорій не погіршило ся і сердить ся, що його до неї не пускають. „Вас ніщо не страшить?” питаєть ся, і коли його запевняють, що нема причини бояти ся, він з тривогою розпитує, чи не йде хто улицею, чи не увійшов хто до саду. І його настрій передаєть ся иншим особам. Одна дочка говорить: „Мені здаєть ся, що хтось увійшов до саду”. — Дід: „Хто такий?” — Дочка: „Не знаю, не виджу нікого”. — Дід: „В саді хтось мусить бути, бо соловії затихли”. — Дочка: „А я таки не чую кроків”. — Друга дочка: „Хтось мусить переходити коло ставу, бо лебеді полохають ся”. — Батько: „Ти нікого не видиш?” — Дочка: „Нікого, батьку”. — Батько: „Не можу пояснити собі, чому так страшно виють пси”. — Дочка: „Я виджу сторожову собаку, як залізла в куток буди, а лебеді плывуть до другого берега”. — Дядько: „Вони настрашили ся моєї сестри. Пійду подивлю ся. Сестро! Сестро! То ти? Тут нема нікого”. В тімсамім настрою акція йде дальше. Сімя жде на дядькову сестру, та вона не приходить, а сліпому старцеві знову здаєть ся, що хтось прийшов. Він говорить: „Ви пустили когось до хати”. — Батько: „Кажу вам, що ніхто сюди не приходив”. — Дід таки питаєть ся: „Ваша сестра чи піп? Не можна мене обманювати. Уршульо! Хто то ввійшов?” — Дочка: „Ніхто, дідусю”. — Дід: „Не можна мене обдурювати. Я знаю. А кілько є вас тут?” — Дочка: „Довкола стола сидить нас шестеро”. — Дід: „А хто сидить там?” — Дочка: „Де, дідусю? Більше нема нікого”. — Дід: „А я думав, що хтось є”. Годинник бе північ і при останнім ударі чути шум, неначе хтось встав з місця. Дід зі страхом питаєть ся: „Хто се встав?” Та okazało ся, що з присутних ніхто не вставав. В тій хвилі дитина в сусідній кімнаті починає плакати. Потім чути, як з тої кімнати хтось швидко втікає. Наступає мертва тишина. З кімнати, де лежить хора, виходить сестра милосердя і звіщає, що

хора вмерла. „Непрошений гість” — смерть взяла свою жертву і відійшла. Вона була, але її виділо лише двоє людей, що розуміли тайни душі: старець і дитина. Старець чув її присутність, а дитя заплакало, налякавши ся її.

В російській літературі є цілий ряд артистичних зображень смерти, а найліпшим є мабуть Толстого „Смерть Івана Іліча”. Артистичний образ смерти тут не такий яркий, як в інших поетичних творах, зате концентрація гадок про смерть доведена тут до нечуваного реалізму. Так гадає про смерть, так відчуває її мабуть ціле людство в момент вмираня.

Через три дні Іван Іліч тріпотав ся в якомсь чорнім мішку, до якого всувала його невидима сила. Він шарпав ся так, як шарпаєть ся присуджений на смерть в руках ката, знаючи, що не може спасти ся. І з кожною мінutoю він чув, що мимо страшної боротьби, мимо всіх зусиль, він все зближаєть ся до сього, чого він так бояв ся. Чув, що мука його в тім, що він лізе в ту чорну діру, а ще більша в тім, що він не може її перелізти. Нараз якась сила пхнула його в груди, в бік, ще сильніше здавила йому віддих. Він провалив ся в діру, а на її кінці побачив світло. З ним стало ся те, що стало ся в залізничім возі, коли думаєш, що їдеш вперед, а ти їдеш назад, і нараз пізнаєш правдивий напрям. І йому стало ясно, що те, що мучило його і не виходило, виходить тепер із усіх сторін. Жалко домашних, але треба спасати ся від тих мук. А смерть? Де вона? Яка смерть? Страха ніякого не було, тому і смерти не було. Замість смерти був світ. „Так от що, яка радість!” — сказав він. Для нього се стало ся в однім моменті і значіне сього моменту вже не змінило ся. Для присутних агонія тривала ще дві години. „Скінчено!” — сказав хтось над Іваном Ілічом. Він почув се слово і повторив його в своїй душі. „Смерть скінчена”, сказав він собі. „Її нема більше”. Він втягнув в себе воздух, простягнув ся і умер.

Богаті в артистичні зображення і символи смерти „Поезії в прозі” Івана Тургенева. В тих прегарних поезіях маємо цілий ряд привидів і образів смерти. І не можна втечи від неї. В яку сторону не глянеш, всюди вона дивить ся на тебе. В прозовій поезії п. з. „Стара жінка” описує автор свій жах перед смертю. Він ішов сам один полем. За ним ішла стара згорблена жінка. Зпід сірого лахмітя видно лише її беззубий скривлений рот. Він нахилив ся до неї і побачив на її очах білу оболонку. „А то вона сліпа!” — подумав. На його питання не відповідала. Коли пустив ся дальше, чув її легкий хід за собою. Його огорнув неспокій. Здавало ся йому, що він невільник сеї старушки. Нараз побачив перед собою гріб. „Ось де вона мене веде!” — подумав. Хотів вернути ся назад, та перед ним страшна старуха, але вже не сліпа; на її очах нема вже оболони. Вона дивить ся на нього великими, зловіщими очима, очима пажерливої птиці. Пізнав, що се його судьба. Від неї ніхто не втече. „Не втекти! Не втекти! Що за божевіле. Треба пробувати”. В якім напрямі не пустить ся, все чує за собою її легкий

Товариство „Українська Дружина” в Вільмінгтон, Дел., якого часть творить хор, котрий співає в церкві св. Николая, як рівнож уряджує концерти і пописуєть ся між чужинцями своїми народними піснями. Рік річно члени того товариства уряджують ряд представлень. Учителем хору є п. Теодор Яворський.

хід, а перед собою бачить гріб. „І куди не кину ся, немов на-
гінкою сполошений заяць, знов тесаме, знов тесаме! Обма-
ню-ж я її! Ніде не пійду!” — погадав. Сів на землі, але ста-
рушка таки стоїть за ним. І гріб знова сунеть ся до нього. По-
глянув взад. Старушка глядить йому в очи, а її беззубий,
скривлений рот сьмієть ся: „Не втечеш!”

Якийсь безнадійний, розпучливий погляд на смерть про-
биваєть ся в кількох поезіях в прозі Тургенєва. „Що буду я
думати тоді, коли прийдесть ся мені вмирати?” — каже він в
одній поезії. „Буду думати про те, що не гаразд покориству-
вав ся житєм, проспав його, передрімав, не зумів вкусити йо-
го дарів? Як? Се вже смерть? Так скоро? Неможливо! Таж я
ще нічого не встиг доконати. Я лише збирав ся до діла. Буду
згадувати колишне, здержувати ся думкою на немигнучих, ясних,
пережитих хвилинах, на дорогих постанях і лицях? Привидять
ся моїй памяти мої погані вчинки і найде на мою душу некуча
журба пізного каяня? Буду думати про те, що жде мене там
за гробом... та чи вижидає мене там щонебудь? Ні... Мені зда-
єть ся, я буду старати ся нічого не думати і насильно займу ся
якоюнебудь дурницею, щоб тільки відволікти свою власну у-
вагу від грізної затьми, яка чорніти-ме передімною”. Геніаль-
ний поет і артист, непокоєний привидами, боючий ся смерті,
всеж таки не міг остояти ся при тім погляді на смерть, як на
якусь, сліпу, неминучу судьбу, котра зводить чоловіка на один
рівень із звіврятем, що інстинктивно боїть ся смерті, тому що
не може її усимволізувати, не може її зрозуміти. І Тургенєв в
поезії „Останна стріча” представляє смерть, як високу женщи-
ну, що годить умираючого чоловіка з ворогом.

В українській літературі нема таких артистичних зобра-
жень смерті, які могли би дорівняти таким зображенням в за-
хідно-європейській літературі. І мимо того, що нарід витво-
рив собі незмірне число вірувань, в яких подибуємо різні
фантастичні зображення смерті, то в літературі таких образів
дуже мало. До річи буде зазначити, що в більшій части тво-
рів, в яких зображаєть ся смерть в українській літературі, від-
биваєть ся якийсь безнадійний погляд на смерть. Тут смерть
— се неминуча судьба, подібно як у старинних народів. „Але
чия совість чиста — каже український філософ Сковорода
— той плює на вістре меча смерті”. А Гулак-Артемовський ка-
же, що треба житєм натішити ся і зажити досхочу, бо всьому
один кінець: смерть-забуте. „Як не мудрий, а вмерти треба”.
Смерть зрівнає всіх на землі; ні з ким скажена не жартує. А
наш найбільший геній Тарас каже про смерть:

„Понад полем іде,
Не покоси кладе,
Не покоси кладе — гори:
Стогне земля, стогне море,
Стогне та гуде.

„Косаря у ночі
Зустрічають сичі;
Тне косар, не спочиває,
Й ні на кого не вважає, —
Хоч і не проси.

„Не благай, не проси,
Не клепає коси;
Чи то город чи то поле,
Як бритвою старий голить
Усе, що даси:

„Мужика й шинкаря,
Сироту кобзаря;
Приспівує старий, косить,
Кладе горами покоси,
Не мина й царя.

„І мене не мине,
На чужині зітне,
За решоткою задавить.
Й хреста ніхто не поставить
І не помяне!”

Перед смертю всі рівні. Навіть того жорстокого московського царя, що ще недавно видавав сотки смертних засудів, вона не злякала ся, але і йому своєю острою косою зірвала голову.

Винниченко в своїм оповіданні „Глум” дуже ярко представив чуте, яке огортає чоловіка перед смертю. В камері сидить в'язень присуджений на смерть. Він здоровий, та знає, що завтра смерть візьме його в свої могутні обійми, здавить та кине в другий світ. Чув, що не сам сидить в своїй брудній камері. З ним ще є щось „чорне, тупе, непохитне, з роззявленою пащею. Воно стоїть над ним та камяно дивить ся в душу. Невідступне і фатальне; від нього не можна схватись ні в минулім, ні в сучаснім, ні в згуках, ні в фебрах. Воно скрізь. Коли в душі несміло підводить голову думка й хоче подивити ся в будуччину, воно зараз же роззявляє пащу, відриває їй голову й відкидає кудись в чорну безодню. Смерть не любить думок”. В'язня огортає божевіле. В душі ворухнуло ся щось забуте, рідне. Пригадуєть ся рідна хата, річка коло неї, мати; пригадуєть ся й любка. Чорне роззявило пащу і всі спомини змеркли... Нараз в душі озиваєть ся ім'я милої. „Жадно схопив ся й озирнув ся. Впав до стола й пише, пише, пише... Чорне тупчить ся, лютує, драпає руки. А він пише... Сьвітлом гордиста горить душа, ароматом терна великого віковичного пашиєть його душа”.

І тут рівнож погляд на смерть безнадійний. Тут в'язень не бачить ніяких привидів, не чує шелестів; він відчуває смерть душею. В Метерлінка смерть попереджають шелести й шарудіння, а в Винниченка того нема. Але оба вони, і Метерлінк і

Винниченко, не узнають якогось означеного образу смерті, або привидів. Смерть бачить і чує лише душа.

Василь Стефаник, той мужицький поет, дуже артистично малює смерть в новелі п. з. „Скін”. Старий Лесь лежав на смертній постелі. „Умирати би кожному, смерть не страшна, але довга леж — ото мука. А Лесь мучив ся. Серед своєї муки то западав в якийсь другий сьвіт, то виринав з него. І нічим Лесь не міг оперти ся тому сьвітови, лиш одними очима. І тому він ними, блискучими, змученими так ловив ся маленького каганця. Вязав ся очима, держав ся його і все мав страх, що повіки запруть ся, а він стрімголов у невидінний сьвіт звалить ся... Він видить на подвірю багато малих дівчаток; кожда в руці змінку квіток тримає. Всі глядять ід могилі, смерті вижидають. Потім всі очі повертають на него. Хмара очий синих і сивих і чорних. Та хмара пливе до його чола, гладить його і простуджує. Протер очі, ймив жилу на шії між пальці, бо голову з пліч скидало, і погадав: „Адї, це ангели перед смерте-тем показують ся”... І ставало йому перед очима поле рівне, чорне, а він оре і руками чепиг не може вдержати, бо палить його спрагнота у горлі. „І не раз і не два я в полі без води погибав, у Бога все записано”. І знову запав ся. З гори, з високої високої снопів ячмінні кербутами на него падають. Падають і закидають його. Остина лізе в рот, в горло. Палить і вся коло серця сходить ся і пече пекольним вогнем, ріже в саміське серце. Розвів очі вже мертві і безсвітні. „Мартини-ви не давали заробленого ячменю і той ячмінь мені смерть робить”. Хотів крикнути на діти, аби Мартини ячмінь віддали, але крик крізь горло не міг продерти ся, лиш горячою смолою по тілі розходив ся. Вивалив чорний язик, запхав пальці в рот, аби голос з горла вивести. Але зуби кланцнули і заціпили ся і пальці затисли. Повіки впали з громом”. Дальше малює автор артистично прихід смерті. „Вікна отварають ся. До хати всотуєть ся біла плахта, всотуєть ся без кінця і міри. Ясно від неї, як від сонця. Плахта його уповиває, як маленьку дитину, вперед ноги, потім руки, плечі. Туго. Йому легонько, легонько. Потім залізає в голову і скобоче в мозок, всотуєть ся в кождий сустав і мягонько вистелює. А наконєць горло обсотує все тугійше, все міцнійше. Вітром довкола шії облітає і обсотує, обсотує”. Стефаник рівнож, як Метерлінк та Винниченко, не малює самого образу смерті. В нього перед смертю є лиш різні привиди, які немов попереджають її. Тоді чоловік пригадує собі всі погані вчинки; він хотів би їх на-правити, та дарма, запізно... І той Стефаник Лесь, подібно як Іван Іліч Толстой, коли вже перетерпів муку в момент вми-рання, годить ся зі смертю: йому туго, легенько і він спокійно покидає жите.

Інші наші письменники кажуть, що смерть приносить радість, що смерть є цілю житя. Такий погляд Франка в поемі „Смерть Каїна”. Каїн, вбивши свого брата Авеля, помандрував у сьвіт. Трівоба гонила його з краю в край. Товаришила йому в тій мандрівці його вірна дружина. Одного разу

Співачьке товариство ім. Івана Копляревського в Гамтрамк, Мінш.

„...рано Каїн дармо
Чекав, коли вона з постелі встане,
У дикій тикві принесе води,
Плодів нарве, коріня назбирає
І меду на сніданє. Сонце вже
Підхопилось високо, зазирнуло
Промінем скісним у нутро печери;
Тоді до неї наблизив ся Каїн
І зараз же пізнав, що сталось з нею.
Ах, раз лишень в житю він бачив смерть,
Та той один раз вистарчив по вік,
Щоб розпізнати смерть у всякім виді.
А тут вона явилась так невинна,
Та сумирна, та радісна! Лице
Недавно ще поморщене грижею
І втомою, тепер мов просіяло,
Відмолодніло. Тасама любов,
Що за жита, й тепер на нім сьвітилась,
Та щезла туга і трівожні думи,
Немов все те, к' чому душа її
Неслась і рвалась за жита, було
Осягнене тепер”.

Людина, що не зазнала в житю щастя та спокою, знаходить і одно і друге в смерті. Лице, давнійше старе від скорбот, тепер відмолодніло, а на нім розсіяв ся спокій.

Ось-такі образи смерти в літературній творчості.

А найбільше над смертю застановляли ся всі філософи, бо вона є основою філософії. Смерть — говорить Теодор Поркер — є тільки одним кроком в нашім непереривнім розвою. Таким кроком було і наше уроджене, з тою ріжницею, що уроджене є смертю для одної форми буття, а смерть є народженням в нову форму. Та не дивлячи ся на сі всі потішення, ми боїмо ся смерти, бо страх перед смертю вложила в нас сама природа.

Значінем смерти і її відношенем до жита займав ся філософ Шопенгавер, який одначе дійшов до дуже сумних поглядів, іменно в смерті добачував він одинокий ратунок для жита, яке не має втрати. Він каже, що „жите без сумніву можна вважати сном, а смерть пробудженням” До тої гадки можна тоді дійти і зрозуміти її, коли пережиємо страх перед фаталізмом смерті. І ми — каже Толстой — спокійно можемо зносити і біль нашого тіла і страту близьких, тому, що те все етапи в нашій дорозі до правдивого жита, котре без сумніву наступить. І будемо ждати на неї, не стараючи ся вглянути в будучність, може й мудро перед нами укриту. І подібно Іванови Ілічови, ми, перейшовши крізь тьму і муки вмираня, зрозуміємо, що смерть скінчена. Зрозуміємо, що ми лишили її за собою серед зелених могил та гірких споминів.

Іван Гундяк.

Хто винен?

(Картина з голодового року).

I.

Було се в маю, в місяці соловіїв. Сонце заходило на спочинок, а останні його проміні багрили кровю зелені долини. Поволи спускала ся нічка і несла з собою милий холод. Співи птахів повтихали, лиш один соловій виводив свою пісню, а його пристрасний, любий гомос ніс ся широко і далеко. З кожного садка плив-розпливав ся його спів та вливав в душу людей спокій і щасте...

Та чи всі люди чули сю пісню?... Чи всім приносила вона спокій та віраду?... Повільним кроком переходив дорогою в селі Іван Зазуля. Журба і печаль відбили ся на його лиці. Був се чоловік високого росту, літ не більше сорок. Високий капелюх засунув він на чоло; зпід темного кафтана видно було чисту сорочку. Івана любили люди в селі. Не мав він багато поля, не шанували його задля майна, але задля його розуму та доброго серця. Без нього не обійшла ся в селі ніяка пригода; в кожній суперечці просили його на судію і всі слухали його розумної ради, всі вірили, що він нікого не скривдить. Хоч не один здоровив його тепер, він не бачив того; його очи дивили ся в землю, а уха поглухли для всього. Так переходив Іван Зазуля коло білих хаток, з котрих крізь відчинені двері блимав огонь розложений в печі, та коло зелених садків, відки гомоніла пісня соловіїв; але він того всього не бачив і не чув.

На кінці села стояла висока хата, висша від других, біла як сніг. Рами вікон були покрашені синьою краскою. Довкола хати розстелив ся широкий сад, побіч стояла стодола, а коло неї стирти старого збіжа. Се було обійсте першого господаря в селі, Гринька Чорномаза. Тут задержав ся Іван Зазуля, переліз через перелаз і станув на подвір'ю. З припони обізвала ся собака, а з хати вийшов господар.

— Дай Боже здоров'я! — відозвав ся Іван, піднявши капелюх.

— Дай Боже щастя! За чим Господь провадить? — запитав Гринько.

— Не добро жене мене сюди — сказав Іван. — Я злазив уже ціле село і просив, аби хто дав на відробок трохи жита,

та даремна моя праця. Не вродила сьвята земелька, а і до мене зайшла біда. В дома не найдеть ся ні кусника хліба і діти від вчера не їли ще нічого. Змилуйте ся, дайте мірницю жита на відробок.

— На відробок в мене нема збіжа! — промовив скупий Гринько. — Як маєте гроші, то дам збіже, а ні — то бувайте здорові...

— Гриньку, чи мені не вірите? Кличте, коли хочете, а серед ночі встану і прийду відробляти... Змилуйте ся не надімною, а над моїми дітьми... Я-ж ще ніколи нікого не скривдив...

— Не дурний я! — відказав Гринько. — Маю вже розум; я знаю, що кождий просить збіжа на відробок, але як прийде до роботи, то слід за ним замело. Бувайте здорові!...

— Гриньку, змилуйте ся, діти з голоду мліють! — мовив Іван.

— Бувайте здорові! — відповів Гринько і пійшов до хати.

Тяжкий біль стиснув Івана за серце. Він поплів ся повільним кроком з подвіря.

„Де йти? До дому? — питав ся сам себе по дорозі. — Слухати плач бідних дітей... Дивитись, як їх ніжки і руки пухнуть з голоду?“... І сльози котили ся з очей! Без серця люди... без серця!... А соловії голосно співали — бо се був місяць май, місяць соловіїв.

II.

Вже від рана гомоніло в селі. З уст до уст ходило, що Гринька Чорномаза обікрали. Старі чоловіки і баби, молоді жінки, дівчата, парубки і малі діти — всі говорили про се, що Гринька обікрали. За короткий час рознесло ся по селі, що Гринька обікрав Іван Зазуля, що війт і писар трясли в нього і найшли три мішки жита... Всьо бігло тепер до війта, щоби довідатись, чи воно правда. Інші приробили вже не три мішки жита, але десять.

Роем обступили люди хату війта, а один другого випитував ся, скільки в тім правди...

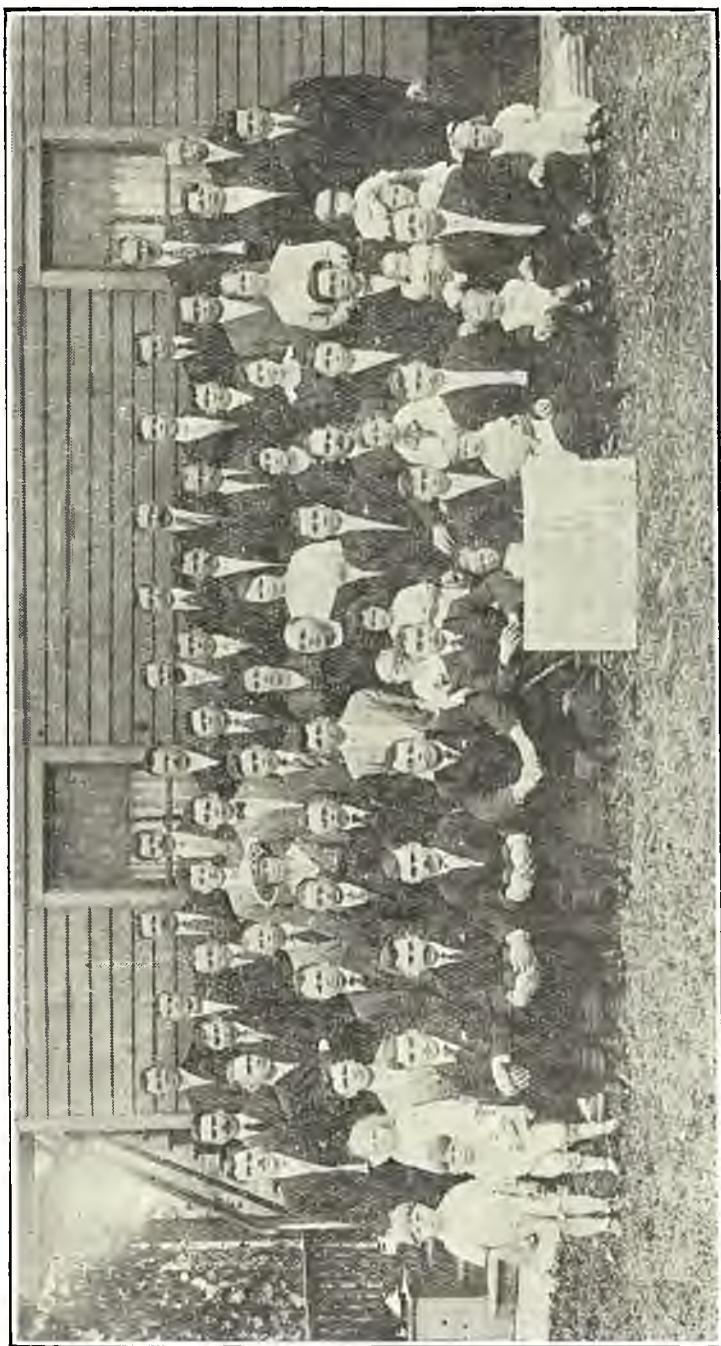
З хати вийшов війт і сказав, що в Івана найшли мірницю жита в мішку Гринька, і що під вечер буде суд...

— А дивіть! — говорили молодіці. — Такий здавав ся статочний, а він злодій...

— А хто мое прядиво покрав? — відозвала ся Феська Погодик. — Певно він!... Дивіть, який порядний!...

— А мої коноплі три роки тому хто вибрав з води?... Ніхто, лише він! — відозвала ся друга.

Дальше докинула трета і четверта, а кожда пригадувала свою шкоду з кількох літ і всю вину складали на Івана... Одні старі чоловіки не вірили тому, бо знали, що Іван статок, яких мало, і боронили його, як могли.

Товариство „Згода”, від. 20 У. Н. С., в Гамтрамк, Міш.

— А відки взяло ся жито в мішках Гринька? — відповідали молодичі.

— Чекайте до вечера, — говорили статочні газди — а будемо знати правду. Може хто підкинув?...

— Ага, підкинув! — відповідали молодичі. — Не бороніть Івана, бо він злодій, тай тільки!

III.

Під вечер зачала збирати ся рада. Повільним кроком ішли радні і гуторили між собою про Івана. Всі величали його добрим чоловіком, розсуджували його ціле жите, котре не давало ні тїни підозріння, що Іван з часом возьметь ся до крадіжи. „А може... а може! — говорили радні, похитуючи головами. — До чого то чоловіка нераз лихий не зведе?“

— А скажіть же, куме, — озвав ся один з них — чиж роблять так злодії, як Іван зробив? Злодій сховав би крадене добро, щоб ніхто не доглянув, а то всьо лежало на верха в комірчині... якби своє... Ні!... тут щось неясно...

Хату громадську обступило трохи не ціле село, а всі мова вертіла ся коло Івана. За хвилю вийшов з хати вїйт і писар. Вїйт покликав до себе присяжного і казав закликати на суд Івана.

— А чомуж то ви, пане вуйце, не замкнули Івана до буцегарні — відозвав ся Федько Припіл, старий злодій — а пустили люзом?... Ще втіче і шукай вітра в поли!

— Не бій ся, не втіче! — сказав вїйт.

— Ей, пане вуйце, ви щось для него дуже ласкаві. А як мені хтось підкинув корець жита, то ви зараз взяли мене на мотузок тай гайда до міста! — відозвав ся знов Федько.

— Ти щось так говориш за жито, — відповів вїйт — як той циган, що не знав, відки під ним взяла ся чужа кобила.

Люди зареготали ся, а з гурми відозвала ся Катерина Беззуба, стара пиячка:

— Вже таки що правда, то не гріх!... Федько таки має рехт. Ви забули може, як я вертала з хрестин тай пошпортувала ся, а ви мене зараз таки під ключ на цілу ніч...

Люди знов засьміялись, бо знали, що Катерина по кожних хрестинах або весілю, підпивши собі, розбивала ся по дорозі та лаяла всіх, за що її замикали до холодної, щоби проспала ся та витверезилась.

— А все таки Іван злодій! — відозвав ся знов Федько Припіл. — Пан писар не дурно віддавна мали на нього анькер!...

— Ого! навчимо його! — відповів на се пан писар... Я його навчу говорити, що я покрав гроші з податків... Я панів крав би ринського або два!... Я покажу, хто злодій!

Пан писар не любив Івана Зазулі і тішив ся, що чей зробиць його раз нешкідливим, а грошем громадським буде господарити після вподоби. Скаржили ся на господарку пана

писаря і другі люди, але жаден з них не був так сьмілий, аби сказати се панови писареві в очі і загрозити, що як річі не поправлять ся, громада не буде терпіти. Один Іван Зазуля стояв отверто за добром громадським і, не уважаючи на ніщо, боронив його всюди, як міг. Тому не любив його пан писар.

Пан писар був би ще довше кричав, але на розі улиці показав ся Іван Зазуля.

Він ішов поволи, спустивши очі на землю. Твар була біла як стіна, а в його постати пробивало ся пригноблене. В обох руках ніс він щось завитого в хустку і тулив до грудий.

— Що се він несе? — запитали люди.

— Певно сумліне його гризе, — сказала півголосом Феська Погодик — тай несе мое прядиво...

Ніхто не відповів на се, бо Іван зближав ся до гурми та війшов за війтом і писарем до хати.

Радні засіли за стіл. По середині коло війта засів пан писар. З головою спущеною в долину стояв коло дверей з своїм тлумочком Іван Зазуля, а біля нього Гринько Чорномаз.

— Скажіть же, куме Гриньку, — відозвав ся війт — як то було з вашим житом?

Тихо, як мак сій, стало в хаті, а Гринько почав оповідати, як прийшов до нього Іван за збіжем та не мав гроший, а він йому не хотів дати збіжа на відробок; як рано не стало в комірчині збіжа, а підозріне впало на Івана...

Іван стояв тихо і не ворухнув ся. Його думки були заняті чим иншим, а з очий котили ся сльози.

— А збіднілиб ви, куме, — відозвав ся війт — як би були пождали тих кілька шісток?

— А правда, — відозвали ся другі радні — чи збіднілиб ви?

— А вам засі до того! — крикнув пан писар. — Мушу вам сказати, панове радні, що ви мішаєте ся не в своє діло; вам засі до того, чи збіднів би Гринько чи ні; вам тільки питати Івана, чи вкрав! А як признасть ся, тоді віддати злодія до міста, най його там судять. Я вже то нераз вам говорив, що ви з параграфами, як табака в розі, а поведенції судової і процедури не знаєте ні каплі...

Виголосивши таку бесіду, пан писар сів і обтер піт з чола.

Радні замовкли, аж по хвили відозвав ся один з відважнійших: „Ов, пане писар, ми вас так шануємо, а ви такі неділякні!”

Писар не відповів нічого, а по хвили спитав війт:

— Що-ж ви на то скажете, Іване? Чи правда се, що ви взяли у Гринька збіже?

— Правда! — відповів Іван — а лице його ще більше побіліло, очі ще більше вбили ся в землю.

— Ну, то нема що довше балакати! — сказав пан писар. — Признав ся до злодійства, так звязати руки, відослати до міста, тай годі...

— Так то і є! Най злодій покутує! — додав Гринько Чорномаз.

Мов би огнем припекли Івана Зазулю слова Гринька. Він підніс голову, очі у нього забігли кровю, на лиці набігли румянці...

— Я злодій?! — крикнув, звертаючись до Гринька Чорномаза. — Мене вязати?... За що?! За те, що я хотів дитину спасти від смерті? Його вяжіть!... Дивіть, він забив мені дитину! Дивіть на Ірода, що не услухав моєї просьби, не зглянув ся на мої сльози, відмовив хліба... Дивіть ся тут на трупа!... То/він його забив!... — І розвинув хустку, а з неї виняв трилітцю спухлу, неживу дитину і положив на столі...

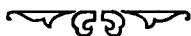
Сльози капнули з його очий... Суд скінчив ся... Ніхто з радних не промовив ні слова, а й сам пан писар поблід і мовчки вийшов з радними на двір.

Скоро рознесло ся всьо поміж гурмою цікавих, що окружили хату... І понесли ся проклони, а не на однім лиці видно було сльози...

Було се в маю, місяці соловіїв. Чудово заходило рожеве сонце. З садів відзивали ся один по другім соловії, а їх голос лунав гень далеко і широко...

Не бачив сего чудового заходу сонця, не чув щебету соловіїв Іван Зазуля. Поволи вертав він дорогою до дому і поливав сльозами неживу дитину.

К. Зорян.

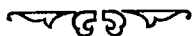
Марко Скритий.

В ТИХІМ ГАЮ СЕРЕД НОЧИ...

Там так тихо, так весело,
Ані словечка не чуть...
Не дивуй ся, любий друже,
Там ангели лиш живуть...
Тихо всюди і чарівно,
Соловій лиш заспіває,
Сосни шепіт рознесеть ся,
Листком вітер захитає.
Тишина, як в темнім гробі,
Лиш потік тихенько грає;
Місяць внуїв твар у воду
І з струями розмовляє.

А в тій тиші під сосною
Дівча сидить, біле гуся,
Біля неї молод-хлопець
Йї до серця пригорнув ся.
Він взяв її ніжну ручку
Йї к' своєму серцю пригортає,
І обоє так в обіймах
Мліють, аж день засвітає.
Що-ж, любують ся щасливі...
Йх не бачать злобні очі,
Йх не бачать злобні люди
В тихім гаю серед ночі...

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 35 У. Н. С., в Філадельфії, Па. (дільниця Франкфорд).

Два ставки.

(Весняна іділя).

Великий кохінхінський когут у панським курнику злопотів крилами і товстим басом заспівав: ку-ку-рі-ку! Його сильний голос збудив когута на приходстві і сей заспівав таксамо басом ку-ку-рі-ку! Почув се когут у учителя і відповів обом високим тенором, що й він також не спить. А за сими трома когутами стали відзивати ся ріжними голосами селянські когути в цілім селі, так що ку-ку-рі-ку тягло ся з пів милі, з одного кінця села аж на другий. А потім знов усе затихло.

Ціле село спало.

Була ясна і тепла ніч на весні. Місяць стояв саме над панським ставком, приглядав ся собі у воді, як у зеркалі, і від часу до часу заслонював очи хмарками: поганий ставок, повен жаб! аж не мило дивити ся! Він перейшов понад панським огородом і заглянув у громадський ставок: тут очерети і болото і жаб ще більше. Закутавшись у хмарку, місяць пійшов далі своєю дорогою і аж над лісом за селом знову розяснив своє бліде, повне лице.

Річка, що випливала з ліса і, загачена в панським огороді, творила панський ставок, а загачена вдруге на громадській толоці, творила громадський ставок, блисла тепер проти місяця сріблом. Небо і повітре стало темно-синє, тільки ліс чорнів оподалік.

Так у сю місячну, весняну ніч дивні річи заподіяли ся в обох ставках. У панським ставку жили польські жаби, бо пан був Поляк, а у громадським ставку жили руські жаби, бо громада була руська.

Спершу громадський ставок дрімав; чи втомили ся руські жаби після денної жарі, бо їх ставок лежав як простерта плахта на сонці, чи може ждали на що, — тихо було у ставку, тільки троща і шувар шуміли ледви помітно.

Один лише самець, Жабур, не спав і не дрімав; виліз на листок водяної лілії, надув ся і думав важку думу. Там у панським ставку о кількасот кроків діяло ся щось незвичайне. Чути було поодинокі голоси жаб, але ціла польська жабяча громада не верещала, як се було в її звичаю і вдачі. Дивуєть ся руський Жабур, що таке стало ся галасливим польським сусідам; він зіскочив із листка у воду і помаленьки річкою підплив під польський ставок. Виліз на беріг, роздивив ся і

зрозумів у чім діло: панський ставок у тім місці, куди ще місяць кидав своє проміне на воду і на беріг, аж кишив від жаб, що збігли ся до купи і очевидно приготувляли ся до великого концерту.

На жабуриню був концертний поміст. На нього вискочив жваво шляхтич, пан Жабчинський, і почав промову, звісно, по польськи:

„Куми і кумове! Сьвяткуємо сеї ночі память нашого поета Адама, що у своїх поезіях геніяльним способом описав не тільки людей і інших зьвірів, але й нашу жабячу громаду. Хто з вас не знає чудового уступу з „Пана Тадея“, посвяченого нашим жабячим концертам! Сей уступ додає нам національної гордості; кожда польська жаба повинна знати його на память. Описуючи вечірний концерт, наш перший і найславніший у славянським сьвіті поет призначив найбільше місця нам, польським жабам. Вечірний або нічний концерт на весні без нашої участі не був би концертом; ми найкрасіші на сьвітї співаки, бо не даром наш геній описав нас такими віщими словами:

Na finał szmerów muszych i ptaszej wrzawy
Odezwały się chórem podwójnym dwa stawy;
Jako zakłète w górach kaukaskich jeziora,
Mileżące przez dzień, grające z wieczora.
Jeden staw, co toń jasną i brzeg miał piaszczysty,
Modrą pierśią jęk wydał cichy, uroczysty;
Drugi staw, z dnem błotnistem i gardzielem mętным,
Odpowiedział mu krzykiem żałośnie namiętным;
W obu stawach piałły żab niezliczone hordy,
Oba chóry zgodzone w dwa wielkie akordy.
Ten fortissimo zabrzmiał, tamten nuci z cicha,
Ten zdaje się wyrzekać, tamten tylko wzdycha:
Tak dwa stawy gadały do siebie przez pola,
Jak grające naprzemian dwie arfy Eola.

Мої куми і кумове! Скільки признання для нас у сих словах безсмертного поета! Чим для покійних Греків був сам бог Еоль зі своїми інструментами, тим для польського народу є ми, польські жаби! Як кавкаські озера, ми мовчимо за дня, розважаємо свою славу минувшину, згадуємо свою вітчину, в котрій жаби могли переплисти з одного моря в друге; зате вечерами і ночами співаємо про свою недолу: і fortissimo і pianissimo, і ридаємо і зітхаємо. А в нашім співі є нечувана, чисто польська гармонія; наші жабячі ставки складають ся в божеські акорди, показуючи, що одно в нас серце і один ідеал: великий став від моря до моря, себто одно велике море, але без солоної води, в котрім ми гуляли би собі без остраху перед бузьками й іншими ворогами нашої вітчини! І ми собі такий став знову зложимо і будемо в нїм горою над усіми іншими жабами: московськими, українськими і німецькими, горді на свій давний шляхотський рід, на нашу гар-

монію і організацію суспільної праці, — горді на те, що наш найбільший поет признав нам першенство у вечірних концертах, як найкрасшим польським співакам, так, що мало що змінивши слова генія, ми можемо покласти на всіх своїх нотах девізу:

W stawach sobie nucimy, jak arfy Eolskie:
Żadne żaby nie grają tak cudnie jak polskie!

Бесідник скінчив і по цілیم польським ставку розлягли ся нараз грімкі рехканя і кваканя. Почав ся концерт польських жаб на честь Міцкевича, зложений з патріотичних деклямацій, співів, гри на сопілках із троші і з гімнастики жабятих соколів. Соколи вилазили на стрімкий, високий беріг і скакали стрімголов у воду, не розбиваючи собі притім нічого. Крик був такий, що аж до села було чути.

Руський Жабур сидів спершу спокійно на березі, приглядав ся всему і слухав. Але гадка про висість польських жаб страшенно гризла його і обурювала тим більше, чим довше думав він над нею; вкінці крикнув він з обуреня: „овва”! і не чекаючи на кінець польського концерту, скочив у річку та поплав у громадський ставок. Найшов тут у троші вченого професора, доктора Жабського, збудив його носом і спитав наляканим голосом:

— Чи Шевченко не писав нічого про руські жаби?

Др. Жабський думав кілька хвилин. Підніс очі до неба і почав говорити поважно: — Наш батько Тарас, заки запалив лучницю правди, волі і науки, мусів перше уродити ся і він справді уродив ся в часах Наполеона Великого, коли в Європі...

— Я не про се питаю ся, тільки чи він писав що про жаби?

— Почекай, я тобі скажу: то все треба брати історично, генетично і критично, треба показати звязь...

— Ет! бузько тебе бери!

І Жабур поплав дальше, до громади меньше вчених жаб. Збудив усіх голосним окликом: „Куми! куми! ех-ех-ех!” Виліз на листок і ждав.

— Квак! квак! Що таке? — спитала ся його громада.

— Кривда нам! — зверещав Жабур. — Ви спите, а там у польським ставку наші сусіди величають ся, що нема понад них, що вони найкрасші співаки, порівнують себе з богами, а нас не мають і за комарів! Мої куми і кумове! Чиж є що на світі красше, як українсько-руська пісня, як наші руські жабяти концерти! Нехай поети величають нас або й ні, — ми скромні і співаємо не для людей і не для слави, — але наша пісня, наша дума не вмере, не загине! Наші пісні красші ніж польські, наші концерти мають європейську славу! Тільки що ми не вміємо так надувати ся, як польські жаби! Але нехай вони собі й не знати які мрії снують про одно море, ми в се їх море не поліземо, ми не дамось, нас більше тут! Нехай собі польські поети величають свої жаби, а ми все таки горою! Наша девіза:

Польських жаб най поїдають довгоногі бузьки;
Жадні жаби не співають так гарно, як руські.

— Жадні жаби не співають так гарно, як руські! — за-
співав ставок. — Славно, куме! Хе-хе-хе!

— Співаймо, братя! Покажім, що ми знаємо!

І руський ставок почав співати. Спершу жалібно, так жа-
лібно, що аж серце краяло ся, на нуту: „А ти поїхав, мене по-
нехав!” Потім виступив мужеський квартет і заспівав: „Ре-
ве та стогне Дніпр широкий”, пісню дуже відповідну до нічного
концерту на ставку. Далі панна Жабківна, вилізши на трошу,
співала чудовим сопраном: „Ой одна я, одна!”, збуджуючи
загальний смуток у серцях жабячих кавалерів. Вкінці цілий
ставок заспівав *rottroutti*, зложене по руському звичаю з по-
хоронних і весільних пісень. Хор був прегарний і разом з ясно-
ю весняною ночью впливав на жабячу душу так, що вона
розпливала ся по цілій ставку.

Проспівавши так кільканайцять пісень, руський ставок
утомив ся і затих. Коли чує, а в польським ставку сусіди як
почнуть співати: „*Jeszcze Polska nie zginęła*”, аж луна йде! Гей,
як прокинець ся руський ставок, як загремить: „Ще не вмер-
ла Україна!” — настав такий вереск, що й розібрати було го-
ді, що співали одні, а що другі.

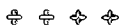
І не вмовкали вже оба ставки аж до самого досвітку,
коли на край-небі зачервоніло ся сонце. І були би співали
привітну пісню самому сонцю, але з села надлетіли три бузьки,
стали кружляти понад обома ставками, — всі жаби пірнули
у воду і замовкли.

Конюх, що лежав на пасовиску і зовсім припав росю,
підняв ся помалу і закляв: „А грім би вас побив, прокляті
жаби! Цілу ніч спати не дали!”

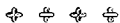
Осип Маковей.

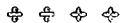
Пізнай свої недостачі, а будеш знати і свої добрі сторони.

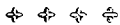
Кождий має одно стаłe занятє, а то: бавити ся сплетнями.

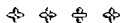
Добре бути філософом, коли хто має повний жолудок.

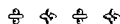
Конечність не знає законів.

Кождий повинен бути сам собою, працювати власними
силами, думати своєю головою і висловлювати свої чувства.

Природа подобаєть ся людям передівсім своєю ріжно-
родністю.

Перший між народами є той, котрий має найліпші школи;
а коли він мимо сього не є першим, то буде першим завтра.

Незаслужена слава.

Сірі сумерки вечера хилили ся над Амстердамом, і коли на головних улицах щойно заворушилось звичайне жите, то на протилежній Каналовій улиці було цілком тихо.

Дірк ван Зантен проходжував ся здовж каналу; його очі гляділи на пливучу воду, яка мутними жовто-багряними струями посувала ся важко і повільно наперед.

Сьвіт називав його „Всемолюдим” і „Геніяльним” Сьвіт однак не догадував ся, як тяжко приходило йому творити нові мелодії. Він був уже вичерпаний—стояв на кінці свого знання.

День в день сидів він тепер, нарікав і скаржив ся, що працює безнастанно наче ремісник та що праця його не дає йому жадного гармонійного результату.

Як вийде зпід критики його новий твір, на який часописи вже від довшого часу звертають увагу?

Чи не буде се діймаючим свій знаменитий артистичний талан легкодушно виставити на гру? Тепер, коли він був уже 60-літнім старцем, а ім'я його мало вартісний відгомін в царстві тонів?... Він не бажав уже більше лаврових вінців; вінець слави кругом його чола був уже майже замкнений. Для кого-ж він працював, для кого не міг здобути досить слави і майна? Він не мав ні жінки ні дитини. Його дім був пустий, але його невтомимий дух ніколи не лишав йому часу думати про що инше, як лише про музику і про себе.

З одного з надбережних домів доносив ся відгомін гри на фортепяні. Дірк ван Зантен задержав ся і надслухував. Хтось грав солодку, забуту пісню.

Що за чудова мелодія!

Яка могла се бути пісня? — Дірк ван Зантен рушив головою. Він не знав її, ніколи доси не чув її, а він знав так багато; знав всьо, що варт було знати.

Він мусів дізнати ся, яка се була пісня. Тому, не надумуючи ся, пійшов славний муж в сторону дому, з котрого пили легко несучі ся ритми чудової мелодії.

Худа, зле виглядаюча жінчина отворила двері, а Дірк ван Зантен спитав, чи може говорити з п'яністом.

Жінчина притакнула.

— Чи маєте, пане, ноти до переписання? Мій син працює добре, дешево і чисто. Вас ніхто так добре не обслужить.

Композитор потакнув і жінчина попросила його ввійти до середини. Вона ввела його до темно освітленої кімнати, де

Братство св. Николая, від. 38 У. Н. С., в Обурці, Н. Й.

сидів блідий горбатий чоловік і грав на фортеп'яні. Коли Дірк ван Зантен приступив ближше, гра замовкла.

— Пітер, тут є пан, що має роботу для тебе — сказала жінчина твердим голосом і щезла, замикаючи за собою двері.

— Чим можу служити, пане? — підносячи ся, спитав горбатий. Він видав ся дуже маленький біля високого, стрункого Дірка ван Зантена. Темні, глибокі очі гляділи на питаючого гостя.

— Перш усього чи можу знати, яка се пісня, що ви недавно грали?

— О, пане, се не було ніщо надзвичайне, бо ту пісню я сам зложив, як і багато інших, котрі не мають жадної вартости.

— Се ваш власний твір? — поспитав славний муж, глядячи здивовано на каліку. — Зробіте мені велику прислугу, коли ще раз переграєте тусаму пісню і, можливо, деякі інші з ваших композицій.

— Бажаєте чути мої пісні? — радісно і щасливо звучав запит. — Прошу, сідайте.

Німо усіх Дірк ван Зантен, а горбатий почав грати.

Понесли ся легкі акорди. Ясні, жалібні звуки тягнулись наче ріжнومانітні цвітисті алеї. Мельодія зливалася з мельодією. Насамперед пісня, що перейшла пізнійше в мольово-жальбний вальс, відтак слідувала гучна полька. До того прилучив ся ще шампансько-дрожачий чардаш, на чім гра покінчила ся.

Дірк ван Зантен перестрашив ся майже, як почув сі дивні тони. Далекі казочні дороги перейшов він з тими звуками, а найшов ся майже неслухно в сій скромній хатині, де блідий чоловік сидів перед фортеп'яном.

— Се було знамените — сказав вкінці Дірк ван Зантен, але рівночасно нагло проняло його почуте заздрости, страшної заздрости. Чому він не знав сього? Чому мусіло його жерело мельодій так марно зникнути, підчас коли сей блідий каліка був властителем таких дорогоцінностей?

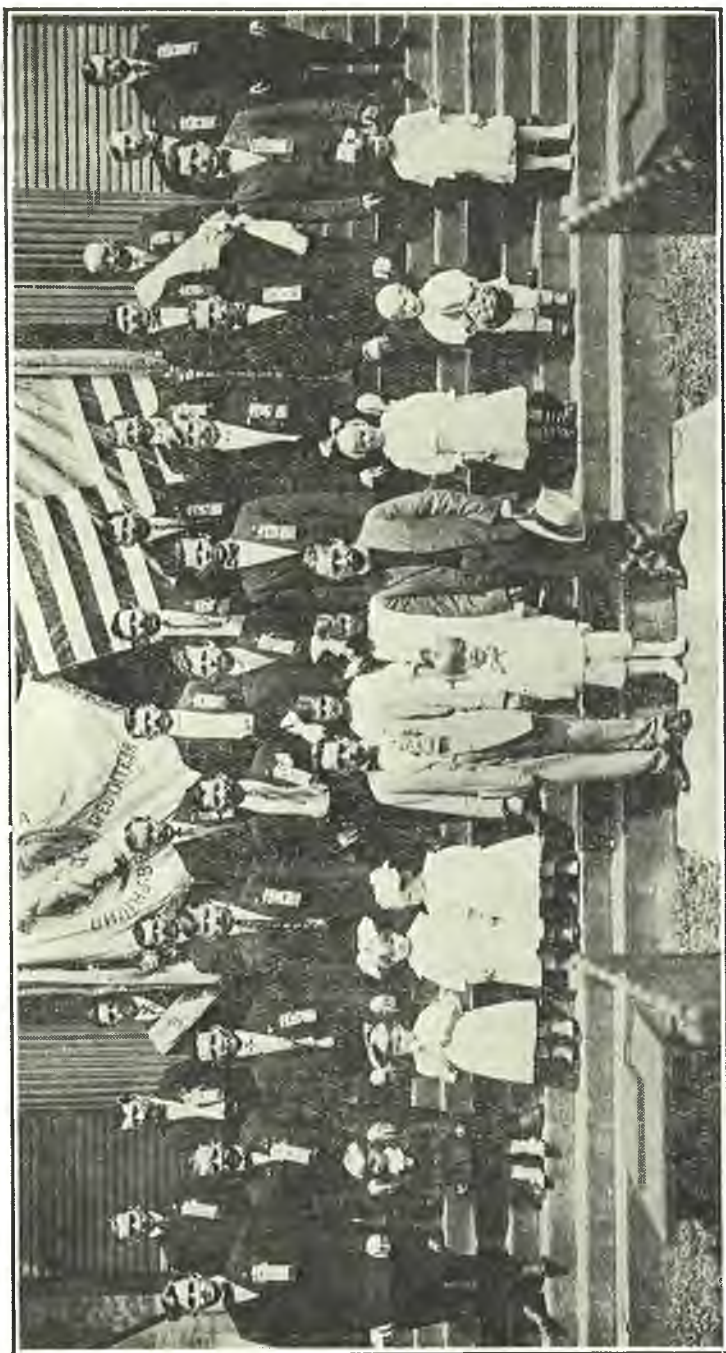
Важка думка здрігнула ним.

— Чи багато людей вже знає ваші композиції? — спитав він коротко.

— Ніхто! — відповів горбатий. — Мій батько був музиком; він учив мене, та, на жаль, смерть заскочила його в дуже молодім віці. Я удержую ся з науки писання нот. Учеників маю дуже мало, бо мій вигляд відстрашує всіх від мене. Моя мама робить домашні роботи. Майже ніхто до нас не приходить. Комуж я маю грати свої мельодії?

„Коби ті твори були моею власністю!“ — подумав Дірк ван Зантен. Тоді міг би він спокійно спати і сьміло глядіти у будучність; тоді не бояв би ся сьвітової критики на свою оперу.

— Отже ніхто не знає сеї музики, яку ви мені відіграли? — спитав він ще раз. Між кождим його словом лежала, здавало ся, велика пропасть.

Братство св. Івана Хрестителя, від. 56 У. Н. С., в Вілінг, В. Ва.

— Ніхто! — відповів горбатий, не догадуючи ся нічого.

Дірк ван Зантен задумав ся. Не так легко було для нього ввести в дійсність се, про що він вже передтим думав.

— Чи бажаєте своїми композиціями заробити гроші?

— Ох, милий Боже, за се не дасть мені ніхто й одного цента. Перед кількома роками я післав до видавців нот деякі твори; всі вернули ся назад, а мама викинула їх на сьміте.

— Я хочу відкупити ваші композиції — сказав Дірк ван Зантен, в хвили, як зле виглядаюча жінщина вступила до кімнати.

— Що? Що? — з цікавостію запитала жінщина. — Ви хочете відкупити неужиточні папери?

— Мамо! — закликав горбатий; цілий почервонілий, а уста його дрожали.

Дірк ван Зантен зараз завважав, що в тій жінчині він найде помічницю до переведення своїх плянів. Він засьміяв ся до неї.

— Так, дорога пані, я можу відкупити від вашого сина ті композиції. За всі твори, що він недавно мені переграв, я даю тисяч гульденів.

— Тисяч гульденів! — закликала здивована жінщина. — Що кажеш на се, Пітер, — на таке щасте?

— Я ледви можу вірити сьому, пане. — Очі горбатого блестили з радости, наче діаманти. — Отже вкінці мої стремління мають найти вдоволене і дійсність?

— Так дійсно, як ви собі, можливо, представляєте, я не думаю. Я бою ся, що буду мусів приготувити вам мале розчароване. — В його мові було щось непевного.

— Ви собі щось инше подумали? — поспитала жінщина.

— Ні! — коротко й остро відповів Дірк ван Зантен. — Я остаю при своїй пропозиції, але притім треба виповнити одно усліве.

— Яке? — спитала жінщина, випрямивши голову, наче би була лиха.

— Я купую композиції, але зараз, по заплаченю, ім'я дійсного композитора має загиритись; ніхто не сьміє його знати!

— Що ви говорите?! — Горбатий видавав ся більшим, а його маленька постать формально випростувала ся. — Мое ім'я має згаснути наче умершого? Як ви собі се властиво представляєте? — іронічно звучало питане.

— Над чим тут є застановляти ся? — вмішала ся жінщина. — Будь вдоволений, що пан ставить тобі таку пропозицію, дураку один. Се виглядає практично, але що я з того маю? Інші сини у твоїм віці спомагають своїх материй. Ти натомісць від дитинячих літ лиш граєш на фортеп'яні, а я робленем панчоха шитим для людей псую собі очі та задурманю голову. Тепер власне трапляється тобі нагода щось для своєї матери зробити.

Горбатий не сказав більше ні слова, лиш почав вибирати ноти з великої купи. Вкоротці наступила згода. Пітер Бейкер

продав цілий ряд своїх композицій Дірк ван Зантенови і письменно відказався від всяких до них прав.

Найблизшого пополудня забрав Дірк ван Зантен ноти, а худа жінщина дуже тішилася.

— Се перша радість, котру я тобі завдячую в моїм життю — сказала вона, перебираючи гроші, які їй підсунув Пітер. Вона не завважала гнівного зору, яким міряв її горбатий.

Шість тижнів минуло, а великий вечер оперетової нагороди стягнув нараз поважний і музикальний Амстердам. Йшла нова оперета Дірк ван Зантена. Дірк ван Зантен! Се ім'я мало магнетичну силу. І підчас коли по посліднім спаденю заслони підбадьорена публіка дальше ще справляла овацію Дірк ван Зантенови, горбатий опустил промінно освітлений дім і пішов тихими улицями. В його ухах звучали ще недавно переграні ним мелодії, які його серце пересякли були струями захвату. Його твір, його власний твір грано! Мелодії, які там звучали, були його власністю. Їх грано в театрі, перед розентузіязмованою публікою. Він повинен був вийти на естраду і сказати: „Я дарував вам ті тони, ті солодкі мелодії. Я, я, бідний горбач Пітер Бейкер”.

Але він не мав спромоги се зробити. У нього відкуплено се право. Гнівний ступав Пітер Бейкер. Якесь горяче, дике бажане опанувало ним, аби таксамо бути славним, як Дірк ван Зантен. Але ні, ніколи, ніколи не могло се стати ся. Він, бідний каліка, був другим і собі лише тягаром. Але як незвичайно гарно булоб се чути і знати, що Бог обдарував таке невидне і бридке сотворіне таким таланом.

Він продав свій співучий дух. І тихий плач укривався в нутрі Пітера Бейкера, а він ступав мов заблуканий через добре знані улиці. Його очі були на-пів замкнені, і нагло упав він у канал, якого води шуміли тихо біля його мешканя.

— — — — —

В кілька днів відтак зголосила ся матір Пітера Бейкера до Дірк ван Зантена. Славний муж відразу розпізнав зле виглядаючу жінчину. Вона була одіта в чорне убране, хоч вигляд її лица зовсім не оказував смутку.

— Мій син умер, — сказала вона холодно і рівномірно. — Але він лишив ще багато нот. Чи не хотілиб ви їх зужити?

Дірк ван Зантен глянув поважно.

— Ваш син помер?

— Він упав підчас великої темряви пізно в ночі до каналу перед нашим мешканем, — відповіла жінщина.

— Коли се було? — Питаючий відчув нагло бите серця.

— Перед чотирма днями, коли йшов дивитись на оперету.

Дірк ван Зантен перестрашився. Його острє обличчє перемінїло ся нагло в страшно поморщенє і старє. Він зараз зрозумів спільність між своїм триумфом і смертю Пітера Бейкера. І наче тяжким зелїзним панциром оволоділи ним ганьба і провинна.

Однак підніс бодро голову. Він був би дурнем і то останнім дурнем, коли би про се думав. Що його обходив мертвець, котрому він за всьо заплатив? Нужденним і дураком є той, хто не знає, що зі собою має зробити. Живий має право. Йому заімпонувало, що всі критики майже одноголосно сказали, що Дірк ван Зантен своїм останнім твором перевишив сам себе. „Се кріпка, молода елементарна сила — говорено — і можна ще сміло сподівати ся від неї нових творів”...

Новий твір. Се-ж означало нову славу, нові гроші.

Дірк ван Зантен засьміяв ся.

— Так, дорога пані, я візьму ноти, але під подібним услів'єм, як передше, ви знаєте”

— Розумієть ся, — відповіла жінщина. — Я буду вдоволе-на, що позбуду ся з дому сьмітя. А ви робіть собі, що хочете; я на тім не розумію ся.

Дірк ван Зантен притакнув на згоду.

— Добре, дорога пані. Ще є здаєть ся кілька мельодій, які мені по ґрунтовній перерібці здадуть ся. Знаєте, найлучше буде, як я прийду нині вечером до вас, перегляну ноти і означимо ціну.

Жінщина попращала ся з великою вдячністю. І коли вечер розпустив уже свої темні крила над Амстердамом, ішов Дірк ван Зантен тихою улицею, при котрій мешкала вдова Бейкер. Як переходив попри канал, мусів згадати про той вечер, коли горбач своєю грою на фортеп'яні звернув на себе його увагу. Він радував ся. Він завдячує багато тому вечерови. Свій триумф завдячує він йому, і можливо, що в найблизшім часі буде знова новий триумф. Думав Дірк ван Зантен рівночасно і про те, що горбатий зробив кінець своєму житю. В сути річи було се добре, бо був мертвим той, що одинокий міг ограбити його з найновішої слави. „Се було добре, дуже добре, се дало безпечність” — сказав до себе.

В туж мить видало ся Дірк ван Зантенови, наче би хтось ішов другою стороною улиці. Він звернув голову і побачив бліду і смутну постать горбатого. Великий страх огорнув його і він поступив ся взад. Горбатий став біля нього; не говорив нічого, лише глядів на нього великими, замраченими очима.

Дірк ван Зантен прискорив крок. Горбатий також. Славного мужа огорнув страх. На улици не було ані одної живої душі і він почав утікати все скорше і скорше, а разом з ним гнав і горбатий.

Нараз з одного дому понесли ся звуки музики. Солодкі звуки, але тихі і мляві.

Дірк ван Зантен знав сю пісню. Се була тасама пісня, що кілька тижнів тому заманила його до сього дому. Хто міг грати сю пісню, пісню, що була основою його нової оперети? Він пустив ся в сторону дому.

Був біля дому, до котрого спішив. Тут мусіла розіграти ся трагедія. Він поглянув жажливо в ту сторону. Горбатий щез, музика затихла. Він важко дихав і сьміяв ся від жаху, який

Братство св. Петра і Павла, від, 58 У. Н. С., в Ютіка, Н. Й.

грав його нервами. Худа жінчина вже певно чекала на нього. Дірк ван Зантен сподівав ся, що знайде між нотами те, про що думав...

Та коли хотів лише протягнути руку і потиснути за дзвінок, стрепенув ся. Перед ним з широко розложеними раменами, мов зпід землі, появив ся горбатий і заступив йому дорогу. Дірк ван Зантен подав ся дрожачи назад. Горбатий ішов за ним звільна, крок за кроком; Дірк ван Зантен цофав ся дальше. З розложеними раменами, з темно замраченими очима, зверненими на Дірк ван Зантена, ступав горбатий крок за кроком за ним.

Нараз роздав ся короткий крик і глухий упадок...

Повільно й умучено, з тихим, вдоволенням журчанем несли ся темні води каналу дальше, а блеск уличних лямп, відбиваючи ся в них, виглядав наче мерехтячі сьвітла довкола понурого великого трупа Дірк ван Зантена...

З німецького переклав Дмитро Величко.

Мірене температури.

Теплоту міримо:

Термометром Фаренгейта, який має 180 степенів.

Термометром Реоміра, який має 80 степенів.

Термометром Цельзія, який має 100 степенів.

Щоби замінити температуру після Цельзія на Фаренгейта, треба помножити цифру Цельзія через 9, поділити через 5 і додати число 32. На пр.:

20 степенів Цельзія $\times 9 = 180$; $180:5 = 36$; $36 + 32 = 68$ степенів Фаренгейта. Цифра 32 означає, що при 32 степенях Фаренгейта замерзає вода, а в Цельзія і в Реоміра вода замерзає при 0 (зеро) степенях.

При заміні Фаренгейта на Цельзія треба поступати противно: від числа Фаренгейта відіймити 32, поділити через 9 і помножити через 5. На пр.:

Від 149 степенів Фаренгейта відіймити $32 = 117$; $117:9 = 13$; $13 \times 5 = 65$ степенів Цельзія.

Перемінюючи степені Реоміра на Фаренгейта, треба цифру Реоміра помножити через 9, поділити через 4 і додати 32. На пр.: $36 (Р.) \times 9 = 324:4 = 81 + 32 = 113$ степенів Фаренгейта. З Фаренгейта на Реоміра противно: відіймити від цифри Фаренгейта 32, поділити через 9 і помножити через 4. На пр. $98 (Ф.) - 32 = 66:9 = 7.333 \times 4 = 29.332$, або кругло 29.3 степенів Реоміра.

Таку температуру (98 Ф., 36.7 Ц., 29.3 Р.) має людська кров.

Товариство „Запорозьська Січ”, відділ 63 У. Н. С., в Форд Сіті, Па.

НАЙДОВШИЙ ДЕНЬ.

Коли говоримо про найдовший день в році, то добре мати на тямці також околицю, про яку говоримо. Найдовший день триває різно. І так у Стокгольмі (в Швеції) найдовший день триває 18 і пів години.

На Шпіцберген довжина дня виносить три і пів місяця.

В Лондоні (Англія) і в Бремі (Німеччина) найдовший день обіймає 17 годин.

У Вардбурі (Норвегія) триває найдовший день від 21. мая до 22. липня без перестанку.

В Петрограді (Росія) і в Тобольску (Сибір) найдовший день має 19, а найкоротший 5 годин.

В Торнеа (у Фінляндії) день 21. червня виносить 22 годин, а день 25. грудня 3 години.

В Нью Йорку найдовший день триває 15 годин, а в Монреал (Канада) 16 годин.

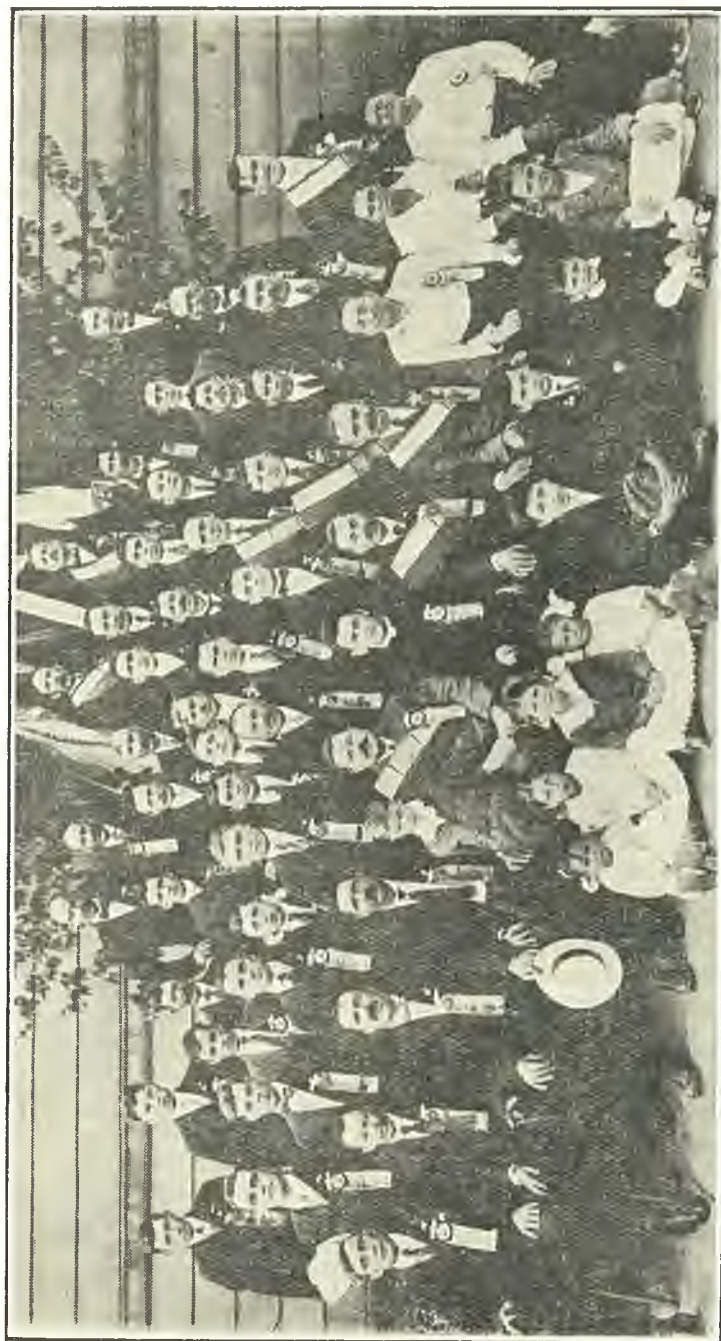
Довжину дня і ночі кожного часу протягом року можна обчислити після сього правила: Коли подвоїть ся час, в котрім сходить сонце, дістанемо довготу ночі; а коли здвоїмо час заходу сонця, дістанемо довготу дня. На пр. сонце сходить о годині 5.15 рано. Помножім 5.15 через $\cdot 2$, а одержимо 10 годин і 30 минут, і так довгою є в приближеню у дотичній порі ніч.

ПУСТИНЯ НА ОКЕАНІ.

Океани мають свої пустині, подібно як суші. На повнім морі є величезні простори, до яких ніколи не запливає вітрильний корабель, ані не заїздить пароплав. Ніколи не чути там корабельної сирени, а одинокою перервою в тишині є хиба вите і свист морської бурі.

Сі пустині лежать в забутю поміж вузкими дорогами, якими стало плинуть кораблі. Коли на такий „безлюдний” простір дістанеть ся серед бурі вітрильний корабель, то йому ніхто не може дати помочи. Одиноким його ратунком є хиба яка морська струя, що занесе його в околиці, перерізані пароплавами.

Загально думаєть ся, що наслідком розвиненої морської плавби тепер вже нема місця на океані, до якого не доїздили би кораблі. Тимчасом се є грубе непорозумінє. Постійне усуване вітрильних кораблів зробило море більшою пустинею, ніж давнйше. Вітрильні кораблі мали визначені свої дороги відповідно до вітрів, струй і пори року. Тепер вже сього нема. Пароплав їде навпростець, не зважаючи на філії на вітри. Тому океанічних доріг є дуже мало. Найбільше їздять кораблі по океані Атлантийським. Мимо сього тут є страшна пустиня поміж двома головними дорогами: з Європи до Злучених Держав і Канади і з Європи до Антилів. В сім просторі ніколи майже не показують ся кораблі. Найбільша пустиня морська щодо простору є на океані Тихім.

Братство св. Володимира, від. 65 У. Н. С., в Елізабет, Н. Дж.

ТУРЕЦЬКИЙ ПЕРЕКАЗ ПРО ПСІВ.

У кожного народу є свої перекази, зв'язані тісно з віруванням даного народу. Тут ми постараємося переказати одно віруванє, яке ще тепер існує між Турками. Ми певні, що сей переказ зацікавить кожного, хто буде читати сі рядки, бо здаєть ся, що ніхто або мало хто з нас чув про нього.

Коли збудовано Царгород, Филип, король македонський, старав ся кілька разів здобути се місто. Раз і другий і третій численні війська македонського полководця облягали його, але за кожним разом мусіли відступати зпід мурів. Филип вкінці стратив надію на здобуте Царгороду, але не хотів показати сього на яву. Встидав ся і бояв ся, що блискуча його слава раз на все пропаде. Тому рішив ся розложитись табором довкола міста і чекати нагоди.

Перестоявши так кілька тижнів, довідав ся Филип одної ночі, що часть міської сторожі, яка берегла місто, заснула на мурах і спить. Він наказав своїм війскам готувитись до атаку на Царгород. За кілька хвилин численна армія була готова до виконання приказу короля. І над ранком, коли йпигуни Филипа донесли йому, що дійсно турецька сторожа спить, і то твердо, Филип видав розказ до атаку.

Спокійно і скоро зближали ся македонські війська до мурів Царгороду. Нараз мурі затріщали, роздав ся людський крик, а за сим скавуліне псів. Македонські війська були вже на мурах Царгороду і вязали сплячу турецьку сторожу. Коли побачили се пси, почали скажено вити і скавуліти та бігати по цілім місті. Затрівожились Турки і повибігали на улиці довідатись, що стало ся. Збудив ся і командант Царгороду та побачив, що на царгородських мурах увивають ся вже македонські вояки. Цілий Царгород зірвав ся на ноги та з оружем в руці вдарив на Македонців. Зведено кроваву боротьбу, з якої Турки вийшли побідно. Македонці почали втікати, а сам король замало не дістав ся в турецьку неволю..

Тоді Турки зрозуміли, хто вратував їх від небезпеки і порішили вшанувати собачий рід. Псам дано в Царгороді цілковиту свободу. Через 2.000 літ уважано псів за пів-божків. Жадне місто в світі не дало псам таких привілеїв. Хто би посьмів був убити пса, тому грозило три роки криміналу.

Згодом дійшло до того, що Царгород став ся собачою столицею. На улицах було повно псів; не було куди навіть перейти. Пси лежали по улицах і ніхто не смів зігнати лежачого пса; за се грозила виновникови велика кара. Та і пси присвоїли ся так до людей, що ніколи нікого не чіпали. Звичайно діти бавили ся разом з псами.

Та коли кілька літ тому в Туреччині прийшла до влади молодотурецька партія, парламент ухвалив закон, аби псів нищити поступенно в Царгороді. Ухвалено було убивати кож-

дого тижня 30 псів. Колиж показало ся, що песячий рід в Царгороді все таки з дня на день збільшаєть ся, бо на місце 30 убитих кожного тижня родить ся 90 псів більше, парламент ухвалив винищити псів цілком, до ноги. Виловлено отже всіх псів у Царгороді і кількома кораблями вивезено їх на один острів на мори Мармара. Там давано їм трохи їсти, але так мало, що пси гинули з голоду.

Довідались про се хитрі Греки і виеднали собі у Турків дозвіл забрати з острова всі пси. Греки поубивали всіх псів, а шкіру вивезли до західної Європи на рукавиці. На острові і в Царгороді не стало ані одного пса...

Незадовго по сій події на Царгород впало велике нещасте: огонь знищив 7.000 домів. По місті пійшли поголоски, що завинило тут правительство, яке вигубило псів. Люди казали, що підчас огню вони бачили в хмарах псів, які спускали ся на горючі дома і пожирали полумінь. Се деякі толкували собі в той спосіб, що пси навіть по смерті хотіли ратувати мешканців Царгороду. В кілька місяців пізнійше в Царгороді повстав другий огонь, який знищив около 15.000 домів. Люди знова казали, що бачили душі собак, які звістили їх про надходяче нещасте.

Прийшла італійсько-турецька війна, яка покінчила ся погромом Турків. За нею прийшла балканська війна, яку Туреччина знова програла. 125.000 Турків, старців, женщин і дітей, збігло ся до Царгороду, кажучи, що в дорозі зявляли ся їм душі псів і шептали їм про упадок Царгороду та про страшний кінець сеї війни. Коли упав Адріанополь, одно з найсвятійших турецьких міст, яке в турецьких руках було понад 450 літ, турецькі жовніри казали, що день перед його упадком над містом появилася громада собачих душ і казала всім вірним, що завтра місто упаде.

Знова перед виповідженням Туреччиною війни в падолисті 1914 року царгородські мешканці говорили, що бачили псів у небесах, які звіщали їх про надходяче нещасте. Відтак казали, що в день перед смертю турецького султана, Магомеда V., бачили на небі дугу, в виді собаки з червоним язиком.

Що більше, Турки кажуть, що пси про се їх сповіщають, що турецьке пановане незадовго скінчить ся в Європі і що незабавом вони мусять іти назад до Брузи, в Малій Азії, відки їх предки почали будувати теперішну турецьку державу.

Найглибше місце на океані.

Найглибше місце в мори є на Тихім океані коло острова Гуам. Американський корабель „Неро” робив там поміри і найшов дно у глибині 6 миль, або 2.612 стіп більше, ніж виносить найвисша гора на сьвітї, Еверест (в Гімалаях, в Азії). Спостережено, що животини морські жиють у глибині около 5 миль.

Марк Твен.

ЯК Я РЕДАГУВАВ РІЛЬНИЧУ ГАЗЕТУ.

(Гумористичне оповідане).

Без найменшого страху я обняв хвилево редакцію рільничо-господарської газети. Таксамо мешканець вічних ледів перебирає кермоване кораблем. Але я находив ся тоді в таких обставинах, які запропонований гонорар зробили для мене чимсь надзвичайним. Редактор газети виїздив на вакації; я отже прийняв жертвованим услів'я і обняв його місце.

Я чув ся щасливим при роботі, тому цілий день промозлив з правдивою приємністю. Вкінці газета пійшла на машину і я цілий день чекав у напруженню, чи моя робота зверне на себе увагу. Коли над вечером я опускав редакційне бюро, відступила зібравша ся нагло громадка мушин і хлопців, роблячи мені місце; я чув, як деякі з них шептали: се він! І се в дійсности справило мені приємність.

На слідуючий день рано я побачив подібне збіговище при сходах будинку, і різні осібняки, чи то по одному чи парами, були розкинені недалеко по улиці; всі захоплено дивили ся на мене. І вони розсували ся і робили мені місце, і я знова почув, як хтось сказав: Гляди, які він має очі.

Я вдавав, що не спостерігаю вражіння, яке я робив, але се мені зробило таку приємність, що я постановив написати про се до своєї тїтки. Виходячи на невисокий поверх, я почув оживлені голоси і побачив двох хлопців, сільської поверховности, котрих лица поблідли на мій вид. І сі оба хлопці висунули ся зараз через вікно з великим тріскотом. Були дуже здивовані.

Десь о пів години відтак війшов немолодий пан з довгою бородою; обличчє красне, але суворе. Здаєть ся, мав щось на серці. Він сїв, коли я попросив його. Відтак зняв капелюх, поставив його коло себе на землю, опісля виняв з нього червону шовкову хусточку і примірник моєї газети.

Газету розложив на колінах і, старанно витираючи хусточкою окуляри, спитав:

— Чи ви є новим редактором?

Я відповів потакууючо.

— Чи ви видавали вже колинебудь рільничу газету?

— Ні, — сказав я — се моя перша проба.

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 68 У. Н. С., в Іст Шікаго, Інд.

— Очевидно. Чи маєте які практичні досвіди в рільництві?

— Здається, що ні.

— Так моє прочуте казало мені — сказав старий добродій, накладаючи окуляри і, остро дивлячись на мене понад скла, розкладав собі вигідно газету. — Я бажав би собі, щоб ви прочитали се, що є причиною мого прибуття. Іменно сей уступ. Слухайте і скажіть мені, чи се на правду вийшло зіпд вашого пера?

„Ріпи не належить зривати, бо то їй шкодить. Далеко ліпше є пісати хлопця, аби потряс дерево” Що ви в тім бачите? Як ви се розумієте, бо на правду, здається мені, що ви се писали.

— Що я про се думаю? Думаю, що се добре! Думаю, що се розумне! Не сумніваю ся, що кожного року нищить ся міліони ріп, бо зривається їх на-пів дозрілими, тимчасом, як би наказати хлопцези, аби потряс деревсм...

— Потрясіть себе! Прецінь ріпа не росте на дереві!

— Ах, не росте! Звісно, що не росте! Хто-ж казав, що росте? Се сказав я в перенесенім значінію, цілком в перенесенім. Кождий, що має хоч трохи розсудку, додумается, що хлопець має отрясати ріпу з корчів.

Тоді сей старець встав, подер газету на дрібні кусні і потовк палицею різні предмети. Він сказав, що я на рільництві розумію ся стільки, що корова; вкінци тріснув дверми і вийшов; одним словом — з його поведеня я міг виснувати, що йому щось не подобається.

Не знаючи однак, що було причиною його незадоволення, я не міг нічого зарадити.

Небавом зявилось у мене якесь сотворіне, бліде як труп, волосє довге, розпатлане, спадає аж на рамена; буйна, золотава стерня покривала борозди і межі його лиця; воно впало до покою і стало без руху, з пальцем в устах і в наслухуючій поставі. Жадного голосу не було чути. Він однак дальше наслухував. Ніщо. Відтак замкнув двері на ключ і зближив ся до мене, колишучись на пальцях; став передімною, кілька хвилин вдивляв ся в мене з глибоким захопленем, відтак видобув із задної кишені зложене число моєї газети і сказав:

— Ви се писали? Перечитайте мені се... зараз! Справите мені сим велику полекшу, бо я терплю.

Я почав читати і рівночасно, як з моїх уст падали вирази, я бачив, як наступала полекша, звільнялось напружене мускулів, з рисів слухаючого шезав неспокій і розливалось ся на них осолоджене й успокоєне, наче місячне світло над понурим горизонтом. Я читав слідующий уступ:

„Гвана є се красний птах, але вимагає занадто пильної годівлі. Не треба його ніколи перевозити перед початком

червня або по кінці вересня. В зимі належить тримати його в теплі, щоби самиці могли висиджувати яйця*).

„Правдоподібно в сім році будемо мати вчасну спеку. Тому господарі повинні приступити до гречаних пляцків у липни, замість у серпни.

„Щодо дині то є се улюблена ягода мешканців Нової Англії. Воліють вони уживати її до тісточок замість порічки; заступають нею також малини при кормленю коров, бо осягаєть ся в той спосіб значно більші результати. Диня, се є одинокий рід з родини тих помаранч, які ростуть на півночі, крім тикви**). Але скоро виходить з моди звичай садити її перед домом помежи деревами, бо переконано ся, що диня, яко дерево даюче тїнь, вартає небогато.

„Тепер, коли надходять теплі дні, гусаки починають давати насїне”

— Досить, досить. Знаю вже, що я притомний, коли ви так дослівно читаете, як і я. Але, пане, коли мої очі впали на се пораз перший нині рано, я, котрому ніколи доси ніщо подібного на думку не прийшло, думав, що я зварював. І хоч мої приятелі мене дуже пильнують, то я таки повірив собі. Тоді я почав вити, що було мене чути майже мильо кругом, і вибіг на улицю, аби когось убити; бо, вірне мені, скорше чи пізнійше може прийти до того, отже чому не зачати відразу? Ще раз я прочитав сей артикул, аби переконатись, чи я зварював, почім підпалив дім і вибіг. По дорозі покалічив кількох людей, а одного викинув на дерево, щоби у відповідній хвили мати його під руками. Але прийшло мені на думку, що, переходячи туди, можу тут зайти і справдити цілу історію; тепер я переконав ся, що се справді стоїть чорне на білім; то ціле щастє для того фацета, що там сидить на дереві. Инакше я був би забив його напевно, вертаючи домів. Прашаю вас, прашаю! Ви зняли мені весь тягар. Коли мій розум не звихнений по перечитаню одного з ваших артикулів, то йому вже ніколи ніщо не грозить! До милого побаченя.

Я чув ся трохи неприємно діткненим оповіданєм того добродія про галабурди і покалічення, котрих я був посередно причиною. Але ті думки розвіяла мені поява начального редактора. (На його вид я подумав: колиб ти був послухав моєї ради і поїхав до Єгипту, то я був би мав нагоду розвинути дещо свою діяльність; але я не хотїв тобі радити, бо знав, що ти так не зробиш).

Редактор був сумний, зворушений і умучений.

Кинув оком на знищення, які наробили ті два хлопці і той старий, і сказав:

— Се сумна історія, дуже сумна історія! Збили фляшочку з клеєм, сплювачку і два ліхтарі, і кілька шиб. Але се ще ніщо. Опінія нашої газети є підкопана, і то мабуть раз на все. Що

*) Гвана, се яшірка в Новій Зеландії.

**) Тиква, се дактплеве дерево на Філіпінах.

правда, як світ світом не було ще такого попиту за газетою і ніколи так великий наклад не вичерпався в так короткім часі... Але хто-ж хотів би вславити ся яко дурень і стати славним коштом здорового ума? Коханий пане! Присягаю на слово, що на улиці товчуться повно людей. Деякі спинають ся по парканах, аби вас побачити, бо думають, що ви варят. Що правда, годі думати щось иншого по перечитанню ваших артикулів. Се ганьба для журналістського ремесла. Що вам прийшло до голови видавати рілляничу газету? Таж ви не маєте в тім напрямі найменшого поняття. Ви думаєте, що ворона і борона се одно і тесаме; пишете, що корови змінюють піре, і радите присвоювати тхора за його сприт при ловленю щурів. Ваша увага, що стоноги успокоюють ся під впливом музики, була цілком безкорисна. Стоноги ніколи не є спокійні. Музика не має найменшого впливу на стоноги. О, мій коханий пане, коли би ви поставили собі за ціль розвивати темноту, то ніколи не могли би зробити щось ліпшого над се, що тепер зробили. Нічого подібного я не бачив в житю. Ваша обсервація, що вужі все йдуть вгору яко споживний артикул, була обчислена хиба лиш на те, щоби раз на все знищити славу нашої газети. Просив би я вас сейчас покинути се місце і попрацювати мене. Не хочу вже жадних ваканцій; хоч би я і виїхав, то не міг би вже зазнати ніякої приємности в подорожі. Кождої хвилі тряс би мною неспокій, що вам щось нового прийшло до голови. Всяка терпеливість мене опускає, коли собі пригадаю, що ви про лови устриць писали під заголовком: „Найбільше мальовничий спосіб урядження інспектів”. Я бажав би, щоби ви опустили мене. Ніщо в світі не примусить мене до поновного виїзду на ваканції. Чомуж ви мені не сказали, що не маєте найменшого поняття про рілляництво?

— Сказати вам? О, голубе капустианий, вовно бараняча! Що тут було говорити? В житю мене не стрівув подібний закид. Чотирнайцять літ минуло, як я є журналістером, і перший раз чую, що хтось потребує щось уміти, щоби видавати газету. О, наївний сінокосе! Хто-ж пише театральні критики до другорядних газет? Шевські партачі й аптикарі без зарібку, які на акторській штуці знають ся стільки, що я на годівлі худоби! Хто критикує книжки? Люди, які за життя самі ані одної не написали! Хто полемізує про фінанси? Ті, які ніколи не мали спосібности з ними стикати ся! Хто береть ся цінити красу? Ті, які ревідують свині! Хто накликає до тверезости? Люди, які перший раз покушають води тоді, коли піп по смерті покропить їх трупа! Хто-ж видає рілляничу газету? Може такі дураки, як ви? Ні, переважно особи, яким не повело ся на поезії, ані на повістях, ані на полі політичного журналістерства; такі хватають ся рілляничої газети яко тимчасової оборони перед товариством добродійности.

— То ви ще будете вчити мене журналістського ремесла? Мій пане, я перейшов його від альфи до омеги, і кажу вам, що чим менше хто вміє, той робить більше крику і гроший.

Бог знає, що коли би я був неуком, а не чоловіком вченим; коли би я був зухвалим, а не несьмілим, був би я вже давно зробив собі імя на сім підлім сьвіті. Пращаю вас. Коли хтось обходить ся зі мною в такий спосіб, як ви, то я навчив ся уступати. Але я зробив, що, до мене належало. Я виповнив свій контракт, о скільки мені на се дозволено. Я сказав, що зроблю газету займаючою для всіх кругів, і заінтересував нею всі круги. Я сказав, що допроваджу циркуляцію до 20.000 примірників, і за два тижні був би сього доконав. І був би я здобув вам найліпших читачів, яких колинебудь рільнича газета мала; не було би між ними ані одного гречкосія, який під грозою смерти потрапив би сказати, чим ріжнить ся меллон від бросквині. На тім зірваню стратите найбільше ви, а не я. Будь здоров, божий свинопасе!

І я пійшов.

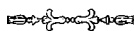

ЗАМІНА АМЕРИКАНСЬКИХ МІР НА ЄВРОПЕЙСЬКІ.

Унції на грами	28.35
Фунти на грами	453.6
Фунти на кілограми	0.45
Тони на кілограми	1016.00
Цалі на міліметри	25.4
Цалі на сантиметри	2.54
Стопи на метри	0.3048
Ярди на метри	0.9144
Милі на кілометри	1.6
Кварты на літри	1.12
Гальони на літри	4.5

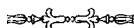
ЗАМІНА ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІР НА АМЕРИКАНСЬКІ.

Грами на унції	0.35
Кілограми на унції	35.3
Кілограми на фунти	2.3
Кілограми на тони	0.001
Міліметри на цалі	0.4
Метри на стопи	3.3
Метри на ярди	1.1
Кілометри на ярди	1093.6
Літри на кварта	0.88
Літри на гальони	0.22

НАУКИ ПРО СЬВІТ.

Геологія — наука про земну шкаралупу.
 Геодезія — наука про помір землі.
 Географія — наука про поверхню землі.
 Фізіографія — наука про природу на поверхні землі.
 Океанографія — наука про океани.
 Лімнологія — наука про озера.
 Орографія — наука про гори.
 Етнологія — наука про раси.
 Етнографія — наука про замешкане рас.
 Біологія — наука про органічне жите.
 Палеонтологія — наука про вигасле органічне жите.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ЛЮДСЬКЕ ТІЛО.

—0—

1. Кожного дня входить і виходить около 400 кубічних стіп воздуха через легкі чоловіка.
2. Кожний виходячий віддих занечищує около 500 кубічних цілів воздуха.
3. Кажуть, що пересічна людська шкіра зуживає одну шесту скількість кисня, який зуживають легкі.
4. Тіло виливає кожного дня около дві склянки поту.
5. Кожного року переходить через тіло около півтора тони матеріялів.
6. Шкіра покриває поверхню около 20 квадратних стіп і є покрита близко сімома міліонами дірок або порів.
7. В людськім тілі є настільки заліза, що з нього можна зробити близко 12 цвяхків; настільки фосфору, щоби зробити пів тузина коробок на сірники і настільки водня (гідрогену), що ним можна наповнити бальон, спосібний підіймати чоловіка в гору.
8. На людській голові є около 120.000 волосків.
9. Серце бе пересічно 75 разів на мінуту.
10. Кров кружить зі скоростію 7 миль на годину, 168 миль на день, 61.320 миль на рік. В тілі чоловіка, котрий жие сто літ, перепливає кров 6,132.000 миль.

СКІЛЬКІСТЬ ЖЕНЩИН.

—0—

До війни було в Европі 1.000 мушин на 1.027 женщин; в Африці 1.000 мушин на 1.045 женщин; в Америці 1.000 мушин на 964 женщин; в Азії 1.000 мушин на 961 женщину; в Австралії 1.000 мушин на 937 женщин.

Найбільше женщин є в Уганда (край в Африці), де на кожних 1.000 мушин припадає 1.467 женщин. На Алясці є 391, а на Маляйських островах 389 женщин на кожду тисячку мушин.

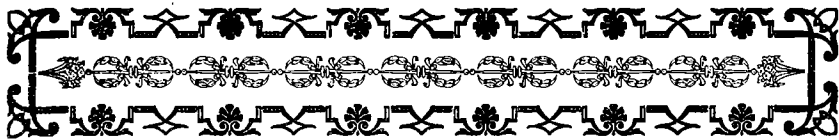

ШЛЮБНІ ЮВІЛЕЇ.

—0—

Перший рік бавовняний; другий паперовий; третій шкіряний; четвертий книжний; пятий деревляний; шестий гранатовий; семий вовняний; осьмий декорацийний; девятий топазовий; десятый оловяний; дванадцятий шовковий і делікатно-полотняний; пятнадцятий кристалевий; двадцятий порцеляновий; двадцять пятий срібний; тридцятий перловий; тридцять пятий сафіровий; сороковий рубіновий; пятьдесятый золотий, сімдесять пятий діамантовий.

Пан професор.

Поневолі прийшло ся мені прийняти посаду учителя української літератури в дівочій школі. Поневолі, як кажу, бо я завсіди був встидливий і неповоротний в товаристві жінок, а розмови з жінками були для мене справжніми тортурами. Та жити не було з чого, а трапила ся отся добре платна посада в дівочій школі, тай я без надумувань, хоч із страхом, прийняв її.

Мое вчительоване мало зачати ся на слідуочий день після підписання умови. В класі було трийцять молодих дівчат, здаєть ся чи не найгірших збиточниць у світі.

В той день, коли я мав обняти своє нове становище, я зірвав ся раненько, ще перед шестою годиною. Попереднього вечера я приготував собі привітну промову, виклад з літератури і робив всілякі потрібні, а може й непотрібні записки. Вночі я був такий зденервований, що годі було на хвильку заснути.

Я виголив ся, умив ся і вичесав ся старанно, натягнув нове одіне, убрав чистий ковнірець і гарну краватку, вичистив черевики — і так причепурений ждав на годину девяту, коли то мало зачати ся мое занятя.

Перед відходом з хати я оглянув себе сотний раз в зеркалі, а переконавши ся, що всьо на мені в порядку, із страхом і бючим серцем вирушив до школи. Саме коли я станув на порозі шкільного будинку, годинник дзвонив девяту. Яким страшним відгуком відбивало ся се дзвонене в моїм серци! Здавало ся, що немов я йду на смерть, або на страшні муки. Я вже хотів вертати ся, але мою присутність завважали, тож не було ради. Вимушеним ходом, неначе паний, я подав ся до шкільної кімнати.

Я відчував, як вдарила кров мені до голови, як товкло ся в груди серце, як крутила ся голова. І здавало ся мені, що від входових дверей до шкільної кімнати ділить мене довга-довга просторонь. „На що приймав я ту тричи кляту посаду?“ — находило на мій ум питане.

Нарешті місце призначеня. Обширна, ясна кімната. Мої учениці сидять в лавках. Проти дверей, на противній стороні стіл і крісло для учителя.

В кімнаті тихо-тихо...

А в мене серце стукає, товчить ся мов шалене. Ух, те серце!... Думки в мене біжать з блискавичною швидкістю. Як же довгий сей шлях від дверей до стола. Здаєть ся, треба буде віками йти. Та я йду... Йду з такою відвагою, немов би я йшов під шибеницю.

Та нагло... Ох, як болючо згадувати ту хвилю. Нагло до моїх ушей доходить придушений сьміх. „Ого, се з мене сьміють ся!” — майнуло мені в голові. А голова крутить ся, крутить ся, страх! І здаєть ся мені, що се не шкільна кімната; здаєть ся мені, що се величезна, страшна заклята саля. І здаєть ся мені, що сидить тут не трийцять злочинців, язикатих сотворінь, але триста. Але ні, ні — їх більше; ось їх є вже трийцять тисяч, і ще більше, і ще більше.

І знов здавлений, шиплячий сьміх... „Ух, гадина!” — подумав я собі. Перед моїми очима замигали огники, а голова кругом і кругом, наче колесо.

Боже, як же ще довго мені йти, заки сяду коло стола? Йду і йду і кінця нема. А на мене, здаєть ся, глядять трийцять тисяч пар блискучих очей збиточниць. В тих очах так і видимо грає сьміх, кпини з мене.

„Які жорстокі вовчиці” — думаю собі. Ото попав ся!

І знов сьміх. Але вже голосніший і сміліший і більше їдкий. Пече мене сей сьміх в само серце гарячим залізом. Голова крутить ся, серце бе з усеї сили, а в ухах шум пекольний.

А я йду і йду, а стіл ще так далеко. А сьміх змагаєть ся і коле мене ножами в серце. Хіхочуть і регочуть жорстокі гади щораз голосніше.

Мені нагло приплила до голови думка, що я незачесаний, або не маю ковнірця, або що мое одіне не в ладі.

І я скоро сягаю рукою за волосє, однак воно зачесане. Хапаю за ковнірець, за краватку — і переконую ся, що їх не бракує. Гляджу крядьком в діл, чи може, борони Господи, не лишив черевиків в дома. Але черевики на ногах — все в порядку.

А ті чортиці регочуть, мов шалені.

„І коли я дійду вже до того клятого стола?” — шибнуло мені в голові. Треба скорше. Отже йду, з силуваною певністю.

А ось на два кроки передімною лежить на підлозі кавалочок пережваної „чюн-гам”. Я знаю, що наступлю на неї. І я пристаю і думаю, що мені діяти: чи стати на „чюн-гам”, чи перескочити.

А ті погані цокотухи регочуть ся, аж боки рвуть.

„Отже, треба йти дальше” — думаю. Один крок — всі очі, горіючі злобою і збитками, звернені на мене... Сьміх затих і в кімнаті стало нагло тихо, хоч мак сій. А отся велика збиточна дівчишко, що сидить на краю, впилила в мене величезні, зелені, гадючі очі і я бачу, що вона зараз порскне реготом.

Другий крок... і — ах, боги!... Моя нога поховзнула ся по „чюн-гам” і я як довгий лежу на долівці.

А учениці регочуть ся, аж лягають. Я зриваю ся скоро, лишаю капелюх і книжки і, прожогом лечу в двері. Біжу що сили, втікаю від того страшного пекла, до своєї хати.

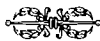
Люди стають, зглядають ся на мене, але я не зважаю на се і мов божевільний жену вперед.

Влітаю в хату і кидаю ся задиханий, змучений, спітнілий, застрашений на ліжко.

І відтоді я ще більше не свій в жіночій товаристві. Коли-небудь переходжу попри дівочу школу, хочеть ся мені перехреститись і втікати. А як побачу „чюн-гам”, то в моїм серпні знімаєть ся страшна буря злости.

Мої друзі жартують і питають, коли моє весіле; але я знаю, що сего не буде ніколи.

Іван Гундяк.

МОРСЬКА ВОДА.

— 0 —

Морська вода в малій кількості не має майже ніякої краски; зате в більшій кількості є вона зеленаво-синої краски.

Коли ми читаємо або чуємо дещо за море Чорне, Біле, Червоне, Жовте і т. д., то се не означає якраз сього, начеби вода даного моря мала такусаму краску. Се було би зовсім блудним припущенем.

Назви моря — Чорного, Білого, Червоного, Жовтого і т. д. походять від якості морського дна, від органічних тіл, живучих на дні морським і від нанесеного через ріки намулу.

Смак морської води є гірко-солоний, тому що в ній знаходить ся багато розпущеної соли.

В океанах отворених, прим. в Атлантийським, Великим або Тихим, знаходить ся більше соли ніж в морю Балтійським, Адриатичським і у прочих середземних морях, до яких впадає багато рік.

Моря замкнені (прим. море Червоне), в яких вода сильно парує, мають також більшу кількість соли.

Морська вода з причини неприємного смаку не надаєть ся до питя, бо спраги не гасить, лише її збільшує.

В лічництві морська вода має більше значінє при купелях, які зміцнюють людський організм.

З морської води видобувають також морську сіль в той спосіб, що напускають води до мілких ставів, де вона під впливом соняшного тепла парує, а сіль осаджуєть ся на дні. В океанах, в морській воді, живе много органічних тіл, як звіврат так рослин, і то в різних глибинах, а навіть на самім дні.

ЯК ЖИТИ 100 ЛІТ.

Ні один учений лікар не винайшов ще рецепти на се, як можна прожити 100 літ. І коли про се говорить ся в спокійній та обережній мові, то маєть ся тут на думці головні спосіб, як удержати наш внутрішній тілесний організм-машину в нормальнім, добрім стані; як уникати случаїв, які могли би пошкодити нашому здоровлю.

Кажеть ся отже, що нема ліку на 100-літнє житє. Але є в медичнім світі практичні правила, які перейшли загальну школу, і які, коли ми до них будемо пристосовувати ся, дадуть нам змогу пережити або бодай дожити 100 літ. Славний американський публіцист др. Френк Крейн радить усім людям, які хочуть жити 100 літ, придержуватись отсих засад:

Їдж прилично. Довідай ся про кормову вартість даної поживи; їдж, що сам потребуєш. Старай ся, щоби страва була звичайна. Вистерігай ся пересичення; перестань їсти перед насиченем. Жувай добре.

Пий лише чисту воду, бо у воді є багато соли і мінеральних складників, які приносять тобі здоровле. Пий багато, бо вода є для чоловіка найбільшим приятелем у природі.

Держи ся чисто; купай ся все правильно; ходи часто до парні.

Не уживай ніколи алькоголю; навіть з жадними домішками. Той, що пє, наносить велике лихо самому собі.

Перебувай на свіжім воздуху так довго, як можеш. Свіжий воздух, тепло сонця і вода є трома найліпшими ліками природи. Спи при отвертім вікні, як в зимі так в літі. Все уживай гімнастики в якійнебудь формі. Теперішні обставини на світі не позволяють чоловікови бути з уродження добре розвиненим. Свої мускули і тілесний організм ми мусимо самі розвивати.

Вистерігай ся затвердження, яке є найстрашнішим ворогом людського організму.

Вистерігай ся нервового розгорячення; будь все холоднокровним.

Старай ся ніколи не смутитись, бо смуток є тим першим чинником, що вкорочує житє.

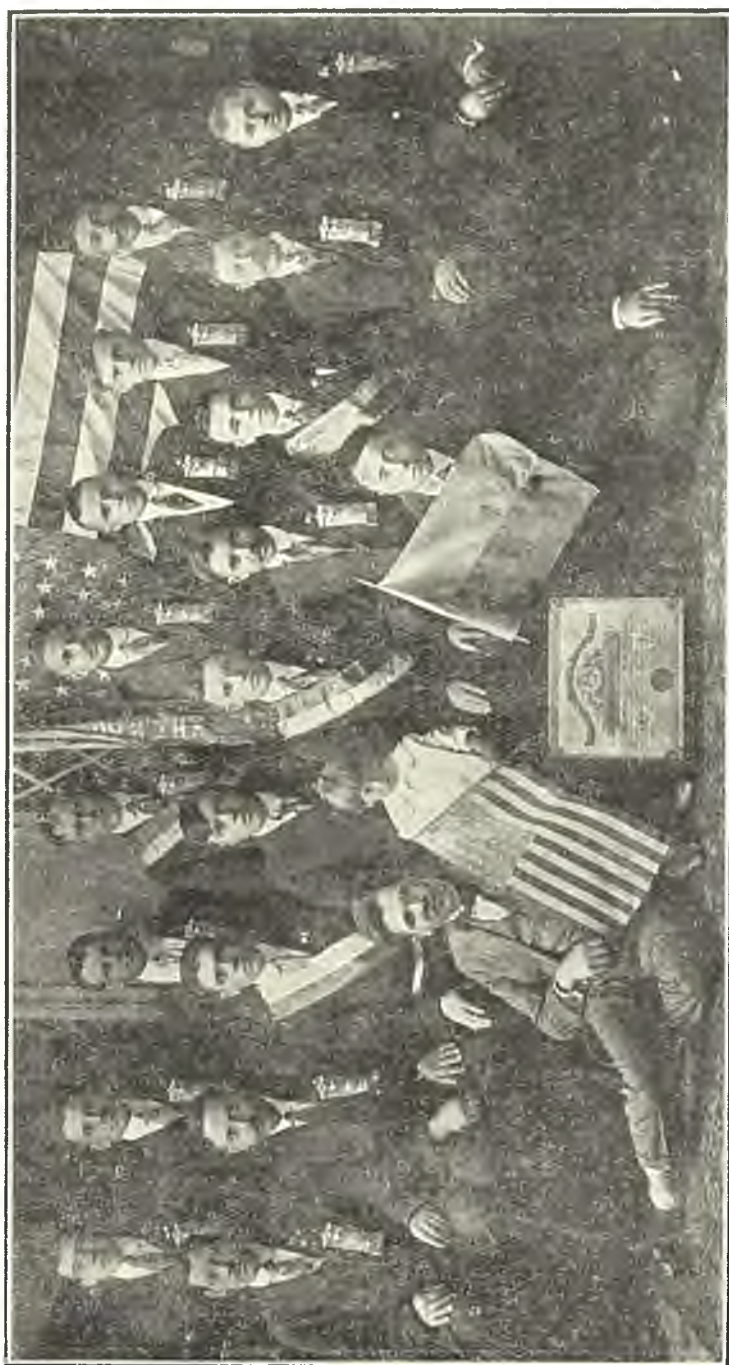
Ніколи не гнівай ся; навіть тоді, коли є причина до сього. Яка з того користь? Забудь про всякі кривди.

Ніколи не жалуй за минувиною, ані не думай про чорну будучину. Нехай твої думки будуть спокійні. Сьмій ся й весели ся, скільки можеш.

Ожени ся; будь батьком. На старість се буде солодити твої літа.

Не роби нікому кривди і будь в совісти переконаний, що кривди нікому не робиш. Тоді будеш спокійний і житє твоє буде солодке.

Товариство ім. Івана Франка, від 80 У. Н. С., в Вест Гамонд, Інд.

Марко Скритий.

Шпигун.

Ставав перед полевим трибуналом за шпигунство...

Він такий молодий, свіжий, повний життя й глибокої задуми. Називався Мілаш і кінчив тоді дев'ятого року життя.

Бував у школах, скінчив гімназію і здав з відзначенням матуру. Відтак виїхав за границю відпочати по довгих трудах.

* *

Се було якраз тоді, як над Європою збиралася чорна хмара, яка віщувала щось недобре; тоді, як убито австрійського наслідника престолов Франца Фердинанда, і як між Віднем і Білгородом від острих нот рвалися телеграфічні дроти...

Мілаш не знав, що завтра вже урветься останній дріт і столиця його рідного краю опиниться під гарматним огнем. Він надівся сподівався, що справна дипломатія полагодило конфлікт мирною дорогою. Думав, сидячи спокійно над берегом Адрієвського моря, і глядів на бурливі філі та перетягував їх пензлем на папір. Він був малярем і з роду кохався у малярстві.

* *

На другий день встав дуже рано, бо уличний гамір Рагузи не давав йому чомусь-то спати. Вихилив голову через вікно і побачив, як ціле місто заворушилось... Зібрався скоро, вийшов на вулицю, взяв газету до рук і читає, що між Австро-Угорщиною і Сербією вибухла війна...

Сильна струя крові перейшла раптом ціле його тіло і він захитався. Нараз з очей його почали спадати дрібні сльози... Се-ж його рідний край, кохана Сербія, стає до бою з сусідом ненаситним, з лютим, зловим катом, який віками вже мордує його нещасний нарід, а тепер збирається пожертви вже і се останнє прибіжище югославянського народу — Сербію.

Подумав хвилинку і пішов...

Пішов забрати свої речі в намірі, що вдасться ще йому перекрастися через границю до Чорногори, а там він буде вже вільним. І вільним птахом полетить він на крилах понад

Чорногору і впаде на лоно коханої вітчизни. А там візьме він кріс далекострільний і стане над Дунаєм та боронити буде ворогови вступу до землі його предків...

Розумів, що боротьба настала і боронитись треба; не буде боронитись — в неволі буде жити. А красше, як умре він геройською смертю за свій нарід, як рідна земля сховає його кости, ніж жити і стогнати у ярмі ворожим.

Він спішив ся...

*

*

Саля розправ судового трибуналу наповнена військовими особами. Всі вештають ся, до чогось наче приготавляють ся. На лаві обжалуваних сидить молодий Серб, Мілаш Любович. Його оскаржено за се, що 27. липня він сидів над берегом Адріатику і робив начерк Рагузи зі сторони моря... Се шпигунство.

Мілаш сидів неповоручно. В його голові пересували ся спогади про невдалу утечу з Рагузи до Сербії. Його зловили недалеко Умац, коли він втікав через границу, і вже одною ногою був у Чорногорі, а другою ще у Дальматії. Знайшли при нім кілька образків, артистичних нарисів околиць Рагузи, оглянули їх і сказали, що арештують його за шпигунство. Віддали його військовим властям і власне тепер він як шпигун стає перед полевим судом...

*

*

— Мілаш Любович, ви оскаржені під закидом шпигунства. Ви втікали до Чорногори, маючи при собі мапу надморського міста Рагузи. Скільки числите літ?

— Дев'ятнайцять, — відповів спокійно Мілаш.

— Ви кажете, що прибули з Білгороду до Рагузи. Як довго ви тут перебуваєте?

— Пять тижнів.

— Хто вислав вас до сього краю і яка є ціль вашої присутності тут?

— Приїхав сам, на кошт родичів, аби дати умови відпочинок по довгім напруженню.

— Ви-ж знали, що того дня, як ви втікали через границу, в сім краю панував военний стан. В якій ціли ви втікали і чому якраз з мапою Рагузи?

— Я не втікав. Я їхав з прогульки до дому, до родичів. При собі жадної мапи я не мав. Мав лише власноручні рисунки, які представляли бурливі філії Адріатику. Се-ж, здається, не є мапа...

— Є прецінь особи, які посвідчать, що підчас арештованя знайшли у вас мапу Рагузи. Думаю, що у вас нема чоловіка, який посвідчив би противно про сей закид, — говорив судія у військовім мундурі.

— У мене взагалі нема свідків. Моїм самотнім свідком є моя чиста совість, факт, що ніякого злочину я не поповнив, — говорив тремтячи Мілаш.

— Чи знаєте ви про убийство його величства Франца Фердинанда, наслідника габсбурської корони?

— Я чув про се убийство.

— Знаєте ви котрогогонебудь з убийників?

— Кількох згаданих у процесі людей я знаю, але лише з вигляду, бо особисто з ними стрічати ся і говорити я не мав нагоди.

— Чи ви, будучи в гімназії, чули коли про якийнебудь заговор проти правительства або проти високо поставлених осіб сей держави?

— Не чув. Чув лише, що братя Серби, які живуть в австрійській державі, терплять великий жаль до тих, котрі їх гноблять.

— Чи ви похвалюєте злочинний акт убийства його величства архикнязя Франца Фердинанда?

Мілаш Любович не відзивав ся. Його чоло блищало, очі ясніли, а уста зраджували усмішку...

На салі панувала тишина.

— Ви мовчите? Значить, похваляете злочин, — відізвав ся судія.

— Чому ви змушуєте мене відповідати на таке питане? — говорив Мілаш. — Для мене убийство Франца Фердинанда прийшло наче грім з неба. Дехто може скаже, що Франц Фердинанд був головним винувником сербської недолі в австрійській державі, та сього я не скажу, бо не знаю. Ви правдоподібно знаєте про се ліпше ніж я.

А може хтонебудь похваляти сей злочин?

— Га, може тут і є якась причина — говорив Мілаш. — Бачите, дехто може думати, що убийство одного чоловіка є справедливійше ніж мордоване цілого народу.

— Так, але се убийство позбавило життя подругу архикнязя, яка з політикою не мала ніщо спільного. Що більше, се убийство зробило дитий сиротами.

— Я не можу над сим розводитись. Я лише скажу, як передтим, що коли хто, вбиваючи чоловіка, думає, що вбиває ката свого народу, то може й думати, що його акт є усprawедливлений...

*

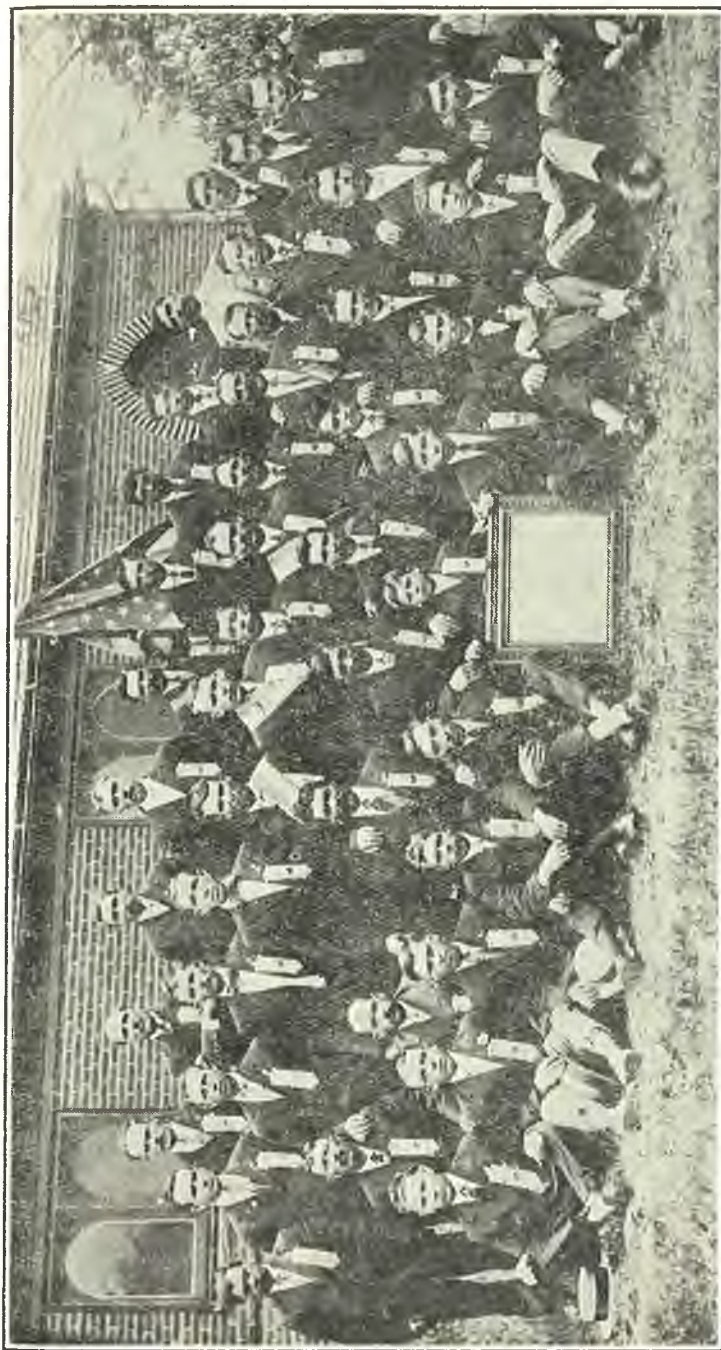
*

*

Перерва.

Писарі нотують протокол, після якого за кілька хвилин будуть судити обжалуваного.

Мілаш сидить неповоротно. Він вже передтим рішив ся відповідати на всьо так, як його серце відчуває, бо знає, що військовий суд сьак чи так не увільнить його, сербського підданого. На се-ж він військовий суд, та ще дотого й австрійський. Військовий суд не знає довгої процедури. Мілаш вже чув про

Братство св. Петра і Павла, від. 81 У. Н. С., в Куртіс Бей (Савг Балтімор), Мд.

воєнний суд, тому жадного помилювання не сподівався, хоч злочину жадного не поповнив. Бо се, що він втікав через границю, аби дістати ся до рідного краю — хіба се злочин?

І він рішив ся на всі питання відповідати так, як на патріотичного Сербя пристало, хоч би за се мав наложити головою.

*

— Як ви думаєте, — почав дальше судія — хто виграє сю війну?

— Се не від мене залежить — відповів Мілаш.

— А по чий стороні ваші симпатії?

— Мій батько є горожанином Сербії, а я родив ся і виріс у тім краю.

— Кого би ви хотіли бачити побідником? — бо без квестії, що Австрія побідить.

— Ви є горожанином Австрії — говорив Мілаш, а його обличчя купало ся в крові і він цілий тремтів — та хочете, щоби сей край виграв війну, але моєю вітчиною є Сербія і природно, що мої симпатії є по стороні моєї вітчизни...

Се була вже останна відповідь Мілаша. Судії вийшли до другої кімнати укладати вирок засуду.

І засудили...

За зраду австро-угорської держави; за 'нарушене воєнного стану; за похвалу убийства архикнязя Франца Фердинанда — Мілаша Любовича засуджуєть ся на кару смерти через повішене.

Дітлер фон Лілієнкрон.

МОЇЙ МАТЕРИ.

(З німецького переклав Марко Скритий).

Я часто бачу ще Твої руки,
Як вони шиють щось для мене;
У шлях далекий, шлях розлуки
Я йду й прашаю Тебе, Нене!...

Тепер в чужині, на смертнім ложі
Конаю; ніщо вже не допоможе
Мені! — Я не побачусь вже з Тобою,
Ти не зробиш мене сльозою. —
Прийми-ж в останнє низкий поклін від мене,
Моя кохана, рідна Нене!...

Товариство ім. Івана Франка, від. 83. У. Н. С., в Філядельфії, Па.

Юстин Кернер.

Як тобі, так і мені.

(З німецького переклав Марко Скритий).

Що тобі, любя, приключилось,	Най мене сонце гріє,
Нехай приключить ся мені;	Як гріть буде тебе;
Нехай також про се я мрію,	А як воно зайде для тебе,
Про що ти. мрієш в сні...	Нехай мені зайде...

Буде тебе боліти серце,
Нехай мене болить;
Буде твоє скигліти серце,
Нехай моє скиглить...

— — — — —
Я все з тобою хочу жить.

Переховуванє яєць на зиму.

Як звісно, продукція яєць в зимі є о много менша ніж в літі. Тому в зимі яйця є дорозші ніж в літі. Отже треба вже завчасу подбати о се, щоби зібрати багато яєць на зиму, коли то продукція їх є менша і більше за них треба заплатити.

Спосіб переховуваня яєць на зиму не є ніякою трудностю і майже ніщо не коштує; а виконати се можна ось так:

Приготовити собі звичайний глиняний горнець (менший або більший, відповідно до кількості яєць), або якусь иншу посуду, яку треба дуже добре вимити. Маючи чисто вимитий горнець, влийте до нього так званого „sodium silicate”, але не більше як одну літру сеї течі на девять частий добре вивареної води; а зробити треба се тому, щоби в той спосіб усунути з води воздух, який з нею получений. Опісля треба старанно вичистити яйця і обережно (аби не потовкли ся) покласти їх до наповненого сею мішаниною горшка. Брудних яєць рішучо класти не можна. По вложеню яєць до горшка треба звернути бачну увагу на се, щоби згадана вище мішанина води з течию „sodium silicate” виставала не менше як два цілі від поверхні яєць в гору. Маючи вже все готове, як повисше сказано, треба прикрити горнець стеариновим папером і міцно його обв'язати, щоби не допустити до нього воздуха. В той спосіб приготовані яйця треба поставити в сухім і холоднім місци, де повинні лежати аж до зими, коли то вони є дорозші.

Наші газдині, особливо ті, які мають кури, повинні зробити пробу дотично переховуваня яєць на зиму.

Братство св. Димитрія, від. 95 У. Н. С., в Пени Ален (Назарет), Па.

Микола Чернявський.

П Е Р Л И.

Є перли безцінні
На дні на морському;
Ще красші перлини —
У серці людському.

Богато перел тих
Піски замулили,
А ми їх по світі
Ще більш розгубили...

К И С Е Н Ь.

Кисень є се первець без смаку і запаху. Находить ся він у воздуху в стані вільнім.

Кисень розпускаєть ся у воді і дуже легко лучить ся зі всіма майже елементами.

У многих случаях, коли кисень лучить ся з иншими складниками, повстає світло і тепло. Згадану вище сполуку називаємо паленем.

Коли ся проява відбуваєть ся поволи, тоді втворене світло і тепло є невидиме, бо ся проява є дуже мала.

Підчас ржавіня металів, або розкладу звирячих і ростинних субстанцій, повстає такасама хемічна проява, як тоді, коли розпалимо огонь і втворимо тепло, або світло.

Огонь є нічим иншим як тільки сполукою кисня з субстанцією в матеріялі, який палить ся.

При гнитю і ржавіню ся акція є так повільною, що не втворює тепла, ані світла. Але наслідок є тойсамий, коли якась инша сила не стримає акції.

Огонь буде палити ся так довго, доки кисень не досягне усіх складників, можливих до спаленя, а при ржавіню ся акція буде поступати поволи, доки ціле залізо не зістане знищене, або спалене.

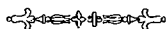
Жите органічне людий, звирят і ростин не може ніколи існувати без кисня. Кисень може знищити жите і піддержати його. Теплота нашого тіла і енергія мязів є литворювана через повільне а безнастанне паленє у всіх частях нашого тіла. Кисень, діставши ся до легких, переходить відтак до крови.

Ростини видихають кисень в часі дня.

Одна пята часть воздуха докруги землі — се кисень; около 90% ваги води — се також кисень.

В скалах є около 50% кисня; кромі сього находит ся він також в переважній части звирячих і ростинних продуктів, а також у квасах.

Кисень відкрито в 1774 році.

Товариство ім. Івана Франка, від. 103 У. Н. С., в Мілвокі, Віс.

Котигорошок.

(Народна казка).

Був собі один чоловік, мав шість синів і одну дочку. Пійшли вони в поле орати і наказали, щоб сестра винесла їм обід. Вона каже: „А деж ви будете орати? Я не знаю”. Вони кажуть: „Ми будемо тягти скибу від дому аж до тої ниви, де будемо орати, — то ти за тою борозною і йди”. Поїхали.

А змій жив над тим полем у лісі та взяв — тую скибу закотив, а свою витяг до своїх палат. От вона як понесла братам обідати, то пійшла за тою скибою і доти йшла, аж поки не зайшла до змієвого двора. Там її змій і вхопив.

Поприходили сини у вечер до дому тай кажуть матері: „Весь день орали, а ви нам не прислали й пообідати”.

— Як то не прислала? Адже Оленка понесла тай доси її нема. Я думала, що вона з вами вернеться. Чи не зблукалась?

Брати й кажуть: „Треба йти шукати її”.

Тай пійшли всі шість за тою скибою і зайшли таки до того змієвого двора, де їх сестра була. Приходять туди, а вона там.

— Братчики мої милі, деж я вас подіну, як змій прилетить? Він же вас поїсть!

Коли се й змій летить.

— А, — каже — людський дух пахне. А що, хлопці: битись, чи миритись?

— Ні, — кажуть — битись!

— Ходіть же на залізний тік!

Пійшли на залізний тік бити ся. Не довго й бились: як ударив їх змій, так і загнав у той тік. Забрав їх тоді ледви живих тай закинув до глибокої темниці.

А той чоловік і жінка ждуть тай ждуть синів, — нема. От одного разу пійшла жінка на річку прати, колиж котить ся горошинка по дорозі... Жінка взяла горошинку тай зіла.

Згодом народив ся в неї син. Назвали його Котигорошком.

Росте тай росте той син, як з води — не багато літ, а вже великий виріс. Одного разу батько з сином копали колодязь, — докопались до великого каменя. Батько побіг кликати людей, щоб допомогли його викинути. Поки батько ходив, а Котигорошок узяв тай викинув. Приходять люди, як глянули — аж поторопіли, так злякали ся, що в нього така сила, тай хотіли його вбити. А він підкинув той камінь вгору тай підхопив, — люди й повтікали.

От копають далі тай докопались до великого шматка заліза. Витяг його Котигорошок тай забрав.

От і питаєть ся раз Котигорошок в батька, в матері:

— Десь повинні в мене бути брати й сестри.

— Е-е, — кажуть — синку, була в тебе і сестра й шість братів, та таке й таке їм трафилось.

— Ну, — каже він — так я-ж пійду їх шукати.

Батько й мати умовляють його.

— Не йди, сину: шість пійшло та загинуло, а то ти один щоб не загинув!

— Ні, таки пійду! Як же таки свою кров та не визволити?

Узяв те зелізо, що викопав, тай поніс до коваля.

— Скуй — каже — мені булаву, та велику!

Як почав коваль кувати, то скував таку, що ледви з кузні винесли. Узяв Котигорошок туя булаву, як замахнув, як кинув угору... Тай каже до батька:

— Ляжу я спати, а ви мене збудіть, як летіти-ме вона по дванайцяти добах.

Тай ліг. На тринадцяту добу гуде тая булава! Збудив його батько, він схопив ся, підставив палець, булава як ударилась об нього, так і розскачилась на двоє. Він і каже:

— Ні, з сею булавою не можна йти шукати братів та сестру, — треба скувати другу.

Поніс її знову до коваля. „На — каже — перекуй, щоби вона була мені до вподоби!” Викував коваль ще більшу. Котигорошок і туя шпурнув угору та й ліг знов спати на дванайцять діб. На тринадцяту добу летить тая булава назад, реве, — аж земля трусить ся. Збудили Котигорошка, він схопив ся, підставив палець — булава як ударилась об нього, — тільки трошки зігнулась.

— Ну, з сею булавою можна шукати братів та сестру. Печіть, мамо, буханці та сушіть сухарці, — пійду.

Узяв туя булаву, в торбу буханців та сухарців, попрощав ся, — пійшов.

Пійшов за тою скибою, за тою давною, що ще трохи знати було, тай зайшов у ліс. Іде тим лісом, іде тай іде, коли приходить да такого великого двора. Входить у двір, відтак в будинки, а змія нема; сама сестра Оленка дома.

— Здорова була, дівчино! — каже Котигорошок.

— Здоров був, парубче. Та чого ти сюди зайшов: прилетить змій, то він тебе зість.

— А може й не зість. А ти хто така?

— Я була одна дочка в батька і матери, та мене змій украв; а шість братів пійшли визволяти тай загинули.

— Деж вони? — питаєть ся Котигорошок.

— Закинув змій до темниці, та не знаю, чи ще живі, чи може й на попільець потрухли.

— Отже може я тебе визволю, — каже Котигорошок.

— Де тобі визволити? Шість не визволили, а то-б ти сам! — каже Оленка.

— Дарма! відказує Котигорошок. Тай сів на вікні, дожидаєть ся.

Коли се летить змій. Прилетів та тільки в хату, — зараз:

— Ге, — каже — людський дух пахне!

— Деб то не пах, — відповідає Котигорошок, — коли я прийшов.

— Агов, хлопче, -- а чого тобі тут треба? Битись, чи миритись?

— Де то вже миритись, — битись! — каже Котигорошок.

— Ходім же на залізний тік!

Прийшли. Змій і каже: „Бий ти!”

— Ні, — каже Котигорошок, — бий ти попереду.

От змій як ударив його, так по кісточки і ввігнав у залізний тік. Вирвав ноги Котигорошок, як замахнув булавою, як ударив змія, — ввігнав його в залізний тік по коліна. Вирвав ся змій, ударив Котигорошка, — і того по коліна ввігнав. Ударив Котигорошок вдруге, по пояс змія загнав у тік, ударив утретє, — зовсім убив.

Пійшов тоді в льохи-темниці глибокі, відімкнув своїх братів, а вони тільки-тільки що живі. Забрав тоді їх, забрав сестру Оленку і все золото та срібло, що було в змія, тай пійшли до дому.

От ідуть, а він їм і не признаєть ся, що він їх брат. Перейшли там скільки дороги, сіли під дубком спочивати. А Котигорошок притомив ся після того бою тай заснув дуже. А ті шість братів і радять ся:

— Будуть з нас люди сьміяти ся, що ми шість змія не подужали, а він сам побив. Тай добро змієве він собі все забере.

От радили ся, радили ся тай урадили: тепер він спить, не почує, — привязати його добре ликами до дубка, щоб не вирвав ся, — тут його звів розірве. Як урадили, так і зробили: привязали тай пійшли собі.

А Котигорошок спить і не чує того. Спав день, спав ніч, прокидаєть ся, — привязаний. Він як стрепенув ся, — так того дубка й вивернув з корінем. От узяв тоді того дубка на плечі тай пійшов до дому.

Підходить до хати, аж чує: брати вже прийшли тай розпитують ся в матери:

— А що, мамо, чи в вас ще були діти?

— Та як же? Син Котигорошок був та вас пійшов вивольяти.

Вони тоді: „Отсе-ж ми його припняли, — треба бігти та відіпняти”

А Котигорошок як шпурне тим дубком у хату, — мало хати не розвалив.

— Оставайтесь же, коли ви такі! — каже.—Пійду я в сьвіт. Тай пійшов знову, на плечі булаву взявши.

Іде собі та йде, коли дивить ся — відси гора і відти гора, а між ними чоловік руками й ногами в ті гори впер ся тай розпихає їх. Каже Котигорошок:

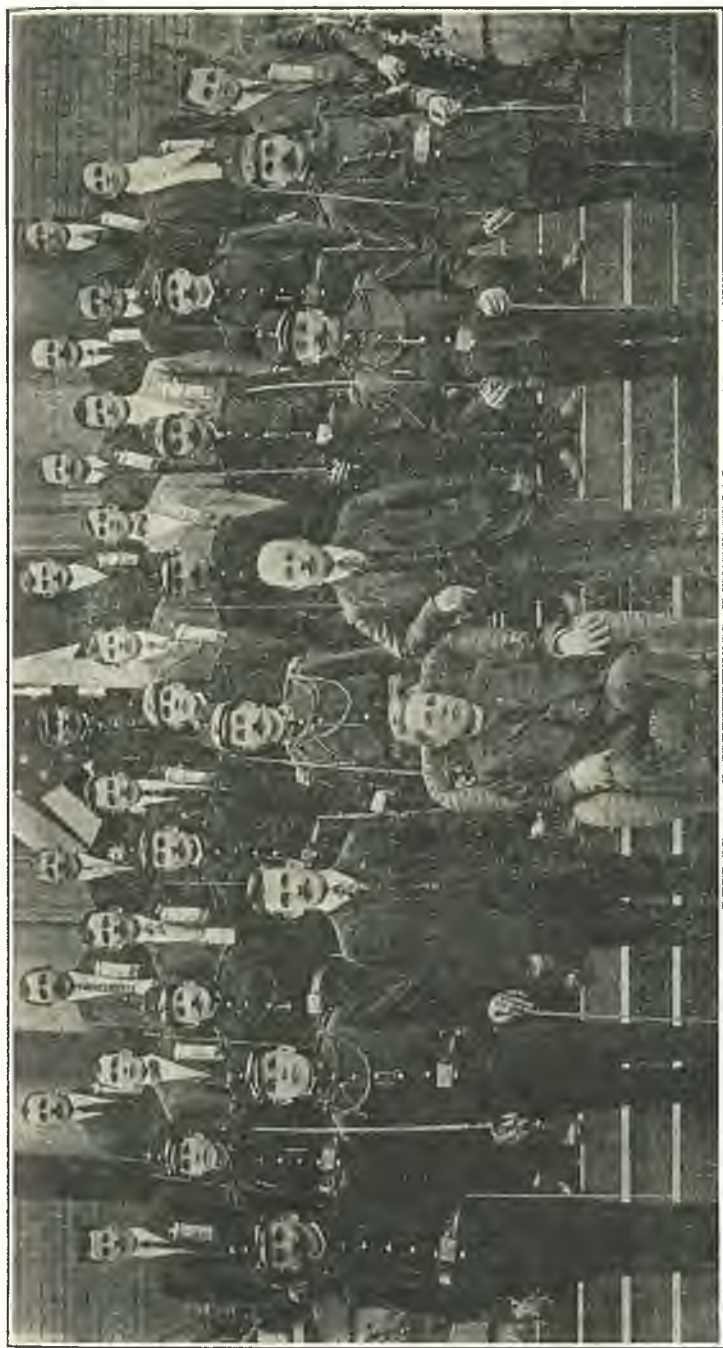
— Боже, поможи!

— Дай, Боже, здоровля!

— А що то ти, чоловіче, робиш?

— Гори розпихаю, щоби шлях був.

— А куди йдеш? — питає Котигорошок.

Товариство „Січ”, від. 136 У. Н. С., в Карнегі, Па.

- Щастя шукати.
- Ну, то й я туди. А як ти звеш ся?
- Вернигора. А ти?
- Котигорошок. Ходім разом.
- Ходім!

Пійшли вони. Ідуть, коли бачать — чоловік серед ліса як махне рукою, — так дуби й вивертає з корінєм.

- Боже, поможи!
- Дай, Боже, здоровля!
- А що ти, чоловіче, робиш?
- Дерева вивертаю, щоб іти було просторійше.
- А куди йдеш?
- Щастя шукати.
- Ну, то й ми туди. А як звеш ся?
- Вернидуб. А ви?
- Котигорошок та Вернигора. Ходім разом!
- Ходіть!

Пійшли в трох. Ідуть, коли бачать — чоловік із здоровенними вусами над річкою: як крутнув вусом, — так вода й розступила ся, що й по дні можна перейти. Вони до нього:

- Боже, поможи!
- Дай, Боже, здоровля!
- А що ти, чоловіче, робиш?
- Та воду відвертаю, щоб річку перейти.
- А куди йдеш?
- Щастя шукати.
- Ну, то й ми туди. А як звеш ся?
- Прутивус. А ви?
- Котигорошок, Вернигора, Вернидуб. Ходім разом!
- Ходіть!

Пійшли. І так їм добре йти: де гора на дорозі, — Вернигора перекине; де ліс, — Вернидуб виверне; де річка, — Прутивус воду відверне. От зайшли вони в такий великий ліс, — коли бачать, аж у лісі стоїть хатка. Увійшли в хатку, — нікого нема. Котигорошок каже: — Отут ми й заночуємо.

Переночували, а на другий день Котигорошок каже:

— Ти, Вернигоро, оставай ся дома та вари їсти, а ми в трох пійдемо на польоване.

Пійшли вони, а Вернигора наварив їсти тай ліг спочивати. Коли хтось стукає в двері:

- Відчини!
- Не великий пан, відчини і сам, — каже Вернигора.
- Двері відчинились тай знов хтось кричить:
- Пересади через поріг!
- Не великий пан, перелізеш і сам.

Аж тут влазить дідок маленький, а борода на сажень волочеть ся. Як ухопив Вернигору за чуба тай почепив його на гвіздов на стіну. А сам усе, що було наварене, виїв, випив, у Вернигори зі спини ремінь шкіри видрав тай подав ся.

Вернигора крутив ся, крутив ся, якось відірвав свого чуба

космик, кинув ся знову варити; поки товариші поприходили, уже доварює.

— А чого ти запізнив ся з обідом?

— Та задрімав трохи.

Наїлись тай полягали спати. На другий день встають, а Котигорошок каже:

— Ну, тепер ти, Вернидубе, оставай ся, а ми підемо на польоване.

Пійшли вони, а Вернидуб наварив їсти тай ліг спочивати. Аж хтось стукає в двері:

— Відчини!

— Не великий пан, відчиниш і сам.

— Пересади через поріг!

— Не великий пан, перелізеш і сам.

Коли й лізе дідок маленький, а борода на сажень волочить ся. Як ухопить Вернидуба за чуба тай почепив на гвіздок. А сам усе, що було наварене, виїв, випив, у Вернидуба зі спи-ни ремінь шкіри видрав тай подав ся.

Вернидуб борсав ся, борсав ся, якось уже там з гвіздка зірвав ся тай нуж швидше обід варити. Коли се приходять товариство.

— А що се ти з обідом опізнився?

— Та задрімав — каже — трохи...

А Вернигора вже й мовчить: догадав ся, що воно було.

На третій день остав ся Прутивус — і з ним тесаме. А Котигорошок каже:

— Ну, тай ліниві ви обідати варити! Ужеж завтра ви йдїть на польоване, а я остану ся дома.

На другий день так і є: ті три йдуть на польоване, а Котигорошок дома остаєть ся. От наварив він їсти тай ліг спочивати. Аж грюкає хтось у двері:

— Відчини!

— Стривай, відчиню, — каже Котигорошок.

Відчинив двері, — аж там дідок маленький, а борода на сажень волочеть ся.

— Пересади через поріг!

Узяв Котигорошок, пересадив. Коли той пнеть ся до нього, пнеть ся.

— А чого тобі? — питає Котигорошок.

— А ось побачиш чого, — каже дідок та допнявсь до чуба та тільки хотїв ухопити, а Котигорошок:

— То ти такий! — та собі хап його за бороду, вхопив сокиру, потяг його до дуба, розколов його, заправив у розколюватину дідову бороду й защекнув її там.

— Коли ти — каже — такий, дідусю, що зараз до чуба береш ся, то посидь собі тут, поки я знову сюди прийду.

Приходить він у хату, — вже й товариство поприходило.

— А що обід?

— Давно впрів.

Пообідали, а тоді Котигорошок каже:

— А ходіть лиш — я вам таке диво покажу, що ну!

Приходить до того дуба, коли ні діда, ні дуба нема: вивернув дідок дуба з корінем тай потяг так за собою. Тоді Котигорошок розказав товаришам, що йому було, а ті вже й про своє признали ся, як їх дідок за чуба чепляв та реміне зі спини дер.

— Е, — каже Котигорошок — коли він такий, то ходіть його шукати.

А де дідок того дуба тяг, там так і знати, що волочено, — вони за тим слідом і йдуть. І так дійшли аж до глибокої ями, що й дна не видно. Котигорошок каже:

— Лізь туди, Вернигоро!

— А цур йому!

— Ну ти, Вернидубе!

Не схотів і Вернидуб, і Прутивус.

— Колиж так, — каже Котигорошок — полізу я сам. Давайте плести шнури!

Наплели вони шнурів, умотав Котигорошок руку в конець тай каже:

— Спускайте!

Почали вони спускати, довго спускали, — таки сягнули до дна — аж на інший світ. Став там Котигорошок ходити, — аж дивить ся: стоїть палата велика. Він увійшов у тую палату, а там так усе й сяє золотом та дорогим камінем.

Іде він покоями, — аж вибігає йому назустріч королівна — така гарна, така гарна, що і в світі красшої нема.

— Ой, каже, — чоловіче добрий, чого ти сюди зайшов?

— Та я — говорить Котигорошок — шукаю діда маленького, що борода на сажень волочеть ся.

— Є — каже вона — дідок: бороду з дубка визволяє. Не йди до нього, — він тебе вбє, бо вже багато він людей побив.

Не вбє! — каже Котигорошок. — То я йому й бороду зацекнув. А ти-ж чого тут живеш?

— А я — каже вона — королівна, та мене сей дідок украв і в неволі держить.

— Ну, то я тебе визволю. Веди мене до нього!

Вона й повела. Коли так справді: сидить дідок і вже бороду визволив з дубка. Як побачив Котигорошка, тай каже:

— А чого ти прийшов? Битись, чи миритись?

— Де вже — каже Котигорошок — миритись, — битись!

От і почали вони бити ся. Бились — бились, і таки вбив його Котигорошок своєю булавою. Тоді в двох із королівною забрали все золото й дороге каміне у три мішки тай пійшли до тої ями, що він спускав ся. Прийшов тай гукає:

— Агов, брати, — чи ви ще є?

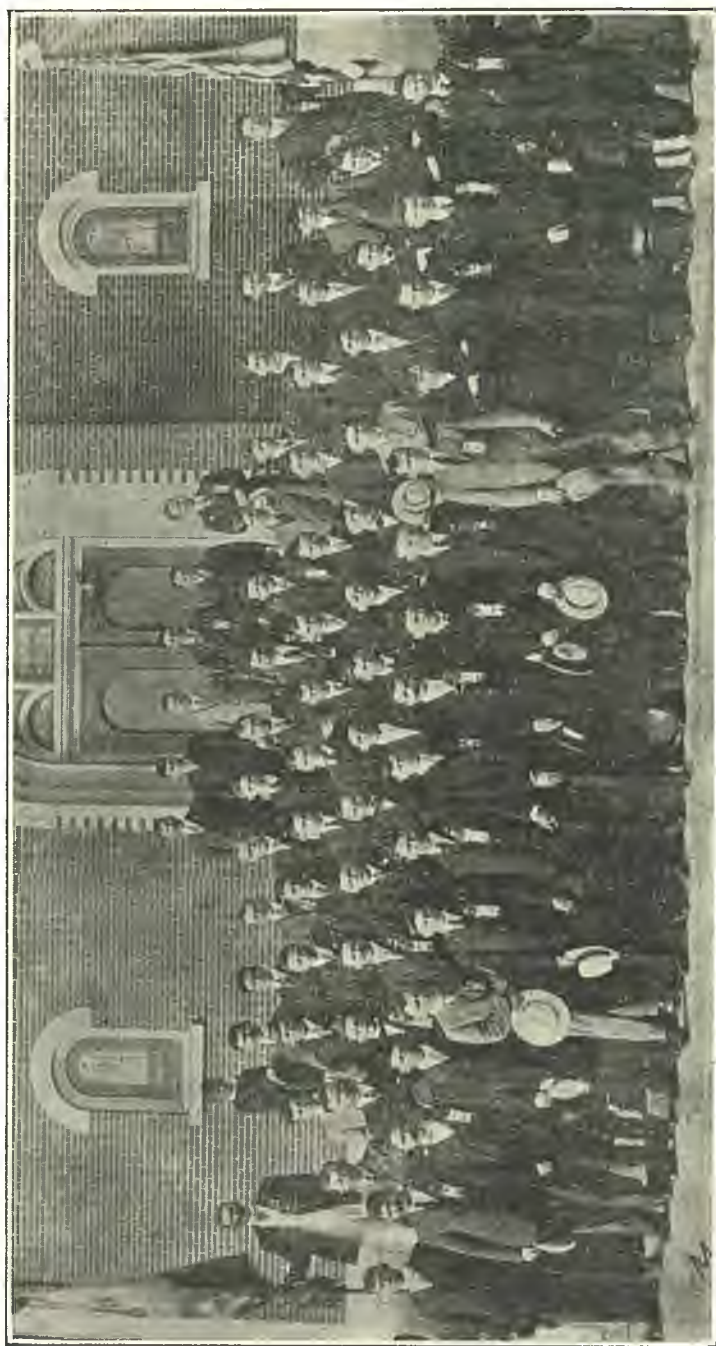
— Є.

Він привязав до мотуза один мішок тай сіпнув, щоб тягли:

— Се ваше.

Витягли, спустили знову мотуз. Він привязав другий мішок:

— І се ваше.

Братство св. Михайла, від. 147 У. Н. С., в Алентавн, Па.

І третій їм віддав, — усе, що добув. Тоді прив'язав до мотуза королівну:

— А се моє, — каже.

Витягли ті три королівну, тоді вже Котигорошка треба тягнути. Вони й роздумали ся:

— Нащо будемо його тягнути? Нехай лучше й королівна нам дістанеть ся. Підтягнім його вгору та тоді й пустимо, — він упаде тай убеть ся.

А Котигорошок і догадав ся, що вони вже надумали щось, — узяв тай прив'язав до мотуза камінюку, тай гукає:

— Тягніть мене!

Вони підтягли високо, а тоді й кинули, — камінь тільки гуя!

— Ну, — каже Котигорошок — добрі-ж і ви!

Пійшов він тим сьвітом. Іде тай іде, коли насунули хмари, як ударить дощ та град. Він і заховав ся під дубом. Коли чує, — на дубі пищать грипнята в гнізді. Він виліз на дуба тай прикрив їх свитою. Перейшов дощ, прилітає велика птиця грип, тих грипнят батько. Побачив, що діти вкриті тай питає:

— Хто се вас накрив?

А діти кажуть:

— Як не зіси, то ми скажемо.

— Ні, — каже, — не зім.

— Отам чоловік сидить під деревом, то він нас накрив.

Грип прилетів до Котигорошка тай каже:

— Кажи, що тобі треба, — я тобі все дам, бо се вперше, що в мене діти остали ся живі, а то все я полечу, а тут пійде дощ, — вони в гнізді й заллють ся.

— Винеси мене — каже Котигорошок — на той сьвіт.

— Ну, добру ти мені загадку загадав! Ну, та дарма, — треба летіти. Візьмім з собою шість кадовбів мяса та шість кадовбів води, то як я летіти-му та поверну до тебе голову направо, то ти мені і вкинеш у рот шматок мяса, а як поверну ліворуч, то даси трохи води, а то не долечу тай упаду.

Взяли вони шість кадовбів мяса та шість кадовбів води, сів Котигорошок на грипа, — полетіли. Летять тай летять, то грип як поверне голову направо, то Котигорошок йому і вкине в рот шматок мяса, а як наліво — дасть йому трохи води. Довго так летіли, — от-от уже долітають до сього сьвіта. Коли грип і повертає голову направо, а в кадовбах і шматочка мяса нема; тоді Котигорошок відрізав у себе литку тай кинув грипови в пащу. Вилетіли нагору, а грип питаєть ся:

— Чого се ти мені такого гарного дав аж на кінци?

Котигорошок показав на свою ногу:

— От чого, — каже.

Тоді грип виригнув литку, полетів і приніс цілющої води: як притулили литку та покропили тою водою, — вона й прирсла.

Грип тоді вернув ся до дому, а Котигорошок пійшов шукати своїх товаришів. А вони вже подались туди, де тої коро-

дівни батько, там у нього живуть тай сварять ся між собою: кождий хоче з королівною ожени ся, то й не помирять ся.

Коли се приходить Котигорошок. Вони полякали ся; думали, що він їх повбиває. А він і каже:

— Рідні брати, тай то зрадили, — мушу вам простити. Тай простив.

А сам одружив ся з тою королівною тай живе.

ПРО ВАРТІСТЬ РИБИ.

З причини теперішньої всесвітньої війни дасть ся відчувати у Франції дуже великий брак мяса. Аби сьому лихови зарадити, задумують ужити риб замість мяса.

Як звіско, в мясі находить ся товщ і білок, які є конечно потрібні для людського організму. В мясі находить ся від 14 до 17 процент білка; се залежить, з якої частини звїряти.

Отже коли розходить ся о се, аби уживати риб замість мяса, то треба знати, в якім відношеню є ті складники в рибі до складників мяса з домових звїрят. Учені хеміки переконали ся, що в рибі є від 13 до 22 процент білка, а від 10 до 12 процент товщи.

Однак скількість білка і товщи в рибі не все є однакова; вона зміняєть ся залежно від родів риб і від сього, в якій порі рибу зловлено. Хотяй би з деяких родів риб не було стільки білка і товщи що з мяса домових звїрят, то се не заподіє ніякої шкоди для організму.

На основі хемічної аналізи стверджено, що в звичайній порції мяса находить ся більше білка ніж його треба для організму. Німецькі вчені обчислили, що людський організм потребує денно 120 до 140 грамів білка. Кріттендон з Америки і Маврель з Тулуз у полудневій Франції твердили, що треба від 40 до 80 грамів білка, щоби утримати людський організм при здоровлю.

Риба даєть ся лекше травити ніж мясо, через що отримуєть ся з неї більше білка ніж з мяса, труднійше травленого. Хотяй в рибі находить ся менша скількість товщи ніж в мясі, то через смажене риби в товщах буде її більше.

Щодо корму то риба є таксамо добра як мясо, лише при рибі організм не викидає стільки відпадків через жолудок, як при мясі.

Коли розходить ся о вартість корму з риб, то до найпоживнійших належать між іншими також лось, шука і карп. Оселедець належить також до найпоживнійших і є майже найтаньший.

Марко Скритий.

ПРОЩЕННЯ.

Не сумуй! Що там скоїлось,
Нехай йде разом з водою,
А я таки, моя любо,
Хочу жити враз з тобою.

Ми всі грішні, й не дивниця...
Те, що сталось, забувай;
Буде добре всьо між нами,
Буде доля, щасте, рай..

Стільки днів уже минуло,
Гадок стільки понлило,
Стільки сліз проляли очі —
Мое-ж бажане одно:

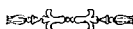
Щоб хоч день прожить з тобою,
А тоді буду щаслив,
Бо жалю не буде серцю —
Даром, мовляв, не любив...

Тож забудь усі наруги,
Спогадай минувші дні,
Коли в тиші ми сиділи,
Ми самі, самі одні...

Чи минули ті дні щастя?
— Ти про них так не думай;
Вони вернуть, я поверну
З чужини у рідний край...

А тоді... Що тоді буде?
— Не тямш ти, що було?
— Залунає знова пісня,
Уста злють ся у одно...

Знова будемо кохатись,
Знова цвіти зацвітуть...
Що-ж скоїлось — ти не винна
І про се таки забудь...

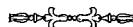

НАГОРОДА НОБЛЯ.

Шведський винахідник Альфред Бернард Нобель, котрий умер 1896 року, записав 9 мільонів долярів на так звані Нобеліві нагороди. Свій маєток він зробив на винаході і фабрикації бездимного пороху і мабуть тому хотів нагородити знищене, заподіяне сим военним матеріалом. Нагорода виносить пересічно 40 тисяч долярів річно і її даєть ся 10. грудня разом із золотою медалію заслуженим людям. Призначену суму гроша розділюєть ся на 5 рівних частий і призначаєть ся: „Одну для чоловіка, котрий зробив важний винахід або відкрите на поли фізики; одну для винахідника або відкривця в хемії; одну за найважнійший досвід в науці медицини або фізіології; одну для найвизначнійшого літерата (поета або артиста), однак з ідеалістичним напрямком; а одну для чоловіка, котрий найбільше причинив ся до збратання народів, до зменьшення сталої армії або до пропаганди мирового конгресу”

Нагороду за винахід в хемії або фізиці призначає Шведська Академія Наук, за медичні досвіди Королівський Інститут у Стокгольмі, за літературні твори Шведська Академія в Стокгольмі, а нагороду за мирову пропаганду признає комітет зложений з 5 людей, вибраний норвеським парламентом. Інститут Нобля почав свою працю від 1900 року. В його склад входить по 1 членови від кожної з висше наведених інституцій на протяг двох літ, а пятого члена, яко президента Інститута, іменує шведське правительство. Сей то інститут завідує фондами Нобля і роздає нагороди.

Товариство „Вільна Україна”, від. 200 У. Н. С., в Вудгейвен, Л. Ай., Н. Й.

ЛІКАРСТВО НА СПАЗМИ.

(Оповіданє д-ра Вичоси).

Водній з наших столиць жив собі, а може й до нині жие, лікар, котрому рівного далекоб глядати. Високий ростом, широкий обємом, веселий і дотепний жив він собі без журби, рад з великої практики, що йому Бог і його талант посиляли, і уживав сьвіта, як його тільки зажиточні лікарі уживати уміють. На ім'я йому було... не тямлю вже як; ба й назиска не памятаю; а приятелі називали його жартобливо: др. Гектолїтер—так як мене називають доктором Вичосою, а одного з моїх знайомих доктором Скипочкою. І дивна річ! Кождий з нас має окрему категорію людей в своїй опії. До мене липнуть божевільні, нищі духом і фанатики політичні; др. Скипочка мусів казати вивалити ширший пролом в дверях для зажиточних різників, пивоварників і всякого рода старих сибаритів, що до него вчащають, а др. Гектолїтер є прибіжищем убогих тілом, надіючих ся, що той, котрий себе так ладно викохав, чей також і їм допоможе до здоров'я і сили. І др. Гектолїтер охочо помагав своїй численній клієнтелі; не любив тільки,—ставляючи вигоду надівсе—щоби його в ночі будили до хорого; особливож впадав у гнів, коли показало ся, що не було наглої причини переривати йому солодкий сон. Але смерть страшна, дуже страшна, і приходить часто тоді, коли ми її найменше сподіваємось; тож і пацієнти д-ра Гектолїтра не зважали на його солодкий сон, не зважали на його вигоду і на всі природою загарантовані права ночі, а посилали по него нерідко хочби й на зорях.

Отож лежить він собі одної ночі в тепленькім ліжку і хропить, що аж вся хата ходить, коли нараз придверний дзвінок і завзятий лай домашнього пса перервали йому райський спочинок.

— Що за біс! — крикнув, не встаючи з ліжка.

— То я... прошу пана д о х т о р а.

— Що за я? Чого товчеш ся по ночі неначе мара та не даєш спати добрим людям?

— Прошу пана д о х т о р а, — обізвав ся за дверима тоненький голос, — наші пані знову занедужали.

— Знову хорі, знову хорі, — виглумлював ся доктор, пізнавши по голосі служницю свого молоденького приятеля. — Скажи-ж твоїй пані, що в ночі пора спати, а не хорувати.

— Змилюйте ся! Вони вмрут, коли не допоможете. Вже і посиїли і очі стовпом стали і зуби затяли. Руки і ноги покорчило, а вони самі так вивискують, що люди збігають ся.

— Що-ж там у вас такого?

— А Господь святий знає! У нас гості до пізна були, а потому щось такого зайшло, що най Бог боронить!

— Най Бог боронить, най Бог боронить... то нехай же боронить, а мене не займай! — лютував доктор.

— Пане д о х т о р! Пан так дуже просили... Вони, бачите, ледви що живі. Нічогісінько не кажуть, тільки плачуть, що аж серце болить слухати.

— Добре їм так, нехай плачуть!... Що собі сподобали, то й мають.

— Змилуйтеся!

— Що за клопіт з тими бабами! Яке щастє, що я не же-
нився!

По сих словах сердитий доктор викарабкав ся з ліжка, зажег світло і почав одягатись, кленучи — як то кажуть — на чім світ стоїть.

Алеж бо то і немала річ була докторови Гектолїтрови одягнути ся, особливо влізти в чоботи.

Він усїв на кріслі, поставив праву ногу трохи оддалік, посадив свій, нівроку, животик перед себе, придавив його — яко мога — грудьми, сапнув і йойкнув, потім вхопив обіруч ногу і з розмахом висадив її на лїве коліно.

— Хора, хора — каже, відсапуючи тяжко: — треба її доктора... А дав би я їй доктора, щоби відхотїлось по ночі вертепіти.

— Дайте, паночку, дайте такого доктора! — обїзвалась знову ізза дверей служниця.

— Два фунти глявберської соли! — ворчав лютий син Ескуляпа, убуваючи другу ногу.

— Ходи сюди! Скажи мені щирю правду: що таке з твоею панею? — крикнув він грізно, впустивши служницю в світлицю.

— Прошу пана д о х т о р а, я би сказала, тільки бою ся, що ви оповісьте панї...

— Не бійся! говори!

— Вони, вибачте, дуже зависні...

— Як то зависні?

— Їм, бачите, тяжко стерпіти, коли пан до якої панни або панї скажуть ласкаве слово; а наш пан — присяй Богу — як мала дитина...

— Тепер же я знаю. Ну, ходи-ж, ходи! — відповів по хвилі доктор, усміхнувшись злобно. — Твоя панї недовго буде попасати на сїм світі...

— Матінко божо! що ви кажете? І нема ратунку?

— Нема; хиба, щоби її чоловіка серце посолів і дав їй зїсти.

— Во ім'я Отця і Сина! — крикнула перепуджена служниця, виходячи з лікарем із хати.

На дворі було пусто і темно, лиш на углі довгої улиці горїла ще однісінька лампа.

Лікар ішов бистрою ходою і думав над чимсь, спльовуючи що хвилі. Втім, коли опинився коло ясної лампи, оточила його весела громадка знайомих і прийняла його веселим криком: „Доктор, доктор!... Бачите старого грішника? За кару пойдеш з нами на склянку пончу”

— *Pójdź precz, szatanie! nie będziesz kusił...* — сказав Гектолітер по польськи і задзвонив до камениці, в котрій жив його приятель.

На голос дзвінка вибіг молодий паниско на стрічу доктора, вхопив його з плачем за руку і повів мовчки до хорої жінки. Лікар увійшов в спальню, а входячи, дав знак приятелеви, щоби лишився в гостинній сьвітлиці.

В спальні находилася молоденька, ні хороша, ні гидка жінщина. Очи в неї були розпалені, заплакані, а лице мало вид нещасливої мучениці.

Лікар підійшов до ліжка і став розпитувати звичайним способом. Однак чим більше розпитував, тим більше змінialiся черти лица недужої і прибирали вид злющої оси. Лікар ніби не замічав того і то прикладав свою руку до її голови, то своє ухо до її грудий і слідив з годинником в руці за ударами живчика маленької, випещеної ручки хорої пані.

В міру того, як жінщина — озлоблена за те, що її питають о признаки, не маючи ніякого діла до її хвороби — з погордою і нетерпеливостію хмурилася і червоніла, мрачилося і лице доктора. Він то насуплював, то підіймав густі брови, то качав головою і потирав собі рукою високе чоло, а кінці його уст стягнулися в долину і долішня губа видулася далеко вперед.

Жінщина вдивлялася в него пильно. Вона перед хвилиною хотіла порскнути лютим сьміхом і глумом, однак помрачене лице доктора занепокоїло її і вона спитала мимо волі:

— Що мені?... Чи я дуже хора?

— Ні, ні, — відповів лікар, загикуючись: — спокою тільки, спокою, а воно перейде... Позвольте, я сейчас запишу лікарство...

Говорячи се, він схопився і вийшов, запираючи за собою двері спальні.

— Доктор, доктор! Що вам такого? — спитав його приятель. — Скажіть мені правду, щирю праву! Чогож ви так нахмурились? О, Боже мій, Боже, я всьому винен... Вона така делкатна, така нервова, дразлива, чутлива!

— Не кайте себе безвинно, — промовив лікар. — Ви тому так винувати, як торічний сніг.

— І що-ж їй такого? Дуже хора?

— Гм... кріпіться! Дожидайте найгіршого.

— Що-ж їй такого?

— Гм... як би вам се сказати... у неї хвороба рідка і дуже небезпечна, — ми зовемо її: *morbus imbecillicida feminea*.

— Що се таке? Як її лічити?

— Бог з вами! На сю хворобу ліків нема, і скоро ваша жін-

Українська Банда товариства „Запоріжська Січ”, від. 206 У. Н. С., в Вунсокет, Р. Ай.

ка ще раз зайдеть ся так, як перед хвилиєю зайшла ся — умре, без ратунку умре!

— Тихше, доктор, тихше! Не говоріть так голосно! Що-ж мені діяти?

— Ніщо! Ви можете тільки на кілька літ, а може лиш на кілька місяців продовжити її жите. У неї смерть прийде нагло, нечайно.

— І що-ж ви радите? — прошептав блідий, як хуста, чоловік.

— Здобути ся на сильнійшу волю ніж вона її має і не уступати в тім, в чім ви уступати не повинні.

Молоденький панок дивив ся на лікаря, не розуміючи його. Вість нагло зближаючої ся смерті його жінки, з котрою він заледви кілька місяців прожив, заголомшила його. Він упав на софу і друшив в собі плач, від якого аж заходив ся.

Лікар приступив до него ближше і сказав, оглядаючись на двері спальні:

— Успокойтесь! Ви з нею — Богом і правдою кажучи — не мали ні одної спокійної хвилі. Вірте мені, що колиб на щасте їй не було суджено умерти, вона би вас замучила тими примхами і спазмами.

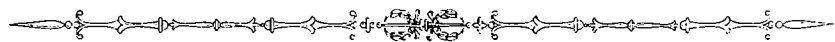
— Що я зроблю, що я зроблю, як її не стане! Я вмру... Ратуйте її, доктор!

— Кажу вам, що ратунку нема. Успокойтесь, будьте мущиною. Така жінка то нещасте, то пекло... Я вам вишукаю таку гарну, молоденьку і добрячу, що Господи!...

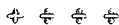
Втім відчинились двері спальні, а з них вибігла простоволоса, розхрістана пані і вимахуючи залізним гачком, кинулась на лікаря. Однак той, хоч як грубий і тяжкий, досягнув одним скоком входових дверей, неначе дожидав такого кінця — і вибіг сквапно на улицу...

— І ти гадаеш, — сказала жінка до чоловіка — що я не чула, як ви оба намовлялись? То тобі хочеть ся иншої, красшої?... Отжеж знай, що не вмру і жити буду, тобі на злість і докторови!

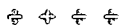
І вона додержала слова. Жила і жиє ще до нині, але спазмів вже більше не має...

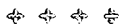
Зрозумій наперед, чого ти хочеш, а тоді зрозумієш, що ти можеш.

Чоловікови всюди було би добре, колиб йому всюди не докучали.

Дійсну красу вміють оцінити лише знавці; товпа любить прикраси.

Два найбільші добра дано чоловікови: сон і незнане будучности.

ДИВНИЙ КРАЙ.

Край, за котрий я тут хочу вам розповісти, кождий видить, а мало хто знає, бо то дивний край.

Кожний Українець, вийшовши в повню місяця, може його навіть без далековида побачити. Не хочу я тим сказати, аби його і колиинде не можна було доглянути. Але в повню, то ліпше ніж в иншій порі. Так тоді тихо він у срібнім місячнім світлі мріє—далекий край! За серце туга бере, дивлячи ся на него.

Я не раз бажав приглянути ся йому зблизка, але не було у мене потрібних приладів астрономічних. Аж раз сидів я довго, вдивляючись у пустий простір, коли зирк — їде Жюль Верн. Кожний знає, що Жюль Верн не їде звичайними дорогами ані возами, а тільки летить бальоном в численнім і веселім товаристві. У мене загорілась охота проїхати ся з ним в країну розказуваних ним астрономічних чудес, побачити може той край, про котрий мова. Я зложив кулак в трубу і крикнув:

— Мусіє Верн (бо він, знаєте, Француз), гей, мусіє Верн!

Він вихилив ся з бальона.

— Ке вуле-ву? Що там за душа і чого бажає?

— Ой, пане Верн, же-ву-прі, возьміть мене до вашого бальона!

— Гм, гм, — а з якої-ж ви народности, чоловіче? Бо ми тут інтернаціональне товариство. Коли є вже з вашого народу хто, то нема що й говорити. Є тут вже Ірляндець пан О'Погибель, є Англієць Джан Бул, Американець пан Єнкіс, Росіянин Хохлоєдов, Поляк пан Виядловский, Італієць пан Нічомені, Мадяр пан Годовадош, Німець пан Дрангнахостен, Румун пан Бульбоческуль. А ви що за один?

Ой падоньку, чи мені перед таким панством признатись до своєї народности? Але цікавість перемогла.

— А я Українець! — сказав я.

— Українець?...

Вони почали нараджуватись межи собою; видно було, що їх се застановило. Чути було голос пана Виядловского: „Але деж то правда, коли ніяких Українців нема!” Але швидко якось пан Виядловский замовк, видячи, що другі йому не вірили. Висунули велику руру і люпою почали мені приглядатись.

— А знаєте, — сказав Джан Бул — то екземпляр якоїсь цікавої народности. Чи ви бачите, як у него чорне піднебіне?

— Чи вжеж? — сказав Верн. — О, то давайте його сюди! Я вже сліджу віддавна, а ще доси ніде не оглядав людей з чорним піднебінем!

Спустили драбину, я поліз і, вилізши, чемно всім покловив ся. Пан Виядловский очевидно мене ігнорував...

В. Навроцький.

Володимир Сиротенко.

ТЕРНОВИЙ ВІНОК.

(З драми „Терновий Вінок або Жертви царизму”).

✿ ✿ ✿
✿ ✿ ✿

Чию не увінчує голову сумную,
Голову сьмілих думок,
Голову чесную, голову умную.
Що проклинає подію безумную, —
Страшний терновий вінок?

Раб його носить, герой завойований,
Той, хто вбивать перестав,
Той, хто в кайдани за правду закований,
Той, хто любовию був очарований,
Хто ще душі не продав.

Сумно на серці стає наболілому,
Очи аж сліпнуть в сльозах,
Що чоловіку, на зраду не вмілому.
Генію доброму, тихому, милому
Тільки терновий є шлях.

Криють чоло наше рани болючії...
Кріпкий терновий вінок.
Ми-ж, тільки маючи думи пекучії,
Сіємо сльози на шляхи колючії,
Ждучи весняних квіток.

О, вже пора быть на подвиги сьмілими,
Встать зпід лихої ноги!...
Бо із серцями закаменілими,
З думами злими і онімілими
Терні плетуть вороги...

Українське товариство „Запорозжська Січ”, від. 234 У. Н. С., в Елізабетпорт, Н. Дж.

ЯК СТАТИ БЕСІДНИКОМ.

Загальні уваги.

Політична боротьба і агітаторська та організаційна праця ставлять часто великі вимоги. Ясним є, що теоретично, лише намовою або заохотою не дасться сотворити добрих бесідників, — але для тих, котрі хочуть говорити, а мають до того деякі дані, сякі-такі практичні вказівки можуть стати ся дуже пожиточними.

Найважнішою річю є — бути свідомим того, що хочеться сказати; значить, треба самостійно думати. Через науку і вправу можна дійти до високої степені ораторства. Треба все прислухуватись иншим, о скільки можливо добрим бесідникам, і уважати, **що і як** вони говорять. Не треба однак думати, що коли знаєть ся кілька виразів і високопарних слів, то сим осягнено вже всьо потрібне.

Память.

Для бесідника конечною є добра память. Тому кождий, хто хоче бути добрим бесідником, не повинен занедбувати нічого, що могло би впливати на вишколене його памяти. Передівсім треба відучити ся розповсюдненого звичаю поверховного читання. Хотячи щось добре запам'ятати, мусимо також добре зрозуміти се, що перечитаємо.

Хто хоче бути добрим бесідником, той в щоденнім життю не повинен послугувати ся жадними записками. Всі важніші події треба вложити собі в голову і пам'ятати їх без помочи записок. Належить виучувати ся на палять різні вірші і речення, але не механічно, лише з розмислом і з розумінем того, що треба собі запам'ятати. Треба читати головно статі, де дану річ представляєть ся коротко, але стисло і зрозуміло. Бесідники, і ті, що хочуть бути бесідниками, повинні вистерігати ся провінціоналізмів і макаронізмів. Деякі чужі чи неуживані слова можуть бути декому зі слухачів незрозумілими, а деколи невластиво ужиті слова викликають лише сміх серед слухачів і наражають бесідника на кпини. **Простота у виразах є першим обов'язком бесідника.**

Слова треба вимовляти виразно, голосно, а не поликати їх. Говорити треба коротко і звязло; не повторяти непотрібно того, що раз сказало ся, бо се робить бесіду нудною й одностайною. Голос вимагає також відповідної вправи, коли хтось хоче бути добрим бесідником. Деколи вправа не допоможе, бо не кождий є з природи обдарений дзвінким і приємним голосом. Мимо того однак не треба занехувати промовлювання, бо коли хтось має всякі инші дані доброго бесідника, то слухачі, захоплені таланом і ясним представленням справи, легко забудуть про хиби голосу. Вправляти треба не лише вимову, але і видержливість голосу, то є — степеноване його сили і довготи віддиху.

Початкуючий бесідник дуже скоро мучить ся, не вміє умірковувати сили голосу; зразу говорить з високим напруженєм голосу, відтак устає, а вкінці ледви дотягає. Треба говорити спокійно, поступенно скріпляти голос там, де треба, і у відповідних місцях робити довші чи коротші перерви; лише не в середині речення. — В часі перерв голос відпочиває. Силу голосу треба застосувати до величини й акустики салі, в котрій промовляєть ся. Бесідник підчас промови повинен заховувати ся спокійно, не верещати, не кидати ся, не вимахувати руками, не виголошувати слів неприродним тоном. Се робить на слухачів сьмішне вражіне. Тоді слухачі не слухають слів бесідника, лише дивлять ся на його рухи. Треба вистерігати ся всякої сьмішности, бо се убийчість, і такий бесідник погребав не одну добру справу.

Вправа в промовлюваню.

Тактовний і думаючий бесідник не буде вправляти ся в промовлюваню на великих зборах. Тут, де обговорюють ся наглячі справи, де мають запасти важні постанови, нема місця на опановуване несформованої промови. Першою спосібністю до вправи в промовлюваню є щоденні розмови з приятелями і товаришами, а все там, де в малім кружку обговорюють ся інтересні справи. Читальні, клуби і товариства — се власне місця, де кождий повинен вправляти ся в промовлюваню. Коли хтось чуєть ся вже менше-більше певним себе, може і повинен забирати голос в дискусії на більших зборах, коли, розумієть ся, має щось важного і засадничого в тій справі сказати. Письменна вправа, голосне відчитуване написаного є поступенним приготуванем до виголошення довшої промови при численніших слухачах.

Коли хтось чуєть ся вже в силах, повинен належно пригтовляти ся до промови. Се залежить передівсім на виборі теми. Тут треба держати ся засади: не говори про се, чого не розумієш! На початок вибираєть ся легкі теми; чим більше знані, тим ліпше. Мова повинна кружити довкола одної головної думки, котру можна би висказати в кількох словах. Всі часті промови мають відносити ся до тої головної думки, мають вияснити її і узасаднювати. Коли вже вибереть ся тему, треба збирати матеріяли. Треба списати собі всі думки і факти, які мають дану тему пояснити. Належить стало нотувати собі з газет і книжок всякі цифри і статистики, та збирати старанно матеріяли, щоби у відповідній хвилі бути пригтованим до реферату, а не збирати аж тоді цифри і факти. Належить поробити собі всякі розділи: націоналізм, соціалізм, мілітаризм, клерикалізм, боротьба народів, боротьба клас, шкільні справи, аграрна реформа і т. п. Читаючи газети і брошурки, треба робити собі всякі замітки і разом з витинками відкладати їх до відповідного відділу. Тоді в кождій темі маємо багато матеріялу. Належить також занотувати свої власні погляди в кождій справі. При кождій нагоді наводити розмову на дану тему

і переконати ся в той спосіб, які є погляди інших людей в тій справі.

Коли хтось думає, що тема вже вичерпана, повинен ще раз переглянути всі матеріяли і викинути з них непотрібні, а додати конечні. Тоді також треба угрупувати собі остаточно матеріял і поділити його на три часті: на вступну, головну і кінцеву. У **вступній часті** треба пояснити причини, які змушують бесідника забирати в тій справі голос. В **головній часті** треба, розумієть ся, сказати головний аргумент. Тут бесідник мусить показати всю свою спритність і своє знане. Належить добирати такі аргументи, цифри, факти і думки, аби вони степенували ся і все більше притягали до себе увагу слухачів. Референт, котрий відразу скаже всьо найголовнїйше, стратить відтак слухачів. Треба точно держати ся теми, не розводити ся безпотрібно над меньшими справами, бо се непокоїть слухачів. Коли референт хоче навести цитати з газети чи брошури, то нехай уважає, щоби вони не були довгі і щоби виразно були відділені від власних тверджень референта. Всякі штучні, непотрібно втручовані і недоговорені слова чи речення, які мають заступити бракующий аргумент, повинно ся викинути з промови. **Закінчене** є дуже важною частию промови. Коли в першій і в другій часті референт пояснив, аргументував і розв'язував якусь справу, то в закінченю він має повторити коротко всьо сказане передтим і зробити з цілої промови заключенє. Слухачі все хочуть нести зі собою до дому якусь користь з вислуханого реферату і се їм слушно належить ся.

Писаний реферат.

Для початкуючого бесідника найліпше є писати реферат, бо скорше можна запам'ятати зміст промови. Писаний відчит можна ліпше викінчити, поправити й заокруглити. Можна написане прочитати кілька разів, а відтак говорити, коли хтось не хоче читати. Всеж таки початкуючий бесідник повинен дати прочитати практичному бесідникови те, що має виголосити, і просити його о критику та поправки. Коли хтось хоче написане вивчити ся на память, мусить притім бути дуже уважним. Треба мати в намяти zarazом і короткий зміст промови, бо може деколи лучити ся, що референт в середині промови забуде дальший тяг, а тоді лежачий перед референтом текст промови не все може виратувати його з прикрого положення. В хвили замішання тяжко трафити в те місце, де наступила перерва, тому головнїйші речення в тексті повинно ся зазначувати червоним атраментом. Коли вже хтось вправить ся в промовлюваню, тоді потрібно занотувати собі лише найголовнїйше з промови, а з часом і сього йому не буде вже потрібно.

Промова без помочи нотаток.

Ідеалом кожного бесідника є промовляти без помочи всяких нотаток. Се однак вимагає дуже розвиненої памяти, докладного знання обговорюваної теми, а також вродженого да-

ру вимови і скорого орієнтованя в положенню. Коли такі услів'я, то виголошений реферат є найбільше пориваючим і переконуючим, бо захоплює всіх своєю безпосередністю. Хто хоче се досягнути, мусить найперше вправляти ся в лекших темах, заки спробує тяжші. Сильна воля, безпереривна вправа пам'яті в дрібних і більших справах, збогачуванє свого ума — є дорогами, котрими йти має той, хто хоче досягнути сю високу степен ь реторики.

Промова без приготования.

При всіх обговорюваних доси точках говорило ся, що бесідник має час приготувити письменно або устно свою промову. Тепер мусимо взяти під увагу случай, коли бесідника заскочила нагла потреба промовляти. Коли хтось через вправу або природний дар дійшов до того, що може промовляти, приготувавши собі промову в пам'яті, тому сей останний крок не буде вже дуже тяжким. Задача є ще лекша, коли бесідник може вибрати собі тему. Колиж одначе треба промовляти на якусь тему без приготования, то добрий вислід, розумієть ся, є лише тоді можливий, коли бесідник знає добре справу, про котру має говорити. Треба тоді приступати до справи спокійно і з як найбільшим скупленем умових сил на дотичній темі. Треба говорити повільно, щоби умови дати трохи часу вишукати собі найліпші аргументи і найліпші реченя. Часто випаде, що треба повернути до чогось, що у властивім місці пропущено, але коли бесідник має вже вправу, то потрафить се зробити так, що слухачі не завважають браку. Вправа і пам'ять є в такім случаю усім. Хто того не має, най ліпше не отвирає уст.

Промовлюванє в дискусії.

Належить се з цілого свого характеру до неприготованих промов; ріжниця є однак та, що дискусійна мова припадає на початок реторичних вправ, бо бесідникови, який забирає голос в дискусії, припадає в уділі лише доповнити і розяснити (в певних точках) тему, обговорювану головним референтом. Ясно і в кількох словах нехай дискутуючий представить свої погляди; нехай отже не говорить розтягло і не повторяє того, що сказав передбесідник. Коли се, що хочемо говорити, не є дуже важне, то даймо красше нагоду говорити іншому, хто має щось важнішого сказати. Не треба однак через байдужність або несмілість замовчувати сього, що на обговорювану тему кинуло би нове світло. Хто щось знає, повинен говорити!

Способи промовлюваня.

Вплив мови на слухачів залежить не лише від матеріялу й обробленя, але і від способу виголошуваня реферату. Хто певно, отягаючись, із тривожним виразом лиця йде на трибуну, мов би йшов на повішене, той відразу упереджає супроти себе публику, котра думає, що бесідник не є певний своєї те-

ми. Рідко можна уникнути тремі, то є страху, котрого можна в деякій степені позбути ся тоді, коли референт дивить ся понад голови слухачів і цілу свою увагу звертає лише на обговорювану тему. При частих публичних виступах трема зникає і бесідник дивить ся спокійно в очі слухачів, звертаєть ся до них в різні сторони салі і слідить по обличах слухачів вразі не своєї промови.

Як велика несмільість викликає серед слухачів знеохоту, так знова лихе поведене референта викликає до нього погорду у слухачів. Треба спокійно, сміло, природно і поважно вступати на трибуну (підвисшене) і таксамо спокійно, сміло, природно і поважно говорити. Не треба розбивати стола і не ломити крісел... Такі виступи знаменують лише погану ціху бесідника, іменно, що він фізичними рухами хоче відвернути увагу слухачів від свого незнання. Се однак не треба розуміти, що бесідник має стояти на трибуні нерухомо, наче стовп, вкопаний в землю; треба і тут знати міру. Очевидно тут велику роль грає особистий темперамент, тому не можна поставити жадного точного припису поведень. В кождім разі треба стерегти ся всякої пересадки, щоби не викликати у слухачів знеохочення. Коли предмет реферату зацікавить публику, то нераз починають сипати ся різні оклики, оплески, переривання — докази заінтересованя. Практичний бесідник спокійно слухає і відповідає на них чи то уклоном чи легенькою усьмішкою. Се оживляє слухачів. При кінці годить ся сказати, що услівем доброго поведження бесідника є: запановане над умами слухачів!

Володимир Сиротенко.

НАШЕ ЖИТЄ.

Наше жите, як той човен,
Що на морі;
Носять його грізні филі
На просторі.

Як нема кому тим човном
Керувати,
Човен мусить серед моря
Погибати.

Як є добрий керівничий,—
Що за клопіт?
Морська філя того човна
Не затопить.

Такий човен до берега
Добереть ся;
Тоді йому й буйне море
Усьміхнеть ся.

Братство св. Георгія, від. 239 У. Н. С., в Філадельфії, Па.

Володимир Сиротенко.

Хутір.

Рудіє довкола ще свіжа глина високих, недавно насипаних могил. Між тими могилами страшними дірами темніють безобразні ями, на дно котрих потонули острі шматки чугуна та сталі. Плісніє там зеленувата вонюча калюжа води, а в тій калюжі мокне окровавлена вата, гнила солома, шерсть і онучки разом з кістками обгнившого коня та зубатим черепом чоловічої відірваної голови... Недалеко від того гнилого місця тліють високі купи різного сухого і свіжого гіля соснового ліса серед чорного лишая, огнем випаленого лугу. Вся земля перерита, передовбана. Нїде не видно навіть пожовклої мурави. То тут, то там валяється зіпсована вісь, зломаний багнет, заржавілий обруч від колеса, кінська підкова або товста підошва від чобота, що стирчить рудими цвяхами до гори. Де колись росло маленьке деревце, там тепер одиноко стоїть голий, обчімханий і заострений пеньок, киваючи заціпившимся зверху жмутком волосся від кінських хвостів. Навіть колодязь, що колись поїв холодною водою тисячі прохожих і проїзжих людей, лінивих волів та спітнелих коней, тепер, закиданий забруканою цеглою, щербатими казанками, розбитими колесами, клепками, — геть зрівнявся з сухим кострубатим болотом. Біля сього бувшого колодязя лежить гора цегли і потухлих під дощем головешок, перемішаних з різнобарвним, то жовтим, то чорно-сивим попелом. Серед того, до землі прилипшого попелу, стоять невисокі стовбурі дерев, показуючи світові свої обгорілі сучки. Ясного дня і місячної ночі вся ця сумна руїна темним пятном відбивається в прозорій воді тихої і байдужної річки...

Недавно ще на сїм місці стояв мирний та гордий природною красою невеличкий хутір. Ох, хутір!... Який же він був зелений та пишний!... Бувало, куди не глянь — особливо понад чистою річкою, що звала ся Прорізом — верби, клени і липи разом з сребристими осиками сплїтали ся до купи, обнимаючи одно другого, немов закохані парубки з дівчатами. Довгі і сонні були їх обійми!... Хиба часом вітер хитав і силою відхилював улюблене дерево від дерева. Як тільки вітер починав стихати, знов клен обнимав вербу, верба липу-шелестуху, липа красулю осику, щоб, полоскотавши одно другого попід гілля, знов помалу злити ся в свій тісний поцілунок. Не багато хатинок стояло в сїм хуторі — всього дві. Сто-

яли вони край узкої доріжки... Не доріжки, а квітчастої зеленої стяжки, що виходила зпід соснового віковичного ліса і, вилискуючи ся серединою проти сонця, знову ховала ся в ліс, темніючи й темніючи, поки зовсім не злила ся з тінию дрімучого ліса. Якраз проти білих хатинок приманював до себе прохожого чи проїзжого чоловіка невеличкий колодязь. Підійде, бувало, прохожий до колодязя, скине шапку, подивить ся, чи далеко вода, тай береть ся за ведро. Заскрипить журавель з великим колесом, гавкне зпід повітки привязана собака, — раз два, а ведро вже колишеть ся з верху, повне води. Прохожий нагнеть ся, розправить вуси, перехрестить ся, розставить ноги і починає пити воду.

— А-а!... --- скаже чоловік, напившись — спасибі Богу та добрим людям за таку холодну воду!

Весело жило ся сим хуторянам. В одній хатині жив вдовець, дід Охрим, з парубком Пантелійом, приймаком, чи по просту сказати — підкидьком. А в другій хатині жив його друг Аврам, чоловік теж сивий, з своєю старенькою жінкою Харитиною та дочкою Одаркою. Жили сі хуторяни мирно і дружно, як і слід жити добрим людям. В Охрима бракувало господині хати — от він і мав поміч від сусідів в таких ділах, де потребували ся жіночі руки. А сам з своєї сторони теж ні в чім не відмовив сусідам і помагав їм, чим міг. Часом Аврам потребував гроша чи зерна — от і киває пальцем до Охрима. Охрим був чоловіком не бідним і не скупим — дай, Боже, всякому бути таким. В літну пору, бувало, що дня сусіди обідали з одної миски. Ще Пантелій з Одаркою були маленькими дітьми, а Охрим з Аврамом уже давно моргнули один до другого оком. А діти нічого про те не знали та все грали ся собі в покотьоло*): Пантелій по стежці котить покотьоло до Одарки, а та спиняє його дручком та від реготу аж заливаєть ся. Часом Пантелій ще гірше її розсьмішить: прив'яже до ніг і рук деревляні копита, похожі на кінські, тай бігає на чвораках, а Одарка тимчасом його загнуждає мотузком тай поганяє:

— Ньо, ньо!...

Або, втомившись граючи, Одарка сяде в холодочку під густолистою бузиною тай манить Пантелія:

— Ксьо, ксьо, ксьо!...

В неділю або які сьвята Охрим ніколи не забував принести для дітей сьвячену проскуру з церкви. Ще, бувало, за травною діда й не видно, а вони обое вже його визирають. Як тільки покажеть ся зза високої трави дідова шапка, діти вже його обступили!... Щебечуть, скубуть діда за бороду, аж поки не підйдуть до подвіря. А на подвір'ю давно вже біліє на траві під грушею широке рядно**), а на рядні між иншою ідою парує в мисці пахучий борщик з грибами...

*) Покотьоло — деревляний кружок.

**) Рядно — верета, плахта.

Не вгледів Пантелій з Одаркою, як прийшла для них пора сидіти по цілих ночах на березі Проріза в пахучій траві проти місячка-шептуна і прислухувати ся до пісень невгомного соловейка...

Старий Аврам давно вже запримітив таке за своєю дочкою.

Одного разу літної пори в неділю після обіду дід Охрим сидів недалеко від своєї хати на зеленій межі і півголосом курникав*) якусь церковну мельодію. Вийшов і Аврам з білої хати тай присів біля Охрима.

— Пора нам, Охрime, своїх молодих людей поєднати — мовив Аврам, виймаючи з кишені нових битих штанів запачкану табакерку.

— Як пора, то й пора — відповів згодом Охрим, понюхавши табаки, тай кивнув пальцем Пантелієви й Одарці, що сиділи недалеко, притулившись одно до другого, під копицею сіна. Дві щасливі істоти, повні молодої непочатої сили, покірно стали перед сивим дідом Охримом. Пантелій — се вже не був малий кучерявий хлопчик, а широкоплечий, високий в півтора чоловіка і кріпкий, як дуб, парубок. Одарка теж була неабияка.

— От що, Пантелію, — мовив дід Охрим, не дивлячись на него. — Ми от порадили ся, щоб тебе розлучити з Одаркою... Годі вже вам сидіти під копицею та воркотати... Я тебе, Пантелію, вигодував, зробив добрим робітником, нічим, здається, не обидив... Подякуй тепер Богови св'ятому за хліб і сіль, завтра рано попрощай ся з нами тай іди в село шукати служби... А для Одарки ми вже маємо доброго жениха...

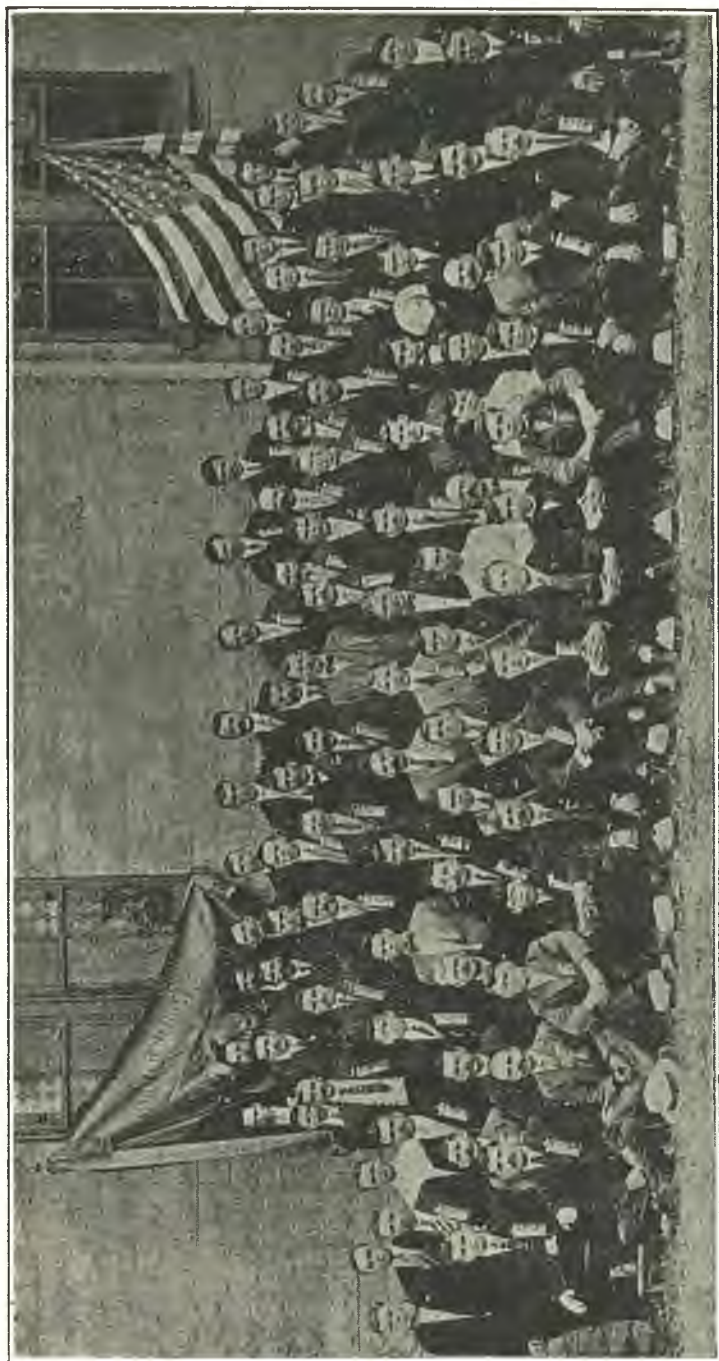
Здригнув Пантелій. Його недавно рум'яне та свіже лице відразу почало бліднути. А з Одарчиних очей так і бризнули перші сльози на сину запаску...

Незабаром в протязі цілої неділі то в хаті то на приспї безнастанно голосила в руках худого одноокого діда Хоми невеличка скрипка малинового цвітуту — то тьохкала, немов соловій, дрібно та голосно, то тихла і чванилась, розказуючи бубнови: „Напились і наїлись, напились і наїлись” А бубен все підпригував та тряс ся і брязкаючи, гудів, немов бугай, в дебелих руках рябого Федося з кривим носом, відповідаючи скрипці: „Я й казав, що так буде, я й казав, що так буде”

Довго співали та гарцювали весільні люди. Не багато пили горівки та вина, за те багато їли всякої всячини. Ні одного прохожого чи проїзжого чоловіка не пропустили. Всіх від щирого серця угостили, чим Бог післав, за здоровле молодих наслідників благодатного хутора. З тої пори ще повеселійшало в хуторі. Молоді не могли натішити ся своїм щастем. Аж стара Харитина, бувало, дивлячись на них, каже:

— Ох, не пригадуйте мені мого молодого віку!...

*) Курникати — муркотати, бурмотати.

Братство св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. С., в Вільмінгтон, Дел.

Побачивши молодих людей, і Охрим з Аврамом щораз тріпали їх легенько по плечах молодих, усміхаючись: хе-хе-хе!...

Здавалося, що старих дідів і водою не можна було розілляти. Все собі ходили у двох та балакали про свої старечі діла. У двох ходили у ліс за грибами, у двох у Прорізі ловили рибу: сядуть на зеленім березі, спустять вудки у воду тай передають один другому свої табакерки. А, понюхавши, пильно дивились на свої поплавці, що плавали на верху води небистрої річки, котра між лозою та високим очеретом кудись собі потихоньки текла і текла...

ЛЮБОВ МОЛОДОСТІ.

(З німецького).

Якою ясною бачу я тебе у своїх споминах, ти моя мріє молодости. Як же я знова відчуваю твою струнку і гнучку по-стать, котра принадно відрізняється від старих, вірних підлор життя. Без прикраси, невдатно скромний був твій вигляд та не мав того полиску і тої кокетливої оглади, яка прикрашує нині твої сестри.

А прецінь, який же я був для тебе прихильний...

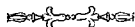
Коли я обнимав тебе сильною рукою, коли моє тіло притискалося до твого, а ти прихильно, радо тулилася до мене, — як же притягало мене до тебе! В могучім підемі сили повіряв я жите та істноване твоїй випробуваній вірності. Хоч не був я самотнім, що міг до тебе зближати ся; багато було між товаришами молодости таких, що в однаковій мрії-любви були до тебе прив'язані і могли повеличати ся, що тебе таксамо любили. Але се не могло охолодити моєї прихильності до тебе.

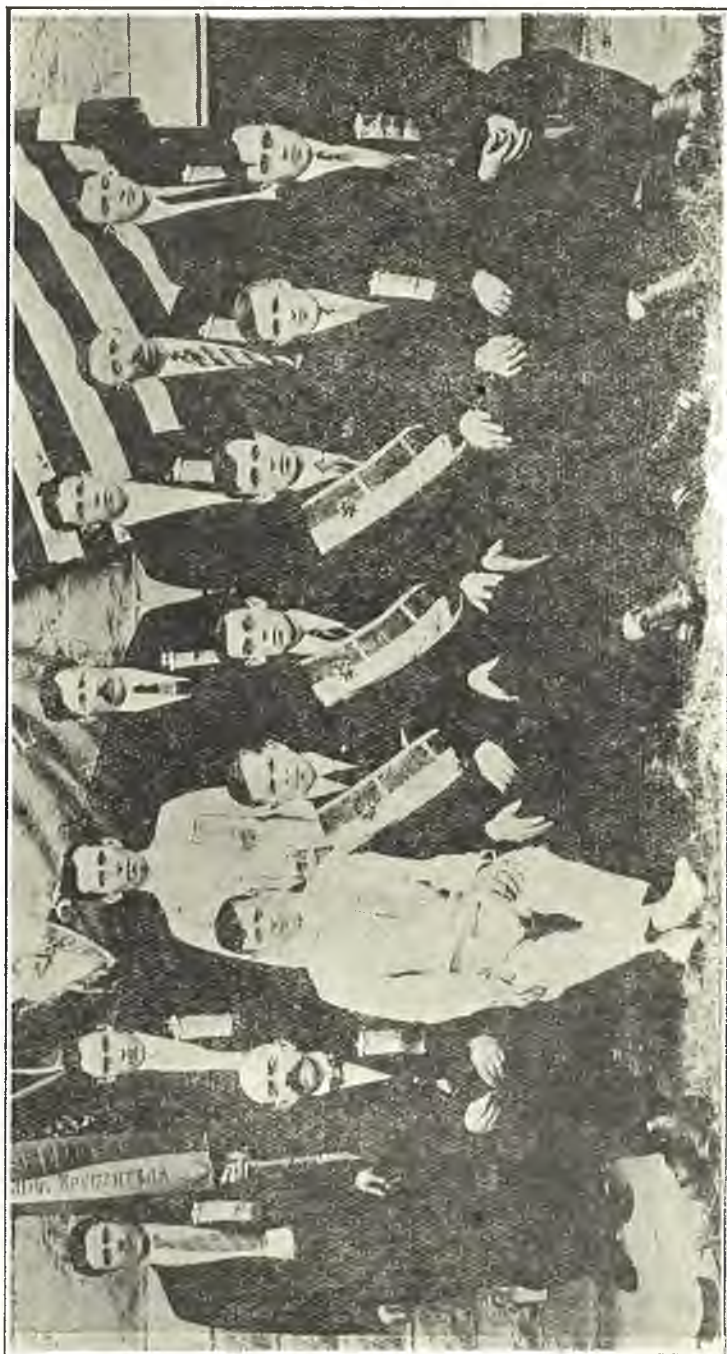
В безупинній молодечій любові намагався я стати тебе достойним, умілостію любити тебе і стати супроти моїх суперників побідником і мистцем.

Також і ти не могла сердити ся на мене, коли я твоїм сестрам передавав любов, котру ти в мені виховала. Вчасним недільним ранком переходили ми нераз жвавою громадкою росисто-холодними лісами і сонішними царинами.

Як ясні птахи в чистім повітрі, плили попри нас літа. Втомила ся рука, котра тебе так часто обнімала, і рамя, котре притягало тебе до мене. Старість зближила ся до мене і до тебе...

Вони геть винесли підпори життя, що впали перед нами жертвою часу. І як моє лице покрило ся морщинами, так і ти, моя товаришко і любко, подала ся дуже. Онушена і самотня стоїш ти в куті огорода; а ясні парости бзини розвивають ся кругом тебе, ти — старенька деревляна жердко...

Уряд братства св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. С., в Велмінгтон, Дел.
 Ряд 1-ший (сидячий), від лівої руки до правої: К. Левинський, Т. Шапінський, В. Гірінк, Г. Скошпещ, М. Біян,
 П. Бавуляк, І. Ллїцинський.
 Ряд 2-гий (стоячий): Г. Біян, Г. Яремчук, Т. Яворський, Т. Гнатовський, С. Федоркович, В. Качмар, І. Єдинак.

ПЛЕКАЙМО ЗДОРОВЛЄ.

—0—

Здоровлє — се найцінніший скарб кожного чоловіка й основа всякого щастя і поведження. Хоч би чоловік був багатий, а коли він є хорий, тоді всі богатства йому немілі; він чуєть ся о много більше нещасливий від чоловіка убогого, а здорового. А неедин хорий міліонер віддав би цілий свій маєток, аби в заміну за се міг відзискати силу і здоровлє.

Здоровий чоловік є корисний не лише собі, але також і суспільности, бо з овочів його праці користає також загал громадянства.

Чоловік хорий є не лише тягаром для своєї власної родини, але й для цілої суспільности.

Отже чим більше в народі є здорових одиниць, тим більше є рук до праці і такий нарід є багатший і сильніший. Супроти сього плеканє здоровля є нашим патріотичним обовязком, бо не хорі, а з д о р о в і горожани можуть запевнити нашої Україні лучшу долю і сьвітлу будучність.

*

*

Аби не попасти в недугу, треба шанувати здоровлє; треба поступати після правил гігієни.

Гігієна — се наука, яка вказує, як маємо жити, аби заховати здоровлє; а про того, хто жие після вказівок сеї науки, говоримо, що він провадить жите гігієнічне. Хотячи забезпечити ся перед недугою, треба звернути бачну увагу на найважніші услівя здоровля, якими є: **чистота, соняшне сьвітло і уміркванє.**

В бруді тратить чоловік поволи здоровлє і скорше піддаєть ся недузі. З причини нечистоти витворюють ся найріжнородніші заразливі животини, звані бактеріями, яких не можна видіти голим оком, лише через сильно побільшаючі скла, як приміром мікроскоп.

Наша шкіра має міліони маленьких дірок, через котрі виходить всяка нечистота в виді поту, а з другої сторони входить до крові воздух. Коли би ми для досьвіду заліпили ті дірки смолою, або густою фарбою, то чоловік помер би з удушєня і то в дуже короткім часі. З повисше наведеного приміру бачимо, що кромі легких віддихаємо також через шкіру.

При ріжнородній праці годі стерегти ся бруду, який часто осідає на шкірі і заліплює дірки, через котрі віддихаємо.

Тому першим услівєм здоровля є утримувати шкіру в чистоті через часті купелі і зміну білизни. По кождй праці ко-

нечно треба вимити руки, лице і горішню половину тіла зимною водою.

Чоловік повинен купати ся дуже часто: не менше як два рази тижнево в теплій воді, а майже що дня у воді зимній — головно в літі. В зимі, як уживаєть ся зимну купіль, треба звернути увагу, щоби помешкане було добре ogrіте. Ніколи не ступати в зимну купіль, коли руки або ноги є зимні, і тоді, коли серце дуже беть ся — головно по гімнастиці.

Дуже пожаданим є по кожній теплій купелі зливати ціле тіло зимною водою, стоячи в теплій воді.

Др. В. Кобринський на просьвітно економічнім конгресі у Львові 1909 р. у своїм рефераті „Про поборюване недуг на селі” між иншим сказав: „Японці, котрі в недавній війні з Росією своїм геройством і витривалостію здивували цілий світ, уживають майже що дня купелі і заховують незвичайну чистоту”.

Отже наслідуймо і ми Японців в той спосіб!

Одіж носимо через ціле жите, а в помешканю перебуваємо майже половину нашого житя. Тому треба подбати о чистоту білизни, одежі і помешканя. Одіж захищає тіло від наглих змін теплоти воздуха, тому повинна вона бути відповідна до пори року. Для здоровля значну шкоду приносить також накрохмалена білизна.

Конечний для здоровля є сьвіжий воздух, тому в помешканях треба як найчастійше отвирати вікна.

Небезпечний для здоровля є порошок, який приносимо дуже часто до помешканя на одежі і черевиках; занечищує він і дразнить легки, а при його помочі уносять ся у воздух заразливі животины, які опісля дістають ся до тіла через ніс і уста, наслідком чого спричиняють небезпечні недуги.

Дбаймо отже не лиш о чистоту тіла, одежі, помешканя і взагалі цілого окруження, але заховуймо рівнож чистоту навіть в думках, мові і ділах.

Многі з нас є людьми жонатими; решта — се будучі батьки, які дадуть жите новому поколіню. Діти отримують від своїх родичів здоровле і будову тіла. Супрости сього треба стерегти ся всякої нечистоти, бо люди хорі, з заразливими недугами, мати-муть нездорові діти.

Україна потребує здорових і сильних одиниць; а чейже ми не хотілиб, аби наші діти були тягаром громадянства.

*

*

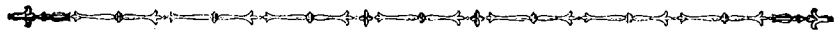
Другим услівем здоровля є соняшне сьвітло. Сонце стріть природу в чудні краски, зміцнює людське тіло і впливає на творене крови. Лучі сонця нищать всякі заразливі бактерії у воздуху. Чоловік, який уникає соняшного сьвітла, є подібний блідій ростиці, яка росте в холоді, де брак доступу сонця. І такому чоловікови найліпший корм ані вигоди не завенять доброго здоровля.

Третім услівем здоров'я є умірковане. Кожда наша праця повинна мати свою ціль, пору і границю. Праця, виконувана неточно або понад сили, нищить здоров'я. Сон і відпочинок є дуже важні для здоров'я. Чоловік повинен спати не менше як 5, а не більше як 8 годин на добу. Вставати треба дуже рано, а лягати спати по заході сонця. Наші предки лишили нам пословицю: „Хто рано встає, тому Бог дає”; а англійська приповідка каже: „Вчаснійший відпочинок і скоре вставане зі сну роблять чоловіка багатим, мудрим і здоровим” По тілесній праці треба використовувати час на читане пожиточних книжок і часописий, бо хоч ми говоримо, що „в здоровім тілі здорова душа”, то треба однак дбати, аби та душа не була несвідомою...

Українська іміграція в Америці се — з малими виїмками — майже самі робітники у фабриках і копальнях, тому стараймося як найбільше шанувати здоров'я, бо не той попаде скорше в недугу, який цілими днями сидить в канцелярії при отворенім вікні, а той, хто цілими днями і ночами тяжко працює у фабриках, де брак свіжого воздуха і соняшного світла.

Шануймо отже здоров'я, аби ми не стратили хоч того здоров'я, з котрим ми тут прибули з нашої старої вітчизни.

Андрій Блашук.

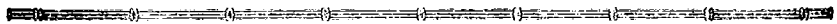
Лев Лотоцький.

Ж И Т Є.

Молодче! Диви ся на потік гірський!
Як прудко мчить з гір він весною!
Здаєть ся, що ліс він загорне цілий
Й понесе на доли з водою!
Та глянь! Там на долах він вже не
Лотоки ярмо ось поклали! [такий!]
Ні шуму, ні гуку! Мов став він німий!
Й колеса із нього сьміялись!

Молодче, молодче! У твоїй весні,
— Май в пам'яті тую картину —
Й тебе ждуть лотоки! Боротьба в ярмі,
Як з гір ти збіжиш на долину!
Жите, мов лотоки, ярмо покладе;
Хто сили не має, зігнеть ся.
Лиш дужий важкеє ярмо донесе
Й витязем у цілі кладеть ся!

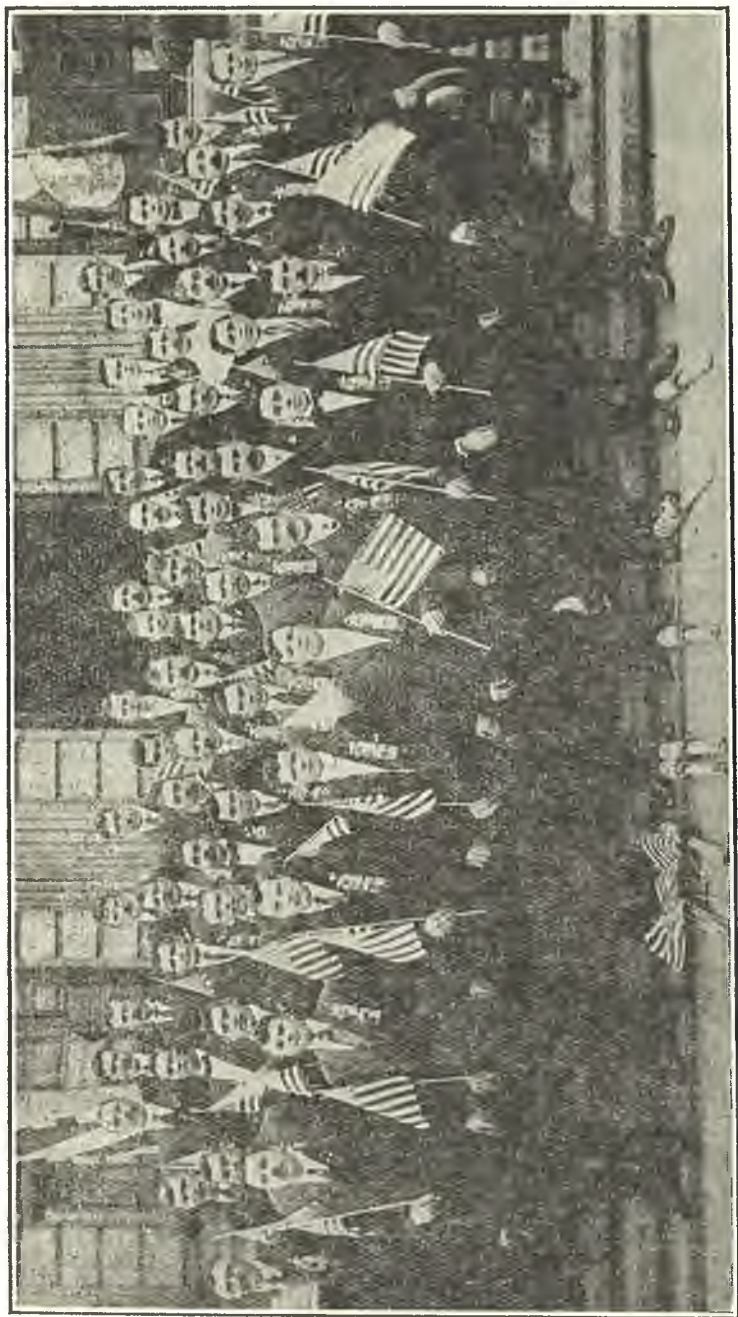
Сьвітлі люди бувають часто окружені густою мракою.

Бажанє є підставою волі.

Кожний, хто працює, є потрібний і корисний; хто нічого не працює, сей є злишний. Чоловіче, не будь непотрібом! Працюй!

Братство св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. С., в Джерзи Сіті, Н. Дж.

ЖИВИЙ ТРУП.

авидніло на сході. Барвний крайчик сонця виринав вже ізза темного небозводу, висилаючи вперед на світ божий своє проміне.

На занятих вчорашного дня становищах спочивали смертельно потомлені, покриті пилом вояки.

Розніс ся голос воєнної трубки. Здовж боєвої лінії повстав мало помітний рух. Пробуджених заняло якесь невисказане чувство: туга і байдужність, жаль і веселість.

Вони ще живі. Не багато часу проминуло, як кождий з них у воєннім герцю заглядав смерті в очи. Тисячі жертв впадо трупом, а вони якимось чудом діждались ясної днини.

Про далеку, будучу судьбу мало хто з них думав. У кожного ставали запити: чи останеть ся ще в живих нинішнього дня? Чи прийдесть ся побачити ще кого зі своєї рідні?

А в слід за тим тиха, з глибини душі, без сліз молитва линула до Найвисшого Творця, з просьбою, заховати жите.

Під синім виднокругом появились літаки. Почали тріскати гранати, заревіли гармати, зніс ся густий дим, щоб устелити дорогу пекольним силам.

Отсе ворожа сторона розпустила свої заступи, щоби відбити страчені позиції.

Рознесли ся розкази. Жовніри крісовими стрілами почали боронити так дорого окупленого становища, а по хвилі кинули ся на стрічу ворога з наїженими штиками.

Почала ся кровава боротьба. Наче під косою трава, накопичували ся трупи, а ранені в смертельних судорогах нелюдськими голосами кликали: одні ратунку, другі — смерти.

Боєва лінія почала ломатись. Воюючі сторони змішали ся з собою, взялись у смертельні обійми. В приналежній віддали спішила вже густою лавою резерва.

Втім з рядів воюючих вибіг на горбок Піхотинець і дивним зором почав глядіти на борців. Зброї у него не було вже ніякої. Він наче бажав своєю постаттю стримати запал воюючих.

Не багато хвиль проминуло, а ворожа куля поцілила його в праве око. Ранений не впав з ніг. Страдальне лице, обгарене кровю, і лячний зір лівого ока надавали Піхотинцеві грізний вигляд. За хвилю почав він грімким голосом чогось докликуватись, однак зрозуміти його тяжко було. Гук стрільби, стогони людей, бренькіт оружя й іржане коний заглушували голос Піхотинця.

самі наближились, а він все ще стояв на тім-
І знова новий вистріл... накликував борців.
Піхотинець припав до землі.

Небавом після сего гук гармат почав затихати, бо
оохолонули, обі сторони заняли давні позиції.

Поле боротьби застелене густо трупами, заляте людською кровю.

Появились відділи Червоного Хреста. Одні скидали у ями трупів, другі збирали ранених.

Довго прийшло ся їм працювати на кровавім поли. Безмала днів три.

Вже прочищено поле. Вже лиш тут або там лежить розчверткований труп, що і подоби людської не має.

Там на горбку, під поторощеною стрілами деревиною, лежить в калюжи крови мертвець. Гробарам, що зближались до него, чогось лячно. За кожним дотиком труп порушуєть ся — відчиняє ліве око.

Вже і старшина звернув сюди увагу. Зближив ся до загадочного трупа і порушив його ногою. Мертвець заворушив ся, милосерно глянув на старшину і шепотом проголосив: „Ратунку!”

Блідий, наляканий старшина підвів із землі жертву, та в тій же хвилі засвистіла куля і прошила грудь Піхотинця.

Здрігнув ся нещасний. Око закрилось.

Вже вдруге зближили ся гробарі, але налякані відступили. Живий труп і сим разом заворушив ся, відслонив ліве око.

У недалекій віддали показались робітниці Червоного Хреста і зближили ся до горбка.

Піхотинець зором лівого ока глянув на сестриці і скрикнув гробовим голосом: „Вмерти хочу!”

Тихі робітниці підняли кроваву жертву, поклали на ноші і відвезли у польовий шпиталь.

*

*

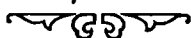
*

В прибічний кімнаті операційної салі працювало дванайцять сестриць. Очи в них запали з недоспаних ночий, ноги з утоми самі погинають ся, руки омлівають, але вони із закоченими рукавами все ще працюють над приладами для ранених.

На операційнім столі лежить живий труп. Дві прибічні сестриці, помічниці лікарські, хоч приходять ся їм вислухати не одно гірке слово від перепрацьованого свого наставника, терпеливо сповняють обовязок милосердя.

Операція щасливо перевелась. Живому трупови продовжено жите.

Чи на довго? — Не знати... Сестриця-доглядка все потішає каліку, кажучи, що він небавом подужає, однак Піхотинець вслухуєть ся в бесіду сестриці та чогось сумніваєть ся, щоб прийшлось йому довго ще мучити ся на божому сьвіті.

ДУХ ПРАВДИ.

— 0 —

Вічний будівничий сьвітів велів місяченькови сьвідкувати, що там на землі коїть ся.

Блідолиций, сумно всьміхаючись, заговорив:

„Не гаразд, Творителю! Людство, розшибаючись за життям, впадає в обійми холодної смерті.

„Добиваючи ся щастя — потопає в горю.

„Допитуючись правди — нуряєть ся в ложи.

„Глядаючи знання — бродить у безвістях.

„У бездонних трясовисках грязне воно і при блудних огниках поклоняєть ся ділам рук своїх, відвертаючись від Тебе і Всесьвітнього Закону.

„Дух Правди, якого Ти ще в початках зіслав на матицю-землю, щоб людство взорувалося на ньому — зненавиджений.

„Кожду людину, в яку Він втілюєть ся, щоб сьвідчити про себе, — переслідують, висьмівають, мучать, а часами і вбивають.

„Так було в давнині, таке дієть ся і тепер.

„Кожде нове покоління горячо вчитуєть ся в діла давних мучеників-героїв, борців за сьвяту Правду. Холодно розбирає їх терпіння, оспівує їх славу і великість, закидаючи невіжество і варварство дядькам. Відтак, переганяючись у почестях мертвим, толочить і зневажає живих.

„Тих, що їх в давнині вважали диваками, богохульниками, проголошують філософами, сьвятцями; а своїх мудрців обкидають нечестями або цілковито на них не звертають уваги.

„Як в давнині так і тепер кождий за Правдою побиваєть ся, але скоро вона появиться ся, переводять її на свій лад і як кому догідно.

„Поштовхують ся нею і мудрі і гупі, багаті і бідні, жінки, мужі, парубки й дівчата; а навіть малі діти насьмівають ся з неї.

„Нераз бачив я, як вона гірко плакала-ридала — не над собою, але над невіжостою незрячого людства.

„Час вже, могутний Творителю, щоб звернув Ти на все те увагу і звільнив її від каторжні, а мене від німого сьвідкованя людської злоби. Від землі нема мені ніякої радості-щастя. Все, що вона має, держить для себе, а навіть використовує для своїх неясних цілий отсе сьвітло, яким я сам запозичуюсь від сонця”.

Грізно глянув Великий Дух на сьвідка землі, так що він з переляку ще більше поблід.

„Що значить час у порівнанню з вічністю?” — сказав Він.

„Як посьмів ти докоряти і закидати неточність премудрости великого будівничого світів? Все, що є, має свою ціль і в слухний час причинить ся до досконалости.

„І так, як тебе звязав я з землею, і хоч у віддали zobов'язав одно супроти другого, так дав я людям землі жажду, що принукує їх зближуватись до Духа Правди.

„І так як ти, що правильно змінєш ся, і в свій час, коли земля вважає тебе неживим, ти стаєш молодиком-новиком, так Дух Правди кожного часу, коли злобні люди вважають Його погребаним — Він являєть ся у новій відмінній формі, щоби свідчити про себе.

Міміза.

ПОБЛІДЛИ РОЖІ.

(3 забутого дневника).

I.

Її мова так ласкава
І веселий звенить сьміх;
Під ним тане весь мій смуток
Мов під теплим сонцем сніг.

І дивить ся так чарівно,
А у очах її жар,
А від него у серденьку
Хвилюване і пожар.

Та скоро вона нехтує
Всі сердечні почуття
І потопче все ногами
І огірчить все життя.

І зникають усі мрії
І летять в далеку даль,
По них в серці остаєть ся
Пустка і безмірний жаль.

II.

Ти, що глядиш глибоко в серце
До дна,
У моїх снах, у моїх мріях
Одна.

Знаю, ох знаю, що покинеш
Мене,
Що весна ясна в моїм серці
Мине.

Та все таки Тебе благаю:
Не кинь
І до серденька пригорни ся,
Прилинь.

Бо Твої очі вглянули в серце
До дна,
Бо Ти у моїх снах і мріях
Одна.

III.

Я люблю Тебе. Ти в мене
В кожній мрії, в кождім сні.
Я без Тебе, мов ті цвітги
Без сонінька на весні.

IV.

Тв'їй чудовий образ милий
В моїй памяті не вмер,
Бо всі спомини про Тебе
Я нанизав в шнур перел.

Тв'їй чудовий образ, Мила,
Буде жити, поки я,
За Тобою серце плаче
І тужить любов моя.

Тв'їй чудовий образ, Мила,
Мое щастє і мій рай;
Надить мене краса Твоя
Мов чарівний водограй.

V.

Як колись в неділю,
На Твоїм весілю
Заграють музики,
Згадай Ти мене
І мое кохане,
Невинне страждане,
Яке ніколи не мине.

VI.

Ми попрашались, розійшлись...
Я пійшов в ліво, а Ти в право,
Так як сотки на житевій дорозі
Через обставин тверде право
Прашають ся на віки.

Я пійшов в ліво, а Ти в право...
Ти йдеш весела, ясна мов райдуга
У далечинь...
А за Тобою моя сердечна туга
Стелить ся тихо неначе тїнь,
Жалібна тїнь...

Я тямлю кожде Твоє слово;
Без Твоєї мови, сьміху і розмови
У серці нудь.

Я не забуду нашої любови,
Туга ридає, не втихне ніколи,
А Ти забудь...

Забудь мою вірну любов,
Мене забудь, мене не треба.
А колиб я Тебе забув,
Тоді... ох, Боже милий з неба,
Мене забудь.

VII.

Прийди, Голубко. Грають дзвони...
Чи чуєш? Жаль плаче в груди,
В зболілім серці похорони...
Без кохання жита не буде.

Прийди і білими ручками
Стисни розжарене чоло,
Розваж мене солодкими словами
Так, як недавно ще було...

Прийди, або хоч в сні зяви ся,
Мене до серця пригорни,
Усточками чола торкни ся
І чорну тугу розжени.

Прийди, до Тебе серце плаче,
До Тебе рвесь душа моя...
А демон смерті грізно криче...
Прийди, Голубонько моя.

VIII.

Поблідли рожі леліяних мрій,
Пірвались вінці плеканих надій,
Злобно регочесь гіркая печаль
А в серці туга, розпука і жаль.

IX.

Ремінісценції.

Вчора минув вже рік...
А кілька в нім наруги,
Жалю гіркого, сльоз і туги —
Ніхто не знає, тільки Бог.

Вчора минув вже рік...
А глибокая рана
Від Тебе, невірна кохана,
Хоч засклепилась, та болить.

Вчора минув вже рік...
Рік нашої розлуки;
Ти будь щаслива увесь вік,
Я-ж все хилитись-му від муки.

X.

За стоптану мою любов,
За безмір широкого кохання,
За знищенє усіх основ
Дружби і за гіркі страждання,

За зметене усіх надій.
Розвіяне солодких мрій
І за тугу, що вивива
Живу кров з серця : вбива

Всі гороскопи на будуче,
І за слово Твоє колюче,
І за байдужне забуте,
І за огірчене жите,

За всі дні туги і жалю —
Я Господа щиро благаю:
Нехай Тобі простить, мій Рає.
Бо я... бо я прощаю.

XI.

Знались... кохались... Розійшлись
Так нагло, ненадійно.
Чи зійдемо ся ще колись?
Або може постійно
Верстати-мем у край Нірвани
І волочити-мем кайдани
Жалю і Смутку і Терпіння?

Та чи зійдемо ся, чи ні,
На житевій дорозі.
Або стрінемо ся на мить
На Нірвани порозі;
Знай мила: вина не моя
За нашу розлуку,
А невіра і гордість Твоя,
Що принесла ту муку
І невгомонную розпуку.

Знай мила: вина не моя,
Бо любив я і люблю
Тебе; і сердечно голублю
Всі спомини минулих ясних хвиль,
Неначе з бурних морських філь
Корабель в пристань прибива.
Так мила знай, душа моя
У пристани колишніх наших мрій
Знаходить на момент спокій.

XII.

На прощанє.

Я їду геть — кохана дівчино,
Я їду геть в далеку чужину
І усі мрії і тихії бажання
І нездійснені мої сподівання
На все покину.

Я їду в сьвіт — хай дієсь Божа золя!
За мною йде крок в крок гірка недоля,
А у серці немируше кохане,
Вічна туга, безмірнеє стражданє.
Нещасна доля.

Прашай, кохана! І все щаслива будь,
А мені годі. Я щасливий не буду...
Прашай, Голубко! Мою любов забудь.
А я не можу! Тебе я не забуду.
Ох, не забуду!

Товариство „Зоря”, від. 293 У. Н. С., в Бруклін, Н. Й.

Вл. Оркан.

ЦВІТНА НЕДІЛЯ.

В підкарпатській кітлинї розливаєть ся соняшне проміне ясною білостію весняного дня. Ціла природа сьвіжа, роздягнена з побруканої снігової одежі, купаєть ся в тім промінію і сушить ся в легкім вітрянім подуві, що філясто пливе від білих, зимних вершків.

Денеде в глибоких потоках видніють сірі плахти нестаяного снігу, але частійше червоніють ся на соняшних узгір'ях сьвіжо зорані заgonи.

Ціла земля вигріваєть ся розкішно до сонця, яке в білій повні пливе понад вершками.

В стрімкій збочи скрив ся в сутінку сірий зруб, а чорні приліски та ялівці тулять ся біля нього, немов потрачені отари овець.

Долиною спливаючої розтоки розстелило ся ціле сільце. Оселі*) меньші й більші, оточені садами, а потрачені рідко, мов жайворончі гнізда на перелозі.

Спокій в селі і тишина... Лиш у природі видно всюди цікаві очи, немов очи хлопяти, яке після довгого, важкого сну будить ся нагло в незвісній околиці. Все дивить ся... Кожда травичка вихилить ся до тебе цікавим поглядом... Де зайдеш, всюди ти є на яснім виді розбудженої природи... Де глянеш — очи... самі очи.

Хвилями здаєть ся, що злїнивіла природа протирає їх після довгого зимового сну тай хоче укласти ся назад на сон... Студінь, що пливе від верхів рідким подувом, заціплює й закозяблює її нерви... Західний подих колихає й успиляє гойданем.

Поволи дихає земля омлілою грудию й лїниво позїхає. А кождий віддих знімаєть ся млою, а кождий позїх теплими опарами — їд небу...

Сьвітло йде від сонця і горяч палить без устанку. Блеском слїпить природу, промін'ями щіпає тай шле острі стріли у найскритші закутки. Огонь пече, будить і оживляє: то трави, то цвіти, то дерева...

*) Оселя — кілька домів у купі, зв'язаних спільністю пасовищ та толок. Назва „оселя”, вживана на цілїм Підкарпатю, походить еще з часів, коли оселяли ся первісні прихожі, корчуючи нетикані ліси. Кругом одного домовства, до якого належав сььогоднішній ґрунт цілої оселі, повставали з часом через поділ і родинні зв'язки инші домовства — так, що сььогодні та оселя числить від 10 до 20 домів. З кільканайцяти, а навіть кількадесяти таких осель складаєть ся підкарпатське село. — Прим. автора.

А що цвѣтка — то очком стрілить надokoло
Й усміхнеться любовно до сонця.
А що травка — то другу сестричку покличе
Тай о голку над землю здійметься...

Що на яві — те в' сонці сні гарні ворожить
На житє й позирає в глиб небесну,
А що в сні — тее розкішно очка прижмуристь
І про щастє замріє, про весну...

Цвѣтна неділя — божий день... Перша неділя весни в країні скельних кемп та пустих облогів. Тож велика радість огортає запавшу в кїтліні слобідку і сонце, давний союзник людий, в радощі вбирає лиця, спохмурнілі довгою зимою і засушені християнським постом.

По хатах сидять люди, мов пільні коники. Лиш дим, що пнеться з дахів синими вужиками вгору, зраджує, що при сніданку, хто тільки хоче і може, кріпиться набілом при торжественнім сьвятї на весь божий день.

На полях птацтво розкладає своє господарство, тай со-нішна білість ходить по скелистих видмах, зрештою ніхто... Спокійно й тихо...

Сонце стануло вже над верхом високого Турбача, як із найдальшого закутка сільця стали сипати ся люди... Найперше одна постать, скулена, окутана білою „локтускою“, штигулькає по кам'янистій дорозі, що веде круто коло води в низ. Суне схилена, біла, костиста, гейби смерть... „Побожне баби-ско“ — як її звать — „ніколи не опустить чоток, молитов“.

За нею по двоє, троє й більше сірих постатий вилазить зпоза плотів на дорогу. Небаром кам'янистий спад заройся ріжно-цвѣтною юрбою. Менші та більші громадки минають ся, сходять і гинуть серед придорожних забудовань, аби виплисти за хвилю на недовгий час, доки їх дерева найближшої оселі не закриють.

На рамени кожного колихається тонка, в червоні стягечки прибрана „габина“; з кожної вицьвітають густо малесенькі, сріблисті базі...

В сьвятотчїм настрою розгаторився весело йдучий нарід. Повседневність смутків і журб зникла з його лиця, а як що не відлетїла, то скрила ся день глибоко, на дно серця. Не пізнати, що вчера він був тимсамим народом.

Регочуть галасливо молоді, сьміють ся тихо-добродушно старі, наче би ними всіми заволоділо щасливе забуте житя...

— Адїт, як он Параска розігнала ся, летить!... — засьміяв ся один з парубаків, вказуючи габиною на дівчину, що випереджувала инші.

— Не дивота! — запримітив один зі старих. — Буде в церкві тиснява, бо велике сьвято. Хотїла би перед вїтвар дістати ся...

— Аби її наперед посьвятили!

— А вжеж. Бо там лиш на неї ждуть, з кропилом...

— Татуню! Кошки робити-мете з посьвяченого прутя, чи що? — спитав якийсь парубіка, передрочуючи мізерного мужика, що двигав на рамени цілий жмут базів.

Мужик усьміхнув ся, не знати як...

— Чи-чи то енчо...

Бирикани слова згинули в хорі сьміху.

— Базю, базю, меее!... — кричить один хлопець, наслідуючи ягня та втішений, немов би його хто самим медом напас, перескакує дрібне каміне.

— Я вдовець, тай ви вдова — товкмачить якийсь підстаркуватий, дохожаний хазяїн жінці, що йде поруч. — Поберім ся на божу волю тай будемо пхати якось ту біду колінами перед собою...

— А що має стати ся, то станесь! — випало з гамірливої громадки.

— Помалуж, моя Касю! — кличе рослий хлопчина, махаючи й шпуряючи у воздух габину.

Три Касі нараз озирнули ся, що викликало в гурті нові сьміхи. А „та четверта” ані повела оком, хоч добре знає, що на неї гукав...

— Тихо! дзвонять!...

Нараз устали сьміхи. Здалека долітає тонке, монотонне дзеленькане дзвінка...

Люди прискорили кроку. Легка балаканка змінила ся в уривані, горячкові реченя. Всім дзвонить в ушах і плаче та зойкає голос накликуючого дзвоника.

Гнет зійшли на лавки і під церкву, де вже товпи пхали ся вузькою брамою і заливали круглий церковний цвинтар, оточений низким парканом. Мала церковця помістила заледви часть нагромадженного народу.

Остала юрба облягла церкву довкола широкою лавою і стоїть, розмолена, в сонці... Стоїть тихо, в напруженю й увазі, скупана ясною білостію весняного проміння.

Як крізь деревляні стіни випаде придавлений та приглушений голос дзвінка від вітвара — товпа хилить ся й клякає, а з нею порушуєть ся філею густий ліс вербового прутя...

Переклав Ів. Ставн.

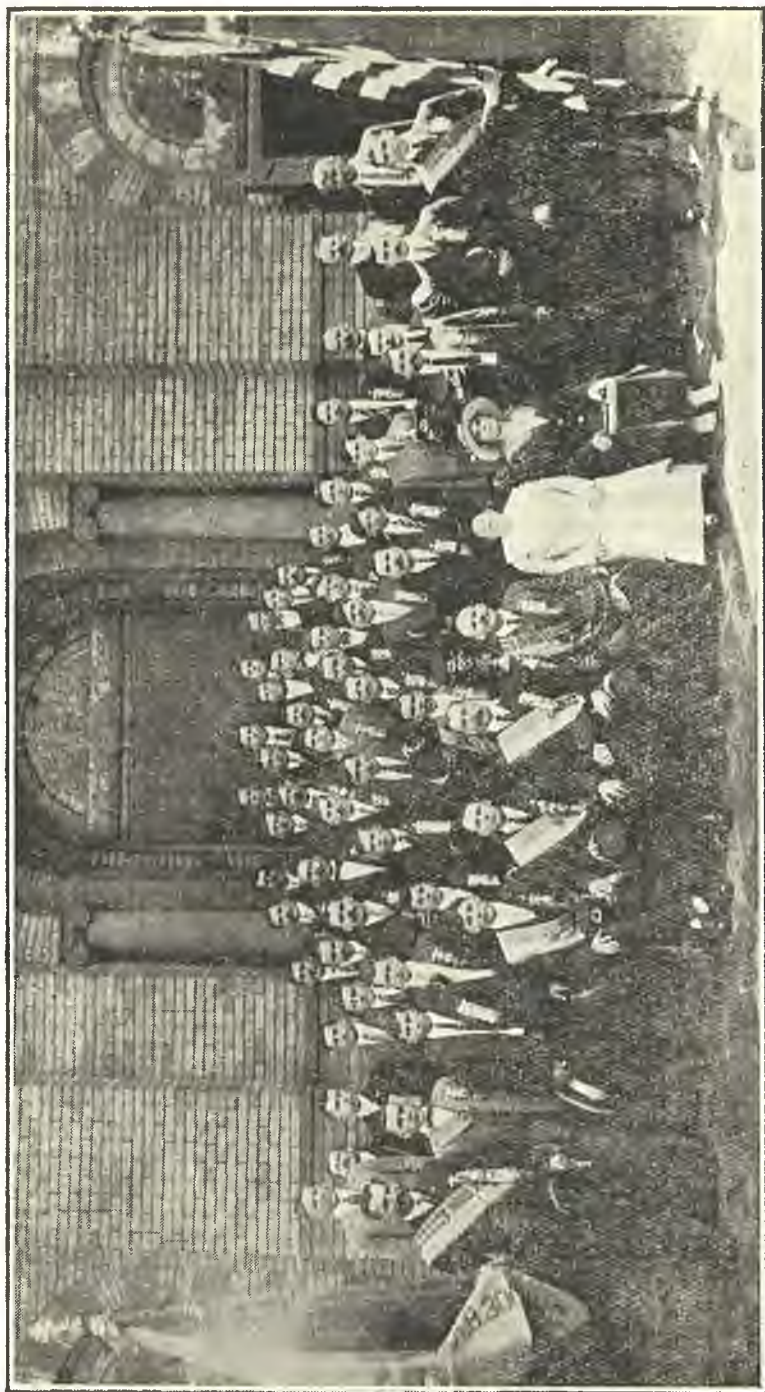

Фонд совісти.

Хоч в дійсности нема окремого такого фонду в скарбниці Злучених Держав, то всетаки що року впливають тисячі до державного скарбу від людей, котрі хочуть в той спосіб на правити свої тайні грошеві крадіжки, обманства й мальверзації і облекшити тим свою совість. Сума гроший для облекшення совісти виносила в 1913 році \$2.814, а загалом від „початку” вплинуло від незвісних осіб около пів міліона долярів.

Висота „гроший совісти” є ріжна: від кількох центів до тисячів долярів. Сей фонд записано ще в часах президента Медісона 1811 року, коли то „хтось” прислав 5 долярів. Найбільше сплачено в 1902 році, бо 35.868 долярів. Найбільша одноразова сума виносила \$78.669.60 перед 16 літами.

Братство св. Николая, від. 300 У. Н. С., в Джанстанв, Па. (Заложене 1. марта 1911 р.).

ЗДОРОВЛЄ НАЙДОРОЗШЕ.

Здоровлє дає чоловікови всьо, що тільки до житя потрібне. А щоби бути здоровим, мати силу й енергію, треба належито відживляти ся.

Наука виказує, що організм людський зуживаєть ся з кожною секундою, а щоби його добудувати, треба тихсамих складників, з яких організм складаєть ся. Потрібні нам складники знаходять ся в поживі, але не в кожній поживі є їх однакова скількість і не в однаковій формі.

Не буду тут розписувати ся подрібно про складники поживи, а подам лише пять найважнійших складників, а іменно: білковину, товщ, углеводи або крохмаль, мінерали і воду, без котрих наш організм жиги не може. З деякими з тих складників товаришить шестий складник, котрий є убийником нашого здоровля. Той складник носить назву деревник.

Для ліпшого пояснення подаю понизше дві таблиці: перша представить нам, яка процентова скількість тих складників знаходить ся в поживах ростинних, а друга таблиця представить нам, яка їх скількість знаходить ся в поживах зв'їринних.

I. ТАБЛИЦЯ.

Назва поживи	Білко- вина	Товщ	Крох- маль	Дерев- ник	Міне- рали	Вода
Пшенична мука разова	10.2	0.9	74.6	0.3	0.6	13.4
Пшенична мука питльована	7.1	0.5	55.4	0.3	1	35.6
Житний хліб питльований	6.1	0.4	49.2	0.5	1.5	42.3
Бараболі (бульба)	2	0.2	20.7	1.1	1	75
Фасоля, горох і біб	24.5	2	52.5	5	3	13
Всілякі крупи, як: пшоно, риж, перлові крупи, гри- сік і т. п.	9.6	3.4	72.3	1.1	1.1	12.5
Ярина, як: капуста, бураки, салата і т. п.	2.8	0.3	6	1.4	1	88.5
Яблока сьвіжі	0.5	—	10	4	0.5	85

II. ТАБЛИЦЯ.

Назва поживи	Білко- вина	Товщ	Крох- маль	Дерев- ник	Міне- рали	Вода
Телятина середно товста	20	1.5	—	—	2	76.5
Воловина середно товста	21	5.5	—	—	1	72.5
Вепровина товста	14.5	37.3	—	—	0.8	47.4
Гуси і кури товсті	16	45.5	—	—	0.5	38
Оселедець солений	18.9	16.9	—	—	16.4	47.8
Яйця	12.5	12	—	—	1	74.5
Молоко коровяче повне	3.5	4	4.9	—	0.7	86.9
Масло	0.7	84.4	0.6	—	1	13.3
Сир пісний звичайний	34	11.5	3.5	—	5	46

Як бачимо на повисших таблицях, то не в кожній поживі є тих складників однакова кількість. Представмо собі, що жите людське є подібне до горючої лампи. Як олій підтримує світло в лампі, так кров підтримує жите чоловіка. Кров переходить кожду клітинку в організмі і розносить корм поживи, а тим способом добудовується наше тіло. А як кров не буде мати відповідних складників, то що понесе до клітин? Нічого. Тоді організм відмовить послуху і перестане жити.

Я мав нагоду приглянути ся майже по всіх більших містах Америки, як лихо відживляють ся робітники фабричні. Їх пожива складається виключно з хліба, дешевого смальцю і чорної кави. Дятого, як виказує статистика, робітники перед часом гинуть як солома, а найбільше випадків смерти на сухоти. А власне дятого, що робітник на вигодолюбний жолудок раз на місяць впакує щось лакомо і в більшій кількості, чого зморений жолудок не може перетравити. Се є першим кроком до сухит, а часом і до смерти.

Василь Татарин.

НАХИЛ ДО ЗЛОЧИНУ Є ВРОДЖЕНИЙ.

Дня 19. жовтня 1909 року в Турині, Італія, помер Цезар Льомброзо, професор університету. З ним зійшов у могилу один з найбільших дослідників людської душі.

В своїм життю лічив Льомброзо 23.602 психічно хорих людей. Кожду хворобу студіював він пильно. Далекий він був від всякого дилетантизму, то є партацтва, і поверховности. Тому його наука звернула на себе увагу цілого культурного світа.

В двох напрямках працював Льомброзо. Він слідив злочинців і геніяльних людей. Передівсім на злочинців він кинув нове світло. Він каже, що на злочинців не можна кидати каменем, що для них радше надається шпиталь ніж в'язниця і смерть. Злочинці — після Льомброзо — се люди аномальні, не мають своєї волі і живуть під тяжким впливом атавізму, то є дідичности. Злочинець — се дальший хід аномальности, яка розвивала ся у предків злочинця.

Алькоголь, се великий чинник, що розвиває аномальність до найвисшої точки, то є до злочину. Будова тіла у злочинців, а головню черепа, є у всіх однакова. Словом, злочинець родиться злочинцем і ним бути мусить. Сі дві теорії Льомброзо вивів дуже докладними статистичними датами і родами у своїм одним творі.

П. Тенянко.

В П Е Р Е Д.

(З Надсона).

— 0 —

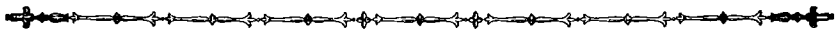
Вперед! Забудь свої страждання
І бурі гордїй же корись!
За промінь зірки, за бажання —
Невпинно, друже мій, борись!

Працюй, як маєш дужі руки,
Надію в щастє ти кохай
І шлях до знання та науки
Яскравим світлом освѣщай!

Нехай з призивством всі сьміють ся
І докоряють без путя,
Нехай лютують, навіть бють ся:
Вони не відають життя...

Колюча стежка. Та ніколи
Не гни своїй голови.
Обходь ліси, поля та доли...
Перлини скрізь сьвяті лопи.

Збуди, хто спить в шітмі й не встане,
Упавшим в яму — руку дай,
Розбий ти людям їх кайдани
І слово правди їм шпурлай.

Н А Ц І Я.

Нація — є се більша суспільна група людей, які розуміють своє племінне відокремлене, мають признаки духового й економічного життя, солідаризують ся разом, мають спільні традиції, свою історію, культуру; одним словом: нація — се група, яка становить одноцілну одиницю у відношенню до сусідних таких же груп, і стремить до одной будучности. Іншими словами: нація — се суспільна одиниця, обєднана однородною і типічною культурою, або остаточно одиниця, яка почуває себе за культурну особу і стремить до духовой самостійности.

Неоднакові погляди на одну справу, приміром на релігійне віруване, не означають ще національного розєднання. Можуть бути Українці православні, можуть бути католики, можуть бути протестанти.

Зєднати понятє релігії з народностию можна лише в такому случаю, коли на релігійних формах життя відбиваєть ся характер нації, або вкінци державний устрій; приміром стара Росія, яка держала ся на православю.

Політичний устрій нації в дану хвилю не можна уважати її корінним початком, бо устрій підлягає скорим і частим змінам. Франція приміром перемінила ся з монархії в республіку, Рим з республіки в монархію, Росія від ограниченої князівської власти в царське самодержавє, а тепер в республіку.

Отже ні політичні форми ні релігія не можуть бути корінними основами національности. Головною признакою національности треба уважати мову.

Братство св. Михайла, від. 308 У. Н. С., в 1ст Ст. Луїс, Ілл.

ЗАБОРОНА МОВИ.

(На підставі статі Светозара Тонджорова).

Державні керманічі повинні одно памятати: що насильством над своїми народами не збудують сильної держави і одностайної нації. Винародовлювання не переводить ся насильно; його переводить ся повільно, при співучасті тихсамих народів, котрі хочеть ся винародовити.

Німецький Бісмарк мав надзвичайно широкий плян германізації всіх інших народів у німецькій імперії. Він казав замкнути в Познанщині всі висші польські школи, казав заборонити у торгівлі і в уряді польську мову, наказав переселювати польських селян між Німців, а німецьких селян між Поляків; він думав, що в той спосіб винародовить Поляків. Сей плян коштував Німеччину міліони марок, але показало ся, що він до нічого; сей плян не лише не поміг, але ще й пошкодив Німцям, бо в результаті вийшло таке, що польські кольонії між Німцями задержали свою матірну мову, а німецькі кольонії між Поляками винародовили ся.

Австрія ще ліпше переконала ся про наслідки насильного винародовлювання. Перед вступленем цісаря Франца Йосифа на престол урядовою мовою в цілій Австрії була мова німецька. Чеська мова була заборонена, українська була заборонена, польська й італійська була заборонена; навіть Мадяри терпіли від сеї заборони, бо на Угорщині крім німецької всі інші мови були в уряді заборонені.

Власне заборона мови викликала мадярську революцію в 1848 році. В Кошуті збудило ся почуте патріотизму і ненависти до національного гнету; тому він викликав повстанє, яке молодому австрійському цісареві вдало ся здушити. Але перемога Франца Йосифа над Мадярами зробила рівночасно великий переворот у молодім цісари. Франц Йосиф прийшов до переконання, що дозвіл кожній національності плекати свою рідну мову не рознесе його монархії. Сей висновок молодого цісаря дав Мадярам свободу уживання рідної мови.

Але Мадяри, які піднесли революцію проти Австрії за заборону мови, приноровили тусаму політику до інших народів Угорщини. Мадяри, які є нині панами Угорщини, від довшого часу намагають ся заборонити славянську і румунську мову. Тепер у війні гнетені Мадярами національності знають, що вони борять ся під прапором того народу, який гнете їх. А чи можуть такі народи бороти ся тоді яко патріоти?...

Останнім і правдоподібно найкрасшим приміром, до чого доводить заборона мови, може послужити Росія, яка без розбору гнобила всі народи, забороняла всі мови, крім московської, і не допускала до розвою жадну иншу культуру, крім російської. Український нарід в Росії став мучеником за свою мову. До вибуху світової війни наука української мови в пу-

бличних або приватних школах на Україні була заборонена. В українській мові не вільно було друкувати ані книжки ані газети. А нарід за се боров ся. І коли прийшла перша слухна хвиля, коли в марті 1917 року в Росії вибухла революція, Україна пригадала собі давні кривди, і першим її політичним кроком було відлучене від Росії. Се наслідки насильства...

Мова є житевим висловом народу.

Хто накидаєть ся на мову даного народу, той накидаєть ся на його жите. А своє жите боронить кожний чоловік; боронить його і нарід.

В ХВИЛЯХ ТУГИ.

(Поезія в прозі).

Раз Ти осіяла мене чарівним усьміхом, кохана Дівчино, а я біжу тай баную за ним, наче дитина за відблиском соняшного луча на долівці...

Одно-однісіньке словечко Ти промовила, а воно чарівним нектаром впоїло мою душу. І я жду і жду і жадно виловлюю слухом кожний звук, кожний гомін, тай обманую себе надією, що з філями етеру поверне до мене те чар-слово, та до сну вколише мою сердечну тугу розжалоблену, мій жаль незбагнтий укоїть, та загоїть мій незмірний біль невгомонний...

Моя жажда незаспокоєна пекольним огнем вгорнула душу, а Твое чар-слово у серденьку трійзілем сходить...

Ох Ти, фата-моргано моя недосяжна!...

Тужу за Тобою наче сирота за рідною ненькою, наче сліпець за зором, наче осінний цвіт зівялий за животворною весною...

Прийди, зоре моя прясна, бо жду... Кожний атом, кожний мій нерв застиг, здаєть ся, в німім ожиданю; ціле ество воплотило ся в одну надію тай стануло на перехрестю між вічною ясністю і вічною темрявою...

Усі почування змінять ся у ніжні пелюстки розкішних рож, усі мрії стануть благовонними ароматами, слова обернуть ся ясними зірками, щоби постелити Тобі дорогу, — а Ти не приходиш, Радосте моя.

А може прийдеш ще, може прилинеш на крилах надії?...

Скажи-ж мені, моя Психе кохана, чи з заходу, чи із сходу сонця Тебе виглядати?

Прилинь голубкою сизою, Музо моя, Ненечко моїх мрій і невтишимої туги — бо глибоко в душі сумно ридають похоронні дзвони...

ОДЕСА -- ПРИСТАНЬ УКРАЇНИ.

—o—

Хто би то був 125 літ тому подумав, що на безлюднім, дикім місці повстане колись величаве місто, яке своєю важною ролею у торговельнім життю зверне на себе увагу цілого світа. Хто би то був думав, що на місці маленької турецької оселі Гіде Бей повстане велика Одеса, яка буде грати важну ролю не лише в життю України, але й цілої східної Європи.

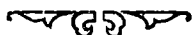
Чи так хто думав, чи ні, то воно так стало ся. При кінці 18-го століття на просторах полудневої України буяли ще дикі татарські й турецькі орди. Великі простори полудневої України були на-пів дикими. Від дніпрової Горностаївки до дністрових Дубошар тягнулась тоді границя царгородського султана Абдуль-Гаміда. Над Чорним морем, недалеко дністрового гирла розтягнула ся була маленька турецька оселя, яка в 1774 році разом з усею територією від Бога до Дністра перейшла зпід пановання турецького султана під пановане російської цариці Катерини II. В 1794 році цариця Катерина II видала декрет, яким розпочато будувати нове місто, Одесу, на місці оселі Гіде Бей.

Нині Одеса є найбільшою пристанню над Чорним морем, і такою вона була через кілька десятиліть. В торговельнім життю російської імперії вона грала найважнішу ролю і тої ролі не відбереть ся їй тепер, коли вона належить до української держави. Але „Одеса не є замінна лише тим, — кажуть Американці — що вона є найбільшим корабельним і торговельним центром на сході Європи; не є замінна лише тим, що вона має пригожі пристани, величаві церкви, коштовні палати і багаті фабрики: вона є замінна ще й тим, що тепер вона має понад пів мільона мешканців, а 125 літ тому там майже живої душі не було”

Великі американські пристани Нью Йорк, Бостон, Балтимор і Філадельфія є старші ніж Одеса. Вік Одеси можна би порівнати до віку Шікаґа або Канзасу, які, будучи в руках Індіан, переходили також подібну еволюцію, як і Одеса.

Одеса є збудована на взір американських міст. Улиці її прості, широкі і перетинають одні других. Мешканців числить Одеса понад 600.000. Всі вони займають ся торгівлею і промислом. Найбільше є Жидів і Москалів; відтак слідуєть Українці, які творять тут одну одинайцяту часть цілого населення; а дальше: Німці, Румуни, Болгари, Греки, Французи, Англійці, Альбанці, Вірмени, Поляки і т. п.

Крім висше згаданого Одеса є замінна ще й своїми катакомбами, які тягнуть ся попід ціле місто. У підземних норах Одеси мешкає около 35.000 осіб, опущених нуждарів.

Товариство „Запорозьська Січ“, від. 317 У. Н. С., в Сиракуз, Н. Й.

ІНДІАНСЬКА ЛЕГЕНДА ПРО СТВОРЕННЯ ЧОЛОВІКА.

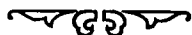
На початку Великий Дух сотворив дуже красний світ. Ліси були повні дичини й овочів, ріки були набиті рибою, а по левадах гуляли цілі стада оленів і лосів. Та помимо того світ був пустий, самотній. Тоді Великий Дух сказав: „Сотворю чоловіка, котрий має на сім світі жити і розкошуватись усіма земськими благами”.

Коли він укінчив першого чоловіка, показало ся, що сей чоловік є білий. Великий Дух сим зажурив ся. Він побачив, що сотворений ним чоловік був блідий і немічний. Але він змилосердив ся над білим чоловіком. Він уже не перетворював його; позволив йому жити. Відтак сказав: „Тепер я попрацюю сильніше і сотворю чоловіка досконалого”. Тоді він сотворив чоловіка червоного. Червоний чоловік Великому Духови незвичайно сподобав ся.

Чоловік білий і чоловік червоний стояли на землі, але були убогі, бо їх руки були порожні. Тоді Великий Дух спустив з неба дві скриньки, повні всяких дарунків, і поклав їх перед обома чоловіками. Він мовив: „Нехай білий чоловік вибирає перший, бо він є блідий і немічний”. Білий чоловік заглянув в обі скриньки і вибрав сю, яка була заповнена книжками, папером, перами, чорнилом і компасами. „А тепер ти, мій червоний сину, возьми ту другу скриньку” — сказав Великий Дух. Червоний чоловік знайшов у другій скринці повно топорів, сокир, воєнних мачуг, лапок — і се все його дуже втішило. Великий Дух усміхнувся з радости, що його червоний син мав найліпшу скриньку.

Великий Дух віддав усю землю — ліси і ріки, всю дичину і рибу червоному чоловікові, бо Великий Дух бачив, що його червоний син був смілим ловцем і воїном. А видячи, що білий чоловік був захланний, він велів йому жити геть-геть далеко, у віддаленю многих стрілів, поза великою водою, в убогім краю.

По якимсь часі білий чоловік почув про красну країну та про добрі ловецькі землі червоного чоловіка і він прибув через велику воду, щоби від червоного чоловіка забрати його землю. Червоний чоловік змилосердив ся над своїм немічним братом, помагав йому і давав йому стільки землі, скільки він хотів. Але білий чоловік почав стискати червоного чоловіка, проганяв його, убивав його — бо білий чоловік мав зброю і порох, а червоний чоловік не мав. Білий чоловік заселює тепер поволи усю землю і розганяє геть дичину, так потрібну до життя червоному чоловікові.

Братство св. Петра і Павла, від. 321 У. Н. С., в Фініксвил, Па.

ЯК МОЛЯТЬСЯ НАШІ СТАРІ ЛЮДИ.

Володимир Яблоновський помістив у „Київській Старині”, за жовтень 1904 року, отсей взір молитви наших старих людей. Наведену низше молитву він записав від 70-літнього старця в селі Капливці, хотинського повіту, в північній Бесарабії. Сей старенький дідусь, на ім’я Антін Козак, так говорив про себе: „Мій батько чоловік захожавали; прийшов сюди з Німеччини*), як Поляки са збунтували (правдоподібно в 1830 р.). Москалі ходили на усмирене, а як забирали са, то казали: хто жалає, ідїть з нами! То тоді багато прийшло сюди, бо там біда була; пани сильно мучили людей роботою”

Ось текст молитви, якою сей старець що дня відзивав ся до Бога. Подаємо її так, як він вивговорював:

„За молитву святих Отец наших, Господи, прийдїт до нас, веселїт са в нас, очистїт душу нашу. Прийдимо, поклоним са Цареві нашому Богу, прийдимо поклоним са і припадемо Христу Цареві Богу нашому. Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний, помилуйте мене. Слава **Отцу і Си-ну** і Духу і нині і присное віки віком амінь.

„Пресвятая Троице, помилуйте мене.

„Отче наш, оже еси в небесах, да святит са імня Твое, да прийде царство Твое небесне, да буде воля Твоя, яко на небесах і на земни, хлїб наш нашушний дайте нам денес, остави нам довжником нашим і не веди нас оскушеного, избави нас облукавого, амінь.

„Матер Божа чеснищою Херувим, родчую сущою Богородичку. Богородичко, Тебе, Дїво, величаємо, Тобі са покланяємо.

„Вірую в єдиного Бога Суса Христа і Сина Божого, Отца рожденного, наглашую пророки одну і святую себорную напостольску церкву. Исповїдую хрещеніє всіх грїхов моїх. Чаю оскрїсеніє мертвих і живих, одущою віка віком, амінь. Господи, ослабїт, Господи, простїт мене, согрїшеніє моє невольное же вольних мощих семня і простїт яко вари Бог чоловіка любец.

„Святий Отче Николаю, скорий помошнику, заступїть мене, боронїть мене від панскої карности, від людскої ненависти, заступїт мене до кінца жита мого.

„Перший артикул: ростворив небо у землю і невидимо добрим людем платит, а злих пеклом караємо. Другий артикул: О, Троице Святая! Третий артикул: Бог Отец, Бог Син, при собі іден Бог. Четвертий артикул: і став ся Сус, Син Божий, чоловіком і дав са мучити, на хрести прибити за нас грїшних.

„Маємо десятеро Божих приказаній. Перше приказаня: Абись не мав йинчих богів, бо єсть їстин Бог. Вторе: Не називай Бога надаремне. Трете: Свѣтуй день свѣтій і недїлю. Четверте: Шануй отца-матір свою. Пяте: Не вбий. Шесте: Не вкрадь. Семе: Не чужой свѣдком пальчивим приближимо. Десяте: Не пожадай нї вола, нї осла, нї судниці, нї хрещенія ере помазанія, трете харисту покута се мажаху”.

*) То є з Галичини, котру Бесарабії називають Німеччиною.

Товариство „Запорожська Січ”, від. 363 У. Н. С., в Оліен, Н. Й.

ПЛЕКАНЄ ТІЛА.

Велика європейська війна пригадала людству між иншим одну стару як світ справу, призабуту через якийсь час. Є се культура тіла.

Завважали, що витривалість жовніра на военні труди залежить від його фізичного розвитку. Смертність з причини пошесних недуг у французькім війську переходить припущення статистиків. На одні лише сухоти захорувало у Франції 200 тисяч жовнірів, мимо сього, що Франція має достаточну скількість лікарів і медичних матеріалів. Виходить, що підготоване до війни залежить передівсім від фізичного виховання даного народу.

Справою всестороннього розвитку людського тіла займають ся люди від найдавніших часів. Ті, що живуть тісно на лоні природи, вже від дитинячих літ привикають до різних змін і невигод. Слабші гинуть змалку, а сильніші, видержавши всі впливи атмосфери, доживають в добрім здоровлю пізнього віку. Тому первісні люди, що були звязані тісно з природою, жили нераз сотки літ. З часом однак, коли наступив поділ праці і всі люди не могли займати ся ловецтвом, риболовством та рільництвом, треба було звернути пильну увагу на особливе плеканє тіла.

В тім згляді дійшли старинні Греки до певної досконалости. Як нині в Америці загально принята гра в мяча („бейзбол”), так в старинній Греції займали ся всі мушчини атлетикою. Се була народна грецька руханка, зложена з п'ятох ріжнородних способів забави. Що 4 роки відбували ся в Греції загально народні „Олімпійські ігрища”, на які зїздили ся видці з цілої Греції. На тих ігрищах popisували ся визначніші одиниці своєю зручністю. Хто визначив ся, той ставав на протяг чотирох літ народним героєм. Його імя було величане в цілій Греції.

За приміром Греків пійшли до певної міри і старинні Римляни. Вони також дуже дбали про всесторонній розвиток людського тіла. В той спосіб вони стреміли до забезпечення здоровля, а за тим виробила ся в них славна засада: **В здоровім тілі здорова душа.**

З розвитком християнської релігії забули люди на культуру тіла, а більше звернули увагу на розвиток духа. Дійшло навіть до того, що сього уважали за досконалого, хто умертвляв своє тіло бичованем. Головно в середних віках під впливом монахів принята була загально аскеза.

В новіших часах наступив цілковитий зворот. Люди звернули увагу на рівномірний культ духа і тіла. Пригадали собі засаду: **В здоровім тілі здорова душа.** Тепер нема просвіченого народу, який не займав би ся культурою тіла. Розходить ся о дві засади:

1. **О всесторонний розвиток мускулів**, з яких складається людське тіло. В тій цілі при помочи руханки (гімнастики) і відповідної забави стараються виробити мускули кожної частини людського тіла зокрема. На се придумано різнородні спеціальні вправи.

2. Рівнобіжно з тим розходить ся **о поправу крові**. Чиста кров, яка допливає до всіх кінців людського тіла, піддержує жите. Чоловік без чистої крові мусить гинути. Збогачуване крові скріплює загально тіло, дає йому житеву силу і скріплює систему нерву. А що кров чистить ся підчас віддихання в легких, тому саме найбільше звертає ся увагу на розвиток грудий.

Культурою тіла досягаєть ся потрібну ціль:

1. **Загальне здоровле**. Коли кожда часть тіла належито розвинена, тоді чоловік є відпорний на всякі недуги, а коли навіть недуга звалить його, то він без труду знова виздоровіє. Не лікарство, не лікарі привертають здоровле хорому, але його житева сила.

2. Культурою тіла досягаєть ся **фізичну силу**. Певно, що з розвитком загальної людської культури чоловік мало коли потребує сили для фізичної боротьби, або оборони перед нападками; однак мимо сього бувають випадки, що і сильний кулак чоловікови придасть ся. Але до фізичної праці чоловік все потребує сильних мускулів.

3. Плекане тіла дає також і **красу тіла**. Кожному чоловікові прецінь залежить на сім, аби по людськи виглядав між другими людьми. Се не дурниця, але се є обовязком чоловіка дбати про „культурний” вигляд. Краси тіла не поправлять ані штучні медицини, ані штучні способи, але красу дасть гігієнічне жите, вироблене мускулів і вичищене крові. Дбаючи про красу тіла, чоловік вчить ся також звертати увагу і на красні штуки, а з тим виробляєть ся в нього рівночасно і естетика (наука про красу).

Христя Алчевська.

ГЕЙ НА БІЙ!

Гей, на бій! — За нами встануть
Всі зневолені люди;
Забезпечим час свободи,
Бо таких багато буде!
Ой, на те ви не вважайте,
Що проллють ся ріки крові:

Крізь горнило сліз горячих
Ми простуєм до любови,
До братерства, до єднаня
Проти тьми й неволі злої,
В сяйво волі золотої
Без рабів, без пануваня!

Ю. Будяк.

Г О Р Е.

Під вікном гучно вітер стогнав,
На вікні каганець догоряв,
Тіни хмурні стояли в кутках
І у хаті повис німий жах.

Серед хати колиска висить,
Моя крихотна мовчки лежить,
Тихо пальчик маленький свій ссе
І байдуже їй все, і про все.

Жовта, мов воскова машнара,
Моя пара на ліжку вмира,
Догоря її погляд мутний —
Подорожного погляд чужий.

Ми не довго із нею жили,
Та багато тернами пройшли;
Лиш надія, що прийде на час,
І вела і голубила нас.

Та багато на терні шпичон...
Нам ніхто не рівняв стежечон:
Терен рвав нас, лила ся з нас кров,
Час спокою-ж не йшов і не йшов.

Хоч крові в нас багато було,
Та не вічне її жерело;
І струмок, відки біла вона,
Перервав ся і висох до дна.

І сю ніч, коли осінь гула,
З каганцем воювала ся мгла;
Вона міцно мене обняла,
На коліску очима звела.

Поцілунок, як присок, палкий
На руці положила моїй,
Німо стіни очима пройшла
І... у хату набила ся мгла...

Під вікном гучно вітер стогнав,
Поцілунок ще в хаті лунав,
А вона вже лежала в труні,
Залишаючи горе мені...

УКРАЇНСЬКА ВСЯЧИНА.

Найстарша українська газета.

Найстаршою українською газетою зі всіх газет, які тепер існують, є „Діло”, яке виходить у Львові вже 39-тий рік. Другою найстаршою українською газетою, з існуючих тепер, є американська „Свобода”, якій 15. вересня 1918 року минуло 25 літ.

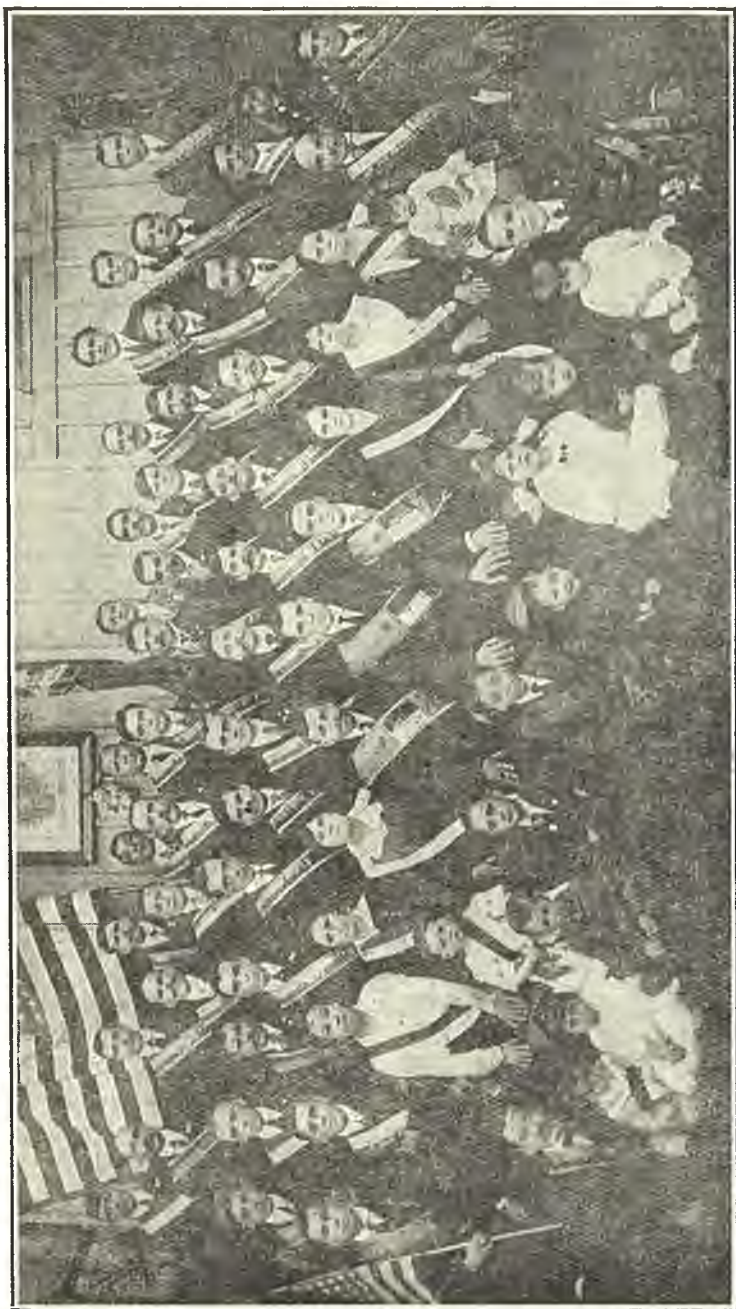
Перший чужинецький голос в обороні Українців.

В 1905 році данський учений Фредеріксен помістив у париській „Le Courrier Europeen” статтю, в якій взяв в оборону український нарід. Він писав: „Щоби розв'язати польсько-українську справу на землях, які колись належали до Польщі, є лиш один спосіб: дати можливість розвитку симпатичному українському народови, тим 28 мільонам забутих, замість того, щоби нерозумно і злочинно забороняти їх мову”. Кажуть, що се був перший рішучий голос західно-європейської преси і політиків в обороні Українців.

Пруський і польський гнет.

Ще в 1905 році тодішній пруський міністер фінансів Райнбабен, коли Поляки скаржили ся на дикі переслідування Поляків Німцями, сказав: „Поляки повинні обережно поступати із всякими закидами про варварство Німців над ними, бо в противнім разі я зверну загальну увагу на галицькі відносини. Перечитайте но, панове, праці українських письменників, а тоді виробите собі поняття про ідеальні відносини польського панованя і про польський гнет над другими”.

В 1253 році папський посол Опізо коронував у Дорогичині, Городненщина, князя Данила королем Галича і Волині.

Товариство „Любов“, від. 370 У. Н. С., в Нью Гейвен, Конн.

ГАЛИЧИНА І БУКОВИНА ПЕРЕД 14-ти РОКАМИ.

На 159 послів до галицького сойму в 1904 році було 19 Українців, вже разом з кацапами. Президентом українського соймового клубу був др. Євген Олесницький, а президентом українського парламентарного клубу був проф. Юліян Романчук.

В 1904 році в цілій Австро-Угорщині було 26 українських газет народного напрямку, а 9 москвофільського. З українських газет було 3 днівники, 5 тижневників, 7 двотижневників, 8 місячників і 3 тримісячники.

Студентів університету Українців народного напрямку було в 1904 році 930, а москвофільського напрямку було 103.

За шкільний рік 1904-1905 в галицьких гімназіях було 25.293 ученики. З того Поляків 15.282, Жидів 5.283, а Українців 4.714.

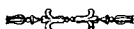
При кінці 1904 року у Львові було 160 періодичних видавництв. З того польських 110, українських 45, а жидівських 5. — Всіх українських видавництв в цілім світі при кінці 1904 року було 69.

Гр.-кат. св'ящеників в 1904 році було около 3.000.

Літературно-Науковий Вістник, видаваний проф. Михайлом Грушевським і д-ром Іваном Франком, мав в 1904 році лише 144 передплатники.

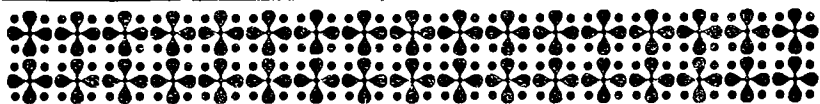
На черновецькім університеті в 1904 році було 698 студентів. З того студентів богослов'я 71, студентів права 386, студентів філософії 241. — Найбільше студентів було з Буковини (515), а відтак з Галичини (117). З інших країв австро-угорської корони було по одному, по два. Після розговорної мови студенти ділили ся: німецька мова 377 студентів, румунська мова 179 студентів, українська мова 63 студенти, польська мова 42 студенти, московська мова 14 студентів, сербська мова 10 студентів, болгарська мова 7 студентів, чеська мова 3 студенти.

На 392 публичні народні школи на Буковині в 1904 році українських шкіл було 174. Дітий шкільного року було 40.000, з того до школи учало 34.000.

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 384 У. Н. С., в Карнегі, Па.

Іван Вазов.

ПАВЛО.

(Переклад з болгарської мови).

Хисарі його знали всі. Він зустрічав чостий ще коло кріпосної брами, радо витав їх, пливав, весело шуткуючи. І потім він веселив їх, як тільки вмів. І тому всі знали Павла, любили його й давали йому на пиво.

Було йому років 18 або 20. Почасти дурник, почасти комедіянщик, Павло був тихий та плохий, але не вважаючи на своє дранте, завсіди був веселий і балакучий. В його великих, гарних очах, що блищали на невмитім, веснянкуватім, довгім обличу, завсіди вигравала радість, хочаб на те не було ніякого приводу. І от через те, що Павло мав таку веселу та нешкідливу вдачу, що вмів розвеселити всякого, зробити якийсь чудернацький викрутас, чи сказати щось несподіване й незграбно-втішне, його й любили всі, хто приїздив до Хисара. Його базіканя, всяка нісенітниця, яку він плескав, иноді досить злослива, переказувались одним другому й для многих були забавкою.

Павло народився в маленькім місті, де жила тепер тільки його самотна мати, яка пробувала в страшених злиднях і не могла про нього піклуватись; був у нього ще брат, та той не знати де подівся. Павло жив з тої милостині, яку йому давали за розвагу та деяку поміч: то він носив, туди де купаються, білизну, то бігав з ріжними дорученнями до Карлова, зустрічав нових гостей; бігав, співав, ходив колесом на руках — і за се мідняки, а то й срібні гроші падали йому в шапку.

Найкрасше він умів показувати, як їздить машиною. Крикнувши: „фертіг!“*) і стиснувши руки, він починав бігти й трусити ся, з початку повагом, де-далі все швидше й швидше, вигукуючи: пу-пу-пу-пу! — мовби шумить машина. Потім гуркіт стихав, Павло біг тихше і ставав: се означало, що машина приїхала на стацію. Так він випроваджував усіх гостей з Хисара. От за се його й прозивали: Павло Фертіг.

Одначе, не вважаючи на те, що йому раз-враз давали гроші, він був завсіди обідраний, босий, на-пів голодний і ні нащо їх не витрачав. Дранте, в яким він ходив, йому хтось

*) „Фертіг“ по німецьки значить — „готово!“ Так кричать кондуктори на німецьких залізницях.

подарував; їв те, що лишалось у когось після обіду, спав десь за селом у якімсь курені або під крамницями на базарі. Все те дивувало людей. Дехто думав, що Павло кудись закопує гроші, або зашиває в одержу, — алеж ніхто нічого напевно не знав, і коли його хто питав ся про се, то Павло плескав якусь нісенітницю, але ніколи певно не відповідав. Тільки раз-враз згадував „швайцарське царство”

Взагалі слово „Швайцарія” було для Павла чимсь надзвичайним; йому здавало ся, що все, що тільки є найкрасшого, шляхотного, ученого — то все невідмінно зі Швайцарії.

— Отсе справжня Швайцарка — казав він, коли бачив чепурну дівчину. — От красуня!

Мене Павло поважав і тому при всякій нагоді звав „Швайцарцем”. Але часто, дивлячись на його пустощі та забавки, бачучи, як комедіянствує сей молодий дурненький парубок, — мені ставало сумно і я не міг зрозуміти, що то воно за людина.

Та якось трафив ся випадок, що примусив мене поглянути на Павла зовсім инакше.

Якось я стояв в каварні і палив цигарку, коли се зненацька біля мене опинив ся Павло. Він весело всьміхав ся і когось шукав.

— Кого ти шукаєш, Павле?

— Тебе-ж таки, та дивлюсь, чи нема тут ще когонебудь, — відповів він.

— А нащо-ж тобі инші?

— Та бою ся, щоб не було тут якої порожньої голови.

— Ні, нема, — засьміяв ся я, — тут тільки двох „Швайцарців” — ти і я.

Павло засунув руку за пазуху й, витягнувши лист, сказав:

— Ти вмієш писати по французьки?

— Се лист в швайцарське царство, неабияк! — додав він мені.

— Напиши тут по французьки назвиско мого брата. Лист в швайцарське царство. Дядько Матю лист написав, а адреси не вміє. Темна людина, звісно, недотепний. Як то кажуть, письменний та не друкований.

Тепер мені стало зрозумілим, чому Павло так поважав Швайцарію. Я написав адресу, за що той мене похвалив.

— А що робить там твій брат?

— Вчить ся в школі, розуму набираєть ся.

— На що-ж він вчить ся?

— На лікаря. Сього року скінчить і приїде сюди лікарювати. Хто тільки занедужає, тому він і допоможе...

Він схопив лист, крутнувсь млинцем і наваживсь бігти до другої гостинниці, де сиділи чоловіки й жінки. — „Фертіг!” — гукнув він — „доганяти-му машину”.

— А що ти писав братови? Посилав поклони? — спитав ся я.

— Деж, пак! Самих поклонів мало...

- А хто йому допомагає? Чи може в нього є гроші?
- У нього? — Вітер свище в кишенях.
- Хто-ж йому платить: державна каса?
- Господь.
- Як Господь?
- Не Господь, а гарбуз!...

Я здивував ся. — Чом ти не кажеш по людськи, коли тебе питають, Павле; на що вдаєш дурня? — вилаяв я його.

— А хіба я тобі не сказав? Фертіг, фертіг! Пу-пу-пу-пу!... і він побіг до гостинниці.

У вечер, побачивши крамаря Матю, Павлового свояка, я почав його розпитувати про сю справу. Матю з початку не хотів признаватись, але нарешті сказав:

— Він буде дуже лаятись, бо просив нікому не казати, щоб не соромити його брата. Та вже вам скажу. Вже два роки, як він дає братови на жите ту милостиню, що тут випросить. З початку у його брата були гроші, а потім, як витратив, то хотів кидати науку. А леж Павло, довідавшись про се, сказав: „Ні, сього не буде. Хай доходить кінця!“ І от він не витрачає на себе й копійки, а засилає туди. Сам голодує, мучить ся, бовтаєть ся з ранку до ночі, а все для того, щоб зробити з брата людину. Братерська любов, добродію... Він хоча й дурний, алеж розумніший за многих розумних.

Нашу розмову припинив голосний регіт з сусідної каварні, де тепер Павло Фертіг ходив колесом так, що тільки його босі ноги маяли в повітрі...

Хто хоче бути багатим, сей хоче ним стати як найскорше.

○ ○ ○ ○

Від добрих учи ся доброго.

○ ○ ○ ○

Тяжка є дорога від убожества до маєтку.

○ ○ ○ ○

Прислуга, зроблена нерадо, не є прислугою.

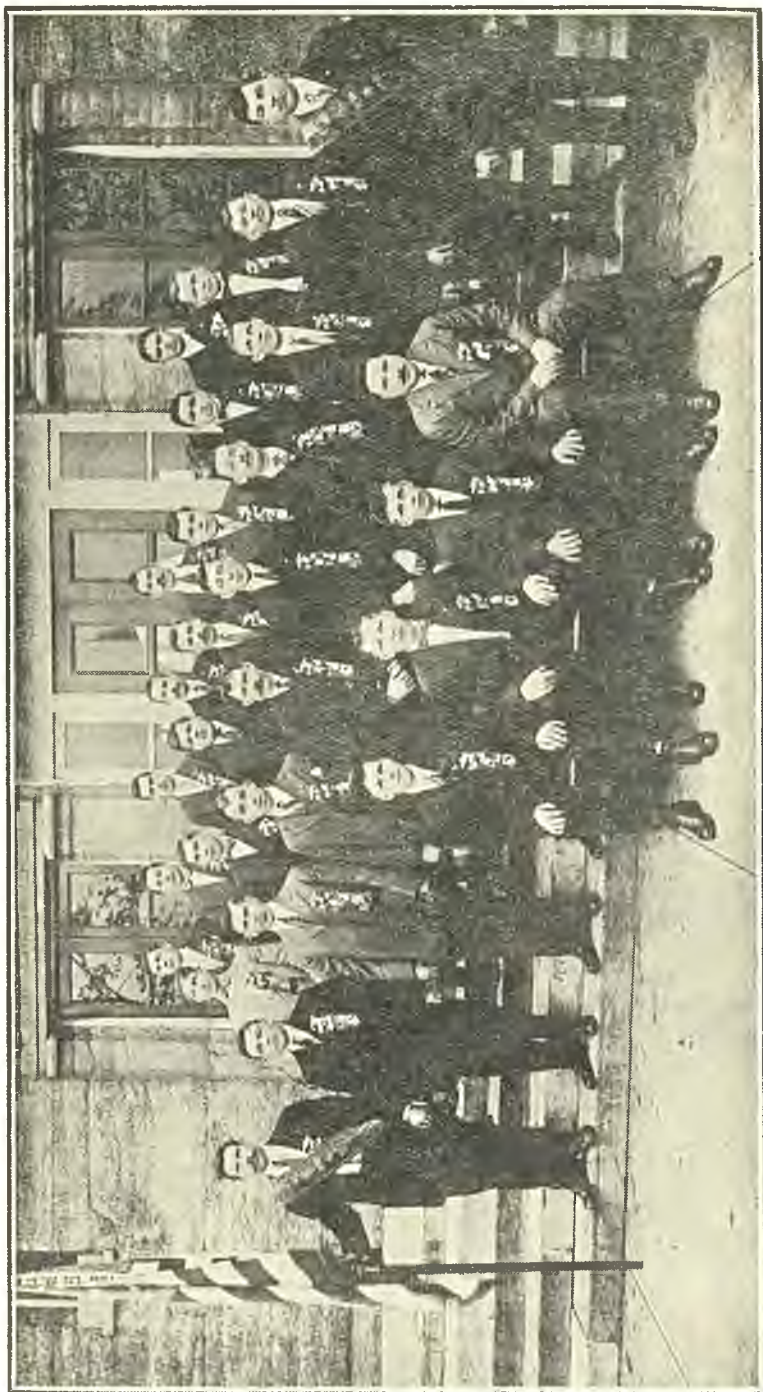
Марко Скритий.

НЕВЕСЕЛОМУ.

— 0 —

Ти молод, ти ясень,
Чом тобі смутитись?
Як юність буяє,
Тоді лиш любитись...
Коли сонце сяє,
Ти радій весною;

Як мороз настане,
Вдоволись зимою.
Доки сонця стане,
Пий чари досита,
Гуляй, весели ся
До западу сьвіта.

Братство св. Петра і Павла, від. 220 У. Н. С., в Шікаго, Ілл.

П. Капельгородський.

НЕ СУМУЙ.

Не сумуй! Хоч сьмієть ся недоля лиха
І розпуку в душі викликає, —
Хоч бував тобі від палкого жалю
Мовби кліщами душу стискає,
Але серденько чує своє угамуй, —
Не сумуй!

Не лякайся! Не подужав галич сніпа,
Що, мов хмара, нависла над краєм:
Серед крові і сліз ми до світла свого
І до правди шляхи відшукаєм.
Нуж до праці! Від лиха людину ратуй, —
Не сумуй!

Хай безсила стареча під гуркіт борні
Нам пригоди зловісно віщує:
Наш гурток молодий не боїть ся пригод
І сичаня старечі не чує.
Прилучай ся до нас! Разом з нами пра-
Не сумуй! [цую!]

Стань до бою з темнотою, з гнітом тяжким,
Може зглянець ся зрадниця доля...
Нуж до гурту мерщій! Ось на поміч до нас
Вже іде, наближаєть ся воля, —
Ти-ж шляхи, перелоги для неї готуй, —
Не сумуй!

ПОРЕВОЛЮЦІЙНІ РЕФОРМИ В МЕКСИКУ.

По вісьмох роках кровавої революції мексиканська республіка почала знова жити нормальним життям. Богато крові проляло ся за той час, але кінець-кінцем нарід здобув те, за що боров ся.

Мексиканська революція, як впевняють деякі члени теперішнього правительства, не мала політичного характеру. Се була революція суспільна, революція закріпощеного народу, який кровю рішив ся здобути собі свободу людини.

Попередні правительства не мали доброго поведження; вони мали хибні погляди на поладжене найбільше пекучих справ; одним словом: вони не знали, як двигнути край із занепаду. Правительство президента Діаца, яке другим наворотом правило краєм від 1884 до 1911 року, держало ся непрактичних для мексиканського народу метод. Діац думав, що, будуючи залізницї, основуючи банки і великі підприємства та роблячи деякі шкільні реформи, збудує сим могучу державу. Та маси не були вдоволені сими реформами.

Мексиканський нарід не хотів таких реформ. Його одним бажанем була аграрна реформа, до якої однак Діац не забирав ся. І власне байдужність Діаца в земельній справі довела до упадку його правительство.

Коли до власти прийшов Каранца, він вдарив найперше в той нерв, який був причиною всіх революцій. Він маніфестом заявив народови, що його першою задачею є поладжене земельної справи. І Каранца додержав слова. Дня 6-го січня 1915 року мексиканський парламент ухвалив, що вся земля має на-

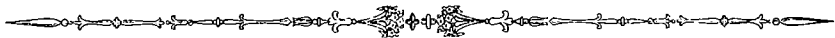
лежати до робучого народу. Парлямент ухвалив відкупити всі великі земельні маєтки для держави, а державі поручено зайняти ся роздачею сих земель між дрібних селян.

Ухвалену реформу переведено. Мексиканське правительство відкупило від дідичів землю і продає тепер селянам на 20-літні сплати. В кілька місяців по сій славній ухвалі в Мексику щезли великі посілости. Землю поділено між нарід і нарід обробляє її тепер для себе.

По сих реформах між мексиканськими богачами зродив ся сильний антагонізм супроти Каранци. Але він не зважає на се і переводить дальші реформи. В лютім 1918 року він видав декрет, яким настановляєть ся великі податки на копальні нафти.

Звісно, що Мексико є дуже богате в нафту, і нафта разом із золотом є самотнім підземними багатствами Мексика. Сі природні багатства є в руках чужинців, звичайно англійських і американських капіталістів. Тому правительства Англії і Злучених Держав заперотестували проти податкового декрету Каранци, кажучи, що наложені податки є так великі, що рівняють ся конфіскації копалень нафти. На сей протест правительство Каранци відповіло, що воно не дозволяє жадній державі мішати ся у внутрішні справи і реформи Мексика.

Розумієть ся, Каранца знає, що високі податки ведуть до капітуляції. Але він власне стремить до того, щоби змусити капіталістів, чи то своїх чи чужих, продати копальні. Се-ж стоїть в Каранцовій програмі, яка каже, що всі природні багатства мексиканської республіки повинні належати до держави, а не до приватних осіб.

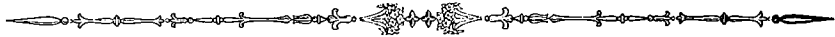

ЕМІГРАЦІЯ АВСТРИЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Урядовий звіт австро-угорського правительства виказує, що від 1900 року до кінця 1913 року пересічна річна еміграція з Австро-Угорщини до Злучених Держав виносила 400.000.

Перше місце в еміграції занимали Поляки. Українці **все** стояли на семім місци. Після національностей число 400.000 розбивало ся як слідує: Поляків емігрувало річно 75.000, Словаків 68.000, Хорватів і Словінців 64.000, Мадярів 54.000, Німців 47.000, Жидів 37.000, Українців 20.000, Чехів 14.000, Румунів 10.000, Італійців 3.000, інших народів 8.000.

Усі ті емігранти вивозили зі собою пересічно 30.000.000 корон.

Коли багато людей тобі грозить, стережи ся всіх.

Приписи вказують дорогу, приміри потягають.

Огонь незагашений, бухне сьвіжою полемінію.

ПОЯСНЕННЯ ДО ДЕЯКИХ ФОТОГРАФІЙ, ПОМІЩЕНИХ В СІМ КАЛЕНДАРІ.

Українська гр.-кат. церква св. Николая в Вілмінгтон, Дел.

(Фотографія на стороні 83-тій).

Ся церква положена в дуже хорошім місци, на розі улиць Гелд і Перд. В році 1917 була дещо поправлена і прибудовано фронт та вежу на дзвони. В тім році куплено також два дзвони. В початках, кілька літ тому назад, переходила ріжні труднощі в істнованю, а найгірше, що мале число парохіян не мало спромоги порядочно її удержати. Тепер вона стоїть в дуже гарнім стані, бо довгу нема ані centa, а крім того має ще землі (лотів) на яких \$3.000 вартости, а і гроші в касі. Вірні походять найбільше з повіту добромільського і з інших повітів Галичини. Парохою є о. Володимир Держирука, а учителем Теодор Яворський.

—:—

Товариство „Вільна Україна”, від. 200 У. Н. Союза, в Вудгейвен
(Лонг Айленд), Н. Ї.

(Фотографія на стороні 171-шій).

Товариство „Вільна Україна” зорганізовано дня 10. мая 1913 р. Організаторами були Тимко Кузенька і Іван Геба. Нині се товариство має готівки поверх \$650. Своїм недужим членам виплачує на тиждень по \$7, тож кожний член є спокійний на случай якоїсь недуги, бо знає, що дістане з каси товариства таку підмогу, яка йому від бід вистарчить на прожиток.

—:—

Українська Банда товариства „Запорозьська Січ”, від. 206 У. Н. Союза,
в Вунсокет, Р. Ай.

(Фотографія на стороні 175-тій).

Ся банда є власностию цілого українського загалу як у Вунсокет так і в цілій околици, а стоїть під орудою товариства „Запорозьська Січ”, від. 206 У. Н. Союза.

Коли Українці заїхали до Вунсокет, то зараз зачали ладнати українське житє. Збудувавши церкву, заснували відділ У. Н. Союза, а відтак читальню, школу, театральний і співацький кружок та власну крамницю. Як би се було в старім краю, то сю громаду можнаб зачислити до першорядних. Але тут в Америці, між чужинцями, треба когось, хто би міг голосити, що український нарід тут жиє, що він може, що має, чого хоче. Найліпшим посередником між чужинцями а Українцями може бути тільки музика, бо музика — се всесвітня мова; при звуках музики говорить душа з душею.

Порадивившись коротко, товариство „Запорозьська Січ” дало на українську банду \$100, сестрицтво Зачатія Пресв. Діви Марії \$50, парохія \$50, а товариство св. Стефана з Менвіл (від. 81 У. Н. С.) \$25. Тепер „наша дума, наша пісня не вмере, не загине, бо голосна і правдива, як Господа слово”.

Сю банду основано 23. мая 1916 року. Її члени угруповані на фотографії в такім порядку:

1-ший ряд (від лівої руки до правої): І. Білик, І. Сідляр.

2-гий ряд: С. Мостецький, Л. Самборський, о. В. Турула, Ф. Королецький, М. Самборський, С. Куніцький.

3-тий ряд: М. Фірман, А. Мостецький, А. Борис, І. Янчишин, І. Вольний, М. Гловацький, С. Гургіль, М. Мішапєць.

4-тий ряд: В. Чарний, І. Кравець, Д. Зелененький, Я. Процишин, Ю. Самборський, І. Більський, М. Пророчок, М. Яцишин, А. Чарний, С. Комар.

—:—

Братство св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. Союзу, в Вільмінгтон, Дел.

(Фотографія на сторінці 189-тій).

Се братство засноване 26. цвітня 1909 р. На початку записало ся до нього 28 осіб, які творили той гурток свідомих Українців, котрі поволи почали збирати і приєднувати нових членів до братства і до У. Н. Союзу. Першими урядниками були слідуєчі: Стефан Фігун, предсідатель; Михайло Вовзний, секретар; Василь Гірник, касієр. Організаторську роботу сповняли найбільше Ілія Борис і Стефан Чаплій.

За тих 9 літ братство числить уже 140 членів, з котрих до У. Н. Союзу належить 113. Річно з каси братства виплачуєть ся хорим членам пересічно 500 доларів запомоги. Родині помершого члена виплачуєть ся одноразово суму 50 доларів.

У братській касі є тепер до \$1.500 готівки. Словом сказати: розвій моральний і матеріальний братства є великий.

Теперішній уряд є слідуєчий: Йосиф Скочипець, предсідатель; Михайло Біян, секретар фінансовий; Панько Бавуляк, секретар рекордовий; Василь Гірник, касієр. Наші урядники розуміють своє завдане і працюють невтомимо для добра братства і для більшого його розвою, бо знають, що наша рідна організація тут на чужині є великим добродійством для свого народу.

— :: —

Братство св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. Союзу, в Джерзи Сіті, Н. Дж.

(Фотографія на сторінці 195-тій).

Се братство має свій осідок в горішній часті міста Джерзи Сіті. Воно зістало заложене дня 14. серпня 1910 року. На перших зборах було присутних около 15 людей. Одні з них вписали ся зараз, а другі відложили се на дальше. Першими урядниками були отсі Українці: Іван Смеречанський, предсідатель; Василь Гіль, секретар; Іван Хомінський, касієр. Місячну вкладку ухвалено по 25 центів.

За пів року вписало ся до братства звиш 60 членів, але ті члени були тільки на папери; в дійсности їх не було, бо найшли ся такі, що як записав ся, то вже більше його ніхто не видів. Деякі знова повиїздили до краю, так що дійсних членів було около 30. Вони і до нинішнього дня остають в братстві.

З початку се братство було самостійне, а по якімось часі приступило до У. Н. Союзу.

Над організованем братства і 270-го відділу У. Н. Союзу потрудили ся найбільше слідуєчі члени: Іван Смеречанський, Василь Гіль, Кирило Піддубчишин, Андрій Рубінович, Михайло Баран, Іван Дудок і Василь Матвіяс. Нині, по осьмох роках свого істнованя, братство св. Івана Хрестителя може похвалити ся не тільки звиш соткою членів, але і незгіршою касою, бо в тій касі є поверх 2.000 доларів. Запомоги для членів виплачено понад \$1.000. Братство має також свій чартер і свої власні гарні прапори, вартости \$250, свою бібліотеку і взагалі все те, що є потрібне до урядованя. На народні цілі се братство жертвувало доси около \$300. Не було ще ані одного випадку, щоби на якийсь поклик народний се братство остало ся позаду інших українських товариств. Притім воно не забуває ніколи про наші бідні сироти у Філадельфії, але кожного року члени їдуть з колядою від хати до хати, а зібрані гроші відсилають до заряду Українського Сиротинця.

ЖАРТИ.

ХИТРИЙ КУМ.

— Слава Йсу!
— Слава на віки!
— А деж то ваш чоловік є? —
Хитрий кум куму питає,
Сам під носом усміхаєсь...
Бо він свого кума-брата,
Оставив в сальоні свата...

— Та пійшов десь до сто фрасів!...
Адять! Нагрілам ковбасів,
І пирогів наліпила,
Свинські ноги застудила.
А його десь чорт тримає;
Коли верне, — лихо знає.

Всадив кум люльку у зуби,
Слинка йому тече з губи;
Рад би з душі погоститись,
З кумонькою звеселитись...
„Треба втяти мені штучку,
Засилить на бабу ключку”.

— Так то, кумцю, так з хлопами...
Ви самі тут — він з бабами
Кути в ярдах витирає,
Свій заробок розкидає...
Шкода лиш вашого віку
Тратить з таким чоловіком!

— Дивіть самі, куме милий,
В мене вже нема нич сили;
Цілковито з тіла спала...
Нужда би його забрала!...
Не така я давно була;
От що з мене зробив гула.

— Правда, кумцю, я те знаю!
Ще як нинька памятаю,
Як дівкою ви гуляли,
Як хлопці оком кидали...
І тепер правди не скрити —
Вас би хоч весь вік любити.

— Цитьте, куме, не жартуйте,
Тай крові мені не псуйте,
Скиньте ковт, тай розгостіть ся,
Нате чарку — звеселіть ся,
Годі на старого ждати...
Що Бог дав, мем споживати.

Кум до стола присадив ся,
Та на добре розгостив ся:
Ковбаса, дреглі і пляшка —
Всьо на верха, а нанашка
Ще й пироги в миску трепле:
— Їдьте, куме, поки тепле.

Вже десь добре по півночи
Прийшов старий — їсти хоче.
А баба давай кричати:
— Пійдеш з хати, біснுவатий!
Там на ярдах твое право!...

— Чи кому таке ся склало?

В касарні.

Офіцер: Що би фрайтер зробив, як би почув в ночі трублене на алярм?

Фрайтер: Мельдую покірно, що я наперед зачав би клясти.

Практичний чоловік.

Коваль Максим був чоловік тихий і спокійний, лиш два рази в протягу року мусів конечно з жінкою посваритись. Раз питаю ся його, длячого перед самою сповідію він завсіди такий лютий. „Ясна річ, — відповів коваль — перед сповідію треба нагадати на свої гріхи і блуди, а то трудно нераз приходить. Як посварю ся з жінкою, то вона все мені вирецитує і доброго волоска на мені не лишить! От я тоді вже ніщо не говорю, лиш олівцём пильно списую всі блуди і гріхи, які жінка мені з найбільшою докладністю вичисляє”.

Ріжні роди осьвідчин.

Дипльомат: О, позвольте мені заключити з вами вічний союз.

Жовнір: Ви завдали мому серцю глибоку, невилічиму рану! — або: Ви прийшли, я глянув, а ви побідили.

Лікар: Лише ви можете вилічити моє хоре серце.

Огородник: Одно слово з ваших уст, а дорога нашого життя устелена цввітами.

Будівничий: Заложім собі наш власний дім.

Моряк: У вас знайду безпечну пристань, скоро досягне мене буря життя.

Візник: Віжки домашнього пановання лишаю вам.

Золотник: Нехай сей золотий ланцух, що вяже наші серця, ніколи не пірветь ся.

Учений: О, позвольте розглянути ваше серденько до дна, а може вчитаю у вашім оці щасте мого життя.

Коршмар: Тільки ви зумієте виповнити по береги чарку мого життя.

Пекар: Щоденний мій хліб буде смачніший, коли ви поділите його зі мною в щастю і горю.

Музик: Потягає мене до вас гармонія вашої душі.

Коваль: Заложім власне огнище домове.

Пояснив.

— Я чув, що в тім помешканю щось страшить.

— Так, пане; тут мешкає моя свекруха.

Яке „добрийдень”, таке „дай Боже здоровля”.

Славний польський музик Падеревський є зв'язаний з того, що носить довге волосся. Коли він раз перебував в Бостоні, підійшов до нього хлопець, що чистить черевики і кликнув: „Може обчистити обуву?” Падеревський подивився на замаргане лице хлопця та й відповів: „Ні, хлопче; але коли ти вмиеш своє лице, то я дам тобі 25 центів.

„Добре”, сказав хлопець і побіг сейчас до сусіднього дому; за хвилину вийшов він відтам зовсім обмитий. Коли прийшов до Падеревського, то сей витягнув кводра і дав його хлопцеві. Але хлопець сейчас віддав гроші і сказав: „Тепер я даю вам кводра на те, щоби ви дали собі обстригти волосся”.

Не знати, за що властиво вмирати.

Протягом години поясняв капітан своїм жовнірам обов'язки жовніра. Передівсім клав він натиск на те, що жовнір повинен умерти в обороні вітчизни. Коли він сподівався, що жовніри вже досить розуміють його, хотів переконати ся, оскільки вони запам'ятали його науку.

Оглядаючи ся по шкільній кімнаті, він побачив одного рекрута, який пильно дивився на нього. Сього рекрута питає він:

— Рекрут Н., чому то жовнір має умерти за вітчизну?

Рекрут подумав хвилину та й каже:

— Добре пан капітан говорять; чому то властиво чоловік має вмирати!

Цільний стрілець.

Фармер розповідав свої клопоти з птицями. Він говорив:

„Я мав велику гризоту через тих крилатих злодіїв. Вони робили велике спустошене в моїм збіжу. Я наставляв сильця, страшив їх млинками то чим, але се не помагало. Тому взяв ся я до стріляння. Шротом вбивав я їх цілими десятками. Одного ранка прибіг до кімнати задиханий хлопець та й каже:

„Тату, сотки птиць у наших збіжу”.

„Я вхопив стрільбу, всипав до неї порошу, але десь в поспіху не міг знайти шроту. Під руки попала ся мені коробочка з дрібним гвіздем і я всипав його до рушниці. Коли я прибіг з криком до мого лану, птиці злетіли і осіли на дереві. З пересердя вистрілив я на дерево, і що скажете: я прибив пташенят гвіздем до дерева. Вони почали махати крилами, хочаючи втечи. Але ніяк не вдало ся їм увільнитись від дерева, противно: по короткім часі вони так сильно розколисали деревом, що вирвали його з корінням із землі і втікли з ним сьвітами”.

ЯК ТОЧКА ЗАХОТІЛА СЛАВНОЮ СТАТИ.

Раз якось хлопчина,
Бідний сиротина,
Задачу писав.
Речене скінчив,
Точку поставив,
А сам задрімав...

І сон йому сниться,
Що точка казить ся:
„Чом я не така
Як буква котрая?“...
І хап хлопця за чуприну,
Давай бити в голу спину.

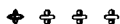
Дитина злякалась,
Ручка задрожала...
Чорнило в купочці
Розлялось по точці.
І точка під пером
Стала чорним зером.

Житеві відносини поправляють ся.

Батько (сидить при обіді): — Коли я був ще хлопцем, то часом я мав ледви кусник сухого хліба на обід.

Мала донечка: — Не правда, тату, що в нашій фамілії вам ліпше? Тепер ви вже ніколи не голодуєте.

Найпевнійше підприємство.

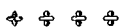
— Мій Янкелю! Порадь мені, що маю діяти: маю трохи готівки і хотів би-м що заложити, але в нинішніх часах бою ся стратити.

— Ну, я панови пораджу легкий інтерес: най пан заложить ногу на ногу — на тім то ще ніхто не стратив.

Знає жіночі слабости.

— На що ви примістили таке велике зеркало при дверях? Різник: Щоби кухарки не бачили, як важу мясо.

Чому багато води в морю.

Пігнав чоловік до моря напувати воли. Не пють воли води, а він усе завертає їх до неї, а далі каже:

„Що за біс? Чому вони не пють? Здаєть ся, вже й пора. Най лише сам напю ся” Вхопив раз — солона, хлиснув вдруге — знова солона вода й гірка. „Е! — каже чоловік; тому то її й багато, що з неї ніхто не пє” Заняв волів від моря і пігнав в инше місце напувати.

Зідливість має границі.

Славний німецький політик Бісмарк був загально звісний зі своїх їдких дотепів. Одного разу був він запрошений на бенкет до дому одного визначного Росіянина. Підчас розмови Бісмарк був в добрім настрою, при чім не щадив острих притинок ні приятелям ні противникам. Коли скінчився бенкет і Бісмарк забирався додів, господар відпроваджував його сходами на діл. Припадково навинувся домашний песик. Господар кликнув на нього і придержав на однім боці, щоби гість міг свобідно перейти.

— Ви певно боїтеся, щоби песик мене не вгриз — замітив зідливо Бісмарк.

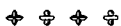
— Зовсім ні, — каже господар. — Я боюся, щоби ви його не вгризли.

Страшний катар.

— Отже вам виймили з кишені мошонку і годинник, а ви нічого не чули?

— Ні, добродію; я маю такий страшний катар.

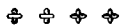

Невластиве місце.

Молодий чоловік купив нову сорочку в одній великій торговлі. Коли приїхав додів, спробував її і переконався, що вона завелика. Слідуючого дня взяв він сорочку зі собою, щоби її відмінити. Коли прийшов до відповідного відділу в склепі, застав там не того клерка, що йому продав сорочку, але якусь **жінчину**.

— Перепрашаю дуже, — каже молодець — чи не міг би я тут змінити сорочку?

— Алеж, пане, — каже збентежена жінчина — йдіть десь до приватного мешканця за тим, а не тут в торговлі, бо се не є властиве місце.

„Поступова” дитина.

Сімлітний син шевця не дуже то любив свою маму і часто робив їй збитки. Мати, розумієть ся, карала дитину примірно за кожний вибрик. Синочок біг сейчас до батька жалувати ся, а батько гласкав його, коли він плакав.

Одного разу прибіг він знова до батька з плачем.

— Що тобі? — питає батько.

— Ваша жінка знова мене вибила! — каже хлопець.

Вдала ся штука.

Одна пані ввійшла до залізничного воза і заняла місце перед парою недавно звінчаних молодят. Незабавом вона переконала ся, що вибрала дуже зле місце, бо обое молодята почали про неї говорити і кпити собі з неї.

Почали від плаща, який виглядав убого зі старости. О-після вчепили ся волося. Не знати на чім були би скінчили, коли би згадана пані не рішила ся була в якийсь спосіб замкнути їм уста.

Вона оглянула ся позад себе і завважила, що молода жінка була старша від свого чоловіка. Вона використала се і звернула ся в дуже чемнім тоні з проською:

— Пані, будьте ласкаві, попросіть свого сина, щоби він замкнув вікно.

На се замкнув „син” свої уста, а молода жінка перестала обмовляти.

Нема відки взяти.

Дівчинко, такий дощ, а ти біжиш без парасоля!

— Бо тато не були сього року в церкві, і тому в нас нема парасоля.

Між чоловіком і жінкою.

Він: — Чи не осьвідчав ся тобі часом який дурак перед нашим шлюбом?

Вона: — Певно, що так.

Він: — То ти повинна була вийти за нього.

Вона: — Таж я так зробила.

Коли треба сина женити.

„Куме! На що ви вашого сина женете? Таж то ще дитина, дурне” — каже кум до кума. — „Ба, куме, та бо то добре дурня оженити; як до розуму дійде, то не схоче!”

Фільософія пияка.

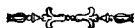
Пияк, що присягав від горівки, іде коло коршми і каже до себе:

— Хоч покуса сильна, я її поборю і не вступлю.

Коли минув коршму, знов заговорив до себе:

— За те, що ти її поборов, належить ся тобі нагорода; вступи і випий зо три.

І так зробив.

Занадто напереді.

— Я все маю клопіт з моїм сином, — каже фермер. Він все випереджує духа часу.

— Що-ж він таке зробив? — питає сусід.

— Та от представте собі: пійшов до міста шукати якогось заняття. Але в місті був саме страйк і він сейчас прилучився до страйку, заки ще почав шукати за роботою.

Мудрий дурень.

— Отже ви, добродію, не приймаєте поединку? Алеж на се треба бути без чести... дурнем.

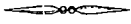
— Мій пане! Волію я бути на пару тижнів дурнем, ніж на завсіди трупом.

Порції у воєннім часі.

— Мій таріль є вохкий — жалувався один гість в лондонським реставранті.

— Якто? — питає здивована кельнерка — таж то ваша зупа; у воєннім часі не вільно подавати великих порцій.

Хлопський розум.

Питалися селянина, яка є різниця між давнішими часами а новішими. „За давніших часів — відповів селянин — мали люди ґрунт, а не мали податків; нині маємо податки, але ґрунту — дасть Біг!“

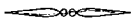

В домі шевця.

(Отець і син челядник).

— Якось нині не маю гумору, щось мені робить ся маркот-но, чогось мені недостає.

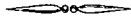
— Тато не били ще сьогодні мами.

Бідний жид.

Жид приходить з рахунком до графа, а сей питає його: Чи ти ще нічого не дістав?

Жид: Дістав-ем два рази в писк від вашого вокоман — нич більше!

Замало сьмішне для двох.

— З чого ти сьмієш ся, донечко? — питає мати.

— Мамо, мені трафило ся щось дуже сьмішного, але я вам сього не скажу, бо воно замало сьмішне для двох.

Який портрет?

— Чи ви хочете портрет своєї жінки з олійними фарбами?

— Ні, пане, вона і так досить товста, а на олію випасеться ще більше.

Тяжко запрацьований цент.

— Що ти скажеш про чоловіка, який женить ся задля гроший?

— Я думаю, що гріш в той спосіб придбаний, то дуже тяжко запрацьований цент.

Добрий муж.

— Алеж чоловіче! І ти не соромишся, що тебе така мала жінка бе?

— Мій любий, чому? Мене се не болить, а їй справляє велику приемність.

Примір згори.

— Зосю, що ти виправляєш! Анї на хвилю не замикається тобі бузя, аж в ухах лящить. От бери собі примір з братчика, як він заховується і сидить, мов труся.

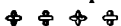
— Алеж мамусю; він так мусить сидіти, бо ми бавимося в татуся і мамусю.

Мала потіха.

Хлоп: Як пан „гадукає” думають: чи програю?

Адвокат: Як мало маєте гроший, то скоро програєте; а як маєте гроший багато, то на програну мусите ждати довго.

Перед подружем.

— За шевця не піду; я соромилася свого мужа.

— Маєте, пані, рацію... Ви повинні вийти за боднаря, бо сей вставив би вам дешево пару клепок, яких вам рішучо хибує.

В школі.

— Галайкевич! Скажи мені, які то є молочні зуби?

— Молочні зуби то є такі зуби, що ними гризуть діти **МОЛОКО**.

Найправдоподібнійше.

Учитель: І що робили хлопці, яких Набуходоносор вкинув до печи?

Школяр: Пріли.

Незвичайна причина.

Гість: Скажи мені, Івасю, чи твої мама хорі, що лежать в ліжку?

Івась (син пияка): Ні, але лежать тому, бо боять ся, щоби тато не заставили ліжка за горівку.

По запусах.

— Но, донечко, запусти скінчили ся, ніхто тебе не взяв, а ти скінчила вже трийцяту весну.

— То ваша вина, татусю, пощо ви так скоро оженили ся?

Наші діти.

Тітка (стара панна): Слухай же, Влодку, коли я уродила ся в році 1876, то кількож мені тепер лїт?

Влодко: Тато казали вчера, що то хйба сам лише чорт знає.

На селї.

Дідичка: А чого ти плачеш, Горпино?

Горпина: Бо окоман мене збив.

Дідичка: Та яким правом?

Горпина: Нїяким правом, але кийом.

СОКОЛИКИ

Комедія в 4-ох діях Григорія Цеглинього.

СЯ КОМЕДІЯ НАДАСТЬ СЯ ВПОВНІ ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ ТЕАТРАЛЬНИХ
ВИСТАВ. ДО ВІДОГРАННЯ ПОТРІБНО ВСЕГО 7 ЖЕНЩИН І 6 МУЩИН.

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.

Замовлення висилайте враз з грішми на адресу:

“SVOBODA”, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЗМІСТ.

сторона	сторона
Календаріум (святя грецько-, кат., американські, латинські і народні приповідки)3—14	Цікаві факти про людське тіло.. 144
У хвилию важку (новорічний вірш) 15	Скількість женщин 144
25-літній ювілей Українського Народного Союзу 16	Шлюбні ювілеї 144
Українцям в Америці (новорічний вірш) 32	Пан професор (оповідане) 145
В честь 25-літнього ювілею У. Н. Союзу (вірш) 33	Морська вода 147
„Зі Союзу“ (оповідане)..... 34	Як жити 100 літ 148
В єдності сила (вірш)..... 36	Шпигун (оповідане) 150
Українська Рада в Америці..... 38	Моїй матери (вірш) 154
Мусить ясно бути! (вірш)..... 44	Як тобі, так і мені (вірш) 156
Українська Центральна Рада.... 46	Переховуване яєць на зиму..... 158
Прапор України (вірш)..... 64	Перли (вірш) 160
Його стяг (оповідане)..... 66	Котигорошок (народна казка).. 169
Синьо-жовтий прапор 70	Про вартість риби 170
В честь 58-літніх роковин смерті Т. Шевченка (вірш) 72	Прощене (вірш) 170
Еміграція австрійських Українців перед війною 73	Нагорода Нобля 170
Грашай, Україно (вірш) 75	Лікарство на спазми (оповідане) 172
Михайло Павлик 76	Дивний край (оповідане)..... 177
Огонь горить! (вірш) 78	Терновий вінок (вірш) 178
Дещо про Лемківщину 79	Як стати бесідником 180
Афоризми 82, 92, 96, 123, 176, 194, 228 231	Наше жите (вірш) 184
Галицькі повстання XV—XVI віку	Хутір (оповідане) 186
Селянська самооборона в Галичині 1848—49 р. 84	Любов молодости 190
3 культури Хмельниччини	Плекаймо здоров'я 192
Пісні Хмельниччини	Жите (вірш) 194
Іван Богун 92	Живий труп (оповідане) 196
Филип Орлик 94	Що я повинен читати? 198
М. Галушинському (вірш) 96	Дух Правди (оповідане) 200
Зображення смерті в народних вірваннях і в літературній творчості (розвідка) 97	Поблідли рожі (вірш) 201
Хто винен? (оповідане)..... 113	Цьвітна неділя (оповідане) 204
В тихім гаю серед ночі (вірш).. 118	Фонд совісті 206
Два ставки (оповідане) 120	Здоров'я найдорожше 208
Незаслужена слава (оповідане). 124	Нахил до злочину є вроджений.. 209
Мірене температури	Вперед (вірш) 210
Найдовший день 134	Нація 210
Пустиня на океані 134	Заборона мови 212
Турецький переказ про псів.... 136	В хвилях туги (поезія в прозі).. 213
Найглибше місце на океані..... 137	Одеса — пристань України 214
Як я редагував рільничу газету (оповідане) 138	Індійська легенда про сотворення чоловіка 216
Заміна американських мір на європейські і заміна європейських мір на американські.... 143	Як молять ся наші старі люди... 218
Науки про світ 143	Плекане тіла 220
	Гей, на бій! (вірш) 221
	Горе (вірш) 222
	Українська всячина 222
	Галичина і Буковина перед 14-ти роками 224
	Павло (оповідане) 226
	Невеселому (вірш) 228
	Не сумуй (вірш) 230
	Пореволюційні реформи в Мексику 230
	Еміграція австрійських Українців 231
	Пояснення до деяких фотографій, поміщених в сім календарі... 232
	Жарти 234

Чи Ви є передплатником „СВОБОДИ“?

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО
ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ТІ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА” є найбільшою зі всіх українських ча-
сописий в новім і старім краю.

„СВОБОДА” виходить три рази тижнево — у вівторок,
четвер і суботу.

„СВОБОДА” подає цїнаві новини американські і кра-
єві, популярно-наукові розвідки, оповідання і фейлетони.

„СВОБОДА” також подає найдокладніші відомости
з поля війни і з вашого рідного села та повіту.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ:

В ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК	\$3.00
„ „ НА ПІВ РОКУ	\$1.75
„ „ НА 3 МІСЯЦІ	\$1.00
В ДЖЕРЗИ СІТИ І ЗА ГРАНИЦЕЮ НА РІК - -	\$3.50
„ „ „ „ НА ПІВ РОКУ	\$2.00
„ „ „ „ НА 3 МІСЯЦІ	\$1.25

Звертаєсь увагу, що на кредит нікому не висилаєть
ся часописи.

Гроші належить висилати враз з замовленням на поштовий або екс-
пресовий моні-ордер або в режістрованім листі на адресу:

„SVOBODA“, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

DR. BREZANY,

ЛІКАР З ЄВРОПИ

Говорить по українськи.

ЛІЧИТЬ ВСЯКІ НЕДУГИ СКІРНІ МУЩИН І ЖЕНЩИН
І ПЕРЕВОДИТЬ СЯ ОПЕРАЦІЇ.

Години урядові:

9—10 рано

3—4 попол.

7—8 вечер

Office : 1625 Cass Avenue

ST. LOUIS, MISSOURI,

Phone: Bell Tyler 166.

ТЕАТРАЛЬНІ КНИЖКИ

які має на складі

КНИГАРНЯ „СВОБОДИ”:

Американський Шляхтич. Образ з життя руських робітників, в 3-ох діях. — Ціна30 цнт.	Настоящі, комедія в одній дії. — Ці- на20 цнт.
Американець, веселий образ з життя на- роду зі співами, в трох діях. — Ці- на15 цнт.	Наталка Полтавна. Оперетка в 3. діях. — Ціна20 цнт.
Бондарівна. Драма в 4. діях а 5. від- слюках. — Ціна20 цнт.	Невольник, драма в 5. діях.—Ціна 15 ц.
Блудний син. Образ з життя наших ви- селенців в Америці у 4 актах зі спі- вами. — Ціна25 цнт.	Не клени. Образ з життя народа в однім акті.—Ціна.....10 цнт.
Власна хата. Пролог. Для виповнення про- грами при отвореню власних Народних Домів і читальнь.—Ціна10 цнт.	Ой не ходи Грицю, та на вечериці. На- родна драма зі співами в 5. діях М. Старицького. (В перерібіці Александро- ва. — Ціна30 цнт.
Вихованець. Народна комедія в 3. діях зі співами і танцями. — Ціна 25 цнт.	Ох! не люби двох! Оперетка в 3. діях. — Ціна25 цнт.
В неволі темноти. — Комедія з життя ру- сько-американського народа в 3. ак- тах. — Ціна25 цнт.	Пенло в хаті. Образ з життя народа в од- ній дії. — Ціна.....15 цнт.
Вертеп. Сценічна картинка для колядни- ків, що ходять по хатах в часі Різ- двяних Свят. — Ціна5 цнт.	Свенруха. — Комедія в 3. діях. — Ці- на25 цнт.
Гостина сьв. Николая, драматична гре- для дітей. — Ціна10 цнт.	Страйк. — Сценічний образ в трох діях з життя хліборобів в Галичині. (Шту- ка для аматорських театрів). — Ці- на20 цнт.
Два домики і одна фіртна. Комедія в 1 дії. — Ціна15 цнт.	Соколики, комедія в 4-ох діях. — Ці- на.35 цнт.
Зоря нового життя. Комедія в чотирох ді- ях. — Ціна30 цнт.	Сатана в бочці. Комедія зі співами в 1. дії. — Ціна.....10 цнт.
Іцно-Сват, комедія в 1. дії.—Ціна 10 ц.	Терновий вінок або Жертви царизма, драма на 4 дії — Ціна.....50 цнт.
Напраль Тимно або Що нас губить? На- родна мелодрама в 5-ох актах, І. Мидловського. — Ціна.....20 цнт.	Тато на заручинах. Міщанська пригода в одній дії. — Ціна10 цнт.
Мати Наймична. Драма в 4. діях..25 цнт.	Убийники, мелодрама в пяти діях а оди- найцяти відслюках. — Ціна....35 цнт.
Манігрула. Комедія в одній дії, зі спі- вами і танцями. — Ціна10 цнт.	Украдене щастє. Драма в сільського жи- тя в 5-ох діях. Написав Іван Франко. — Ціна25 цнт.
Мужики Аристократи. Народний образ в двох діях. — Ціна15 цнт.	Хто винен, драма в трох діях. — Ці- на.....15 цнт.
Монолози, ч. 1. — Ціна.....20 цнт.	О
Монолози, ч. 2. — Ціна.....20 цнт.	Вічевий співанник. — Ціна5 цнт.
Монолози, ч. 3. — Ціна.....20 цнт.	Вибір поезій Івана Франка (з жител- сню автора). — Ціна35 цнт.
На відпуст до Києва, комедія в 3-ох діях, — Ціна.....30 цнт.	Пісні емігрантів. — Ціна10 цнт.
Наймична, Драма в 5-ох діях — Ці- на.....35 цнт.	Різдвяна ніч (з 10 образками). — Ці- на20 цнт.
	Робітничі пісні. — Ціна.....10 цнт.

Гроші належить висилати враз з замовленем на поштовий або ек-
спресовий моні-ордер або в реджістрован'ї листі на адресу:

“SVOBODA”, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Недужі мушини і жінщини ПРИХОДІТЬ ДО НАС!

З ЯКОЮБУДЬ ХРОНІЧНОЮ, НЕРВОВОЮ І ДОЛЕГЛИВОЮ СЛАБІСТЮ, ЯКІ ВИМАГАЮТЬ ОПІКИ ЛІКАРІВ І СПЕЦІАЛІСТІВ.
ШУКАЙТЕ ПОМОЧИ ТАМ, ДЕ Ї МОЖНА НАЙТИ
і вертайте правою дорогою до доброго здоров'я.

749 Sixth Ave.,

NEW YORK, N. Y.

BETWEEN 42nd

and 43rd Sts.

ГОДИНИ
УРЯДОВІ :

від 9-тої рано до
4-тої пополудни.

ВЕЧЕРАМИ :

від 6-тої до 8-мої.

В НЕДІЛІ :

від 10-тої рано до
2-ої пополудни.

ОГЛЯДИНИ НЕ БУДУТЬ ВАС КОШТУВАТИ НІЧОГО, коли віддасьте ся їх опіці. Докладні ОГЛЯДИНИ відкриють Ваш ПРАВДИВИЙ ФІЗИЧНИЙ СТАН і впровадять Вас на добру дорогу до здоров'я, защадають Вам терпіня і усунуть всякі непевности.

Довгі літа практики. Найновіші успішні методи, медичні і електричні апарати. Новомодне уладжене. Все тут як найліпше для недужих людей.

Сотки мушин і жінщин уникнуло операцій через поспішне застосоване найновіших научних метод.

Коли Ви не могли найти доси пільги у Ваших терпінях і чується зневірені, то зголосіть ся до НАС і переконайте ся які успіхи можна досягнути для Вашого здоров'я, при приміненню найновіших метод у ліченю.

ЧИ ВИ ТЕРПИТЕ

на ослаблене нервів, болі в крижах, втрату памяти, бите серця, слабість нирок, задумчивість, пригноблене, болі голови, дрощі, привиди, ослаблене членів тіла; боляки, скірні викиди, катар, пече Вас горло, болі жолудка і в крижах, болі горла, горячку, запір, ревматичні болі, прищі? Сі як і другі недуги є першою проявою яка може нанести шкodu Вашому здоров'ю.

Ми лічимо мушин і жінок через довгі роки. Ваші відвідини упевнять Вас про наші спосібности і вдовольять Вас, бо ми поможемо Вам в скорім часі. Ми лічимо саму причину недуги а її симптоми уступають скоро. Памятайте, що порада є зовсім безплатна.

Приходіть до нас сейчас, коли шукаете помочи лікарської. Зволікане є небезпечне.

DRS. DOYLE & LEWIS,
749 Sixth Ave., Between 42nd and 43 Sts., New York, N. Y.

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ І ЛЬОКАЛІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ І КАНАДІ.

ВЖЕ МОЖНА ДІСТАТИ **ВЕЛИКУ КАРТУ УКРАЇНИ.**

Мала карта загально звісна і певно нема України, який би її не мав.

Велика карта України має зовсім вигляд малої; виготовлена в 10 красках, тільки на трівкійшій папері і на-тягнена на полотно.

Величина її 65 через 41 інчів.

В горі і на долині заосмотрена вона в дручки, так, що дасть зивати ся і переносити з місця на місце. З огляду на те, що се одинока карта подаюча

майже всі подробиці нашої вітчизни, є вона необхідна в кожній школі, льокалю, редакції і взагалі всюда де тільки гуртують ся Українці в просвіт-них цілях.

ЦІНА З ПЕРЕСИЛКОЮ \$15.00.

Хто бажає наперед знати, як вона ви-глядає, хай замовить собі малу карту 21х34 цалі за 50 цнт.

Хто замовить одну велику карту, той дістане дві малі в додатку.

Сі великі мапи кольорує ручно сам автор праці п. Ник. Дячишин, і се дає запоруку, що мапи будуть гарно ви-кінчені.

Замовлення слати на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

НЕБУВАЛА НОВІСТЬ НА СОБОРНІЙ УКРАЇНІ.

В честь і на славу повсталой нашої української держави, вже вийшли ІСТОРИЧНІ ОБРАЗИ УКРАЇНСЬКИХ ВОЛОДАРІВ ТА НАЙ-ВИЗНАЧНІЙШИХ МУЖІВ.

Всього повного збору найславніших українських діячів на поли на-р-ді-ні та церковнім ніхто еще не видав. Се тавльо містить в собі 55 ОСІБ І 22 ВАЖНИХ ІНІЦІЙ ПОДІЙ, а се все винічене чудово, артистично і нев-ри-чайно принадно — В 10 КРАСКАХ І ЗОЛОТІ. Розмір величезний, 28х35 ца-лі-в. В хронологічнім по-рядку представлені ВСІ ДИНАСТІІ: київська, галиць-ка, волінська, литовська і Гетьманщина.

Кожний Українець вичитає з него ВЕЛИЧ І БУВШУ СЛАВУ РІД-НОГО НАРОДУ. Тому кожний Українець, з патріотичного обовязку і з прак-тичного згляду ПОВИНЕН ТАКИЙ ОБРАЗ НАБУТИ. Він повинен знаходи-ти ся в кожнім домі, галі і школі. Він удогіднить ПІЗНАНЕ РІДНОЇ ІСТОРІІ, ДЕРЖАВНОГО І НАРОДНОГО ЖИТЯ. Тавльо оздоблене красною вінетю; по середині фани Січ, медальони, лаври, герби, гетьманські булави, глоб, сонце, інсигнії державні; по боках представлені події історичні.

МИМО ВЕЛЬМИ КОШТОВНОГО НАКЛАДУ репродукції оригіналу в те-перішних часах, ЦІНА СИХ ОБРАЗІВ Є ДУЖЕ УМІРКОВАНА—ПО \$1.75 ЗА ПРИМІРНИК, влучаючи в то ПОЧТОВУ ПЕРЕСИЛКУ. Чужинці вель-ми заінтересували ся тим чудовим твором і навіть офірують по \$5.00 за при-мірник. но я бажаю, ЩОБИ СІ ОБРАЗИ РОЗІЙШЛИ СЯ НА ХОСЕН УКРА-ЇНСЬКОГО НАРОДУ ПО ЦІЛІМ СЬВІТІ, і тому так дешево продаю їх.

Замовлення і гроші прошу висилати на адресу:

lc—

“SVOBODA”,

83 Grand Street,

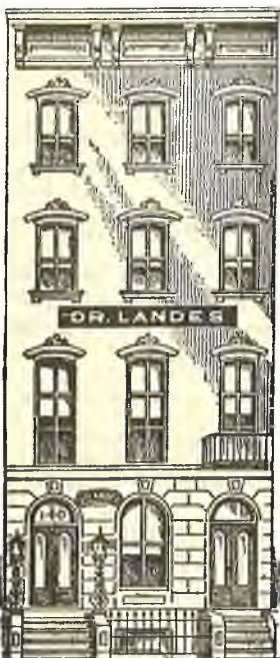
Jersey City, N. J.

ХОРІ ЛЮДИ!

**ЧИ НЕ СТРАТИЛИ ВИ ТЕРПЕЛИВОСТІ,
ПО ПРИЧИНІ ВАШОЇ НЕДУГИ.**

З дня на день з року на рік займаюсь ліченням хорих людей. Представте собі скільки хорих я ужевилічив та скільки хорим я уприємнив жите. Коли Вам жите надоїло задля пробованя різних ліків і коли відчуваєте, що Ваш стан здоров'я стало погіршуєсь, старайтесь сейчас звернутись до

Dr. Leonard Landis

140 EAST 22 ST., N.Y.

Він Вам цілковито даром порадить, що Вам робити, аби Ваше жите охоронити і пояснить Вам о вашій недужі. Лічу вже через 25 літ з добрим успіхом всі недуги, як: ослаблене, затроєне крові, недуги жолудка, с е р ц я, легких і т. д.

Недуги полові і нервові лічу за помочию електричних апаратів і „Хлучів“, через які переглядаю Ваші внутренности. Не кожний лікар посідає ті апарати, для того, що вони дуже дорогі. Розслідую також моч хемічно. Не відкладайте на завтра а сейчас приходить до знаного всім

Dr. LEONARD LANDIS

140 E. 22nd Street (межи Lexington & 3rd Ave.) New York

Години прийнять: від 10. рано до 8. вечер. В неділі від 10. рано до 1. пополудни.

ТЕРНОВИЙ ВІНОК

або
ЖЕРТВИ ЦАРИЗМА
драма на 4. дії.
Ціна 50 центів.

Замовлення висилайте враз з грошми
на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Ф. В. МАТИЛЬКЕВИЧ

УКРАЇНСЬКИЙ
ЗОЛОТНИК

129 E. 7th St., New York, N. Y.

Дорогі Родимці!
Свій до свого!

Коли хочете купити діамантовий перстень, годинку або слюбні обручки з чистого 14 або 18 каратового золота, то удайтеся лише до старої християнської фірми, існуючої поверх 10 літ в Нью Йорку, і яка є добре звідна Українцям.

Гроші звертаєсь сейчас, коли Ви не є задоволені з товару.

Зайдіть особисто до skleпу та порівняйте наші ціни з цінами других фірм.

THE MARKET STREET NATIONAL BANK, SHAMOKIN, PA.

ЩАДНИЦЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗЛУЧЕНИХ ДЕР-
ЖАВ І СТЕЙТУ ПЕНСИЛЬВЕНІЯ.

Вплачений капітал ----- \$100.000.00

Надвижна і зиски (зароблені) \$230.000.00

Депозити \$1,000.000.00

Платить 3% від часових депозитів.

W. H. UNGER, President,

M. G. STIEF, Vice President,

W. H. TIER, Cashier.

АЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ

має

ДОБІРНУ ГРОСЕРНЮ

товар сьвіжий, продає дешево
але лише за готівку.

524 Pine & Franklin Sts.,
SHAMOKIN, PA.

The National Bank of Shamokin, Penna.

ОДИН З НАЙБІЛЬШИХ БАНКІВ
в Нортумберленд повіті.

*JOHN MULLEN, President, A. D. ROBERTSON, Vice President,
GEO. C. GRAEBER, Cashier, FRANK A. GABLE, Ass't Cashier.*

А К Т И В А:

Капітал	\$100.000.00
Надвишка і нероздільні зиски	460.000.00
Стан чинний	2,800.000.00
Депозити понад	2,200.000.00

Платить 3% від часових депозитів.

Вложений в сїм банку грїш є певний.

Shamokin Lumber and Mfg. Co.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ДЕ-
РЕВА І МАТЕРІАЛУ
БУДІВЕЛЬНОГО.

КОНТРАКТОРИ - - - -

- - - - - І БУДІВНИЧІ

37 So. 5th St., Shamokin, Pa.

UNGER AND SNYDER АДВОКАТИ

ЗАСТУПАЮТЬ У ВСЯКИХ
СПРАВАХ СУДОВИХ І РЕ-
ПРЕЗЕНТУЮТЬ ДОБРІ АСЕ-
КУРАЦІЇ ВІД ОГНЮ.

241 Spruce Street,
SHAMOKIN, PA.

СОРОКАТІ ШТАНИ

і інші веселі оповідання.
ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

Замовлення висилайте враз з грошми
на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Russian Mercantile Association

Іван Глова, предс.,
М. Сметана, касієр,
Іван Пірожек, секретар.

найстарший український
штор в Америці, має зазсїгди
доволі сьвіжого товару та
продає по дуже уміркованих
цїнах. Посилає також гроші і
продає шифкарти до всїх ча-
стий сьвіта. Обертає місячно
сумою \$10.000.

Заряд. Марко Сметана.

605 N. Shamokin Street,
SHAMOKIN, PA.

JOHN S. SAUSSER ПОПРАВЛЯЄ СТАРІ ПЕЦИ І ПРОДАЄ НОВІ.

Спродает все, що відносить ся
до виробів бляшаних, дахів,
пльомберства і домашних
знарядів.

НАЙЛІПШІ ЛЯМПИ. ЕЛЕКТРИЧНІ РОБОТИ.

519 N. Shamokin Street,
SHAMOKIN, PA.

REITZ BROTHERS

corner Clay and Franklin Sts.,
SHAMOKIN, PA.

КОНТРАКТОРИ - - - -

— i —
БУДІВНИЧІ

Будують дома і прода-
ють всякого рода де-
рево і матеріал бу-
дівельний.

WARREN UNGER

ВЛАСТИТЕЛІ ВЕЛИКО-
ГО ШТОРУ З ЗЕЛІЗ-
НИМИ РІЧАМИ І
ПЕЦАМИ.

Уряджують ogrivальні
парою і горячою водою,
покривають руфи (да-
хи), закладають ринви
(рури), пльомбують, за-
кладають електричні пе-
реводи і т. д.

Market and Walnut Sts.,
Both Phones
SHAMOKIN, PA.

П Е К Л О В Х А Т І !
ОБРАЗ З ЖИТЯ НАРОДА В ОДНІЙ ДІІ
ЦІНА 15 ЦЕНТІВ
Замовлення висилайте wraz з грішми на адресу:
SVOBODA, 88 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J

Dime Trust & Safe Deposit Company, Shamokin, Pa.

А К Т И В А :

На льокаціях.....\$ 955.354.44
Банковий дім.... 113.900.00
Готівка і резерва 101.398.28

Разом.....\$1.170.652.72

З О Б О В Я З А Н Я :

Капітал\$ 125.000.00
Надвишка 125.000.00
Нерозділені зиски 55.516.65
Всякі депозити... 865.136.07

Разом.....\$1.170.652.72

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

Урядники Банку:

F. P. LLEWELLYN, President, W. U. JURY, Vice President,
JOHN L. SHEEF, Treasurer.

SHAMOKIN BANKING COMPANY, SHAMOKIN, PA.

*W. C. McCONNEL, President, C. A. BARRON, Vice President,
D. W. HEIM, Cashier.*

Закладовий капітал \$100.000.00.

Вплачений капітал \$50.000.000.

Надвижна \$93.000.00.

Платить 3% від часових депозитів.

Скоря і старанна обслуга у всіх банкових функціях. — Наймод-
нійше уряджений і ведений після найліпших метод і угодінь.
УДІЛЯЄСЬ РАДО ЧЕКОВЕ КОНТО ДЛЯ КОРПОРАЦІЙ, ФІРМ
І ПОДИНОКИХ ЛЮДИЙ.

СЛОВАР ЧУЖИХ СЛІВ

12.000 слів чужого походження в укра-
їнській мові. Зібрали др. Зенін Кузеля
і Микола Чайковський.

ЦІНА ДВА ДОЛЯРИ.

Замовлення висилайте враз в
грішми на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N.J.

ГАРНИЙ ВИГЛЯД ЗАПОРУКОЮ ВСЯКОГО УСПІХУ

„Ля Метаморфоз” Крем \$1.00

(ПОДВІЙНА ВЕЛИЧИНА СЛОІКА);

Пудер 35 цнт. і Мило 25 цнт.

Вони очищать Ваше лице від веснянок, чорну-
шок прищів і т. п. і дадуть Вашому лицу білість,
чистість і шовкову гладкість.

Для виплекання гарного волосся або вусів ужи-
вайте волосоплекателя зв. „Ля Метаморфоз”. —
Ціна \$1.00.

Для скорого і без болю усунення волосся, з місць
де вони Вам не бажані, уживайте „Адамс” Нищи-
теля Волосся. — Ціна \$1.00.

Щоби мати білі, чисті, блискучі зуби і приємний запах з губи, ужи-
вайте „Адамс” Масьт на Зуби, яка коштує 50 цнт. (подвійна скількість).

Замовлення враз з грішми (готівкою, моні-ордером або марками) прп-
силайте на адресу:

ADAMS CHEMICAL LABORATORIES

490 E. 139th St., Dept. 33. New York, N. Y.

НАЙМИЧКА

драма в пяти діях.
Написав Іван Тобилевич
(Карпенко Карий).

— ЦІНА 35 ЦЕНТІВ. —

Замовлення висилайте враз з грошми
на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

ОСНОВАНІЙ 1915 РОКУ.

Jones Hardware Co.,

Knights of Columbus Bldg.

115 Independence Street.

SHAMOKIN, PA.

Склеп де можете набути
всякі річи для домаш-
ної і господарської
потреби.

Даємо Green Trading Stamps

ПИЙТЕ ВСЕГДА

ШАМОКІНСЬКЕ ПИВО

Ліпшого нігде не ви-
ро-
бляють, як у

Fuhrman & Schmidt

(власителі бровару)

SHAMOKIN, PA.

THE GUARANTEE TRUST and SAFE DEPOSIT CO.,

SHAMOKIN, PA.

29-31 EAST IND STREET.

Капітал

\$125.000.00

Надвижки

240.000.00

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

C. C. LEADER, President,

E. G. SEILER, Vice President,

T. S. HAMILTON, Secretary,

J. W. HAUPT, Treasurer.

Lloyd i Kopyscianski АДВОКАТИ

Одинока русько-польсько-словенська фірма адвокатська в місті Шамокін. Займаєсь справами гіпотечними реальностей і асекурацією від огню. До всіх європейських справ zatrudняємо європейського адвоката.

1--2 E. Independence St.,
SHAMOKIN, PA.

(Напроти Opera House)

PETER BA

виробляє

НАГРОБНИКИ
КАМІННІ ПЛИТИ

ЖЕЛІЗНІ ОГОРОЖІ.

SHAMOKIN, PA.
cor. INDEPENDENCE & MARKET Sts.

ЗНАНЄ ЖИТЯ

„Знанє Житя” — се нова книжка на 58 сторін друку, видана накладом „Свободи”, а вийшла зпід пера д-ра С. ДЕМИДЧУКА.

Ціна разом з пересилкою 30 центів.

Ся праця написана в популярно-науковім тоні, має напрям уморальняючий, а основні взори вхоплені з практичного життя великих мужів. Вона повинна находити ся в кожній укр. хаті.

„SVOBODA”

88 Grand St., Jersey City, N. J.

Frank Bobkowski
ПІДПРИЄМЦЯ
ПОХОРОНІВ

Винаймає також керичи на весіля, похорони та при інших okazіях по дуже низких цінах.

Race Street,
SHAMOKIN, PA.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

професора

М. ГРУШЕВСЬКОГО

ч. I. і II. в полотняній твердій оправі.

ЦІНА \$3.50.

Замовлення всилайте wraz з грошима на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

НАЙ

...е бути незалежними? Будьте власником красивого, вигідного
...му в здоровім, лагіднім кліматі, в порядній місцевості, де є цер-
...кви, школи, фермерські організації і товариське житє, де ви можете
виховувати по своєму діти, які би вас шанували; де є урожайна зем-
ля, де є близько торговлиці; де не потрібно наводнювання, де землю
часто скроплюють дощі; де свої продукти продасте по найвишій
ціні; де добре ховають ся телята, безрого, вівці і домашній дріб;
де ви маєте нагоду доробити ся маєтку і стати багатим. Отже ку-
пуйте ферму в Ельберта, в повіті Балдвін, Алябама.

Дім в повіті Балдвін.

Пощо жити на зимній півночі? Пощо нищити своє здоров'є
фабричною роботою, коли ви можете працювати під небом на чи-
стім воздуху і бути своїм паном? Ми продаємо свою урожайну зем-
лю в Ельберта за готівку і на сплати та платимо подорож з дому і
назад, коли ви купите 10, 20, 40 або більше акрів землі. Всього, що
родить ся на півночі, ми продукуємо у великій кількості: кукуру-
зу, овес, сіно, бавовну, айриські і солодкі бараболі, цукрову трости-
ну, мельони, паприку, томейди, фасолі, капусту, цибулю, огірки,
хрін, салат та інші роди ярин, помаранчі, овочі, виноград, тютюн,
товар, свині, вівці, домашній дріб і т. п.

Газета "Onlooker" за серпень 1918 року каже, що за со-
лодкі бараболі плачено на залізничній станції \$2.40 готівкою на
місці. З одного акра збирає 200 бушлів, а деякі фермери ка-
жуть, що заробили більше ніж \$500 на акри.

Пасовиска є за дармо, а дво-літні бики, які не коштують
одного цента, продають ся по 100 доларів. Безрого, яка важить
125 фунтів, продаєть ся за 25 доларів; всьо, що ви потребуєте
мати, се льоху. Пацюк, який важить 300 фунтів, продаєть ся по
45 доларів, а кошти хову виносять лише 9 доларів, отже припа-
дає 3 центи коштів на фунт. Вовну продаєть ся по 65 центів
фунт. Одна вівця дає около 5 фунтів вовни.

Чи хочете знати більше про Ельберту, де ви маєте два до три збори
на акрі кожного року з доходом від 75 до 250 доларів з акра.

**ЗДОРОВИЙ КЛІМАТ, ЧИСТА І СЬВІЖА ВОДА, УРОЖАЙНА
ЗЕМЛЯ, НАЙЛІПШІ ТОРГОВИЦІ.**

Тепло в зимі, холодно в літі. :—: Сьвіжа ярина через цілий рік.

Коли хочете більше інформацій про сю прекрасну околицю,
пишіть до

BALDWIN COUNTY COLONIZATION COMPANY

Ukrainian Department.

911 Hartford Bldg.,

Chicago, Ill.

